Naslov originala:
En-nasranijjetu taarihan we akideten we kutuben we mezahib
Naziv prijevoda:
KRŠĆANSTVO
Istina o kršćanstvu kroz historiju, vjerovanje... knjige i učenje
(studija, analiza i rasprava)

KRŠĆANSTVO

ISTINA O KRŠĆANSTVU KROZ:
HISTORIJU,VJEROVANJE,...KNJIGE, PRAVCE I UČENJE
(STUDIJA, ANALIZA I RASPRAVA)

Autor:
Dr. Mustafa Šahin

Prevodilac:
Hasan Popara

Zenica 1417 h.g.- 1997

U ime Allaha, milostivog, samilosnog

PREDGOVOR OVOM IZDANJU

U jeku priprema kršćanskog svijeta za skoro obilježavanje 2000 godina kršćanstva, nedavno je (1991.) u izdanju Daru-l-i'tisamaa u Kairu, izašla iz štampe izuzetno vrijedna knjiga pod naslovom: *Kršćanstvo kroz historiju, učenje, knjige i pravce* (Naslov originala; *En-nasranijjetu tarihan we akideten we kutuben we mezahibe)* iz pera dr. Mustafe Šahina, profesora uporednih religija na Teološkom fakultetu u Peševaru.

Ova knjiga predstavlja svojevrsnu dokumentiranu studiju o razvoju kršćanstva, od njegovih prvih dana do danas. U njoj autor, navodeći brojne citate iz svetih knjiga i rezultate najnovijih istraživanja, kako islamskih tako i najeminentnijih kršćanskih naučnika iz oblasti povijesti religija, argumentirano dokazuje da je današnje kršćanstvo, kao i judizam prije njega, toliko iskrivljeno da od njegovog prvobitnog i originalnog učenja nije ostalo gotovo ništa.

Pažljivom analizom knjiga Starog i Novog zavjeta, s posebnim osvrtom na evanđelja, njihovim međusobnim poređenjem i poređenjem sa učenjem apostola Pavla, utemeljivača Crkve, iznesenim u njegovim poslanicama, kao i kasnijim odlukama ekumenskih koncila, u njoj autor razotkriva sav jaz i kritične zaokrete u razvoju kršćanskog učenja, nepobitno dokazujući da ono, već odavno, više predstavlja svojevrsnu mješavinu i isprepletenost starih paganskih učenja, nego istinski nauk, koji je propagirao Isa, a.s.(Isus Krist). Kroz cijelu knjigu provlači se ideja da tri velike religije: judizam, kršćanstvo i islam, ne dijele samo podneblje zajedničkog nastanka, Bliski istok, nego i isti nebeski izvor i pravo da islam, kao najmlađa i najautentičnija religija, ostale dvije pozove na dijalog i ispravljanje iskrivljenog:

Reci: O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke; da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! (Kur'an, Ali žImran, 64)

Ovakvo razmišljanje nameće se, tim prije, što se u zadnje vrijeme, sve češće, čuju otvorena osporavanja prava na ravnopravan pristup sve tri nebeske vjere, izvan prostora zajedničke im kolijevke. Najupečatljiviji primjer za to je evropski dio kršćanskog svijeta koji bi najrađe pred plimom islama zalupio vrata i začahurio se u dogmama svojih svatanja vjere zadržavajući istovremeno za sebe pravo da na velika vrata širom svijeta uvodi samo svoja shvatanja ovako iskrivljenog kršćanskog učenja, čak i tamo gdje ga do sada nikada nije ni bilo.Ta ista Evropa zanemaruje historijske činjenice da je ona i kršćanstvo, kao tekovinu Istoka, preuzela samo nekoliko stoljeća prije pojave islama na svome tlu, krajem sedmog i početkom osmog stoljeća. To priznaju i neki zapadni historičari, poput Gibbona, koji vjeruje da bi, da kojim slučajem Karlo Martel sa merovinškog kraljevskog dvora nije uspio da kod Poatjea 732.god. zaustavi nadiranje Arapa prema sjeveru, sudbina Evrope bila zapečaćena. Možda bi se danas u Parizu i Londonu, umjesto današnjih crkava nalazile džamije, a umjesto crkvenih zvona, prolamali ezani, te umjesto izlaganja Biblije na Oksfordu i drugim naučnim centrima, tumačio Kur'an. Zato nas još više raduje da našim čitaocima, u doba najnovijeg sučeljavanja polumjeseca na ovim prostorima s krstom s jedne i križom s druge strane, ponudimo prijevod knjige na bosanskom jeziku.

Skrećemo pažnju čitaocu da smo u našem radu na prijevodu ove knjige na bosanski jezik nailazili na određene poteškoće zbog:

a) relativno velikog broja štamparskih grešaka i tehničkih propusta u arapskom originalu,

b) čestog prepričavanja i citiranja biblijskih odlomaka, bez navođenja broja poglavlja, citiranih stihova, pa čak i imena biblijskih knjiga iz kojih su preuzeti i

c) navođenja izvora, literature i stranih imena u arapskom prijevodu, a ne u originalu.
Mi se ipak nadamo da smo većinu ovih nedostataka, u bosanskom prijevodu, uspjeli uklonuti, sve citate uredno obilježiti i usporediti sa arapskim i hrvatskim prijevodom Biblije sa grčkog jezika i bar većinu stranih imena ispravno prenijeti. Ukoliko je u vezi s ovim posljednjim, ostalo bilo kakvih nedoumica, molimo čitaoca da ima na umu da su imena preuzeta u onom obliku u kakvom smo ih pročitali u arapskom originalu. Što se tiče većine imena, naročito onih biblijskih, njih smo prenijeli u zapadnoj varijanti i samo u rijetkim slučajevima, kada se o njima govori sa stanovišta islamskog učenja, koristili smo izvorna arapska imena. Tako smo npr. ime Isa, a.s., koristili samo u onim slučajevima gdje se o njemu govori sa stanovišta islamskog učenja, a u svim drugim slučajevima smo koristili zapadno-kršćanski oblik Isus ili Isus Krist, jer se tamo o njemu govori kroz prizmu kršćanstva.
Prevodilac

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Oni, kojima je dato znanje dobro znaju da je ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga istina. (Kur'an, Sebe', 6)
Onima koji se ozbiljno žele upoznati sa istinom o Mesiji i kršćanstvu, i upustiti se u ozbiljno istraživanje o njima, poklanjam ovu knjigu da im bude svjetiljka na tome putu.
"A ovo je vječni život: spoznati tebe, jedino pravog Boga, i onoga koga si poslao, Isusa Krista." (Ivan 17,3)
"I Otac koji me posla svjedočio je za mene. Vi niti ste kada čuli njegova glasa, niti ste vidjeli njegova lica."(Ivan 5,37)

POSVETA

Na samom početku odlučili smo da ovu knjigu, posvetimo prvenstveno aktivistima na polju islamske djelatnosti, a zatim i širokom sloju čitalaca. Pišući ovu knjigu o kršćanstvu, njegovom nastanku, učenju te knjigama i pravcima, vodili smo računa da se ona zasniva na originalnim izvorima, kršćanskim knjigama i tekstovima koji su prihvaćeni od sljedbenika. Otuda je bilo neophodno da izložimo i stav islamskog učenja o pitanjima kojih su pune kršćanske knjige i učenje. Otuda je naše izlaganje kršćanstva u ovoj knjizi popraćeno navođenjem islamskog stava o svakom pojedinom pitanju, vodeći računa da se ona temelje na originalnim tekstovima. Kao što smo u našoj prvoj knjizi posvećenoj judaizmu a koja je izašla neposredno prije ove, rekli da je, prije svega, posvećena afganistanskim borcima i njihovoj djeci, a zatim i ostalim čitaocima koji se bave problemima vjere, i ovdje naglašavamo da ovu knjigu posvećujemo afganistanskim borcima i njihovoj djeci, studentima Teološkog fakulteta, kojima sam imao čast predavati predmet uporedne religije u periodu između 1987. i 1990. god. Kao plod ovog rada nastale su knjige Judaizam i Kršćanstvo. Ko bi drugi, ako ne oni, bili zaslužni da im se posvete ova dva djela? Oni su okruženi misionarima, koji su se okomili sa svih strana da svojom najrazličitijom propagandnom djelatnosti, bilo putem knjiga, bilo pružanjem humanitarne, medicinske i druge pomoći, navedu ih da prime kršćanstvo. U nekim slučajevima misionari to od njih otvoreno traže, čineći najgnusniji atak na slobodu izražavanja vjere. I desilo se što se desilo. Opasnost crkvenog zvona zakucala je na vrata nadležnih na afganistanskom univerzitetu, odjelu za vjersku djelatnost i džihad privremeno smještenom u pakistanskom gradu Peševaru. Ovaj univerzitet pruža sve usluge afganistanskim studentima i borcima koji su gosti u bratskom Pakistanu. Molim Uzvišenog Allaha da ovo djelo uvrsti u dobra djela, jer On uslišava molbu i zna svaku namjeru. Amin!

Islamabad, 1. maja 1991. god.

PREDGOVOR

Kada bi se opširno govorilo o kršćanstvu, njegovom učenju, knjigama i svemu što je vezano za njega, bilo bi potrebno napisati tomove knjiga. Mi smo, uz Božiju pomoć, u ovoj knjizi uspjeli izdvojiti teme a izostavljajući samo one pojedinosti koje bi čitaoca odvele u nedoumice od čije spoznaje ne bi imao velike koristi. Zato smo sav svoj trud, u granicama naših mogućnosti, usredsredili na izlaganje glavnih temelja kršćanstva, kojima se ono, u svojoj cijelosti definira. Ako se neko ne zadovolji sa izlo’enim i želi se upustiti u dublje izučavanje, neka to sam učini.
Ova knjiga ima devet poglavlja i zaključnu riječ. U svakom od njih smo obradili više pitanja vezanih za naslov poglavlja, koja smo obilježili rednim brojevima, umjesto da ih naslovljavamo. Ovim smo željeli postići slijed obrađenih pitanja i, osim u rijetkim slučajevima, izbjeći spominjanje podnaslova. Pomenutih devet poglavlja i zaključna riječ su navedeni sljedećim redom:

PRVO POGLAVLJE - MESIJINO DOBA

U ovom poglavlju smo obradili brojne pojedinosti koje su nam omogućile da izložimo Mesijin život i misiju od početka do kraja, što je, svakako, od nas zahtijevalo da njegovo doba sagledamo iz sljedećih uglova:

1. Jevrejske sekte u Mesijino doba,
2. Polo’aj jevrejskog hrama i njegova uloga među Jevrejima,
3. Društveno-političke prilike u Palestini u doba Mesije,
4. Vjerski život u Mesijino doba,
5. Galileja - oblast u kojoj je živio Mesija i njene veze sa okolnim zemljama,
6. Kada je Mesija rođen,
7. Sredina u kojoj je Mesija rođen,
8. Pomazanici među Izraelćanima.

DRUGO POGLAVLJE - MESIJINO PORIJEKLO

U ovom poglavlju se govori o Mesijinom porijeklu, životu, djelovanju i kraju. Ovo poglavlje, zatim, govori o njegovim čudima, tvrdnjama o raspeću, ustajanju iz mrtvih i na kraju rasprava o tome na osnovu tekstova iz kršćanskih svetih knjiga.

TREĆE POGLAVLJE

Ovo poglavlje smo posvetili izlaganju kršćanskog učenja. U njemu raspravljamo o kršćanskom učenju o trojstvu i božanstvenosti Mesije. U njemu dalje analiziramo sve izraze navedene u tom pogledu. Ovom pitanju prilazimo sa svih aspekata. Oslanjajući se pri tome na tekstove iz svetih knjiga, na kraju iznosimo istinsko učenje koje je donio Mesija.

ČETVRTO POGLAVLJE

U ovom poglavlju, kao dopuni trećeg, govori se o kršćanskim obredima. U njemu govorimo o krštenju, euharistiji, svetosti križa i sl., navodeći kao podlogu tekstove iz svetih knjiga. Na kraju, o svakom od ovih obreda govorimo o njegovom izvornom obliku prije nego što su ih preuzeli kršćani.

PETO POGLAVLJE

U petom poglavlju se govori o kršćanskim svetim knjigama koje oni prihvataju. Ovo poglavlje dolazi iza poglavlja o kršćanskom učenju i obredima kako bi moglo poslužiti kao njihov izvor. U njemu govorimo o svetim knjigama kod kršćana, a naročitu pažnju posvećujemo Evanđelju. Govoreći o evanđeljima, za svako smo rekli ko ga je sastavio, kada, gdje i na kom jeziku. Na kraju poglavlja dajemo kratak pregled mišljenja o ovom pitanju.

ŠESTO POGLAVLJE

U ovom poglavlju govori se o stvarnim izvorima kršćanskog učenja - učenje po učenje i obred po obred.

SEDMO POGLAVLJE

Ovo poglavlje se nadovezuje na ostala i govori o vjerozakonu u kršćanstvu. U njemu govorimo o tome šta se može nazvati kršćanskim vjerozakonom. Ovo poglavlje, također, govori o stavljanju nekih propisa van snage, uz navođenje primjera iz kršćanskih svetih knjiga. Na kraju govorimo o tome šta kršćani prigovaraju muslimanima i na te prigovore dajemo odgovore.

OSMO POGLAVLJE

Ovo poglavlje govori o kršćanskim sektama i pri tome detaljno iznosimo razloge koji su doveli do ove podjele. Dalje govorimo o temeljnim učenjima svake sekte, o zajedničkim nitima koje ih povezuju i o svetim koncilima.

DEVETO POGLAVLJE

Deveto poglavlje smo posvetili razmatranju nekih pitanja i nalaženju odgovora na njih. Nakon ovog poglavlja dolazi zaključna riječ u kojoj ukratko govorimo o rezultatima nekih istraživanja o kršćanstvu od strane nekih zapadnih kršćanskih istraživača. Rezultate ovih istraživanja donosimo na samom kraju.

Molimo Uzvišenog Allaha da ovu knjigu upiše u dobra djela i da je učini vodiljom svakom ko želi da se upozna sa istinskim učenjem o Jednom i Jedinom Bogu, Gospodaru svjetova.

Amin!

PRVO POGLAVLJE

MESIJINO DOBA

1. JEVREJSKE SEKTE U MESIJINO DOBA

U Mesijino doba djelovalo je sljedećih pet sekti: saduceji, farizeji, eseni, zeloti i samarijanci. Svaka od ovih sekti, na svoj način, iščekivala je dolazak obećanog Mesije Spasitelja. O svakoj od ovih sekti govorit ćemo zasebno.

1. Saduceji

Saduceji su sljedbenici Sadoka koji je u doba Salamona predvodio svećeničku službu. Nastanjivali su urbana naselja i odlikovali se njegovanjem tradicije, društvenim ugledom i bogatstvom. Zbog svoje privrženosti tradiciji, najstrožije su osuđivali uvođenje novina u interpretaciji vjerskih tekstova. U svom učenju podržavali su vlast Hrama i svećenstva. Priznavali su pet Mojsijevih knjiga, a ostale odbacivali, naročito Talmud. S obzirom da su uživali sva dobra i blagodati postojećeg društvenog sistema, zalagali su se za njegovo očuvanje. Podržavali su postojeću garnituru političke vlasti Grka i Rimljana. U tome im je išlo na ruku nepostojanje vjerskih tekstova o onosvjetskom životu. U ovome su se razlikovali od ostalih vjerskih sekti koje su vjerovale u proživljavanje nakon smrti i polaganje računa[1.] Mesijini neprijatelji, među saducejima su bili Ananija i Kajfa. Razlog za to treba tražiti u tome što su saduceji nastojali da očuvaju vlast Hrama i postojeći poredak. Koliko god su bili dosljedni u pitanjima vezanim za njihovo vjersko učenje, još su više bili liberalni po pitanjima vezanim za njihov svakodnevni život. S obzirom da su u svjetovnim pitanjima, poslovima i društvenom položaju bili tijesno povezani sa vlastima, saduceji nisu izbjegavali strance, nego su sa njima bili u tijesnoj kolaboraciji[2.]

---

[1] Abbas el-Akkad; **Hajatu-l-Mesih**, Daru-l-Hilal, Kairo, bez godine izdanja, str.37.
Šarl D'ejnz **el-Mesihijjetu, nešžetuhu we tetawwuruha**, arapski prijevod dr. Šejh Abdulhalim Mahmud, Kairo, Daru-l-Mearif, drugo izdanje, stranica 42

[2] Isto, str.39.

2.Farizeji

Farizeji su, po svom učenju, predstavljali sektu koja je stajala nasuprot saducejima. Brojčano su bili jači od saduceja, a u narodnim masama i među vodećim ličnostima, njihovo učenje je bilo popularnije i dublje je pustilo svoje korijene. Nisu se miješali sa strancima niti su njihovi pripadnici zauzimali istaknutija mjesta u vlasti i svjetovnim poslovima. Farizeji su dobili ime po hebrejskoj riječi, koja je po izgovoru i značenju slična arapskoj riječi „ferz" (izdvajanje, odvajanje). Prema tome, oni sebe smatraju odabranim. Međutim, njihovi protivnici ih sa omalovažavanjem nazivaju ovim pogrdnim imenom, kojim su se sami izdvojili iz zajednice i time napustili put prеđašnjih generacija. Farizeji to, pak, tumače drugačije i kažu da njihovo ime znači „odabrani, pretpostavljeni", navodeći kao dokaz Božije riječi upućene svim Izraelćanima u dvadesetom poglavlju levitskog zakonika, gdje On kaže: „Ja sam Jahve, vaš Bog koji sam vas odvojio od tih naroda." Zbog ovoga su farizeji imali osjećaj ponosa i oholosti, što će kasnije biti razlog da im Mesija prigovori. Dizali su pobune protiv zvanične vlasti, bez obzira da li se radi o vlasti Hrama, ili centrima strane političke vlasti. To je imalo za rezultat da oni nisu priznavali svećenstvo i njegov monopol nad djelatnostima Hrama kao i ceremonijal oko prinošenja žrtve. Pored ovoga, oni su osuđivali sve one koji su prihvatali običaje stranaca. Njihova najpoznatija pobuna protiv uvođenja novina u vjeri, bila je ona koju su digli protiv kralja Antioha koji je 168. god. prije n.e. vrhovnom svećeniku Hrama naredio da kao žrtvu prinese svinje. Zbog ovakve samovolje vlasti i monopola nad Hramom od strane svećenstva, oni su pozivali da se bogoslužje obavlja u kućama, bez prisustva zvaničnog svećenstva,što je dovelo do toga da svaka kuća postane sveti hram. Na taj način su postali krajnji ekstremisti, iako su, u osnovi, naginjali umjerenosti i suprotstavljali se monopolu i samovolji. Po pitanju tumačenja vjerskih tekstova i tradicije oni su od svih bili najbliži racionalnom prosuđivanju. Tako su npr. prihvatali otkupninu za svoje ubijene, nasuprot saducejima, koji su se strogo pridržavali pravila „oko za oko, zub za zub" i koji nisu prihvatali otkupninu. Ako su saduceji bili najbliži materijalizmu i doslovnoj primjeni osnovnih postavki njihovog učenja, za farizeje se može reći da su bili najskloniji duhovnim vrijednostima i normama lijepog ponašanja u svojim shvatanjima i razmišljanjima. Nasuprot saduceja, oni su vjerovali u proživljavanje nakon smrti i u duhovnom svijetu iščekivali dolazak Mesije Spasitelja koji neće imati obilježje svjetovne vlasti. Ako su saduceji bili neka vrsta aristokratske kaste, onda se može reći da su farizeji predstavljali neku vrstu demokrata. U Mesijinu dobu, među njima su bile prepoznatljive dvije struje. Prvu su sačinjavale pristalice mudraca Hilela koji je u Palestinu došao iz Babilona. Pristalice ove grupacije bile su tolerantne i ljubazne u odnosima sa strancima. Druga struja koja je slijedila mudraca Šamaja bila je dosljedna u strogoj primjeni svoga učenja. U svojoj dosljednosti su išli tako daleko da su odbijali primiti nove kandidate u svoje redove ukoliko nisu bili Jevreji. Ako je Hilelova deviza bila umjerenost, onda je Šamajeva bila borba protiv te umjerenosti. Njegovo ljubomorno njegovanje tradicije nadmašivalo je želju za novim stremljenjima. Mesijini učitelji u djetinjstvu najverovatnije su bili iz reda farizeja.[3]

3. Eseni

Ova sekta je po broju svojih pristalica mnogo manja od prethodno dvije pomenute, ali je po utjecaju koji je ostavila, ako ne snažnija, onda bar sa njima ravna. Njihov broj, u doba Josipa Flavija (jevrejskog historičara iz poznog prvog stoljeća i doba Mesijinog rođenja) procjenjuje se na oko četiri hiljade na jugu Palestine. Svoju snagu crpili su iz strogosti učenja, izvanredne organizacije i porijekla iz same srži izraelskog naroda. Ovo posljednje bilo je jače od svega drugog, što im je omogućilo da se u svom učenju i nacionalnom obilježju, gotovo oslobode vlasti Hrama. Da nije njihovog priznavanja prinošenja žrtve Hramu, teško bi se i po čemu drugom mogli ubrajati u jevrejsku sektu. Čak i u

---

[3] El-Akkad, Ranije spomenuti izvor, str.40 Abdulmed'id eš-Šerki; el-Fikru-l-islami fi-r-Redi'ale-n-Nesara, Tunis,1986.god., str.33

obredima prinošenja žrtve, ova sekta se razlikuje od drugih, jer je osuđivala klanje životinja i svoje žrtve prinosila u bilju. Ovo ime najvjerovatnije je izvedeno iz riječi „asi” koja na aramejskom znači „iskusan ljekar, erudit” i koja u arapskom ima isto značenje. Ovo semantičko značenje je sasvim logično, jer su se bavili iscjeljenjem duše. Svoje bolesne liječili su svakojakim molitvama i tvrdili da su upućeni u tajne iscjeljenja. Preovladava mišljenje da je ova sekta nastala u drugom stoljeću prije n.e. i da je mnoge tajne svojih obreda preuzela iz aleksandrijskih škola i nekih filozofskih učenja, kao što je Pitagorino, koje najstrože zabranjuje klanje životinja, zagovara isposništvo i zadovoljstvo sa malim.

Učenje esena

Pripadnicima ove sekte je bilo zabranjeno posjedovati dvije odjeće ili gomilati kućne potrepštine i hranu. Među njima je preovladavao monaški život i celibat, mada je i među njima bilo nekima dozvoljeno da zasnuju porodicu. Materija je po njihovom učenju izvor svakog zla. Pripadnici ove sekte predavali su se šutnji i pokajanju. Jedina radost koja im je bila dozvoljena je bila radost duše, radost zbog uspostavljanja kontakta sa dušama i višim nebeskim svijetom, gdje se molitvama, disciplinom i ustrajnošću u pokornosti, uzdiže vjernik. Na svojim putovanjima pripadnici ove sekte bratimili su se dvojica po dvojica. Rijetko su viđani u gradovima i naseljenim mjestima. Vjerovali su u Sudnji dan, proživljenje poslije smrti i dolazak Mesije Spasitelja. Spasenje je po njima duhovni preporod koji ljude upućuje na valjan i čestit život. U traganju za Božijim zadovoljstvom slijede Amosa, zagovarača načela da je približavanje Bogu pravdom i milošću bolje od prinošenja žrtve i poklona. Obavljali su vjersko pranje i Bogu su se u svojim molitvama obraćali pred zoru. Subota im je bila neradni dan. Između sebe nisu imali pretpostavljene i potčinjene. Ropstvo je među njima bilo zabranjeno, a omiljeno zanimanje zemljoradnja i ručni zanati. Trgovina im je bila najstrože zabranjena. Strožije od svega bilo je zabranjeno nositi oružje.

Ustrojstvo i hijerarhija kod esena

Eseni su bili organizirani u ćeliji sa trostepenastom piramidom. Prvi stepen je okupljao maloljetne dječake. U drugom stepenu su bili zavještenici. To su oni koji su prethodno položili zakletvu, godinu dana proveli u uvježbavanju u službi Božijoj i upoznavanju sa tajnim učenjem sekte. Zatim se kandidat priključivao nekome ko je na stepenu učitelja kod koga je ostajao dvije godine. Poslije toga oblačio bi simbol sekte, plavu odjeću i pojas, a u ruci nosio štap kao znak teškog fizičkog rada. Tu je još bilo vjersko pranje, čitanje vjerskih knjiga, zakletva na vjernost i čuvanje tajni bratstva. Nakon toga, sve do smrti bilo je zabranjeno zaklinjati se, bez obzira da li se radilo o istinitoj ili lažnoj zakletvi. Član koji bi prekršio zakletvu mogao je biti isključen iz bratstva, pod uvjetom da ga je za prekršaj optužilo stotinu njegovih drugova. Štaviše, mogao je biti osuđen i na smrtnu kaznu, ako je prekršaj značio izdaju ili negiranje temeljnih učenja vjere.

4. Zeloti

Nije isključeno da su zeloti ili galilejci, sljedbenici Jude Galilejca, jedno ekstremno krilo esena, jer su u isposništvu i skromnom životu slijedili njihov put. Oni su još više od samih esena zagovarali rad na ostvarenju predskazanja o skorom dolasku Dana spasenja. Ovi zeloti su isti oni koji su šeste ili sedme godine p.n.e. digli pobunu i otkazali poslušnost sirijskom vladaru Kvirinu koji je izdao nalog za popis stanovništva po kome su se Jevreji trebali izjašnjavati kao carski podanici. Ovi su to odlučno odbili i to shvatili kao uvredu i poniženje. U ovoj pobuni poginuo je i sam Juda Galilejac, njegovi sinovi i cijela porodica[4].

5. Samarijanci

Samarijanci su mješavina Jevreja i Asiraca koji su nastanjivali prostore starog jevrejskog carstva. Asirci su se sa Jevrejima izmješali nakon poznatog progona Jevreja u Babilon. Nabukodonozor II

---

[4] El-Akkad, Prethodni izvor, str. 41-44

dozvolio je da u Palestini ostane jedan broj seljaka i radnika iz reda Jevreja i s njima neka asirska plemena. Oni su se kasnije u mjestima u kojima su živjeli međusobno izmješali putem rodbinskih veza, kroz običaje i vjerske obrede. Kada su se prognani Jevreji ponovo vratili iz Babilona u Palestinu, samarijancima su osporili priznati autentičnost njihovog vjerskog učenja i obreda, jer su se navodno kosili sa njihovom tradicijom. Štaviše, oni su ih proglasili hereticima i idolopoklonicima, pa su im zabranili da sa njima učestvuju u podizanju novog Hrama, čiju je izgradnju na temeljima starog, koji je razorio Nabukodonozor, dozvolio perzijski kralj Kir. Nakon poraza Babilonaca oni su potpali pod vlast Prezijanaca. Pošto su Jevreji, povratnici iz Babilona odbili da im se samarijanci, zbog iskrivljenog učenja, pridruže u gradnji Hrama, ovi su se odlučili na podizanje zasebnog hrama na brdu Gerizim. Na taj način oni su počeli skrnaviti jeruzalemski Hram, jer su službu Božiju isključivo obavljali u novopodignutom hramu. Ovaj novoizgrađeni hram gotovo dvije stotine godina bio je konkurencija jeruzalemskom, dok ga stotinjak i nešto godina p.n.e. nije srušio Ivan Hirkan, glavni jeruzalemski svećenik. Međutim, i poslije ovog, samarijanci su ponovo podigli svoj hram koji je postojao sve dok ga nisu srušili Rimljani nakon pobune koju su protiv njih samarijanci podigli u petom stoljeću naše ere. Tom prilikom Vespazijan je razorio nihov grad i na njegovim ruševinama podigao Neopolis (Novi Grad) danas poznat pod imenom Nablus.

Vjerovanje samarijanaca

Malobrojni ostaci samarijanaca i do dan danas u Palestini ljubomorno čuvaju svoju vjeru i običaje. Oni ne priznaju postojeći Tevrat koji slijede drugi Jevreji hebrejskog porijekla, nego imaju zasebnu knjigu Tevrata, napisanu na njihovm jeziku. Ova njihova knjiga sastoji se samo iz pet Mojsijevih knjiga. Ostale, ovoj knjizi pridodate knjige oni ne prihvataju, izuzimajući Hošeovu knjigu o sucima, koje oni smatraju knjigama o historiji, a ne sastavnim dijelom Tevrata. Ne vjeruju u sveta mjesta, izuzimajući mjesto njihovog nekadašnjeg hrama na brdu Gerizim. U Mesijino doba, sukob između pristalica ova dva hrama, je bio uzeo toliko maha, da je zbog nesigurnosti na putu gotovo u potpunosti bio obustavljen promet na svim komunikacijama koje su povezivale Samareju i druge zemlje. Svaki onaj koji bi se usudio da sa juga, iz Judeje, krene na put za Samareju na sjeveru, bio je izložen opasnosti da bude ponižen i maltretiran[5.]

Samarijanci su vjerovali u duhovno spasenje od očekivanog Mesije, ili obećanog poslanika. Dok su stanovnici judejskog kraljevstva na jugu vjerovali da je njihova prijestolnica Jeruzalem očekivano mjesto Kralja Davidova roda, njihovog Spasitelja, dotle su samarijanci to negirali i vjerovali da su jedino oni dostojni imena Izraelćana i da vode direktno porijeklo od Jakova. Pored ovih vjerskih sekti u to doba su postojali i slobodni pojedinci koji su u sve druge bili izgubili nadu. Živjeli su u isposničkim ćelijama, daleko od očiju urbanih naselja i civilizacije. Ovakvi samotnjaci uživali su ugled i poštovanje širokih narodnih masa koje su se bile zasitile propovjednika ogrezlih u ovosvjetskim blagodatima, okruženim vlastodržcima i svećenstvom. Jedan od ovakvih isposnika bio je i Panos kod koga je Josip Flavije, veliki historičar učio tri godine. Ovaj asketa živio je u potpunoj izoliranosti od svijeta i zadovoljavao se sa onim što mu je svijet dobrovoljno donosio. Tijelo je čistio vodom, a dušu čitanjem svetih knjiga i vježbama. Ovakvih asketa, sličnih njemu bilo je više i svi su svoje molitve obavljali uz maksimalno čišćenje i u izolaciji, daleko od očiju svijeta. Jedan od najpoznatijih ovakvih asketa je bio Jahja, u evanđeljima poznat pod imenom Ivan Krstitelj[6.]

2. HRAM U MESIJINO DOBA

Kada smo govorili o Hramu, rekli smo da je njegov graditelj bio Mudri Salomon. Hram je trebao biti

---

[5] El-Akkad, (Abbas), Hajatu-l-Mesih, Daru-l-Hilal, Kairo bez datuma izdanja, str. 44. Pogledati Šarl Džejnz, Prethodni izvor, str. 43.

[6] isto, str.45.

mjesto obavljanja molitve i prebivalište Gospoda Jahvea. Ovaj Hram je sagrađen na mjestu gdje je nekada stajao šator, a poslije njega Drevni hram. Oko četiri stoljeća kasnije došli su Babilonci i razorili Hram. Kasnije je perzijski kralj Kir 536. god. p.n.e. naredio da se Hram ponovo podigne. Rimski car Herod oko pet stotina godina kasnije je naredio da se Hram ponovo obnovi i proširi. Do ove gradnje je došlo u doba Mesijinog rođenja.

Svećenstvo

U doba Mesijinog rođenja vlast svećenstva je bila spala na najniži stepen. Hiljade neukih i nezaposlenih svećenika prepuštalo se vračanju i stupalo u zavještenike ne učestvujući na bilo koji način u prosvjećivanju naroda i obavljanju službe Božije.

Pisari

Pored spomenutih postojali su i ljudi koji su bili pismeni i koji su po narudžbi prepisivali vjerske knjige. Nisu imali nikakva upliva u službi Hrama, u njemu se nisu zavještali niti uživali u blagodatima njegovih zadužbina. Oni su predstavljali grupu pisara ili vjeroučitelja. Svi su bili iz reda farizeja koji su, nasuprot saducejima, priznavali nove knjige i na njih se oslanjali u svojim obredima i međusobnim odnosima. U doba Mesijinog dolaska mnogi svećenici su se bavili proricanjem i gatanjem, ali to nisu obavljali u samom Hramu. Također, veliki je broj pisara i vjeroučitelja djelovao na području vjerskih znanosti, ali nisu ubrajani u red vjerskih velikodostojanstvenika, jer se na taj položaj dolazilo nasljednim putem. U to doba u narodu je bilo rašireno mišljenje o nemarnosti i nezainteresiranosti nasljednog svećenstva prema vjerskim pitanjima, prosvjećivanju masa i pronalaženju vjerskih rješenja. Istovremeno, obraćanje svijeta nezvaničnom svećenstvu i učenim ljudima, radi dobijanja odgovora na vjerske probleme, sve je više uzimalo maha. Sve se ovo dešavalo na očigled nasljednog svećenstva, koje je sve više i više gubilo ugled, čak i kad se radilo o službi u Hramu, jer se svijet počeo okretati prema nezvaničnom svećenstvu i njega slijediti.

Sinedrij

U doba Mesijina rođenja službu u Hramu obavljalo je Veliko vijeće zvano Sinedrij, sastavljeno od 71 člana. Od ovog broja dvadeset trojica su sačinjavali Vrhovni savjet koji je po tradiciji imao zvanični karakter. Njegovi članovi su bili u bliskoj vezi sa predstavnicima državne vlasti. Ovo je naročito važilo za pitanja od općeg značaja, primjene zakona i njegovog očuvanja. U Mesijino doba ovome je vijeću bilo oduzeto pravo izricanja presuda za teške prekršaje. Ovo se poklapa sa periodom koji je prethodio drugom rušenju Hrama u trajanju od oko četrdeset godina. Donošenje presude za najteže prijestupe u Mesijino doba pripadalo je rimskom namjesniku koji je presudu Vrhovnog vijeća mogao potvrditi ili oboriti u svako doba. Sinedrij je bio neprijateljski raspoložen prema očekivanom Mesijinom dolasku, jer je to značilo priznavanje postojanja anarhije u tom vremenu i nemoći da se zavede red. Odgovornost za ovakav nered moralo je snositi i pomenuto vijeće[7].

Nazarećani (zavještenici)

Nazarećani ili zavještenici su ljudi koji su sebe i svoje porodice bili stavili u službu Božiju i najavu skorog dolaska Obećanog dana, Dana spasenja od nepravde. Nazarećani nisu bili organizirana grupacija poput drugih vjerskih sekti. Oni su bili slobodni pojedinci koji su se sa svojim porodicama odlučivali na ovakav život, i kao takvi pripadali su cijelom narodu. Prilikom zavjetovanja na ovakav život nije im se uslovljavalo da se klone drugih ljudi, niti da se osamljuju u isposničkim ćelijama. Međutim, prilikom zavjetovanja morali su obećati da neće piti vino, niti svoje tijelo prljati dodirivanjem mrtvih. Broj ovakvih zavještenika bio je u stalnom porastu, naročito u doba pojave Mesije, jer se to vrijeme podudaralo sa istekom četiri hiljade godina od stvaranja svijeta. Po hebrejskom kalendaru u to vrijeme očekivala se pojava i dolazak obećanog Mesije. Ivan Krstitelj

---

[7] El-Akkad, Prethodni izvor, str. 47-48; Šarl D'ejnz, Prethodni izvor, str. 44, Abdu-l-Medžid eš-Šerki, El-Fikru-l-Islami fi-r-reddi ale-n-nesara, Tunis, 1986. str. 33-34

(Jahja, a.s.) je bio jedan od mnogobrojnih predznaka njegovog dolaska. Štaviše, vjerovalo se da ga je on lično krstio i pred njim dao prisegu. Imajući u vidu da su ovi mladići, Nazarećani bili puni poleta i zanosa protkanog vjerom u uspostavljanju reda među ljudima, oni su u doba Mesije predstavljali značajnu snagu. Ovo tim prije, jer su smatrali da su oni ti koji nose ideju Mesijinog dolaska, njegovog dočeka i slijeđenja. U tome im nije bila dorasla ni jedna organizirana vjerska sekta, ni bilo koje, u to doba, postojeće učenje.

3. DRUŠTVENO - POLITIČKE PRILIKE U PALESTINI U DOBA MESIJE

Sirija i Palestina ušli su u sastav Rimskog Carstva u vrijeme velikog vojskovođe Pompeja. Mesija je rođen u doba čuvenog rimskog imperatora Augusta Cezara. Njegova slava, prije svega, počiva na vojnoj moći na koju se Rim oslanjao do te mjere da je zbog apsolutističke vlasti dokinuta Republika. Ovaj imperator, poslije koga su došli Trajan i Hadrijan, uzdignut je na stepen božanstva i kao takav uz druge kultove morao se obožavati. Po njemu se sve do danas zove i jedan od dvanaest mjeseci u godini. Zbog apsolutističke vlasti u rukama vladara došlo je do jaza između zakona i reda, između vladajuće i potčinjene klase. U rukama vlasti našlo se bogatstvo, raskoš i nasilje, s jedne strane, a siromaštvo, bijeda i poniženje među podanicima, s druge strane. Uključivanjem Palestine u Rimsko Carstvo situacija se nije smirila, nego je rivalstvo između rimskih i perzijskih pristalica i dalje raslo. Rezultat ovog rivalstva je bio da su perzijske pristalice u Jeruzalemu nadvladale rimske. Čak je i u izboru glavnog svećenika bila snažna konkurencija. Tako se desilo da je Antigon, kandidat perzijskih pristalica pribjegao lukavoj intrigi i pobjedio Hirkana, svoga rivala koga su kandidirale pristalice Rima. Međutim, jezičak na vagi Rimljana na kraju je ipak, pretegao u njihovu korist. Kada je Herod, poglavica jevrejskih plemena u Idumeji, pustinjskoj oblasti na jugu Palestine, uvidio da situacija ide naruku Rimljanima u Palestini, i on je stao uz njih. Da bi mu se odužili za ovakvo držanje Rimljani su ga postavili za kralja Judeje, Samarije i Galileje gdje se rodio Mesija (Mesih, Isa, sin Merjemin). Herod je nastojao da u svakodnevnom životu živi u skladu rimskih običaja, kulture i civilizacije, pokušavajući da u isto vrijeme za sebe pridobije jevrejsku duhovnu vlast. Iako je sam potjecao iz jevrejskog plemena, u svjetovnim stvarima, načinu nošnje i stanovanja, pokušao je da uvede oponašanje Rimljana i Grka. S druge strane, obnovom Hrama na svoj trošak i kandidiranjem svojih ljudi na najviše položaje među svećenstvom Hrama, želio je zadobiti naklonost duhovne vlasti. Međutim, uprkos ovom njegovom nastojanju da pomiri antagonizam između dvije suprotstavljene struje, bio je a i nakon smrti ostao omražen među pripadnicima svoje vjere i naroda. Poslije njegove smrti, uz blagoslov Rima, vlast u Palestini su preuzela trojica njegovih sinova. Galileja, Mesijino rodno mjesto pripalo je Herodu (drugom) Antipi, Judeja Arhelaju, a brdoviti predjeli prema Šamu Filipu.

Političke prilike u Palestini u doba Mesijinog rođenja bile su krajnje loše. Socijalne prilike bile su još gore. Veliki broj iznemoglih, bolesnih, nepokretnih, sakatih, paraliziranih, ludih, osušenih ruku i nogu, gluhonijemih i slijepih susretao se na svakom koraku. Bilo je i takvih za koje se vjerovalo da su neprekidno opsjednuti demonima. Sve ove bolesti bile su raširene, kako među djecom, tako i među omladinom i starcima. Pored toga među svijetom je harala i lepra i neizlječive krvareće rane. Sve ove i mnogobrojne druge nedaće bile su prisutne u vremenu u kome se trebao pojaviti Mesija. Zbog svega ovog u društvu su djelovale najrazličitije grupe ljekara i nadriljekara koji su svoje pacijente liječili primjenom duhovne terapije koja se temeljila na čvrstom vjerovanju i čistom životu. Uz ovo, postojala su i druga sredstva za smirenje i utjehu, uglavnom uz pomoć duboke vjere. Sredina je u potpunosti bila spremna da prihvati onoga ko će doći i koji će sve ove jadnike uzeti za ruku. Oni koji su radili na smirivanju stanja i ulijevanju nade bili su prethodnica Mesije koji će doći i sa sobom donijeti djelotvoran lijek za sve.

Jedan od njegovih prethodnika svakako je bio i Ivan Krstitelj koji je pranju i čišćenju vodom dao poseban značaj u borbi protiv svih ovih bolesti. Ivan je protiv dvora kralja Heroda podigao sna’nu pobunu, jer je ovaj na silu htio da od njegovog brata preotme ženu koja se zvala Herodijada. Kralj

Herod je naredio da se Ivan pogubi. Uradio je to da bi ispunio želju njegove snahe i njene kćeri Salome. Za Salomu se kaže da je od nje Herod tražio da pred njim pleše i da je po nagovoru majke pristala, ali pod uvjetom da kralj ispuni sve što ona bude tražila. Kada je na to pristao, zatražila je Ivanovu glavu, jer se suprotstavljao Herodijadinoj udaji za kralja. Kralj je ispunio njenu želju i pogubio Ivana Krstitelja (Jahja, a.s.). Ovaj događaj se zbio za vrijeme Mesije (Isaa, a.s.) koji mu je i sam prisustvovao. Neposredno nakon ovog događaja on će obznaniti svoju misiju, o čemu ćemo kasnije detaljnije govoriti[8].

Pisac knjige *Historija crkve* dodaje da je Herod Herodijadu uzeo sebi za ženu, nakon što je pustio svoju raniju zakonsku ženu Aretinu, kćerku kraljice Mitre. Herodijada je silom preoteta od njenog muža koji je još bio živ.

4. VJERSKI ŽIVOT U MESIJINO DOBA

Rimsko Carstvo u Mesijino doba je dostiglo vrhunac svoje moći. Njegova vlast protezala se na gotovo cio do tada poznati svijet, izuzimajući Daleki istok. Pod njegovom vlašću našli su se pripadnici mnogih naroda, različite rase, jezika i vjerovanja. Tako su se u Aleksandriji, Nablusu i Jeruzalemu mogli sresti ljudi svih vjerovanja. U ovom šarenilu vjera i naroda, istočna učenja su se po pravilu nametala Zapadu, uključujući i sami Rim. Kada se pojavilo kršćanstvo, ni ono nije bilo izuzetak od ovog pravila, nego je samo potvrdilo raniju praksu. Razlog za ovo treba tražiti u tome što je svećenstvo sa Istoka javno priznavalo utjelovljenje boga u liku vladara, čime je praktično bio trasiran put za njihovo obožavanje. Vladarima se to svakako dopadalo. Tako npr. u Egiptu imamo pojavu da se vjerovalo da je Aleksandar sin boga Amona. Njegov nasljednik, kralj Antioh, otišao je dalje i od toga proglašavajući se bogom i tražeći da se prema njemu tako i odnosi. Desilo se to na tlu Palestine dok je njom vladao. Na prostore Rimskog Carstva proširili su se razni kultovi sa istoka, poput Mitre iz Perzije, Izide iz Egipta, Orfeja iz Grčke, tačnije iz Male Azije. Svi ovi kultovi vodili su porijeklo sa Istoka. Mitra je bio kult sa dvije omiljene osobine, od kojih je jednu predstavljalo svjetlo koje razgoni tamu, a drugu neustrašivost borca, gospodara vojnika. Kao takav ovaj kult je bio omiljen kod vojnika, ali i nekih drugih, kao što su pastiri i noćni radnici. Vjerovalo se da on boravi u ljudskim tijelima kao što siromasi borave u pećinama. Znaci obožavanja ovog kulta bili su konzumiranje hljeba i vina, javno i tajno. Tragovi obožavanja ovog kulta pronađeni su i u najudaljenijim dijelovima nekadašnjeg Rimskog Carstva, na zidovima podignutim u ono vrijeme na prostorima današnje Engleske, kao i na drugim mjestima. Ovaj kult su naročito obožavali mladi vojnici, jer je u Avesti bio opisan kao bog pobjednik, sljedbenik boga Ahuramazde, boga dobra, koji se bori protiv Ahrimana, boga zla. U širenju na rimskim i grčkim prostorima često su poistovjećivani kultovi egipatske Izide i perzijske Mitre. Nju su grci nazivali Demetrom i imala je iste osobine kao i egipatska Izida, jer su je smatrali boginjom plodnosti. Uz nju je obožavan i mjesec. Smatrana je boginjom mora i moreplovstva. Prikazivana je na slikama koje odišu čistotom i ljubavi. U svom naručju drži dijete iz čijeg lica zrači svjetlost, simbol materinstva, dobrote i čednosti. Svećenici su na Zapadu brijali svoje glave po ugledu na egipatske svećenike. Među njenim obožavaocima bilo je i muškaraca i žena. Nazivana je zaštitinicom kuće i porodice. Rimljani koji su po tradiciji bili privrženi porodici i pokoravanju roditeljima, zbog njenih osobina su je prihvatili kao svoje božanstvo. Tajnovitost ceremonijala koji je priređivan u čast kulta Izide i Mitre imao je svoje čari i utjecaj na ljude da ih svojataju. Pored ovog, Egipat je dao još jedan značajan kult, iako je okupljao relativno ograničen broj sljedbenika. Bio je to kult erutida koji spominje aleksanadrijski filozof Filon. Sljedbenici ovog kulta su živjeli u asketskim ćelijama oko starog Marjuta u okolini Aleksandrije. Neki historičari su skloni vjerovanju da su ovi erutidi zapravo bili učitelji jevrejskih asketa esena. Ovome treba dodati da je u to doba postojao i kult Orfeja. Ovaj kult je u osnovi bio grčkog porijekla, ali se

---

[8] El-Akkad, **Hajatu-l-Mesih,** str.52-59. Pogledaj također, **Istorija crkve (Tarihu-l-Kaniseti),** prijevod na arapski, svećenik Marko Davud, Kairo bez datuma izdanja, str.49

kasnije stopio sa ostalim istočnim kultovima u pogledu asketizma, duhovnih bratimljenja, zabrani konzumiranja mesa. Tu treba dodati i zabranu oblačenja bijele odjeće i konzumiranja vina, osim prilikom prinošenja žrtve. U vrijeme Mesijinog dolaska ovaj kult je bio dosta raširen. Sljedbenici ovog kulta vjerovali su da Orfej posjećuje svijet umrlih i da se otuda vraća. Pripadnici ovog kulta imali su dva praznika, jedan u kome su oplakivali Orfejevu smrt, i drugi u kome su se veselili zbog njegovog ponovnog proživljenja. Ovo podsjeća na obilježavanje smrti i proživljavanje boga proljeća Adonisa. Otuda poznavaoci uporednih religija primjećuju da egipatski bog Aton odgovara grčkom bogu Adonisu. Na hebrejskom jeziku „Adonaj” znači „Gospod, Gospodin” i to je kod Jevreja jedno od Božijih imena. Sva ova imena vode porijeklo iz Starog Egipta.

5. GALILEJA

Mesija je rođen u Galileji ili „Galileji naroda” kako su je zvali Izraelćani, jer je bila zemlja otvorena za sve narode, kako one sa Istoka, tako i za one sa Zapada. Galileja nikada nije bila namijenjena samo Izraelćanima. Na hebrejskom jeziku Galileja znači „krug” ili „okruženje”. Ovim imenom se htjelo reći da je bila uvijek otvorena za prognanike i izbjeglice iz drugih krajeva Palestine, naročito sa juga, gdje se nalazila Judeja. (Pogledati kartu) Galileja je bila sastavni dio oblasti sjeverne obale, u staroj historiji poznate pod nazivom Kanaan. Grci su kasnije ovu oblast nazvali Fenikijom što znači „crvena boja” koju cijela oblast dobija od crvenkastih litica galilejskih planina. Odnosi između Galileje i Judeje uvijek su bili napeti i neprijateljski, ako ne ka’ emo u neprijateljstvu, na ratnoj nozi, iako su pojedini krajevi Galileje i Kanaana od samog osnivanja Davidova carstva bili u njega uključeni. Kada je Judeja zagospodarila Kanaanom, Jevreji su od Kanaanićana preuzeli tekovine njihove kulture i civilizacije na polju zanatstva, trgovine i graditeljstva. Ovo posljednje posebno je došlo do izražaja u gradnji Hrama i dvorova. (Pogledaj o tome u sedmom poglavlju Prve knjige o Kraljevima i dvadeset sedmom poglavlju Knjige o Ezekijelu!) Jevreji su se u kulturi i umjetnosti oslanjali na Kanaanićane. Zbog miješanja stanovnika Galileje i Samarije (dvije oblasti na sjeveru Palestine) sa strancima i preuzimanja od njih mnogih običaja, tradicije i jezika, južni Jevreji u oblasti Judeje nisu ih podnosili. Međutim, svi Jevreji, a naročito oni iz oblasti Judeje na jugu, bili su im zavidni. Oni su strance koji su živjeli na sjeveru prisiljavali ili da prime judaizam, ili da se isele. Veliki broj stanovnika Galileje bili su Arapi koji su govorili aramejski i služili se hebrejskim sa stranim dijalektom. Ekstremni Jevreji iz oblasti Judeje na jugu, nisu iz Galileje očekivali da im išta dobro dođe. U tom smislu imali su i poslovicu koja glasi: „Nikakvo dobro ne dolazi iz Galileje.” Kada se u Galileji pojavio Mesija, podrugljivo su govorili da iz Galileje nikada nije izašao nijedan poslanik. Nasuprot grubosti stanovnika Judeje na jugu, vjerska tolerancija je bila jedna od osobina i vrlina stanovnika Galileje na sjeveru. Nekoliko godina poslije Mesijinog rođenja, nakon smrti Heroda Velikog, Galileja se oslobodila vlasti Judeje, kada je ona pripala, zajedno sa okolnom pustinjom, u posjed njegovog sina Heroda Antipe. Prijestolnica Galileje bila je Tiberija, u blizini Nazareta, gdje je odrastao Mesija[9].

6. KADA JE MESIJA ROĐEN?

Iz računanja vremena po novoj eri obično se misli da je Mesija rođen u njenoj prvoj godini. Po ovom računanju vremena evropski se narodi služe od 532. god. Te godine je monah Dionosije Mali pozvao na računanje vremena po godini Mesijina rođenja. Međutim, danas je utvrđeno da se ova era računa od pogrešnog datuma, jer je Mesija rođen četiri godine prije ovog datuma. Do ovakvog zaključka se došlo mnogobrojnim poređenjima imena palestinskih vladara prije njegova rođenja i njegovih savremenika, sa rimskim vladarima. Otuda se zasigurno može ustanoviti da je Mesija rođen oko 749. god. po rimskom računanju vremena. Svoju misiju počeo je obznanjivati u tridesetoj godini tj. 779. god. Stvarna godina njegovog rođenja bila je četiri godine ranije, nego što se danas računa. Postoje i druga

[9] El-Akkad, Hajatu-l-Mesih, str. 78-81

mišljenja da je Mesija rođen oko pete ili šeste godine prije n.e[10.] Neki historičari koptske crkve smještaju Mesijino rođenje na dan 25. decembar, što odgovara 28. kiheku, četvrtom mjesecu koptske godine. (el-Haride en-Nefise, str.16. u prenosu iz *Historija crkve* od Josabija el-Kajsarija u prijevodu od el-Kums Markos Davud, Kairo bez datuma izdanja.) Međutim, jedan muslimanski istraživač, egipatski profesor Muhammed Izzet et-Tahtavi u svojoj knjizi *En-Nasranijjetu we-l-islam* dokazuje da je Mesijino rođenje bilo u ljetnom periodu i da ono nikako nije moglo biti u zimu. Ono je moglo biti ili u mjesecu augustu ili septembru, a nikako 25. decembra kako tvrde zapadnoevropski kršćani, niti u januaru, kako tvrde istočni kršćani. Ovo svoje mišljenje temelji na nepobitnim dokazima koje preuzima iz izjava samih kršćanskih učenjaka. Ovdje ćemo prenijeti ukratko šta on i oni o tome kažu. U svom Evanđelju Luka o Mesijinom rođenju navodi da su te iste noći u mjestu u kome se Mesija rodio, pastiri pod vedrim nebom čuvali stoku kad im je:

„Najedanput pristupio anđeo Gospodnji, i sjaj ih Gospodnji obasjao, pa su se vrlo uplašili. Anđeo im je rekao: - Ne bojte se, jer vam evo donosim radosnu vijest o velikom veselju za sav narod. Danas vam se u Davidovu gradu rodio Spasitelj - Krist, Gospodin." (Luka 3,9-11)

Spominjanje noćnih čuvara govori o tome da je to vrijeme bilo pogodno za napasanje stoke, a to je moguće samo ljeti, jer u zimskom periodu u tim krajevima opada temperatura, naročito noću. Štaviše, brdovite krajeve Palestine zna i snijeg prekriti,pa nikakva napasanja stoke u tom periodu nije moglo biti.

Zbog čega se onda Mesijino rođenje smješta u zimski period? Odgovor na ovo pitanje daje episkop Barenz koji kaže da se taj datum, 25. decembar, podudario sa datumom velike proslave koja se u Rimu organizirala povodom nacionalnog paganskog praznika. Crkva nije mogla ukinuti ovaj praznik, nego ga je prihvatila kao narodni praznik koji se od tada proslavlja kao crkveni praznik.

Poslije dugogodišnjih rasprava, zapadni svijet je oko 300. godine 25. decembar prihvatio kao datum proslave Isusovog rođenja. Ovo mišljenje episkopa Barenza prihvatila je *Britanska Enciklopedija Champers* (Pogledaj o tome na 642. i 643. str. *Britanske enciklopedije,* 5. svezak, 15. izdanje). Kada su crkveni oci 340. godine odlučili da obilježavaju i proslavljaju ovaj praznik, oni su s dozom velike mudrosti odabrali zimski solisticij, jer je on, kako smo ranije rekli, u to doba bio najpoznatiji praznik.

Mišljenje da je Mesija rođen u augustu ili septembru prihvatila je i enciklopedija Champers. Za ovakvo mišljenje opredijelio se i dr. Džon D. Ever u svojoj knjizi *Leksikon Svetog pisma*, pod riječi: „godina". Profesor Bek, jedan od komentatora Svetog pisma, također isključuje mogućnost da je Mesija mogao biti rođen 25. decembra. Oni koji poput prof. Beka smatraju da je Mesija rođen u augustu ili septembru određuju to kao 8. godine p.n.e., a raspeće određuju da je bilo u srijedu, 34. godine n.e[11.]

Ovako kazuje i Kur ' an Časni kad govori da je Merjemi, nakon što je rodila Mesiha, bilo naređeno da zatrese palmino stablo kako bi je posule datule svježe. Također joj je bilo naređeno da se napije sa potoka koji je tekao pored palme[12.] Pošto u zimskom periodu nema ni datula svježih na palmi, niti potoka, oni su se mogli naći samo u ljetnom periodu.

7. SREDINA U KOJOJ JE ŽIVIO MESIJA

Mesija je rođen kao Jevrej. Odrastao je u jevrejskoj sredini iz koje je, kako znamo, naslijedio elemente duhovne i vjerske kulture. Kršćanstvo se u početku, van Palestine, proširilo prvenstveno zahvaljujući Jevrejima. Prema tome Isa, a.s., je rođen i odrastao u sredini u kojoj su ljudi bili, prije svega,

[10] El-Akkad, **Hajatu-l-Mesih,** str.82-85. Ibn el-Batrik potvrđuje da je Mesija rođen u 42. godini iza Augusta Cezara, što odgovara 33. godini iza kralja Heroda u Palestini (**et-Tarihu-l-medžmuu**, str.89.)

[11] Muhammed Izzet et-Tahtawi, **en-Nasranijjetu we-l-islam**, Kairo 1407./1987. god. str.241-244

[12] Prethodni izvor

preokupirani vjerskim pitanjima. Pojavio se u sredini koja je očekivala da se desi neko čudo koje će te ljude učiniti vladarima na Zemlji. Glavna preokupacija svih vjerovjesnika tog vremena koji su potjecali iz Galileje, bila je najava njegovog skorog dolaska i ostvarenje očekivane nade. Izgleda da je ovakva klima doprinijela da Isa, a.s., počne obznanjivati svoju misiju. Kad ju je obznanio, on je zapravo samo obnovio lanac vjerovjesnika samo iz reda Izraelćana koji je bio prekinut nakon povratka Jevreja iz babilonskog izgnanstva. Prije njega karike ovog lanca pokušali su spojiti drugi vjerovjesnici, među kojima je bio i Ivan Krstitelj (Jahja, a.s.)[13.]

8. POMAZANICI MEĐU IZRAELĆANIMA

Mesija (Isa, sin Merjemin) nije bio prvi pomazanik među Izraelćanima. I prije njega bilo je više pomazanika, ali je on bio najpoznatiji i najveći među njima. Pod pojmom pomazanik podrazumijeva se da neki od vjerovjesnika pomaže svetim uljem nekoga. Na ovo se ukazuje na više mjesta u jevrejskim svetim knjigama. Jedan od takvih slučajeva je onaj kad je Bog naredio Musau da pomaže svoga brata Haruna. To je isto uradio i Samuel (jedan od izraelskih vjerovjesnika) sa Šaulom (Samuel I 9,15-16 i 24-26). Samuel je, također, pomazao Davida (Samuel I 16,12-13). Prije nego što je Ilija uzdignut na nebo on je pomazao svoga učenika, kasnijeg vjerovjesnika Hošea. Čak je i perzijski kralj Kir pomazan od strane Jevreja, kada su sa njim stupili u vezu, za vrijeme babilonskog izgnanstva. Oni su mu pomogli da porazi Babilon. Kir im ovo nije zaboravio, pa ih je nakon pobjede vratio u Palestinu. Ovo Kirovo dobro Jevreji nisu zaboravili, zbog čega su ga smatrali svojim pomazanikom. Ovo treba shvatiti u smislu da su ga cijenili, uvažavali i prema njemu se odnosili kao što su se odnosili prema svojim vjerovjesnicima, ili tome slično. Na kraju, napokon je došao Mesija (Isa, a.s.) kao najveći pomazanik koji se pojavio među Izraelćanima, i ako ga Jevreji ne priznaju, nego ga odbacuju sve do danas. Oni su očekivali Mesiju kralja koji će im uspostaviti kraljevstvo i njime vladati a Mesija je lično izjavio da nije kralj. Ostavimo ovo za neku drugu priliku, o čemu ćemo govoriti kada na to dođe red u ovoj knjizi, i počnimo sa izlaganjem o Mesijinom životu.

ZNAČAJNIJI DATUMI U KRŠĆANSKOJ HISTORIJI

- August Cezar, 27. god. p.n.e. - 14. god. n.e.
- Herod Veliki, 37. god p.n.e. - 4. god.p.n.e.- Mesijino rođenje, 8 - 6. god. p.n.e.
- Smrt Heroda Velikog 4. god. p.n.e.
- Herod Antipa, vladao oblasti Galileje od 4. god. p.n.e. do 39.god. n.e.
- Herod Filip, vladao Batanejom od 4. god. p.n.e. do 34. god n.e.
- Herod Arhelaj, vladao Judejom, Samarejom i Idumejom od 4. god.p.n.e. do 6. god n.e.
- Kajfa, vrhovni jevrejski svećenik od 18. do 36. god. n.e.
- Ilija (Iljas, a.s.) sin Zaharija (Zekerijja, a.s.) počeo krstiti 28. god. n.e.
- Poncije Pilat, od 26. do 36. god n.e.
- Navodno Mesijino raspeće, 29. ili 33. god n.e.
- Pavlovo preobraćanje u kršćanstvo 34. ili 35. god n.e.
- Pavle počinje djelovati kao misionar kršćanstva 35. god n.e.
- Herod Agripa I, vladao Judejom od 41. do 44. god. n.e.
- Glad u Palestini 46. do 48. god. n.e.
- Smrt Heroda Agripe I, 44. god. n.e.
- Prvo Pavlovo putovanje u ulozi misionara kršćanstva, 47. god. n.e.
- Prvi crkveni koncil u Jeruzalemu 49. (?) god. n.e.
- Tiberije Aleksandar, vladao Judejom od 46. do 48. god. n.e.
- Antonije Felix, preuzeo prijesto Judeje 52. god.

---

[13] Šarl Džinejber, *el-Mesihijjetu, nešžetuha we tetawuruha,* arapski prijevod od Abdulhalima Mahmuda, Daru-l-Mearif, Kairo, bez datuma izdanja, str.40,42,47 i 48

- Pavlovo hapšenje i zatvaranje (u Kajsarijji u Palestini) 59. do 61. god. n.e.
- Pavlovo putovanje u Rim 61. do 62. god
- Smrt Mesijinog brata Jakova, brata Gospodnjeg 62. god. n.e.
- Petrova i Pavlova smrt u Rimu 64. i 65. god.
- Pobuna Jevreja protiv Rimljana 66. do 70. god.
- Pad Jeruzalema i njegovo razaranje od strane Rimljana 70. god.
- Razaranje Jeruzalema i njegovo ponovno podizanje pod imenom „Ilija Kapitolija, 135. god."

DRUGO POGLAVLJE
MESIJINA BIOGRAFIJA

1.MESIJA I NJEGOVO PORIJEKLO
Bilo bi normalno očekivati da pisari evanđelja, kad govore o biografiji Mesije, koga smatraju Bogom i Sinom Božijim, i ne spominju nešto što se zove Mesijino porijeklo, jer pravi Bog nema rodoslovlja. Ovako bar govori zdrav razum, istina i stvarnost. Zdrav razum, dakle, govori da Bog nije kao čovjek, da se On ne može porediti sa svojim stvorenjima, te da On nije nikome i ničemu sličan. Historijska stvarnost ne dopušta mogućnost da autentične knjige bilo koga vjerovjesnika mogu govoriti o nečemu što se zove Božije porijeklo. Ja ovdje spominjem izraz „historijska realnost", ne zato što on ovdje ima posebnu težinu, već da bi iscrpili sve eventualne mogućnosti. Dakle, logika (sud razuma) i historijska stvarnost isključuju mogućnost da istinski Bog može imati svoje porijeklo. Međutim, sa lažnim, izmišljenim bogovima, stvari ne moraju stajati ovako. Hoću reći da je kod njih upravo obrnuto, tj. imaju svoje porijeklo, očeve, djedove itd. Ni ovo, također, nije van zdrave pameti i historijske stvarnosti... Dakle, sa logikom i historijskom realnošću se ne kosi da lažni bogovi poput Kisre, Cezara, Lata ili Hubela, mogu imati svoje očeve, djedove, porodice i sl. Sve ovo zdrav razum može prihvatiti, a historijska stvarnost potvrditi. Tako kurejšijski prvaci dolaze i pitaju poslanika islama, Muhammed, a.s.: „Navedi nam rodoslovlje svoga Gospodara?" tj. reci nam njegovu lozu iz koje potječe. Postupili su ovako jer su ranije već bili navikli da svojim božanstvima daju rodoslovlje. Kakav je bio odgovor Poslanika, a.s. Božiji Poslanik, s.a.v.s., lično im nije odgovorio, nego je odgovor dao Uzvišeni Allah objavljujući Kur 'an koji se čita i u njemu riječi:

Reci: On je Allah - Jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije! (El-Ihlas, 1-4)

Prema tome, Uzvišeni Allah nije nikoga rodio i nije rođen. Nema druga i niko Mu ravan nije. On je pravi i istinski Bog. Što se tiče lažnih bogova, sa njima stvari drugačije stoje. Njih je u Mesijino doba bilo veoma mnogo. Rimljani su imali mnogo lažnih bogova. Grci također. I jedni i drugi su u Mesijino doba bili na sceni svjetske pozornice. Rimska vlast i država prostirala se, ne samo na prostorima Palestine, nego i u drugim krajevima Bliskog istoka. Čak je i Egipat ulazio u sastav prostranog Rimskog Carstva. Grčka kultura, filozofija, i pagansko učenje, sa svim onim što je ona sa sobom nosila, od jezika do baštine, naslijeđene od Helena i stopljene u duhovne vrijednosti Istoka, a naročito jevrejske vjerske sekte, bila je snažno prisutna u Palestini i van nje. Ovo se može reći i za Perziju koja je imala svoja božanstva svjetla i mraka, Babilon, Mezopotamiju i Egipat. Sve ove zemlje imale su svoja božanstva i paganska vjerska učenja o njima. Sastavljači evanđelja svakako su bili upoznati sa svim ovim kretanjima i atmosferom koja je vladala u njihovom okruženju. Zasigurno se može tvrditi da su bili upoznati i sa rodoslovljem tamošnjih božanstava i najrazličitijih kultova. Zbog svega ovog, oni su, dok su pisali svoja evanđelja i Mesijinu biografiju, bili pod snažnim utjecajem sredine u kojoj su

živjeli i djelovali. U knjige koje su sastavljali unijeli su mnogo natruha iz pomenutih paganskih učenja i običaja. Jedna od takvih stvari je bilo i Mesijino rodoslovlje. Normalno je očekivati da sastavljači evanđelja, ukoliko Mesiju smatraju bogom, i ne potežu ovo pitanje. To što je navelo neke od njih (Mateja i Luku) da daju opis Mesijinog rodoslovlja, zapravo i nije ništa drugo do skriveno, potajno vjerovanje da je on samo čovjek, a ne bog. Druga dvojica, Marko i Ivan uopće ne govore o Mesijinom rodoslovlju, o čemu ćemo detaljnije, govoriti, kad budemo govorili o svakom evanđelju, zasebno. Međutim, ovdje želimo naglasiti da su Matej i Luka, prilikom opisa Mesijinog rodoslovlja, napravili katastrofalne greške, koje govore da su bili ili totalno neupućeni u ono o čemu pišu, ili neodgovorni. Bez obzira o čemu se ovdje radi nepoznavanju ili neodgovornosti, može se reći da se to nije smjelo dogoditi, pogotovu kad se radi o ovako važnim stvarima. Kad se govori o porijeklu čovjeka, bilo kog čovjeka, mora se biti precizno i odgovorno i bez ikakvih neslaganja. Tako se npr. kaže: „Taj i taj, sin toga i toga, unuk toga i toga itd. sve do posljednjeg pretka od koga se izvodi porijeklo." Međutim, Sveti Matej ili onaj koji je napisao Evanđelje pod njegovim imenom, kao i Sveti Luka, ili onaj ko je pod njegovim imenom napisao Evanđelje, nedopustivo se mnogo međusobno mimoilaze i proturječe kad govore o Mesijinom rodoslovlju. Šta svaki od njih o ovome kaže?

Matej započinje svoje Evanđelje sljedećim riječima: „Djetinjstvo obećanog Mesije Isusa Krista..."

Isusovo ljudsko porijeklo

1. Rodoslovlje Isusa Krista, sina Davidova, sina Abrahamova:

2. „Abraham rodi Izaka, Izak rodi Jakova, Jakov rodi Judu i braću njegovu."

Ovako nastavlja sve do pred kraj rodoslovlja, gdje kaže:

16. „Jako[14v] rodi Josipa, muža Marije, koja rodi Isusa koji se zove Krist."

Od Abrahama do Davida je četrnaest koljena, od Davida do protjerivanja u Babilon četrnaest i od protjerivanja u Babilon do Mesije četrnaest koljena. Međutim Luka na početku svog Evanđelja izostavlja opis Mesijinog rodoslovlja i spominje ga tek u Drugom poglavlju kod priča o Mariji. Nakon priče o njoj on govori o Isusovom krštenju od strane Ivana Krstitelja (Jahja, a.s.) u rijeci Jordan, nakon čega je Isus počeo obznanjivati svoju misiju. Samo na ovom mjestu Luka govori o njegovom rodoslovlju i kaže:

„Isusu je na početku njegova djelovanja bilo otprilike trideset godina, a bijaše, kako se držalo - sin Josipov, sin Helijev, Matatov, Levijev..."

On tako nastavlja sve do Abrahama (Ibrahima, a.s.). Poređenjem rodoslovlja koja navode Matej i Luka dolazi se do zaključka da su im se potkrale greške koje može uočiti i obični čitalac, bez ikakve prethodne upućenosti u ovu oblast. Rodoslovlje porijekla po Lukinom evanđelju ide preko Davidova sina Natana, za razliku od Mateja, po kome ono ide preko Davidova sina Salamona.

- Matej kaže da je Josip Drvodjelja Jakovljev sin, dok Luka tvrdi da je on Helijev sin.
- Matej, dalje, kaže da su Mesijini preci od Davida pa do babilonskog progonstva bili ugledni vladari, dok Luka kaže da nisu bili ni vladari ni poznati, izuzimajući Davida i Natana.
- Matej kaže da je Salatiel Jehonijev sin (jedan od predaka u lozi Mesijinog rodoslovlja), dok Luka kaže da je on Nerijev sin.
- Matej kaže da je Abijud Zerubebelov sin, dok Luka kaže da se on zvao Rezin. Do ovakvih grešaka je došlo i pored toga što su imena Zerubebelovih sinova već bila napisana u Trinaestom poglavlju Prve knjige *Ljetopisa* (jedna od jevrejskih knjiga) gdje među njegovim sinovima nema onih sa imenima Abijud i Rezin.
- Matej kaže da između Davida i Mesije ima šesnaest koljena, dok Luka kaže da je između njih dvojice četrdeset i jedno koljeno.

[14] Ovdje se ne misli na Jakuba, oca Jusuf, a.s., nego na Jakova, oca Josipa Drvodjelje, muža Mesijine majke Marije

- Ostalo je da još kažemo da čovjek čije su rodoslovlje dali, uopće nije Mesija nego Josip Drvodjelja. Ovo je jedna velika, ako ne i najveća greška, koju su napravili navodeći lozu Mesijinog rodoslovlja. Na početku je naglašeno da se daje rodoslovlje Mesije, a na kraju se uspostavilo da se, zapravo, radi o Josipu Drvodjelji, Marijinom mužu. Zar neka greška može biti fatalnija od ove? Nikakvo se opravdanje ne nalazi ni u tvrdnji da se na ovaj način željelo izbjeći da se spomene Marijino ime, jer je navodno to bilo sramota. Kakva bi to bila sramota, kad su je svi Jevreji poznavali i u mnogo slučajeva optuživali za nemoral, jer je bez muža rodila Mesiju. Zar neka uvreda pominjanjem njenog imena, može biti teža od ove?! Ko želi da se upozna sa još nekim detaljima i prigovorima, preporučujemo mu da pročita Prvu knjigu *Ljetopisa*, jednu od svetih jevrejskih knjiga koja je štampana u okviru Starog zavjeta. Tamo se može naći još prigovora. Zbog gore navedenog jasno se vidi zbog čega se ni Matejeva ni Lukina verzija Mesijinog rodoslovlja, ne može prihvatiti kao ispravna, jer one jedna drugu isključuju. Dakle, ako bi se jedna uzela kao tačna, druga bi bila netačna[15].

2. KO JE MARIJA, MESIJINA MAJKA?

Ona je kći Imranova, uglednog i učenog čovjeka među Izraelićanima. Umro je ostavivši iza sebe malodobnu djevojčicu o kojoj se neko trebao brinuti. Brigu o njoj preuzeo je Zaharija, muž njene tetke po majci, Elizabete. Kad god bi Zaharija (Zekerijjah, a.s.) ušao u njenu ćeliju u hramu kod nje bi, zato što je bila bogobojazna i čestita, našao hranu. O tome govori i Kur'an časni u suri Ali Imran gdje se kaže:

Allah je odabrao Adema, i Nuha, i Ibrahimovu porodicu i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom ..., do i kad meleki rekoše: O Merjema, tebe je Allah odabrao i čistom stvorio i boljom od svih žena na svijetu učinio. (Ali žImran, 33-43)

3. MERJEM DOBIJA VIJEST DA ĆE RODITI ISAA

Ovo joj je saopćeno preko meleka Džibrila koji ju je nadahnuo, nakon čega je zanijela Mesiju Isaa. Džibril joj je, također, nagovjestio da će on biti viđen i na ovom i na onom svijetu i jedan od Allahu bliskih, da će govoriti ljudima u kolijevci, a i kao odrastao, i biti čestit....i poučiti ga pismu i mudrosti i Tevratu i Indžilu. tj. da će on biti radosna vijest i Božiji znak ljudima o Allahovoj svemoći i milosti. Međutim, kršćanske knjige govore da je anđeo, kada je Mariji saopćio vijest da će zanijeti Mesiju, rekao da će se on zvati Isus, Sin Božiji, da će mu njegov Gospodar dati prijesto njegovog pretka Davida, da će vladati Jakovljevim potomstvom, da njegovoj vlasti neće biti kraja, te da je Elizabeta, Zaharijeva žena, u šestom mjesecu trudnoće. Ovdje se da primijetiti da jedino Luka Mesiju naziva nadimcima koje drugi ne spominju, poput „Sinom Svevišnjeg će se zvati", „Dijete koje ćeš roditi Sinom Božijim će se zvati" i „kome će dati Davidov prijesto"[16]. Da se još primijetiti da pomenuti Luka nije bio Mesijin učenik, da ne spada među dvanaestoricu apostola, nego je čovjek koji je kasno primio kršćanstvo i postao jedan od Pavlovih učenika, koji ni sam nije nikada vidio Mesiju. Prema tome, ovi izrazi su lično Lukin proizvod. Učinio je to da bi dočarao i uljepšao Mesijinu pojavu, iako mu to ni najmanje nije bilo potrebno. Historičari koji se bave izučavanjem Mesijinog života u vezi sa ovim nadimcima imaju svoje prigovore u koje spada:

Prvo, Mesiji nije priličilo da sjedi na Davidovom prijestolju, jer vjerovjesnik Jeremija (jedan od izraelskih vjerovjesnika čije ime nosi i jedna knjiga Starog zavjeta, koju Jevreji i kršćani smatraju svetim) kaže da mu je Gospod rekao da Joakin Judin kralj neće zasjesti na Davidov prijesto. Kod Luke

---

[15] Također, preporučujemo knjigu **el-Mesihu fi mesadiri-l-Akaid el-mesihijeti** od ing. Ahmeda Abdulwehhaba, izdana u Kairu 1978. god. str 78-83 i knjigu ***Kasasu-l-Enbijai*** od rahmetli Abdul wehhaba, izdanu u Kairu 1956. god. str.374

[16] Mnogo je njih koji su i prije Mesije nazvani ovim nadimkom. Među onima koje spominju jevrejske knjige su Šaul koga je pomazao Samuel svetim uljem, zatim David, Hošea...Pogledaj u: Samuel I 24,6,9,15-16,16,12-13 i Kraljevi I 19,15-17. Kao što smo govorili o Mesijinom vremenu.

se Joakinovo ime navodi, u donekle iskrivljenom obliku, kao Elijakim.

Drugo, Mesija zaista i nije zasjeo na Davidov prijesto. Desilo se upravo obrnuto, da je Mesija od strane Jevreja bio maltretiran i pretučen, kad im ga je Pilat izručio. Što se tiče njegovog nadimka „Sin Svevišnjeg" za njega se može reći da je pozajmljen iz nadimka koji je Zaharije (Zekerijja a.s.) dao svom sinu Iliji(Iljas, a.s.): „A ti ćeš dječače vjerovjesnikom Svevišnjeg biti." Luka je ove riječi iskrivio i pripisao (Sin Svevišnjeg) u korist Mesijinu kako bi ga svijet zamišljao i prihvatio kao Boga, Sina Božijeg. Iz samih Ivanovih riječi razumije se da je Mesija bježao od svoga naroda kad su ga htjeli postaviti i proglasiti za kralja. Kad bi navedena Lukina verzija kojim slučajem bila tačna, postavlja se pitanje kako je mogao bježati od nečega zbog čega ga je Bog poslao? Nepobitno se zna da on nije kao kralj vladao ni jednog jedinog dana, a kamoli vječno. O trudnoći i porođaju govore dvojica sastavljavača evanđelja, Matej i Luka. Ovdje primjećujemo da kršćanske knjige prešutkuju Isaovo obraćanje ljudima dok je još, kao novorođenče, bio u kolijevci, slučaj sa palmom, ugonjenje Merjeme u laž od strane svijeta ... O ovome Kur ' an govori, a evanđelja prešutkuju. Zašto? Na to Uzvišeni daje odgovor u sljedećim riječima:

A dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavljaju. (El-Ma'ide, 13)

Jevreji su Merjem optuživali za blud. O tome govori Kur ' an kad kaže:

I zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških optužbi protiv Merjeme... (En-Nisa', 156).

Evanđelja ovo sve prešutkuju. Zašto? Je li zato što su Jevreji bili odgojeni i učtivi?! Ili, da li su oni povjerovali Merjemi da istinu govori kada je rekla da Mesiju donosi od Džibrila? Ipak, evanđelja, svete kršćanske knjige navode jednu priču koja daje odgovor na njihovo pobijanje da je Mesija govorio ljudima, dok je još bio u kolijevci, što Kur ' an navodi, a evanđelja prešutkuju. Ova priča kazuje da je Mesijina majka, nakon što ga je rodila i nakon što joj je istekao period babina, u pratnji Josipa Drvodjelje odnijela dječaka u Jeruzalem, da bi u Hramu prinijela žrtvu. Tamo se ona susrela sa svećenikom Šimunom koji je još od ranije imao božansko nadahnuće i kome je Duh Sveti objavio da neće vidjeti smrti dok ne vidi Mesiju Gospodnjeg. Potaknut od Duha Svetog ovaj čovjek je došao u hram upravo kad su roditelji nosili djetešce Isusa da izvrše na njemu propis Zakona. Tada ga je uzeo u ruke, zahvalio Bogu, unio u Hram i detaljno opisao ko će i šta ovaj dječak biti.

To je isto uradila i proročica Ana, Marijina majka. (Pogledaj: Luka, 2,26-29). Ovdje se postavlja pitanje. Ako je to tačno, zašto Šimun nije kazao Jevrejima (iz kojih je i sam potjecao) da se Očekivani Mesija već rodio, kako bi ga kad poraste mogli slijediti? Ovo je odgovor kršćanima koji pobijaju Kur ' an kad govori da je Mesija govorio, dok je još kao dijete bio u kolijevci, kad kažu:

„Zašto u njega nisu vjerovali Jevreji, ili zašto barem ne posvjedoče?"

Odgovor na ovo pitanje je isti kao i na prvo. U Lukinom evanđelju se kaže da je Mesija osunnećen osmi dan po rođenju po jevrejskim propisima.

4. MAGI I ISUS

Jedino Matej od sve četvorice sastavljavača evanđelja spominje priču o magima i Isusu. Kratki sadržaj ove priče sastoji se u tome da su trojica maga sa Istoka promatrali nebeske zvijezde i da su primjetili jednu koja jako sja i koja se kreće. Oni su je počeli pratiti i idući za njom, ona ih je dovela do Jeruzalema.Tamo su pitali gdje je jevrejski kralj. Kad je za to čuo Herod, uplašio se i o tome se počeo raspitivati kod svećenika. Oni su mu ispričali da će se jevrejski kralj roditi u Betlehemu, pa je Herod pozvao mage, upitao ih zbog čega su došli i kada im se ukazala zvijezda. Oni su mu ispričali da sa sobom nose poklone za novorođenog dječaka, budućeg kralja. Herod im je naredio da pođu u Betlehem, da pronađu dijete i da ga o tome obavijeste, kako bi i on otišao i poklonio mu se. Kada su magi saslušali kralja uputili su se u Betlehem, tamo pronašli dijete, poklonili mu se i uručili poklone. Bojeći se da Herod ne učini nešto ružno dječaku, na svom povratku nisu navratili kod kralja, nego su se drugim putem vratili u svoju zemlju. Kada je za ovo čuo Herod, vidio je da je izigran, pa je naredio da se sva novorođenčad u Betlehemu poubijaju. Ibn Batrik kaže da je njihov dolazak bio dvije godne

nakon Mesijinog rođenja, jer je to bilo u trideset petoj godini vladavine kralja Heroda, a Mesija je rođen u trideset i trećoj godini njegove vladavine[17]. Očito je da se ovdje radi o potpuno izmišljenoj priči, jer kakve bi veze Mesija mogao imati sa magima koji su obožavali vatru? Da se ovaj događaj zaista zbio, na njega bi Luka, koji tvrdi da je svoje Evanđelje napisao sa krajnjom preciznošću, sigurno ukazao. Dalje se postavlja pitanje kakav je bio stav Jevreja prema mladom kralju koga su toliko dugo iščekivali?! Zašto ga onda i Jevreji sa magima nisu posjetili? Drugi prigovor na ovu priču je da Mesija nije poslan magima. I na kraju, da je gornja priča istinita, Jevreji koji su pomno bilježili Herodova zlodjela, sigurno bi zabilježili i ubijanje djece[18].

5. JOSIP I MARIJA SE SA MESIJOM SKLANJAJU U EGIPAT

I ovaj događaj spominje jedino Matej. Ukratko, ova priča kazuje da je Josipu Drvodjelji, nakon što je Herod naredio da se u Betlehemu pogube sva novorođenčad, u snu naređeno da se sa dječakom i njegovom majkom skloni u Egipat. Oni su tamo ostali sve do Herodove smrti, kada je Josipu Drvodjelji ponovo naređeno u snu da se sa dječakom i njegovom majkom vrati kući. Međutim, pisac knjige *el-Fariku bejne-l-mahluki we-l-Haliki* ovu priču smatra izmišljenom. (pogledaj istu na str.29. stavka C)

6. ISUS RASPRAVLJA SA UČENJACIMA NAKON POVRATKA U JUDEJU I NAPUNJENE DVANAESTE GODINE ŽIVOTA

Kada je Herod umro, Josipu se u snu pokazao anđeo Gospodnji i rekao mu:

Ustani, uzmi dijete i majku njegovu te idi u zemlju izraelsku, jer su umrli oni koji su htjeli ubiti dijete. (Matej 2,20)

Josip je uzeo dječaka i Mariju i uputio se prema Judeji. Dječak je tada imao sedam godina. Kad su došli u Judeju i čuli da tamo vlada Arhelaj, nakon smrti svoga oca Heroda, uputili su se u Galileju, gdje su se nastanili u gradu zvanom Nazaret, jer su se bojali da ostanu u Judeji. Kada je dječak napunio dvanaest godina, Josip je sa Marijom i dječakom otišao u Jeruzalem da se, po propisima objavljenim u Mojsijevoj knjizi, poklone i pomole. Kada su završili sa molitvom vidjeli su da se dječak negdje izgubio, pa su pomislili da se sa njihovim rođacima vratio u Galileju. Međutim, kada su se vratili u Galileju tamo ga nisu zatekli, pa su se ponovo vratili u Jeruzalem da ga tamo traže. Nakon tri dana traganja pronašli su ga u Hramu kako sa učenjacima raspravlja o vjerozakonu. Svijet mu se čudio kako kao malodoban i nepismen dječak postavlja takva pitanja. Kada ga je našla, majka ga je izgrdila što je bez njene i Josipove dozvole ostao u Jeruzalemu. Nakon toga nastanili su se u Nazaretu gdje je bio pokoran i poslušan prema njima dvoma. Ovdje primjećujemo da su se u Jeruzalem uputili poslije Josipova sna u kome im je to naređeno, da poslije saznanja da je Herodov sin Arhelaj pruzeo vlast, napuste Jeruzalem i upute se prema Nazaretu itd... Ovdje se postavlja pitanje, kako je moguće da anđeo Josipu u snu naredi da idu u Judeju, tj. Jeruzalem, kad je njom vladao Arhelaj od koga su se bojali? Zašto im, onda, anđeo nije naredio da se direktno upute u Nazaret? Nijedno od evanđelja, nakon ovog događaja o Mesijinom životu ništa ne govori, sve do njegove dvadeset i devete godine života. Gdje je, onda, Isus proveo ovaj dugi period od sedamnaest godina? Neki evropski istraživači smatraju da je on u ovom periodu putovao u Indiju radi izučavanja budizma i da je, kad se otuda vratio, počeo obznanjivati svoju misiju, jer se njegovo učenje o isposništvu, čišćenju duše od grijeha i zla u potpunosti podudara sa učenjem budizma. Oni dalje kažu da je Mesija u pogledu podsticanja na darežljivost i uzvraćanje dobrim, kako prijateljima, tako i neprijateljima, otišao dalje i od samog Bude. Ovo je sve što evropski istraživači kažu o njegovom odsustvu u trajanju od sedamnaest godina.

7. KAKO JE POČELA MESIJINA MISIJA

Kur'an ne govori kako i kada je Mesija počeo obznanjivati svoju misiju. Međutim, sastavljači

---

[17] Ibn el-Batrik, Kitabu-l-Medžmui str.89-90.

[18] El-Ferku bejne-l-mahluki we-l-Haliki, str.30

evanđelja kazuju da je Ivan Krstitelj (Jahja, a.s.) neko vrijeme proveo u pustinji živeći asketskim životom, poslije čega se pojavio na obali rijeke Jordan, propovjedajući krštenje u znak obraćanja za oproštenje od grijeha. Ljudi su mu dolazili i on ih je krstio u rijeci Jordan najavljujući im dolazak „carstva nebeskog". Jevreji iz Jeruzalema su mu poslali neke svećenike koji su ga pitali da li je on Ilija? Odgovorio je da nije. Zatim su ga pitali da li je Mesija, pa je odgovorio da nije. Onda su ga pitali da li je on (obećani) prorok. Kad je rekao da ni to nije rekli su mu: „Pa ko si onda i zašto krstiš ljude kad nisi ni Ilija, ni Mesija ni obećani prorok?" Insistirali su da im kaže. Rekao je: „Ja sam glas onog koji viče u pustinji: Pripravite put Gospodnji, poravnajte mu staze. Neka krivudavi putevi postanu pravi, jer se približio dolazak carstva nebeskog".(Ove riječi su bile pozajmljene iz trećeg stiha četrdesetog poglavlja knjige proroka Izaije.) Evanđelja kazuju da je Mesija došao Ivanu, da ga je on krstio u Jordanu. Kada je izašao iz vode, vidio je Duha Božijega kako se u liku goluba spustio na njega govoreći mu:
„Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao!" Nakon toga on je postio četrdeset dana u pustinji ništa ne jedući niti pijući. Kada je na kraju posta osjetio glad bio je iskušan od napasnika koji mu je prišao i rekao:
„Ako si zaista Sin Božiji, naredi da ovo kamenje postane kruh." On je odgovorio:
„Pisano je: Ne živi čovjek samo od kruha, nego o svakoj riječi koja izađe iz usta Božijih." Zatim ga je đavo zaustavio na vrhu hrama i rekao mu: „Ako si zaista sin Božiji, baci se dolje, jer je pisano: Naredit će svojim anđelima za tebe da te nose na rukama, da ne bi gdje nogom udario o kamen." Isus mu je odgovorio:
„Također je pisano: Ne kušaj Gospodara, Boga svojega!" Onda ga je đavao odveo na jednu visoku planinu, pokazao mu kraljevstva ovog svijeta i njihov raskoš, pa mu rekao:
„Sve ću ti ovo dati ako padneš ničice te mi se pokloniš." Rekao mu je Isus:
„Odstupi, sotono, jer je pisano: Gospodaru, Bogu svojemu, klanjaj se i njemu jedino služi!" Tada ga je napustio đavao, a pristupili anđeli. Nakon toga Mesija je saznao da je Ivan ubijen pa se povukao u Galileju. Napustio je Nazaret i nastanio se Kafarnaumu. Od toga časa Isus je počeo propovjedati:
„Obratite se, jer je blizu kraljevstvo nebesko!" Tada je imao trideset godina. (Pogledaj, Matej 4, Marko 1, Luka 3 i 4, Ivan 1)
Oko ovog događaja Barnaba u svome Evanđelju kaže da je Mesija, kada je imao trideset godina, otišao na Maslinsku goru sa svojom majkom da bere masline. Kada su u podne stigli, došao mu je anđeo i dao knjigu koju je Isus pojeo. U tom momentu sve je spoznao. Od toga dana Isus se rastao sa svojom majkom i počeo propovijedati svoju misiju.
Priča koju prenose sastavljači evanđelja o tome da ga je đavo htio iskušati i njegove riječi: „Ako si zaista Sin Božiji..., navodi nas na to da se zapitamo[19] da li je Isus prije toga nekada rekao da je on Sin Božiji? Ako jeste kada je to bilo i kako? Drugo pitanje koje se ovdje postavlja je: Zašto će ga iskušavati đavo kad je on po njihovom vjerovanju bog?! Još nešto: Zašto je Isus prešutao kad su oni sotoni rekli da on može to i to?!

8. MESIJA I EVANĐELJE

Evanđelje je riječ Grčkog porijekla i ona znači „radosna vijest". Mnogo je dokaza da je Uzvišeni Allah Mesiji, zaista, objavio Indžil (evanđelje). U njemu je bila uputa, svjetlo i poziv Jevrejima da se vrate Allahu i da samo Njega obožavaju. U njemu im je bila data nagovijest događaja koji će se tek dogoditi i nagoviješten skori dolazak vremena u kome će im Allah poslati obećanog vjerovjesnika sa novim vjerozakonom, poput onoga koji je dat Musau. U njemu je bio njegov opis i opis njegovih sljedbenika. Gdje se danas nalazi Indžil koji je bio dat Mesiji a koji Kur 'an spominje na više mjesta od kojih i:

[19] Ovdje se treba zapitati: Jevreji su Ivana pitali da nije jedan od tri osobe: Ilija, Mesija, ili poslanik. Ko je taj očekivani poslanik? Mi odgovaramo: Naš vjerovjesnik Muhammed, a.s.

Elif - Lam - Mim. Allah je - nema boga osim Njega, Živi i Vječni! Tevrat i Indžil objavio još prije, kao putokaz ljudima, a objavio je i ostale koji rastavljaju istinu od neistine. (Ali žImran, 1-4)

I poučit će ga pismu i mudrosti i Tevratu i Indžilu. (Ali žImran 48)

O sljedbenici knjige, zašto se o Ibrahimu prepirete, pa zar Tevrat i Indžil nisu objavljeni poslije njega? Zar ne shvatate? (Ali žImran 65)

Pogledaj, također, šta se o ovome kaže u suri El-Ma'ide ajeti 46,47,66,68,110, zatim u 157 ajetu sure El-A'raf, 111 ajetu sure Et-Tewbe, 29 ajetu sure El-Feth i 27 ajetu sure El-Hadid. Gdje je onda evanđelje koje je donio Mesija i koje spominje Kur'an? Gdje je evanđelje koje je Mesija predao svojim učenicima i naredio im da ga šire među ljudima? Njega danas nema.Postoje samo priče koje su pisali njegovi učenici i oni koji to nisu bili. Čak su i te priče pretrpjele mnogobrojna iskrivljavanja, dodavanja i oduzimanja.Kao dokaz da je Mesija donio svoje evanđelje i da je jedino to postojalo,a da drugih nije bilo, mogu nam kao argument poslužiti navodi iz Pavlovih poslanica, zvanično prihvaćenih od crkve, a koje iznosi prof. Abdulwehhab en-Nedždžar. Pogledaj šta se u njima kaže:

1. „Bog kojem svom dušom svojom služim nagovješćuje evanđelje njegova Sina, svjedok mi je da vas se neprestano svaki put sjećam u svojim molitvama."(Rimljanima 1,9)

Pod riječima „njegova Sina" misli na Isusa. Ovo ukazuje da je Mesija imao svoje Evanđelje[20]

2. „Ako li je zastrta naša Radosna vijest, zastrta je onima koji propadaju*." (Korinćanima II, 4,3)*

83%-13. „S njim šaljemo i brata čije zasluge u propovjedanju Radosne vijesti poznate po svim crkvama." (Korinćanima II, 8,18)

4. „Čujem da se tako brzo odmećete od onoga koji vas je pozvao da budete u Kristovoj milosti, da prijeđete na drugo „evanđelje." Tog drugog zbilja nema! Ima samo nekih ljudi koji vas zbunjuju i koji žele izvrnuti Kristovo evanđelje." (Galaćanima 1,6-7)

5. „Ali kad sam vidio da ne idu pravo prema istini evanđelja..." do kraja stiha (Galaćanima 2,14)

6. „Ali, braćo, želim da vi znate da je moj položaj veoma mnogo pripomogao širenju Radosne vijesti. Oni koji su potaknuti ljubavi propovjedaju jer znaju da sam postavljen za odbranu Radosne vijesti." (Filipljanima 1,12 i 16)

Iz gore navedenog iskaza se razumije da je nekada postojalo Evanđelje i da je Pavle bio zadužen za njegovo čuvanje. Svakako da ovo evanđelje o kome se ovdje govori, nije ni jedno od četiri današnja. Iz gornjeg iskaza se također vidi da je evanđelju prijetila opasnost, da ga je bilo potrebno čuvati.

U dvadeset sedmom stihu, prvog poglavlja svoje poslanice Filipljanima, Pavle ih savjetuje: „Samo se vladajte dostojno Kristove Radosne vijesti!"

7. „Tako smo vam, ovladani ljubavlju prema vama, jer ste nam omiljeli, htjeli predati ne samo Radosnu vijest Božiju nego i svoj život." (Solunjanima I, 2,8)

U ovoj poslanici također se kaže:

„A poslasmo svoga brata i suradnika Božijega u Kristovoj Radosnoj vijesti - Timoteja..." (Solunjanima I, 3,2).

8. „Koji će se osvetiti onima koji neće da priznaju Boga i koji se ne pokoravaju Radosnoj vijesti o našem Gospodinu Isusu. Oni će biti kažnjeni vječnom propašću." (Solunjanima II, 1,8-9).

9. „koja su suglasna s Radosnom vijesti i slave bla'enog Boga koja je meni povjerena." (Timoteju I, 1,11)

10. „Sjećaj se Isusa Krista koji je ustao od mrtvih, rođen od Davidova potomstva! Tako to uči

[20] Pomenuti Pavle je bio misionar kršćanstva poslije Mesije.Poslao je više poslanica u razne krajeve. Među njima su i poslanice Korinćanima, Galaćanima, Filipljanima, Solunjanima, Timoteju. U daljem tekstu ove knjige opširnije ćemo govoriti o ovim njegovim poslanicama.

moja Radosna vijest." (Timoteju II, 2,8)

Iz svega navedenog se vidi da je Mesija, Isa, sin Merjemin, svojim sljedbenicima ostavio Indžil, ali ga je svijet vremenom napustio, usljed čega se zagubio. Kasnije je svijet počeo slijediti knjige od kojih su neke napisali Mesijini učenici, a neke učenici njegovih učenika, ili čak oni koji su još kasnije iza njih došli.

Tako se broj napisanih evanđelja popeo na brojku preko stotinu. Iz navedenih Pavlovih riječi smo vidjeli da su sastavljači novih evanđelja počeli mijenjati njegov sadržaj. Pored ovoga je poznato da crkva nije prihvatila ona evanđelja koja joj se nisu dopadala, a prihvatila je četiri poznata evanđelja, iako u sebi nose:

1. Prekinut lanac predaje,

2. Nedovoljno podataka o stvarnom sastavljaču, prevodiocu, stepenu autentičnosti, vjerskoj podobnosti, tačnosti itd.

Ovome treba dodati da je zbog međusobne isključivosti ovih evanđelja, teško utvrditi šta je u njima tačno, a šta nije[21]

9. SA KAKVIM JE ZADATKOM DOŠAO MESIJA?

Cilj Mesijine misije bio je sljedeći: Da odvrati Jevreje od grijeha, nedozvoljenih stvari, iskrivljavanja Božijeg zakona, od odustajanja da čine dobro i odvraćaju od zla, nevjerovanja u dušu i duhovne stvari itd. Tako su oni npr. zabranjivali svaku vrstu rada subotom, pa makar to bila i dobra djela. Mesija im je rekao da to nije bio cilj zabrane rada subotom. U to je spadalo njihovo nasilno otimanje imetka pod izgovorom zakletve i sl. što im je Mesija također osporio, zatim uvođenje trgovine u Hram i pretvaranje ovog svetog mjesta u pijacu. Zbog ovoga ih je Mesija oštro prekorio i ispreturao im stolove za mijenjanje novca koje su bili postavili na ulazu u Hram. Oni su, zatim, Musaov vjerozakon tumačili po riječima, a ne po smislu, na što su najstrože prisiljavali običan svijet, dok ih se istovremeno nisu pridržavali svećenici, pisari i farizeji. Bilo je još mnogo drugih iskrivljenih shvatanja vjere. Najteže od svega ovoga je bilo to što oni nisu priznavali dušu, niti bilo šta duhovno, nego su bili ogrezli u pohlepi za imetkom i njegovom obožavanju do te mjere, da se nisu ustručavali od činjenja najtežih grijeha i zločina, na putu njegovog sticanja. Mesija je želio da ih vrati na pravi put i da im ukaže na njihove zablude, podsjećajući ih da postoji drugi svijet, proživljenje i duša. On im je na tom putu pružao materijalne dokaze i argumente, kroz pokazivanje čuda (mu'džiza) za vrijeme rasprava koje je sa njima vodio. Saduceji, iako su govorili smireno, bili su najuporniji u nijekanju proživljenja, nasuprot Farizeja, koji su u postavljanju pitanja i raspravama sa Mesijom, bili bučni. Pored toga, u to doba, postojalo je mnogo pisara, svećenika i njihovih pomagača. Prvi su bili nagomilali ogromno bogatstvo prepisujući vjerske knjige za svoje bogate klijente, a drugi, kao sluge, spali na nezavidan položaj mijenjajući i iskrivljujući vjeru i spuštajući se na ovosvjetske ništavnosti. Pored ovoga postojao je ogromni jaz između njihovih riječi i djela, o čemu govore i evanđelja, a da i ne govorimo o njihovoj sklonosti da se laktaju oko prvog mjesta na skupovima, da im se obraća pažnja prilikom pozdravljanja, susreta na ulici i pijaci. Pred svijetom su se pretvarali u pokajnike, namjerno otezali molitvu, istovremeno se držeći nadmeno, obilazeći kuće udovica i sl.

10. ISAOVA, A.S., ČUDA (MU'DŽIZE)

Kur'an spominje sljedeća Mesijina čuda:

1. Da je kao dijete u kolijevci govorio kao odrastao čovjek:

On će govoriti ljudima još u kolijevci, a i kao odrastao, i bit će čestit. (Ali žImran, 46)

I dođe ona s njim porodici svojoj, noseći ga. O Merjemo - rekoše oni - učinila si nešto nečuveno! Ej ti, koja u čednosti ličiš Harunu, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljalica. A ona im na njega pokaza: - kako da govorimo djetetu u bešici? - rekoše. „Ja sam

[21] Abdulwehhab En-Nedždžar, Kasasu-l-Enbijaž, Kairo, četvrto izdanje, 1956. god. str.391.

Allahov rob - ono reče, - meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti. (Merjem, 29-30)

2. Da je od gline nešto poput ptice pravio, što je, kad bi u njega puhnuo, Božijom voljom pravom pticom postajalo,

3. Da je iscijelio slijepca koji se slijep rodio,

4. Da je liječio gubavce, bolest koja je među Jevrejima bila mnogo raširena. Ova bolest im je pravila mnogo problema, što smo spomenuli kad smo govorili o vjerozakonu kod Jevreja.

Ova čuda se u Kur'anu spominju u sljedećim riječima Uzvišenog: Kad Allah rekne: - O Isa, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj, kada sam te Džibrilom pomogao, pa si s ljudima, u bešici i kao zreo muž, razgovarao, i kad sam te pismenosti i mudrosti i Tevratu i Indžilu naučio, i kad si voljom Mojom, od blata nešto poput ptice napravio i u nju udahnuo i kad je ona, voljom Mojom, postala ptica, i kad si voljom Mojom, od rođenja slijepca i gubavca iscijelio, i kad si voljom Mojom, mrtva dizao... (El-Ma'ide, 110)

5. Da je ljudima kazivao šta da jedu i u svojim kućama gomilaju, na što ukazuje sljedeći kur'anski ajet u kome Uzvišeni kaže:

I kazat ću vam šta da jedete i šta u domovima svojim gomilate. (Ali žImran, 49)

6. Da je ljudima spuštao sofru s neba, sa koje je jeo on i njegovo društvo, na što ukazuju riječi Uzvišenog:

Isa, sin Merjemin, reče: - O Allahu, Gospodaru naš, spusti nam s neba trpezu da nam bude praznik, i prvim od nas i onima kasnijim, čudo Tvoje, i nahrani nas, a Ti si hranitelj i najbolji! (El-Ma'ide, 114)

U kršćanskim knjigama spominju se sljedeća čuda:

1. Iscjeljenje slijepca i gubavca,

2. proživljenje mrtvaca,

3. istjerivanje đavola iz ljudi,

4. gubljenje iz vida,

5. smirivanje talasa uzburkanog mora kada je sa nekim svojim bio na lađi na Tiberijskom jezeru,

6. Hodanje po vodi,

7. Uvećavanje male količine hrane da bi je bilo dovoljno za njegovu družinu,

8. pretvaranje vode u vino (to je bilo njegovo prvo čudo),

Trojica su mrtvaca koje je Mesija proživio. To su:

1. Mrtvac ispraćen na nosilima u gradu Nainu. Ovaj mrtvac je bio sin jedinac majke udovice. (Luka 7,11-16)

2. Kćerka nadstojnika jevrejske sinagoge za koju je, prije nego što ju je oživio, rekao da spava. (Marko 5,21-43, Matej 9,24).

3. Lazar, brat Marije Magdalene i sestre joj Marte. Lazar i njegove sestre su bili prisni prijatelji Mesije. (Ivan 11,1-44).

Prije svih ovih čuda, bilo je čudo njegova rađanja samo od majke, bez oca. Ovakvo rođenje nazivaju „djevičanskim". Iz gore navedenih čuda moglo bi se reći da se ona mogu podijeliti u dvije grupe:

1. Rođenje od majke djevice i

2. Druga čuda.

Pored ovog, u evanđelju se susreću riječi i izrazi koji se pripisuju Mesiji da ih je on rekao kao što su: „Oče moj koji si na nebu" i sl. Na osnovu ove tri stvari kršćani u Mesiju vjeruju kao u Boga Sina. Međutim, to je zabluda o kojoj ćemo govoriti na više mjesta u ovoj knjizi. A sada ćemo nešto više reći o

prilikama u kojima su se pomenuta čuda desila. Čuda koja kršćani ubrajaju u božansku moć Mesije, poput proživljenja mrtvaca i hodanje po vodi, već su od ranije poznata kod Ilije i Hošea, dvojice jevrejskih vjerovjesnika. Spomen o tome nalazi se i u jevrejskim svetim knjigama u koje, pored Jevreja, vjeruju i kršćani. O tome ćemo govoriti kasnije.

Pročitaj priču o iscjeljenju gubavca (Matej 8,2 i Luka 5,12). Zatim, pogledaj priču o iscjeljenju uzete (paralizirane) osobe u Mateju 8,5. Ovaj slučaj Luka navodi u verziji koja se ne slaže sa Matejevom, jer po Luki Mesiju za iscjeljenje bolesnika mole izraelske poglavice, dok Matej kaže da je to bio stotnik. Ivan, koji također navodi ovaj slučaj kaže da je bolesnik bio sin kraljevog sluge. Matej navodi priču o stišavanju uzburkanih morskih talasa. (Matej 8,23) Izgonjenje đavola iz dvojice opsjednutih spominje se u Mateju 8,28-34. Matej kaže da su Mesiju dvojica ludaka susrela u mjestu zvanom Gadara, dok Marko i Luka, koji također spominju ovaj slučaj, kažu da je to bilo u mjestu Gerasa. Oni još kažu da nisu bila dva nego samo jedan bolesnik. U priči o iscjeljenju uzetog se kaže da je bolesnik Mesiji donesen u postelji. (Matej 9,1-3) Ovu priču spominju Marko i Luka s tim što Marko kaže da se to desilo u Kafarnaumu, a Matej i Luka ne spominju ime mjesta. Matej kaže da je bolesnik koji je ležao u postelji donesen Mesiji, Luka da mu je u krevetu spušten, a Marko da mu se zbog mnoštva svijeta nije moglo prići, pa je skinut krov na kući i kroz otvor spuštan na mjesto gdje je bio Mesija. Pogledaj, dalje, priču o uskrsnuću umrle djevojčice (Marko 9,18-26). U priči se kaže da je djevojčica bila kćer nekog poglavara, da je Mesija, kad je došao u njegovu kuću, iz kuće istjerao okupljeni svijet i rekao da djevojčica nije umrla, nego da spava. Na to su mu se okupljeni nasmijali, pa ih je istjerao iz kuće, uzeo djevojčicu za ruku i ona je ustala. Marko ovu priču prenosi u nešto drugačijoj verziji. On kaže da djevojčica nije bila mrtva, nego na umoru i da je to bila kćer nadstojnika sinagoge po imenu Jair. Mesija je vijest o njenoj smrti čuo dok je svijetu govorio na jednom skupu. Luka ovu priču bilježi po Markovoj verziji. Matej, dalje, navodi priču o iscjeljenju dvojice slijepaca (Matej 9,27-31). U njoj stoji da je Mesija iscijelio dvojicu slijepaca.

Marko, također, govori o ovoj priči i kaže da je Mesija slijepca iscijelio dok je bio na putu iz Jerihona. On također kaže da se radilo o jednom, a ne o dva slijepca i da mu je ime bilo Bartimej, sin Timejev (Marko 10,46-52). Markova verzija priče se djelimično poklapa sa onom koju prenosi Luka (Luka 18,35-43). Luka se slaže sa Markom da je slijepac iscijeljen i kaže da je Mesija pljunuo na zemlju, pljuvačku zamjesio sa zemljom, time pomazao slijepca po očima i rekao mu da ode i da se umije na izvoru. Kada je slijepac otišao i umio se, progledao je. Matej dalje navodi priču o povećavanju hrane kada se od pet kruhova i dvije ribe zasitilo pet hiljada ljudi, osim žena i djece. (Matej 14,13-21). Ovu priču navode i ostali sastavljači evanđelja uz neke manje nepodudarnosti. Matej i dalje spominje priču o Mesijinom hodanju po vodi. (Matej 14, 22-33) Ovu priču, sa izmjenom nekih detalja, navode Marko i Ivan, dok je Luka izostavlja. Matej dalje navodi priču o dijalogu Mesijinom sa ženom Kenanejkom i kaže:

83%-2„Isus iziđe odande i krenu u tirsku i sidonsku okolicu. Najedanput, žena Kenanejka, koja dođe iz tog kraja, povika: „Smiluj mi se Gospodine, Sine Davidov! Kćer mi vrlo muči zli duh.” Ali joj on ne uzvrati ni jedne riječi. Na to mu se približiše učenici i zamoliše ga: „Udovolji joj jer viče za nama.” On odgovori: „Ja sam poslan samo k izgubljenim ovcama doma Izraelova.” Ali ona dođe, pade pred njim ničice i reče: „Gospodine pomozi mi!” On joj odgovori: „Nije pravo oduzeti kruh djeci i baciti ga psićima.” „Jest, Gospodine! - doda ona - jer i psići jedu mrvice što padaju sa stola njihovih gospodara.” Na to joj reče Isus: „O ženo, velika je tvoja vjera. Neka ti bude kako želiš!” Istoga časa ozdravi njena kći.” (Matej 15,21-28)

Evanđelja prenose još priča o iscjeljenju slijepaca, gubavaca i bolesnika. Međutim, postoje dva događaja koja zaslužuju da se na njima zastane i da im se posveti posebna pažnja, jer se u njima, po tvrdnji Mesijinih sljedbenika, navodno, govori o njegovoj božanstvenosti. Ta dva događaja su ustvari

priče o:

1. Isusovom proklinjanju neplodne smokve.

U njoj se, naime, govori da je Mesija prošao pored stabla smokve na putu, i pošto je bio gladan prišao joj, pružio ruku prema njoj da ubere njene plodove, ali na njoj nije našao ništa, osim lišća. Tada joj je rekao: „Nikada više na tebi ne bilo roda!” Na to se smokva s mjesta osušila.

Sva četiri evanđelja spominju ovu priču uz neka neslaganja u detaljima (Matej 21,18-22). Ovdje se postavlja pitanje: Kako on „kao Bog” nije znao da na smokvi nema plodova? Drugo, kako on „kao Bog” po njihovom vjerovanju nije svojim čudima dao da na smokvi bude plodova? Treće, kakav je grijeh stabla smokve što joj je Mesija prišao kad na njoj nije bilo plodova? Kako su njegovi sljedbenici pred ovakvim pitanjima, koja se nameću sama po sebi, mogli zatvoriti oči?

2. Isus uskrisuje Lazara.

U ovoj priči govori se o Mesijinom proživljenju svoga ljubljenog prijatelja Lazara, četiri dana nakon što je umro i ukopan. Kada je Lazar umro Mesija je bio izvan sela Betanije u kome je Lazar živio. Ovo je bilo u blizini Jeruzalema. Mesija je u to vrijeme bio otišao u okolna sela da tamo propagira svoju misiju. Lazar je imao dvije sestre Martu i Mariju Magdalenu. Isus je ljubio Martu, njenu sestru Mariju i brata im Lazara, a i oni su njega ljubili. Kada je došao nadomak Betanije, prema Mesiji je potrčala Marta sa svojom sestrom Marijom, koja je došla nešto kasnije i rekla: „Da si bio ovdje, naš brat ne bi umro!” Tada su se njih dvije rasplakale. To se i njega teško dojmilo pa je i on počeo da plače. Onda je sa njima otišao do groba i zastao u gužvi koju je napravio svijet. Svakako su ovdje bile Marija i Marta u pročelju. Tada je Isus podigao oči i rekao:

„Oče, zahvaljujem ti što si me uslišao. Ja sam znao da me uvijek uslišavaš, ali ovo rekoh radi ovdje prisutnog svijeta, da vjeruju da si me ti poslao.” Rekavši to, viknu jakim glasom: - Lazare iziđi - Pokojnik iziđe, obavijen povojima po rukama i nogama. Lice mu bijaše zamotano ručnikom. Isus naredi:- Razvežite ga i pustite ga da ide!”

Ova priča nalazi se u Ivanovom evanđelju. (Ivan 11,1-44). Ovdje bi trebalo napomenuti, da bi svaki onaj ko vjeruje u Mesiju trebao ovo pročitati nekoliko puta, baš ovu verziju, naročito onaj dio kad je on digao ruke i upro oči prema nebu, moleći Boga, nazivajući ga Ocem i rekao: „Ja sam znao da me uvjek uslišavaš, ali ovo rekoh radi ovdje prisutnog svijeta, da vjeruju da si me ti poslao.” Ovo je otvoreno priznanje iz njegovih usta da je on poslanik i da stvar proživljenja nije u njegovim rukama direktno, nego u Božijim, kome se obratio molbom. Ako nije tako zašto on sam nije proživio Lazara, ne upirući svoj pogled prema nebu i ne moleći Boga? Zatim se postavlja i drugo pitanje: Zašto je plakao i potresao se kad je vidio kako plaču i žale Lazarove sestre? Zašto, kad Bog ne plače i ne uzbuđuje se?! Ako kažemo da je plakao onim svojim ljudskim dijelom u sebi, postavlja se pitanje: Zašto onaj Božiji dio u njemu, nije savladao onaj ljudski, kakav je slučaj kod pobožnih i odvažnih ljudi? Da ne govorimo o melekima i savršenim stvorenjima. Donosimo pregled Mesijinih čuda i mjesta gdje se ona u evanđeljima nalaze, kako bi se moglo obratiti na njih. Ovdje treba imati na umu neslaganja u evanđeljima oko ovih čuda, iako su njihovi sastavljači vjerovali da pišu svete knjige.

TABELA MESIJINIH ČUDA SPOMENUTIH U EVANĐELJIMA

ČUDO	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN
1. Ozdravljenje gubavca	8,1-4	1,40-45	5,12-15	-
2. Ozdravljenje stotnikova sluge	8,5-13	-	7,1-10	4,46-52
3. Ozdravljenjeu Petrovoj kući	8,14-16	1,29-31	4,38-39	-
4. Ozdravljenje opsjednutih	8,16-17	-	-	-
5. Opsjednuti iz Gadare	8,28-34	-	-	-
- Opsjednuti iz Gerase	-	5,2-20	8,27-34	-
6. Stišavanje oluje na moru	8,23-27	4,35-41	8,22-25	-

7. Ozdravljenje uzetog	9,2-8	-	-	5,7-9
- Ozdravljenje uzetog	-	2,2-7	5,18-25	-
8. Ozdravljenje bolesne žene i uskrisenje Jairove kćeri	9,18-25	5,22-43	-	-
- Uskrsnuće mladića iz Naina	-	-	7,11-15	-
9. Ozdravljenje bolesne žene	9,19-22	5,25-29	8,43-48	-
- Isus uskrisuje Lazara	-	-	-	11,1-44
10. Ozdravljenje u subotu	12,10-13	3,1-5	6,6-11	-
11. S Isusovim dolaskom pada sotonino kraljevstvo	12,22-37	-	11,14-23	-
12. Isus čudesno nahrani 5000 ljudi	14,15-21	6,35-44	9,12-17	6,1-13
13. Isus čudesno nahrani 4000 ljudi	15,32-39	8,1-9	-	-
14. Isus ide po vodi	14,22-34	6,45-52	-	6,16-21
15. Kenanejka	15,21-28	7,25-29	-	-
16. Preobraženje	17,1-5	9,3-8	9,28-36	-
17. Isus pretvara vodu u vino	-	-	-	2,1-12
18. Dva jerihonska slijepca	20,29-34	-	-	-
- Jerihonski slijepac	-	10,46-52	-	-
- Ozdravljenje slijepca iz Betsaide	-	8,22-26	-	-
- Isus ozdravlja slijepca od rođenja	-	-	-	9,1-7
19. Propovijed i čudo u sinagogi u Kafarnaumu	-	1,21-28	-	-
- Ozdravljenje padavičara	-	9,17-21	-	-
- Prijelaz u Kafarnaum, Izgon đavola	-	-	4,31-37	-
20. Isus proklinje neplodnu smokvu	-	11,12-14	-	-
21 .Prvi učenici	-	-	5,1-11	-
22 .Ozdravljenje zgrčene žene u subotu				

Ovo su samo neki primjeri neslaganja evanđelja oko Mesijinih čuda.

11. PRIMJERI KAKO JE BOG I PRIJE MESIJE NEKIM LJUDIMA DAVAO SVOJA ČUDA - KRŠĆANI OVE LJUDE I NJIHOVA ČUDA PRIZNAJU ALI IM NE PRIPISUJU BOŽANSTVENOST, KAO ŠTO JE SLUČAJ SA MESIJOM

Postoje i drugi ljudi kojima je Bog pokazao svoja čuda, poput onih koja je pokazao preko Mesije. Među njima su neka viša od onih koja su pokazana preko Mesije. Ova čuda drugih ljudi kršćani priznaju, jer su spomenuta u svetim knjigama Izraelćana, a ove knjige kršćani priznaju i vjeruju u njih. Međutim, za ove ljude oni ipak ne kažu da su bili bogovi, kako to tvrde za Mesiju.

Zašto onda između njih prave razliku? Navest ćemo primjere koji to potvrđuju:

1. Čudo rođenja bez oca

U jevrejskim svetim knjigama kao i u Kur'anu (ali ćemo se ovdje zadržati samo na jevrejskim knjigama, jer u njih kršćani vjeruju) se navodi da je Adam, otac čovječanstva, rođen i bez oca i bez majke.

Zašto onda i za njega ne tvrde da je bog? Oni kažu da je Adam pogriješio. Onda im se postavlja pitanje, zašto ga nisu obožavali dok nije pogriješio? Zatim postoji i Eva, koja je na kraju krajeva, rođena bez oca. Postoji još jedan čovjek za koga kršćanske knjige tvrde da je rođen i bez oca i bez majke. To je Melkisedek, kralj svećenik. Ipak, kršćani ga zbog takvog rođenja ne smatraju bogom.

Zašto? Istina koju treba da znaju kršćani u vezi sa Mesijom je, da je njegovo rođenje bez oca došlo da uvjeri Jevreje koji nisu vjerovali u postojanje duše i koji su priznavali samo materiju. Zato je Mesija došao na ovakav način na svijet, da bi im se dokazalo da je moguće rođenje i bez oca i bez uobičajenog odnosa (muškarca i žene), ne bi li se vratili na pravi put. Hazreti Hawwa, majka čovječanstva, na svijet je došla bez majke. O tome govore jevrejske svete knjige i kažu da ju je Bog stvorio od Adamovog rebra. Kršćani vjeruju u jevrejske svete knjige pa prema tome i u ovaj način stvaranja, koji je još

kompliciraniji od Mesijinog.

2. Bezgriješno začeće djevica bez muškarca

Mesijina majka, Marija nije bila jedina žena koja je rodila dijete a da je muškarac nije ni dotakao. Takvih slučajeva je bilo više, a neki se dešavaju i u naše današnje vrijeme. Jedan od takvih slučajeva u prošlosti spominje se u Izaijinoj knjizi, jednoj od jevrejskih svetih knjiga. U njoj se kaže:

„Evo, začet će djevica i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel." (Izaija, I, 7,14)

Komentatori Starog zavjeta smatraju da se ovo predskazanje obistinilo u doba vladavine bezbožnog judejskog kralja Ahaza kada je jedna djevica rodila, a nakon toga se udala. Kršćani, pak smatraju da se ovo predskazanje odnosilo na Isusa Marijinog[22] ali je prvo mišljenje vjerovatnije, jer Izaija upotrebljava riječ „djevojčica", a ne „djevica".

U svakom slučaju, rađanje djeteta od majke djevice ne znači da je dijete bog. Ako se pogleda u moderna naučna saznanja, ona će nam potvrditi, ne samo da postoji mogućnost ovakvog začeća i rađanja, nego da se ovakvi slučajevi i dešavaju. Prije tridesetak godina poznati engleski časopis *Lanset*[23] objavio je jednu studiju pod nazivom „Djevičansko razmnožavanje kod sisavaca" u kome stoji: „Mogućnost začeća kod žene bez dospjeća makar i jedne kapi sperme u matericu je nešto što obični čovjek smatra nevjerovatnim. Međutim, danas biolozi i stručnjaci za proučavanje nasljednih osobina, i ako je u prošlosti naučna misao stajala na strani običnog čovjeka, ne isključuju ovu mogućnost. O nekim aspektima ovog problema prošle sedmice je govorila dr. Helena Spirvej, profesor biologije na Londonskom univerzitetu u predavanju pod naslovom: „Začeće kod djevice". Ovo predavanje je priređeno nakon što se uočilo da su ženke nekih vrsta riba, koje su od izlijeganja bile izolirane od mužjaka, postale oplođene, nastavile se razmnožavati i u većini slučajeva izlijegati žensko potomstvo. Razmnožavanje putem samo ženke, bez mužjaka, kada se jaje samo počne dijeliti ili na neki drugi način nadoknađivati kromozome mužjaka (oblik dvopolnosti) veoma je rijetka pojava kod toplokrvnih kičmenjaka. Međutim, to je uobičajena pojava kod beskičmenjaka. Proces podjele jajašca bez prisustva sperme mužjaka, zabilježen je kod mačke,[24] lasice[25] i u najnovije vrijeme kod nekih vrsta neoplođenih ženki ćurana[26] Razmnožavanje samo od majke (ženke) u punom smislu riječi, gdje dobija potomstvo sposobno za samoprodukciju i normalan razvoj, može se postići kod sisavaca putem zamrzavanja kanala polnih ćelija. Na ovaj način može se proizvesti jako veliki broj kunića bez mužjaka. Imajući sve ovo u vidu, još jednom moramo preispitati svoja saznanja o svemu ovome. Razmnožavanje bez mužjaka je rijetko kod kičmenjaka, a možda i kod sisavaca."

Britanski list *Sundaz Bactorial* u svome broju od 6. novembra 1955. godine osvrnuo se na predavanje dr. Helene Spirvej: „Začeće kod djevica" i nakon toga dobio nekoliko pisama od majki koje su tvrdile da su zatrudnjele na ovaj način i da muškarac u tome ni u kakvom obliku nije imao udjela. Nakon toga pomenuti list je formirao jedan tim sastavljen od eminentnih stručnjaka, koji su pregledali neke od žena i izvršili potrebna ispitivanja. Ovaj tim stručnjaka dugo je ispitivao slučaj jedne gospođe po imenu Imimari Džons i njene kćerke Monike koja je tada imala jedanaest godina. Za nju je njena majka tvrdila da ju je rodila bez odnosa sa bilo kojim muškarcem u bilo kom obliku. Nakon šest mjeseci ispitivanja, ovaj tim stručnjaka je podnio svoj izvještaj u kome se kaže: „Izvršili smo sva moguća ispitivanja i primijenili sve poznate metode u nauci medicine. Nismo mogli dokazati da je bilo koji čovjek, na bilo koji način imao učešća u dolasku na svijet ove djevojčice. Svi dobijeni rezultati idu u prilog teorije o začeću i rođenju od majke djevice. Kod djevojčice nismo mogli pronaći, u bilo kom smislu bilo čije tragove nasljeđa, osim od njene majke. List *Ahbaru-l-jeumi* od 30.juna 1956. godine!

[22] El-Kenzu-l-Dželilu - fi tefsiri-l-indžil; Tefsiru-l-indžil, Matej poglavlje 9.
[23] Svezak za 1955. godinu
[24] Strass mann, E,o.omer. J.obstet.1959,58,237.
[25] Chang M.C. Amnat.rec. 1960,108,31.
[26] Otsen M.W. Mardsen, S.J. Scienc 1954,120,545.

Pokusi su, također, potvrdili da se jajašce može aktivirati prirodnim i vještačkim putem i tako otpočeti proces začeća. Takav primjer zabilježen je kod žaba još prije 45 godina, kada se izolirano jaje ženke aktiviralo i nakon toga, bez sperme mužjaka formiralo plod. Ovakav slučaj je sa većinom beskičmenjaka, kao kod mrava npr. Ženska polna ćelija se može oploditi elektro ili mehaničkim putem, kako je još davne 1912. godine tvrdio profesor Seferz, predsjednik Britanske akademije nauka[27] Godine 1978. agencija United Press objavila je sljedeću vijest: „Juče je na ostrvu Zelena glava jedna gospođa rodila djevojčicu koja je bila trudna. Ljekari su u prvi mah pomislili da se radi o nekoj vrsti tumora u stomaku, ali je rentgenski snimak pokazao da se u njenom stomaku nalazi embrio star nekoliko mjeseci. Ljekari su se odlučili na hitnu operaciju i odstranili embrio iz njenog stomaka[28] kako bi spasili život djevojčice. U vezi Mesijinog rođenja od Djevice Marije, mnogo svijeta se ogriješilo. Neki u to nisu povjerovali pa su o njoj iznosili „teške optužbe". Ovakve optužbe i do dandanas odzvanjaju u evanđelju. U jednoj od polemika koju je mesija svojevremeno vodio sa Jevrejima, oni su mu rekli:

„Mi nismo rođeni iz preljube!" (Ivan 8,41).

Drugi, pak, smatraju da je Isusovo rađanje na ovako rijedak način, od majke djevice, znak božanske prirode u njemu, po kojoj se razlikuje od ostalih ljudi, uprkos tome što je imao ljudski oblik. Između nijekanja da je Mesija rođen na ovaj način, s jedne strane, i vjerovanja da je on bog, s druge strane, leži istina koja je čista kao suza i bez ikakvih nejasnoća. Svi oni koji istinski vjeruju u Boga svjedoče:

Allahovo je carstvo nebesa i Zemlja. On stvara ono što On hoće. (Aš-Šura, 49)

Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: Budi - i ono bude. (En-Nahl, 40)[29]

3. Čudo ozdravljenja bolesnika

1. Musa, a.s., je izliječio od kuge jednu grupu Jevreja. (Brojevi 16,46-49).

2. Musa, a.s., je napravio zmiju od bakra i ostavio je na stup. Koga god bi ujela zmija i pogledao ovu što ju je Musa napravio, ozdravio bi. (Brojevi 21,6-9).

3. Vjerovjesnik Hošea liječio je bolesne. (Kraljevi II 5,13-14).

4. Vjerovjesnik Hošea liječio je gubavce. (Kraljevi II 6,9-32).

4. Čudo uvećavanja hrane

1. Ilija, jedan od vjerovjesnika izraelskih u koga vjeruju i kršćani, uvećavao je hranu. Pored ovoga, njemu su gavrani jutrom i večeri donosili hljeb i meso. (Pogledaj priču o ovome u Kraljevi I 17,2-15).

2. Vjerovjesnik Elizej je također uvećavao hranu (Kraljevi II 4,3-7 i 4,42-43).

3. Vjerovjesnik Elizej je prokleo djecu koja su mu se rugala i govorila: „Hodi ćelo! Hodi ćelo!", pa se na njih obazro, pogledao ih i prokleo u ime Jahvino. Na to su izašla dva medvjeda iz šume i rastrgala četrdeset i dvoje djece. (Kraljevi II 2,23-24)

4. Elizej je također prokleo svoga slugu Gehazi pa je na licu mjesta pobijelio i postao gubavac on i njegovo potomstvo zauvijek. (Kraljevi II 5,15-27).

5. Uzdizanje na nebo

1. Idris, a.s., koji se u jevrejskim svetim knjigama spominje po imenom Henok uzdignut je na nebo. (Post 5,23-25).

2. Ilija (Ilijas, a.s.) je također uzdignut na nebo.

Čuda koja je pokazivao Mesija, kako sam priznaje su od Boga, a ne od njega (Ivan 5,19 10,24-25 14,12). To priznaje i Petar, najstariji Mesijin učenik (Djela apostolska 2,22 10,34-38). Ima još nešto veoma važno. Mesija je sam nastojao da prikrije čuda koja mu je davao Bog, bojeći se da njegov narod ne zapadne u iskušenje pa da ne kaže da je on bog koji je došao s neba, jer se to, u ono vrijeme, lahko moglo dogoditi. Pred nama su tekstovi iz kršćanskih svetih knjiga koji ovo potvrđuju. O tome do koje

[27] Iz knjige el-Ilmu we-l-Imranu od Fuada Sarufa, str.132.
[28] Novine el-Džumhurijjetu od 9.marta 1978. godine
[29] Ahmed Abdulwehhab, en-Nubuwwetu we-l-Enbijau, str.65-67.

mjere je svijet bio podložan iskušenjima i lutanju, najbolje govore i same kršćanske knjige. Naime, one nam prenose da je svijet, vidjevši kakva čuda prave Pavle i Barnaba, najistaknutiji među kršćanima, od kojih je prvi bio osnivač kršćanstva poslije Mesije, a drugi bliski učenik, počeo govoriti da je Barnaba bog Zevs, a Pavle bog Hormus. Ovome su se Pavle i Barnaba oštro usprotivili i jednom prilikom pocijepali svoju odjeću u znak protesta. (Usp. Djela apostolska 14,8-15). I po drugi put svijet opisuje Pavla kao boga (Djela apostolska 28,1-6). Svijet je čak i kralja Heroda bio spreman proglasiti za boga (Djela apostolska 12,21-24). Kao dokaz da je Mesija nastojao prikriti čuda i zadovoljiti se samo time da mu ljudi vjeruju, možemo navesti:

1. Kada je proživio kćerku nadstojnika sinagoge prisutnima je rekao da o tome niko ne dozna. (Marko 5,35-43; Luka 8,39-56).

2. Kada je ozdravio gubavca rekao mu je da pazi i da o tome nikome ne govori. (Marko 1, 40-45; Matej 8,1-4; Luka 5,12-14).

3. Nakon ozdravljenja dvojice slijepaca zatražio je da o tome nikom ništa ne govore. (Matej 9,27-31; Marko 8,22-26).

4. Nakon izgonjenja zlih duhova nije im dozvolio da govore, jer su ga prepoznali (Marko 1,32-34, Luka 4,40-41).

12. ANALIZA MESIJINIH ČUDA

Isa, a.s.,,je ozdravio slijepca od rođenja i gubavca. Iako je u vrijeme njegovog poslanstva liječenje bilo dosta napredno, Jevreji nisu uspijevali da izliječe ovakve bolesnike. Zato im je Mesija pokazao čuda u liječenju. Vrijeme u kome je poslan Musa, a.s., bilo je poznato po razvijenom čarobnjaštvu. Naš Vjerovjesnik je poslan u vrijeme u kojemu je govorništvo bilo na vrhuncu. Sva ta njihova čuda su bila Božijom moći i nijedan od vjerovjesnika ih nije pripisao sebi lično. Ni Musau ni Isau nije dat Sulejmanov prijesto koji je lebdio u zraku. Mu ' džiza Kur ' ana je umna mu ' džiza i ujedno najveće čudo našeg vjerovjesnika. Čulne mu ' džize su privremene, a umne trajne. Zahvaljujući nedostižnosti Kur ' ana uz Božijeg Poslanika, s.a.v.s., je, još za njegova života pristao veliki broj ljudi. Tako se s njim na oprosnom hadždžu okupilo 125.000 ljudi. Onih koji nisu bili na hadždžu bilo je još više. U toku dvadest pet narednih godina zastava islama vihorila se od Arapskog poluostrva do Španije na zapadu i Sinda i Samarkanda na istoku. Evanđelje i druge kršćanske knjige govore da su sve Mesijine mu ' džize bile uzalud i da je u njega povjerovalo samo dvanaest učenika, od kojih ga je jedan izdao i predao na raspeće, a ostali su pobjegli. Naš vjerovjesnik Muhammed, a.s., imao je više čuda od kojih ćemo spomenuti:

1. u njegovim rukama Uzvišenog su slavili pijesak i hrana,

2. kamen ga je pozdravljao,

3. sa njim je kamila govorila,

4. naočigled svijeta pred njim je zaplakala grana palme u njegovoj džamiji u Medini; sa njom je razgovarao, a nakon toga ostavio na svoj minber,

5. iz prstiju njegove ruke potekla je voda,

6. dok je na otvorenom prostoru obavljao nuždu, ispred njega su se sastavile dvije palme da bi ga zaklonile, a nakon toga se ponovo rastavile,

7. kada je jedan beduin od njega zatražio da mu pokaže čudo, na njegov poziv ispred njega se stvorilo stablo drveta i izgovorilo riječi potvrde da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji rob i Božiji poslanik.

8. sa jednim čovjekom je razgovarao vuk i najavio da će se on Alejhisselam pojaviti.

9. Isra i Mi ' radž,

10. rascjepljenje mjeseca na njegovo pokazivanje prstom,

11. svojim ashabima je jednom prilikom, dok su jeli meso od ovce, rekao da ne lome njene kosti. Kada su ručali i njeno meso pojeli,proživio je ovcu, naredio joj da ustane i ona je ustala.

Svi navedeni primjeri se spominju u vjerodostojnim hadiskim zbirkama. Svi primjeri ovih čuda su jači jer se ne mogu tumačiti, dok se za proživljenje mrtvaca, npr., može posumnjati da nije bio umro, nego da je bio u besvjesnom stanju.
Ali kako se može prigovoriti kretanju stabla drveta, ili plaču palmine grane? Na pitanje zašto Muhammed, a.s., nije pokazao čudo proživljenja mrtvaca kao što je to učinio Isa, a.s., može se odgovoriti sljedećom konstatacijom. Isaovo proživljenje mrtvaca imalo je, poslije njega, za posljedicu jednu opasnu pojavu, počeli su ga smatrati bogom.
Zar je bilo mudro da se ponovo pojavi isto iskušenje poslije njega, a iza njega nema drugih poslanika koji bi ispravili iskrivljeno vjerovanje?

13. KAKAV JE MESIJIN KRAJ?

Po onome što prenosi Kur'an o Mesijinom kraju, može se zaključiti da je on zagonetan, ali istovremeno, i jednostavan, bez ikakvih zapleta. Kur'an obično, kad govori o poslanicima, kao i o onima koji to nisu, ne ulazi u detalje, jer je cilj da se iz priče uzme savjet i pouka. U tom smislu i sam Kur'an kazuje:

U kazivanjima o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda. (Jusuf, 111)

Iz priče o Mesijinom kraju koju Kur'an ukratko iznosi, vidi se da su Jevreji bili počeli kovati lukave intrige da ubiju Mesiju, međutim, Allahovo određenje je bilo jače, i On im nije dopustio, niti da ga ubiju, niti da ga razapnu, nego je ubijen neko drugi, ko je ličio na Mesiju. Tako je Allah spasio Mesiju od njihovih spletki, uzdigao ga iznad njih, pa ga se tako nisu mogli domoći. I ne samo to. Allah je odredio da njegovi neprijatelji sve do Smaka svijeta budu ispod njegovih sljedbenika. O tome Kur'an kaže:

I učinit ću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika sve do Smaka svijeta...(Ali žImran, 55).

Kur'an odlučno negira da je Mesija ubijen ili razapet pa kaže:

A nisu ga ni ubili ni razapeli, već im se pričinilo... (En-Nisa' 157)

Kur'an dalje govori da je Allah Isaa, a.s., sebi uzdigao i da mu je uzeo dušu. Ko je onda bio njemu sličan? Kur'an ne spominje njegovo ime. Kur'an, također, ne govori o načinu njegovog uzdizanja ni smrti poslije toga, nego se samo zadovoljava ukazivanjem da su Jevreji smišljali plan za njegovo ubistvo, da ih je Allah preduhitrio i spasio Mesiju. Međutim, ostaje pitanje kako razumjeti riječi Uzvišenog:

I kada Allah reče: O Isa, dušu ću ti uzeti k Sebi te uzdignuti i spasit ću te od nevjernika i učinit ću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika sve do Smaka svijeta. (Ali žImran, 55)

Šta ovdje znači uzimanje duše i uzdignuće? Ovo je posebno važno razumjeti jer se uzdignuće spominje u još jednom kontekstu koji glasi:

I zbog njihovih riječi:"Mi smo ubili Mesiha, Isaa, sina Merjemina, Allahova poslanika"... A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali; a sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar. (En-Nisa' 157-158)

Kao što vidimo, uzdizanje se spominje dva puta, jednom u suri Ali žImran, a drugi put u suri En-Nisa'. Muslimani vjeruju da je Allah Isaa, a.s,. uzdigao na nebo sa tijelom i dušom. Kao dokaz za ovo navode riječi Uzvišenog: i k Sebi te uzdignuti. Pored ovoga postoji i više hadisa koji govore da je Mesija uzdignut na nebo sa dušom i tijelom, da je na nebu živ i da će se u ahiri zemanu spustiti na Zemlju i ubiti Mesiju Dedždžala. Ovakvo razumijevanje nije obavezujuće, u smislu da ako ga musliman ne prihvata postaje nevjernik, nego je to samo nastojanje da razumije kur'anski tekst. Ako musliman ovakvo shvatanje slova Kur'ana prešuti ili ne prihvati, to neće smetati njegovom vjerovanju. Što se tiče razumijevanja smrti, u smislu da Allah nije dopustio da se Jevreji domognu Mesije i da ga razapnu

i ubiju, nego ga je spasio i omogućio mu da nastavi i dalje živjeti do određenog roka na Zemlji i da ga je nakon toga k Sebi uzdigao, i to je idžtihad u shvatanju slova Kur'ana. Ko ovakvo razumijevanje ne prihvata, ono mu ne šteti u vjeri, jer nismo du'ni vjerovati više nego što od nas Kur'an traži. Međutim, dužni smo čvrsto vjerovati da Mesija nije ubijen, niti razapet, nego ga je Allah spasio od Jevreja i k Sebi uzdigao. Na koji je to način bilo mi to tačno ne znamo, nego o tome Allah najbolje zna. Ovo bi bilo ono što nam o Mesijinom kraju života ukratko govori Kur'an. A sada ćemo se ukratko upoznati kako o tome kazuju evanđelja. Kada su Jevreji vidjeli da Mesija pokazuje sve više čuda, pobojali su se da za njim masovno ne krene svijet, pa se sastao starješinski zbor naroda, glavari svećenički i književnici, da se dogovore šta da urade sa Mesijom. Zaključili su „da je bolje da umre jedan čovjek nego da propadne cio narod.".
Ovo su bile riječi velikog svećenika Kajfe koji je te godine bio predsjedavajući Velikog vijeća. Otkako su okupljeni prihvatili ovo Kajfino mišljenje, počeli su se dogovarati kako da ga ubiju. Isus se nije javno pojavljivao među Jevrejima, nego je otišao u jedno selo na rubu pustinje i tamo provodio dane. Kada se približio blagdan beskvasnih kruhova zvani Pasha, Isus se vratio u Jeruzalem da sa svojim učenicima proslavi taj blagdan. Međutim, u tajnosti su već bili skovani planovi za njegovo ubistvo. Među njegovih dvanaest učenika zvanim apostolima, bio je jedan po imenu Juda Iskariotski koji je još od ranije sumnjao u njegovu istinitost i njegova čuda i kolebao se; da li su to stvarno čuda i li čarolije? Ovakve sumnje širili su Jevreji i govorili da je Isus čarobnjak i da je svoje čarolije naučio od Egipćana[30]
Pod utjecajem ovakvih priča Juda je posumnjao u Isusa, pa je, kada je čuo da su Jevreji od Pilata dobili saglasnost za njegovo hapšenje kad god to zažele, lično otišao u Kajfinu kuću, i rekao mu da je on jedan od njegovih učenika i da će mu pokazati gdje se Mesija nalazi. Kajfa se zbog ovoga iznenadio, ali mu je Juda objasnio da sumnja u Isusa i da želi da ga iskuša, da vidi govori li istinu ili laže. Ovo je bio razlog zbog čega je došao da pokaže gdje se Mesija skriva. Međutim, Juda je za ovu uslugu tražio da mu se plati, jer su u njegovom hapšenju Jevreji imali interesa, pa kad imaju oni, neka ima i on. Za vrijeme ove posjete Juda i Kajfa su se dogovorili da za ovu uslugu dobije trideset srebrenjaka. Izlazeći od Kajfe Juda je obećao da će se ponovo vratiti i Kajfi otkriti mjesto Isusovog sastanka sa učenicima. I zaista, kada je Juda pokupio sve podatke, ponovo se sastao sa Kajfom i o svemu ga detaljno obavijestio. Kajfa je tom prilikom insistirao da ih Juda lično odvede do mjesta gdje se Isus sa svojim učenicima skriva, jer je sastanak zakazan noću, pa se moglo desiti da uhapse pogrešnu osobu. Pošto svi Jevreji nisu poznavali Isusa, dogovoreno je da će Isus biti ona osoba koju Juda poljubi u ruku. I zaista, poglavari svećenika, hramska straža sa zapovjednicima i mnoštvo svijeta predvođeni Judom, uputili su se prema zakazanom mjestu, gdje su se trebali sastati Isus i učenici. Mjesto na kome su se trebali sastati zvalo se Gestemanija. Prije nego su Jevreji stigli, Isus se okrenuo u stranu, u blizini učenika, zapao u strah i tjeskobu pa im rekao: „Žalosna je duša moja do smrti. Ostanite ovdje i bdijte!" Zatim je otišao malo dalje, pao na zemlju, i molio da ga mimoiđe ako je moguće taj čas. Govorio je: „Abba, Oče! Sve je tebi moguće. Otkloni ovaj kalež od mene! ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš!" Ponovio je to tri puta. Poslije prvog i drugog puta vraćao se učenicima i nalazio ih kako spavaju. Treći put ih je ukorio i rekao im:

„Još spavate i počivate?! Dosta je! Došao je čas! Evo, Sin Čovječiji predaje se u ruke griješnika! Ustanite! Hajdemo! Evo izdajnik je moj sasvim blizu." (Marko 14,32-42)

Onda je ušao Juda a iza njega razularena masa naoružana mačevima i toljagama. Juda mu je prišao i poljubio, a Isus je povikao: „Kao na razbojnika izišli ste s mačevima i toljagama da me uhvatite!" Popadali su po zemlji, pa su, kad su ustali uhvatili Isusa i odveli ga velikom svećeniku Kajfi. Glavari

---

[30] Ibn el-Batrik kaže da je do raspeća došlo u petak u dvadeset i devetoj godini vladavine kralja Heroda, sina Herodova. Taj dan odgovara 23. martu odnosno 27. barmahatu (sedmom mjesecu koptske godine). Ibn el-Batrik, prethodni izvor, str.91.

svećenički i Veliko vijeće tražili su lažno svjedočanstvo protiv Isusa da ga ubiju. Na kraju su pronašli dvojicu koji su posvjedočili da su čuli da je Isus rekao: „Mogu razvaliti hram Božiji i opet ga sagraditi za tri dana!" Međutim, ovo svjedočanstvo nije im se dopalo, pa je veliki svećenik Isusa upitao: „Zaklinjem te živim Bogom da nam rekneš jesi li ti Mesija, Sin Božiji?" „Ti kaza", odgovorio mu je Isus, „ali ja vama kažem da ćete poslije ovoga vidjeti Sina Čovječijega, gdje sjedi s desnu stranu Svemogućeg i gdje dolazi na oblacima nebeskim." Tada je veliki svećenik poderao svoje haljine i rekao:

„Pogrdio si Boga! Čemu nam više trebaju svjedoci? U ovaj isti mah čuli ste pogrdu. Što vam se čini?" - „Zaslužio je smrt" - odgovore. (Matej 26,65-68)

I zaista odveli su ga Pilatu kad je jutro svanulo. Upravitelj ga je upitao: „Jesi li ti kralj židovski?" „Ti kažeš" - odgovori mu Isus. Dok su ga optuživali glavari svećenički i starješine, on ne odgovaraše ništa. Tada ga zapita Pilat:

„Zar ne čuješ kako teško svjedoče protiv tebe? Ali mu ne odgovori ni na jedno pitanje, tako da se upravitelj vrlo čudio." (Matej 27,11-14)

Svakog blagdana upravitelj je običavao pustiti po jednog osuđenika koga je on tražio. Jedan zloglasni sužanj po imenu Baraba sa još nekim drugovima ležao je u pritvoru iščekujući izvršenje kazne, jer su bili umiješani u nekakvo ubistvo. Zato je Pilat upitao okupljeni svijet:

„Koga hoćete da vam pustim? Barabu ili Isusa, zvanog Mesiju?" (Matej 27,20)

Marko kaže da je Pilat rekao: „Hoćete li da vam pustim kralja židovskog?" Znao je da su ga glavari svećenički predali iz zavisti. Ali glavari svećenički uzbune svjetinu da im radije pusti Barabu. Pilat im ponovo reče:

„Šta da onda činim s onim koga zovete kraljem židovskim? - Razapni ga! - ponovo uzviknuše." (Marko 15,9-15)

Nakon toga vojnici su ga odveli u palaču, upravnu zgradu za tu oblast, sazvali cijelu četu i počeli mu se rugati i izazivati ga, nakon što su ga prethodno ogrnuli skrletnom kabanicom i ispleli vijenac od trnja i na njega ga stavili. Udarali su ga trskom po glavi i pljuvali. Kada su mu se izrugali, sa njega su skinuli skrletnu kabanicu, obukli mu njegovu odjeću i izveli ga na raspeće. Tu su natjerali nekog čovjeka prolaznika koji se vraćao iz polja, Šimuna, Cirenca, oca Aleksandrova i Rufova, da mu ponese križ. Isusa su doveli do mjesta Golgota, što znači lubanja i pokušali mu dati vino pomiješano sa smirnom, ali je to on odbio. Kada su ga razapeli bilo je tri sata. Sa njim su razapeta još dvojica lopova. Prolaznici su ga izazivali i ismijavali mu se. Kada je bilo šest sati po cijeloj zemlji pala je tama i trajala sve do devet sati. U devet sati Isus je jakim glasom povikao:

„Eloi, Eloi, lama sabakthani - što znači: Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio? Nedugo poslije toga Isus je viknuo jakim glasom i izdahnuo." (Marko, 15,34)

Ovo je opis raspeća koji sam prenio uz neka manja skraćenja koja ne mijenjaju smisao. A sada ćemo govoriti o događajima poslije raspeća.

14. DOGAĐAJI NAKON RASPEĆA

Evanđelja kazuju da je tijelo razapetog Isusa zatražio da mu se preda čovjek po imenu Josip iz Arimateje. On je potajno očekivao carstvo Božije. Kad je ušao Pilatu i zatražio Isusovo tijelo, Pilat se začudio da je tako brzo umro. Pilat mu je dozvolio da preuzme tijelo, pa je Josip kupio platno, skinuo tijelo sa križa, zavio ga u platno i položio ga u grob koji je bio izdubljen u pećini. Na vrata groba navalio je kamen i otišao. Marija iz Magdale i Marija, njegova majka su gledale gdje je tijelo položio.

Kada je došla subota, Marija iz Magdale, Marija, majka Jakovljeva i Saloma, otišle su i kupile miomirisa da odu da ga pomažu. One su rano u nedjelju došle na grob, kad je sunce bilo na izlasku i kad su pogledale, vidjele su da je kamen sa ulaza već pomaknut. Pogledale su u grob i vidjele mladića u bijeloj dugoj haljini gdje sjedi sa desne strane, pa su se uplašile. On im je rekao: „Ne bojte se! Vi tražite razapetog Isusa Nazarećanina. Uskrsnuo je! Nije ovdje. Evo mjesta gdje ga položiše. Idite i recite

njegovim učenicima posebno Petru:
„Pred vama ide u Galileju; ondje ćete ga vidjeti, kako vam je rekao.” (Marko 16,6-8)
One su tada izašle iz groba i pobjegle. Nikome nisu ništa govorile, jer su se bojale.
Nakon ovoga Marko kaže da se poslije toga početkom sedmice, prvo pokazao Mariji iz Magdale. (Iz ovoga se razumije da je ovo pokazivanje bilo prije onoga kod groba, kada je sa njom bila njegova majka i Saloma). Kako da o tome nije ispričala njegovoj majki i Salomi? Uprkos tome ona je otišla i to, poslije ispričala njegovim pratiocima koji joj nisu povjerovali. Nakon ovoga Marko kaže:
„Poslije toga ukaza se u drugom obličju dvojici od njih na putu dok su išli u selo. Ovi odoše i javiše ostalima, ali ni njima nisu vjerovali. Napokon se ukaza jedanaestorici dok su bili za stolom te ih prekori zbog njihove nevjere i okorjelosti srca, jer nisu vjerovali onima koji su ga vidjeli pošto je uskrsnuo.
Tada im reče:
„Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju!” (Marko 16,9-18).
Ovo je kazivanje o raspeću i događanjima koja su uslijedila poslije njega. O tome ima puno priča i još više neslaganja. Ako bi to sve morali prokomentarisati, onda neka to budu kratke i mudre riječi koje je napisao rahmetli prof. Abbas el-Akkad u svojoj knjizi ***Hajatu-l-Mesih***, gdje iza opisa Mesijinog sukoba sa trgovcima u Hramu i švercerima, zelenašima, kada ih je izgrdio i opomenuo da se nalaze u Božijoj kući i da poslije molitve i čišćenja, rade lopovske poslove, kaže:
„Izgleda da je ovaj događaj bio presudan i kap koja je prelila čašu, pa da razularena masa, pod izgovorom očuvanjem reda, pribjegne hitnom postupku za njegovu likvidaciju i nastupajuće događaje oko kojih se ne slažu ni prenosioci ni svjedoci.”
Na ovoj prijelomnoj tački prestaje uloga historije i nastupa uloga vjerskih učenja. Od ovog događaja u Hramu i onih koji su poslije njega uslijedili, pokrenuta je lavina bijesa od strane svećenstva protiv Mesije, historija ne pruža ni jednu sigurnu vijest, niti argumentiran podatak. Tako po pitanju hapšenja, istraživač događaja ne može naići ni na ime onoga ko ga je uhapsio, ni ko je u tome učestvovao, jesu li njegove posjete Hramu bile javne, ili tajne, o čemu je bez nepobitnih historijskih argumenata teško govoriti[31] O događajima oko suđenja se kaže da je ono bilo noću i da je presuda izdana u jednom danu, iako Musaov vjerozakon strogo zabranjuje suđenje noću i obara svaku presudu u kojoj je u pitanju nečiji život, ako je donijeta samo na jednoj raspravi i u jednom danu. Po njegovom vjerozakonu, koji je tada bio na snazi, presuda gdje se radilo o smrtnoj kazni nije smjela biti izvršena, ako nije donesena jednoglasno[32] Međutim, u ovom slučaju, ona je ipak bila izvršena, iako je rimski upravitelj javno priznao nevinost osuđenog. Ivanovo evanđelje kazuje da je on odveden na izvršenje kazne oko šest sati, dok Markovo kaže da je to bilo u tri sata. Ovo znači da prof. Akkad ne prihvata vjerodostojnost evanđeljske predaje. Odmah iza ovoga prof. el-Akkad citira prof. Ričarda Husbanda koji u svojoj knjizi ***Mesijino suđenje*** navodi datume blagdana prijesnih kruhova zvanog Pashe u sedam godina od 27. do 33. godine odakle se vidi da je Pasha 30. godine bila u četvrtak, a da je u petak bila 33. godine. On spominje svih sedam godina i po njegovom proračunu evanđeljska predaja da je Mesija večerao za blagdan prijesnih hljebova tj. Pashu u četvrtak, odgovara šestom aprilu 30. god, jer je to jedina godina u kojoj je Pasha bila u četvrtak. U svih drugih sedam godina Pasha nije bila u četvrtak. Ako se prihvati da je Mesija živio trideset tri godine, to znači da je te godine Pasha trebala biti u četvrtak, ali pomenuti istraživač dokazuje da je ona bila u petak. Kako se ovo može objasniti kad oni tvrde da je Mesije živio 33 godine? Na osnovu rezultata do kojih je došao pomenuti istraživač, naše diskusije i postojanja mišljenja da je Mesije za Pashu večerao u četvrtak, govori da to uopće nije bilo

---

[31] Ovo znači da historija ne spominje o ovome i sve što se o ovome zna ne zasniva se na historijskim izvorima, nego na vjerskim. U njih vjeruje onaj ko vjeruje u to učenje i koji govore u ime vjere. Oni koji govore u ime historije, nemaju pouzdanih dokaza da su se ovi događaji desili.
[32] Ovo treba razumjeti da se ova verzija evanđelja kosi sa onim što se zna o Jevrejima. Kako se onda u njega može povjerovati?

33. god. Profesor el-Akad navodi da je jedna grupa vrhunskih stručnjaka u sastavu Šain el-Indžili za religiju, prof. Henrik Pavle sa univerziteta za orijentalne jezike, dr. Vegel, stručnjak za arheološka istraživanja za Egipat i Bliski istok i dr. Hogotol iz Švedske za historiju i drugi, došla do zaključka da se pomenuti događaji sa stajališta historijske nauke i vjerskog učenja, ne mogu međusobno pomiriti. Što to znači? To znači da se navodi evanđelja u osnovi, kako smatraju ovi stručnjaci, ne podudaraju sa historijskom stvarnosti[33] Profesor Abdulwehhab en-Nedždžar kazivanje evanđeljskih knjiga o hapšenju, raspeću i uskrsnuću komentariše ovim riječima: „Biblijske knjige se ni po jednom drugom pitanju ne mimoilaze koliko po pitanju Mesijinog raspeća i ubistva. Gotovo da nema nijednog detalja o ovim događajima o kojima se evanđeljske knjige međusobno slažu. Pošto su ove knjige napisali ljudi za koje kršćani smatraju da su bili nadahnuti i nepogrješivi, njihovo pisanje o ovako važnim stvarima, koje su po njima temelj vjere i uputa za spas, moralo je biti međusobno podudarno i bez ikakvog neslaganja. Zato što čovjek po prirodi nije spreman da prihvati bilo koju priču, novo za gotovo, ako ta priča ima više verzija, po kojima se u nekim detaljima slaže, a u drugim mimoilazi, pogotovo ako prenosilac nije pouzdan. Čak i oni koji u nju vjeruju, njihovo ubjeđenje u njenu istinitost je pokolebljivo i tračak sumnje ostaje prisutan. Ja bih želio da saslušamo sve verzije ovih evanđelja, pa neka svako prosudi o stepenu njihovog neslaganja. Profesor el-Akkad zatim navodi trideset i četiri citata u kojima se sastavljači evanđelja ne slažu i to samo po pitanju dva slučaja, hapšenja i raspeća, zadovoljavajući se samo ovim, kao dokazom njihovog neslaganja. Nakon toga, on postavlja jedno, sasvim logično pitanje, popraćeno svjedočenjem nekih kršćanskih sekti koje vjeruju da do raspeća i ubistva Mesije, zapravo nije ni došlo, a to je: „Muhammed a.s. u pobijanju Mesijinog raspeća i ubistva, nije imao nikakav cilj za sebe. Čak bi njegova potvrda toga slučaja, da ga je kojim slučajem potvrdio, išla u smislu potvrde onoga što Kur'an na više mjesta spominje, da su Jevreji bili ubice Božijih poslanika. Međutim, desilo se da je to sam Kur'an pobio u slučaju njegovog raspeća i ubistva Mesije. Božiji Poslanik, s.a.v.s., sam po sebi nije ništa pobio niti potvrdio, nego je to bilo putem nadahnuća od Boga kako se vidi iz kur'anskih riječi:

On ne govori po hiru svome, to je samo objava koja mu se obznanjuje. (En-Nedžm, 3-4)

15. NESLAGANJA O MESIJINOM USKRSNUĆU IZ GROBA

Već smo do sada govorili o brojnim neslaganjima o Mesijinom hapšenju i suđenju. Po pitanju njegovog uskrsnuća iz groba, također postoje brojna neslaganja, čak i isključivosti, među sastavljačima evanđelja. Ona se ukratko mogu svesti na:

- Neslaganje oko vremena u kome su neke žene otišle da posjete grob u kome je bio zakopan Mesija,
- Neslaganje o broju žena i njihovim imenima,
- Neslaganje o tome šta su one na svome putu prema grobu, kod groba, ili kod ulaza u grob, vidjele.

Jedni kažu da je njihov odlazak na grob bio u zoru prvog dana, tj. nedelju i da su žene bile Marija iz Magdale i još jedna Marija[34] Ima onih koji kažu da je odlazak na grob ovih žena bio u ponoć uoči nedelje, kao što su Ibn el-Batrik (Pogledaj kod njega na str. 92). Treći kažu da je njihov odlazak bio veoma rano, a zatim kažu kada je sunce bilo na izlasku i da su tu bile sljedeće tri žene:

1. Marija iz Magdale,
2. Marija, Jakovljeva majka i
3. Saloma

Dalje se kaže da su one otišle i kupile miomirisa da ga pomažu[35] iako se zna da Jevreji nisu trgovali subotom, a to je dan uoči njihove posjete grobu. U petak ga nisu mogle kupiti, jer je tek toga dana bila izvršena presuda i raspeće. Neki kažu da su žene koje su ga posjetile bile, još sa Isusom došle iz Galileje,

---

[33] Pogledati knjigu **Hajatu-l-Mesihi** od El-Akkada, u izdanju Daru-l-Hilal, Kairo bez datuma izdanja, str.190/191
Abdulwehhab en-Nedždžar, *Kasasu-l-Enbija'*, str.447-448

[34] Matej 28,1

[35] Marko 16,1-2

zajedno još sa nekim ljudima čija se imena ne spominju. Zatim, da je među njima bilo i žena i muškaraca. Po toj verziji u toj grupi su bili: Marija iz Magdale, Marija, Jakovljeva majka i Ivana. Po ovoj verziji je, dakle, umjesto Salome bila Ivana[36] Po nekima, na grob je otišla sama Marija iz Magdale i da je tada još bio mrak. On ne spominje izlazak sunca kako stoji u Markovoj verziji[37] Oni se također ne slažu u opisu onoga šta su sve tamo vidjele. Neki kažu da su dvije žene došle na grob i kamen našle na ulazu, da je anđeo sišao sa neba i obavijestio ih da je Mesija uskrsnuo iz mrtvih[38] Drugi kažu da je kamen, kad su žene došle do groba, bio već uklonjen sa ulaza[39] Pored ovoga sastavljači evanđelja se ne slažu da li su žene tom prilikom srele anđela ili nisu, kao i o tome da li je grob bio prazan kad su pogledale u njegovu unutrašnjost ili je u njemu sa desne strane sjedio jedan mladić[40] Jedni kažu da su žene grob našle prazan, da su zastale i zaprepastile se, i da se odjednom, kad su ušle u grob pored njih obreo jedan mladić u bijeloj dugoj haljini i rekao im: „Idite i recite njegovim učenicima, posebno Petru, neka pred vama ide u Galileju, ondje će te ga vidjeti, kako vam je rekao.[41] Drugi kažu da je Marija iz Magdale, kad je opazila da je kamen dignut s groba, otrčala do Šimuna Petra, učenika koga je Isus osobito volio, koji je bio sa još jednim učenikom, i rekla im da Isus više nije u grobu[42] U vezi ovog događaja, dalje nailazimo na još jedno neslaganje. Matej, naime, kaže da su dvije žene, kada su krenule da obavijeste učenike da Isusa više nema u grobu, srele Isusa na putu koji ih je pozdravio itd., dok Marko kaže da su, kad ga nisu našle u grobu, brzo izašle i pobjegle, te da nikome nisu ništa govorile, jer su se bojale. Međutim, on odmah poslije toga kaže da se on prvo pokazao Mariji iz Magdale, dok je bila sama, te da je nakon toga otišla i javila njegovim pratiocima koji su tada bili u suzama i tuzi. Kad su je čuli da priča da je on živ, nisu joj povjerovali. Ovo se kosi sa onim što kaže Luka, da su one otišle i o tome ispričale to učenicima, ali im oni nisu vjerovali. Jedino Luka kaže da je Petar ustao i smjesta otrčao na grob. Istovremeno, Ivan kaže da je samo Marija iz Magdale otišla i o tome obavijestila učenike, te da su na grob otrčala dvojica učenika, Petar i još jedan drugi koga je Isus mnogo ljubio. Ivan govori o još jednom dolasku Marije iz Magdale na grob, gdje je dok je stajala i plakala, kad se nadvirila na grob vidjela dva anđela gdje sjede u bijelim haljinama na mjestu gdje je trebao biti Isus. Nakon nekoliko riječi sa njima, okrenula se i vidjela Isusa gdje stoji i da joj je rekao: „Marijo!" Marko kaže da se on pokazao dvjema ženama u drugom obliku, da su one o tome ispričale učenicima, ali im oni nisu vjerovali. Jedino Luka govori o još jednom pokazivanju Isusovom dvojici učenika na putu u Emaus. Dok su njih dvojica razgovarali o svim tim događajima, pridružio im se treći čovjek i s njima putovao sve dok nisu stigli u selo, gdje je on htio da produži put, ali su ga oni uzeli zaustavljati i moliti da ostane sa njima, jer je već dan bio na izmaku. Kada je pristao i kad je, dok su sjedili za stolom, uzeo kruh, zahvalio Bogu, razlomio ga i pokućio im ga, prepoznali su da je to Isus, ali je on u tom trenutku nestao ispred njihovih očiju. Iz svega ovoga što smo naveli, može se reći, da ne nailazimo ni na jednog svjedoka, ni muško, ni žensko, koji je vjerovao u Mesiju ili nije, da kaže da ga je vidio u grobu ili da iz njega izlazi. Svi koji kažu da su ga vidjeli, kažu da je to bilo izvan groba. Ovo govori u prilog muslimanima koji vjeruju da on nije ubijen i da je ukoliko je došlo do kakva raspeća, morao biti neko drugi, a da je on ostao živ i zdrav i da ga se njegovi neprijatelji nisu domogli[43]

16. KRŠĆANSKE SEKTE KOJE NE PRIZNAJU RASPEĆE

---

[36] Luka 24, 9-10
[37] Ivan 20,1-2
[38] Matej 28,5
[39] Marko 16,4
[40] Marko 16,5

[41] Marko 16, 7
[42] Ivan 20,1-4
[43] Abdulwehhab en-Nedždžar, Kasasu-l-Enbija*ž, str.449*

Kada se radi o Mesijinom raspeću i ubistvu, može se reći da ni među kršćanima nema jednoglasnog mišljenja. Naprotiv, neke kršćanske sekte odbacuju mogućnost da je do Mesijinog raspeća i ubistva uopće i došlo. Među njih spadaju:
- Satrinusije,
- Karbukratije,
- Markinije,
- Bardisjanije,
- Tatjanisije,
- Barskalonije i
- Bolisije.

Ovi kao ni mnogi drugi nikako ne prihvataju da je Mesija zaista raspet i da je umro na križu. Ovako mišljenje dijeli i njihova historija koja se izučava na engleskim školama. Neki među njima smatraju da je razapeta osoba bio neko drugi a ne Isus i da se zločinačka ruka njega nikada nije domogla, već da ga je Bog uzdigao k Sebi na nebo (sekte dosije, mersije i filantinije). Od nekih učenjaka koji zastupaju ovakvo mišljenje, ovdje ćemo navesti:

1. Erado Ersija, poznat po svom neprijateljskom raspoloženju prema muslimanima u svojoj knjizi *Učenje muslimana o nekim pitanjima kršćanstva*[44] kaže: „Kur'an pobija Isusovo ubistvo i raspeće. Ono što tvrdi Kur'an podržavaju neke kršćanske sekte, kao što su basilidije koji vjeruju da je Šimun bio nalik na Isusa ili seritije koje smatraju da je jedan od apostola bio razapet umjesto Isusa."

2. Njemački historičar Herarnest Dibon koji u svojoj knjizi *Islam tj. istinsko kršćanstvo* na 142. strani kaže: „Sva pitanja oko raspeća i iskupljenja su obične izmišljotine od strane Pavla i njemu sličnih koji nikada nisu vidjeli Mesiju, Ovo nema nikakve veze sa istinskim kršćanstvom."

3. Mulmin u prvom djelu svoje knjige pod naslovom *Istorija kršćanske vjere* kaže: „Izvršenje presude je bilo po mraku i slaboj vidljivosti zbog čega je postojala mogućnost da je Mesija zamijenjen sa nekim od zatvorenika koji su u jeruzalemskom zatvoru izdržavali kaznu, čekajući smrtnu presudu za počinjena teška krivična djela. Ovako mišljenje zastupaju i neke kršćanske sekte, u čemu ih podržava i Kur'an."

17. SVJEDOČANSTVA IZ PSALMI NEGIRAJU RASPEĆE

Psalmi su jedna od svetih jevrejskih kniga koje se u Kur'anu spominju pod imenom Zebur. Jevreji i kršćani vjeruju da je ovu knjigu napisao David (Dawud, a.s.). Međutim, neka novija istraživanja dokazuju da to nije tačno i pobijaju ovu njihovu tvrdnju. Ovdje se nećemo upuštati u ova istraživanja, već ćemo samo ovu knjigu Psalmi, malo analizirati. O čemu oni dakle govore? Kršćani u njima, navodno, nalaze mnogobrojne citate koji predskazuju šta će se sve Mesiji desiti. Po njima, to su predskazanja koja su se kasnije obistinila. Kršćani ove citate navode kao potvrdu Mesijine misije u svoju korist, a protiv Jevreja, dok Jevreji njima pobijaju kršćane i tumače ih drugačije u svoju korist. Ovdje ćemo se zadržati na nekim predskazanjima kakvih u kršćanstvu ima veoma mnogo, a koja predskazuju događaje u vezi sa Mesijom. Međutim, mi ćemo vidjeti da to nije tako i da se ona ne uklapaju u njihovo vjerovanje. Tako se npr. u knjizi Psalmi 91,9-16 govori o predskazanju koje opisuje roba koji je Boga uzeo za utočište, tj. da će ga Bog spasiti, uzdići i proslaviti:

Jer Jahve je zaklon tvoj,
Višnjega odabra sebi za okrilje.
Neće te snaći nesreća,
nevolja se neće priključiti šatoru tvojem.
jer anđelima svojim zapovijedi,
da te čuvaju na svim putevima tvojim,

[44] Na strani 49

Na rukama će te nositi,
da se ne spotakneš o kamen.
Nogom ćeš gaziti lava i ljuticu,
zgazit ćeš lavicu i zmiju.
Izbavit ću ga jer me ljubi,
zakrilit ga jer poznaje ime moje,
Zazvat će me, a ja ću ga uslišiti,
s njim ću biti u nevolji,
spasit ću ga i proslaviti,
Nasitit ću ga danima mnogim,
pokazat ću mu spasenje svoje.

Ako je ovo predskazanje, zar ono ne kazuje da će Bog spasiti svoga roba i udovoljiti njegovoj molbi. To znači da ga se njegovi neprijatelji neće moći domoći, i da će se s Božijom pomoći od njih spasiti. Ali kršćani kažu da je Mesija razapet. Pa kako onda ovo predskazanje može biti istinito? Zar se u njemu ne kaže da će ga Bog spasiti i uzdići? Ivanovo evanđelje govori o nekim detaljima koje druga evanđelja ne spominju. Ovi detalji se poklapaju sa jednim drugim predskazanjem iz Psalmi. Ivan kaže da su Jevreji, kad su ušli Mesiji da ga uhapse, popadali po zemlji, nakon što ih je on upitao koga traže i rekao da je to on. Ovo padanje po zemlji poklapa se sa predskazanjem iz Psalmi koje smo naveli, kao i sa još jednim drugim u kome se kaže:

Dušmani moji natrag krenuše,
padoše i pred licem tvojim pogiboše.
Jer ti se zauze za moje pravo i parbu moju,
ti sjede na prijesto-sudac pravedan.
(Psalmi 9,4-5)

U jednom se drugom predskazanju kaže:

Jahve će spasiti onoga ko se njega boji
a pakosnik će dobiti kaznu zasluženu
Ko drugome jamu kopa, sam će u nju pasti.

U još jednom predskazanju stoji:

Kad navale na me zlotvori da mi tijelo žderu,
protivnici moji i dušmani, oni posrću i padaju...
I sada dižem glavu iznad dušmana oko sebe.
(Psalmi 27,2-6)

Jedan drugi Psalm kazuje:

Eto zlotvor zače nepravdu,
otrudnje pakošću i podlost rodi.
Iskopa jamu i prodube; sam u jamu svoju pade!
Pakost će njegova pasti njemu na glavu,
njemu na tjeme okrenut se nasilje njegovo.
(Psalmi 7,15-17)

Na drugom mjestu se kaže:

Oni posrću i padaju, mi se držimo i stojimo. (Psalmi 20,9)

Zaboga brate, kršćaninu, kako nakon ovoga možeš tvrditi da je Mesija razapet kad evo, i ove riječi

govore da ga je Uzvišeni Bog uslišao, primio njegovu molitvu i plač i pomogao mu da se spasi?! Ili, da po tvome raspeće ne znači uslišavanje njegove molbe? Ali ostavljamo tebi da sam prosudiš po svojoj slobodnoj savjesti, bez pristrasnosti, šta je prava i istinska vjera[45] A sada ćemo zajedno vidjeti šta o raspeću kažu najnovija istraživanja, gledano kroz prizmu znanosti, uzimajući, svakako u obzir vjerske tekstove koje navode evanđelja.

18. NAJNOVIJA ISTRAŽIVANJA POBIJAJU DA JE MESIJA UMRO NA KRIŽU

1. Uvod

Prije nego što pređemo na izlaganje najnovijih istraživanja i ponovnog čitanja tekstova evanđelja u duhu rezultata tih istraživanja, ovdje ćemo se ukratko zadržati na nekim detaljima o posljednjim danima Mesijinog života. Evanđelja kazuju: Jevreji su uhapsili Mesiju, sudili mu i tražili od Pilata, rimskog upravitelja za Palestinu, da se on optuži i osudi za vjerolomstvo, iako je Pilat bio idolopoklonik koji ne poznaje suštinu ove optužbe. Međutim, on je pod pritiskom Jevreja izdao naredbu za Mesijino pogubljenje. U to doba uobičajeni način za pogubljenje je bilo raspeće na križu. Tako je došlo i do Mesijinog raspeća. Evanđelja govore da je on umro na križu, sa koga je ubrzo nakon toga skinut, da ga ne bi novi dan zatekao na križu i njegov narod zbog toga bio proklet, bez obzira o kome se radilo. Ovako su bar učile njihove svete knjige. Pošto novi dan kod Jevreja počinje sa zalaskom sunca, požurili su da ga što prije skinu sa križa. To je učinio jedan od uglednijih i bogatijih Jevreja koji je u Mesiju potajno vjerovao. Nakon što ga je skinuo, on ga je zakopao u grob. Prethodno ga je okupao i zavio u platno po starim jevrejskim običajima. U tom poslu pomogao mu je još jedan čovjek. Zakopavanje je obavljeno u unutrašnjosti jedne stijene koja je iskopana za grobnicu. Poslije jednog dana i dvije noći uspostavilo se da njegovo tijelo više nije tamo. Ovo su otkrile neke njegove bliske pristalice. Događaji su se odvijali velikom brzinom. Poslije ovoga Mesija se nekoliko puta pokazao svojim učenicima i nekim drugim ljudima. Bilo je to u više različitih situacija, o tome ćemo kasnije opširnije govoriti. Tom prilikom on je od učenika tražio da nešto pojede, kako bi ih uvjerio da je živ i prisutan i tijelom i dušom. Svi ovi događaji spominju se u njihovim knjigama. Ove tekstove ćemo pokušati još jednom analizirati u svjetlu novih saznanja i stanja koja su preživjeli ljudi koji su ustali iz mrtvih, ili se misli da su bili sa njima. Ovome treba dodati i praktična iskustva ljudi koji su bili razapeti na isti način kao i Mesija, ali su ipak ostali živi nakon što su bili podvrgnuti raspeću i prikivanju ekserima za drveni križ. Bit će dobro da pored svakog slučaja malo zastanemo, da ga malo analiziramo, objasnimo i prokomentarišemo. Na kraju ćemo vidjeti da svi ovi zaključci vode u jednom pravcu, konstataciji da Mesije, čak i da je bio razapet kako vjeruju kršćani, nije umro na križu, nego je bio samo onesviješćen. Prema tome ni u tom slučaju nije došlo do njegovog ubistva od strane Jevreja, nego se to samo pričinilo. Kažemo pričinilo, jer tijelo, iako je izgledalo mrtvo, u stvarnosti nije bilo ispustilo dušu i Mesije nije bio mrtav, nego je ovo preživio. Zato ćemo prvo predočiti primjere u kojima su ljudi nakon prividne smrti nastavili da žive. Nakon toga razmotrit ćemo slučajeve u kojima su pojedine osobe bile razapete, ali nisu umrle. I na kraju, još ćemo jednom analizirati tekstove evanđelja u svijetlu novih otkrića.

Ima slučajeva u kojima su pojedini ljudi prividno bili mrtvi, čak i takvih u kojima su ljekari konstatirali kliničku smrt, ali su ti ljudi nakon izvjesnog vremena došli sebi i nastavili da normalno žive. Prema tome u ovim slučajevima se radilo o prividnoj, a ne o stvarnoj smrti. Navodimo primjere takvih slučajeva:

a) List *Daily News* od 3. januara 1984. god. je objavio vijest da se odjeća i tijelo gosp. Barnabe počelo pomicati prilikom njegovog spuštanja u grob. Ovo se desilo u gradu Najrobiju. Kasnije se ustanovilo

[45] U ozbiljnoj studiji o predskazanjima Starog zavjeta o zavjeri protiv Mesije koju je napravio prof. Mensur Husejn u svojoj knjizi **Da'wetu-l-Hakk** u kojoj detaljno analizira sve psalme za koje kršćani tvrde da su u njima predskazanja o Mesijinom raspeću. On ih razmatra jednu po jednu i odlučno tvrdi da sve do jedne idu u prilog tome da je Mesija spašen. Ovakvih psalmi ima trideset i jedna. Naročito je važno obratiti šta o tome govore one pod brojevima: 9, 20 i 22, i strane pomenute knige od 86-177.

da je pomenuta osoba bila konzumirala preveliku količinu alkohola.
b) Jedna djevojčica priča kako se, četiri dana nakon prividne smrti vratila u život. (*Daily News* od 15. novembra 1955. god.)
c) Čovjek koji je dva sata bio mrtav još uvijek je u životu. Čudo koje zbunjuje ljekare. (*Sunday Tribune* od 16. marta 1960.)
d) Četiri minuta smrti. Čovjekovo srce je prestalo raditi, ali je on nastavio živjeti. (*Sunday Express* od 22. jula 1961.)
e) Ne zna da je devedeset sekundi bio mrtav. (*Kejb Ardžos* od 16. maja 1961.)
f) Doktor Hejg vratio se iz mrtvih. (*Kejb Ardžos* od 04. maja 1961.)
g) Pomicanje odjeće spasilo je mladića da ne bude živ zakopan. (*Sunday Tribune* od 13. maja 1962.)
h) Povratak iz svijeta umrlih, dva dana nakon što se mislilo da je umro. (*Post* 25. jula 1965.)
i) Mrtvo tijelo namignulo ljekaru. Ljekarske knjige potvrdile smrt. (*Daily News* od 25. marta1975.)
j) Klinički mrtav, Todler još uvijek živ, dva dana borbe za njegov život. (*Sunday Tribune* od 17. jula 1983)

2. Priče ljudi koji su bili razapeti i ostali živi

Novine *Week and world* u broju od 3. augusta 1969. godine objavile su sliku na kojoj se vidi gosp. Peter Van Dirberdž kako se spušta na zemlju (što znači da nije bio umro) sa križa na kome je bio razapet u trajanju od dvadeset minuta. Gospodin Van Dirberdž radi u kafani „Parman" u gradu New Castle Penital i u prošloj sedmici se složio da bude prikovan na križu, kako bi dokazao da se čovjek može kontrolirati. U njegove ruke zakucani su ekseri dužine 15 cm, a u noge tri eksera od kojih je svaki bio dug 18 cm. Ekseri nisu izazvali nikakvo krvarenje i čovjek nije umro. Drugi primjer donose novine *Weekend sunday* koje izlaze u gradu New Castle u svom broju od 3. augusta 1969. godine, gdje se pod naslovom „Šta je to? Raspeće ili obmana raspećem." donosi sličan tekst sa fotografijom čovjeka razapetog na križu.

Novine *Daily News* u svom broju od 17. oktobra 1955. godine na svojoj naslovnoj strani objavile su na udarnom mjestu naslov: „Djevojka koja se ljekarima četiri dana činila mrtva je oživjela."

3. „Kri ' kao igračka"

Pod gornjim naslovom novine *Sunday News* koje izlaze u Darus-selamu, u svom broju od 3. maja 1981. godine, donose vijest o sve većoj pojavi razapinjanja na križ na Filipinima. Novine navode da je najmanje sedam slučajeva razapinjanja na križu zabilježila lokalna štampa samo u jednom gradu, a možda ih je bilo i u drugim mjestima, ali o njima nije ništa objavljeno. Jednom od raspeća podlegla je jedna gospođa po imenu Luzijana Riz, koja se opisuje kao prva žena koja je izvela ovaj ritual s križom. Kao novina u raspeću na križu ovdje se koristi zakucavanje eksera u ruke onima koji se dobrovoljno odluče na ovu avanturu na križu. Ekseri se kroz tijelo zakucaju u drveni križ, a nije zabilježeno da je iko od ovoga umro, osim što su razapeti u nekim slučajevima izgubili svijest. Jedan od njih je, kad je sišao i kad su mu ruke zamotavali zavojom, zapalio cigaretu. Jedna osoba je do sada izvela pet puta i misli i dalje nastaviti, jer se zakleo da će to izvesti deset puta. Međutim, tamo je bilo prisutno preko 250 hiljada ljudi, pa je svijet htio da vidi i druge kandidate. Neka od ovih raspeća su direktno preko TV - prijemnika prenošena gledaocima[46]

19. PONOVNO ČITANJE TEKSTOVA O RASPEĆU

1. Uvod

Mesija je nakon suđenja podvrgnut raspeću na križu, ali na njemu nije umro, kao što vjeruju kršćani, nego je samo izgubio svijest. Pošto se Jevrejima žurilo da ga što prije skinu sa križa, jer je po njihovom vjerovanju i učenju svetih knjiga, onaj koji zanoći na križu i njegova zemlja prokleti sve dok ne svane. Mesija je razapet na križu visio od šest do devet sati poslije podne, tj. na izmaku dana. Zato su požurili

[46] Ahmed Didat, **Meseletu sulbi-l-Mesihi bejne-l-Hakikati we-l-iftirai**, Kairo Daru-l-I'tisam, prijevod Ali Džewheri, 1989. str. 174.

da ga skinu čim se primijete znakovi smrti. U tom trenutku je jedna osoba po imenu Josip iz Erimateje (tako ga opisuju evanđeoske knjige) prišao Mesiji i u pratnji rimskih vojnika i njihovog stotnika su otišli do Pilata od koga je Josip zatražio da mu se preda Isusovo tijelo.

„Pilat se začudi da je već umro te dozva stotnika pa ga upita je li davno umro." (Marko 15,44)

Zašto se Pilat začudio da je ovako brzo umro? Jer je Mesija razapet na način na koji se sporo umire, a ne na način u kome se upotrebljava „korifrahijum" naprava pomoću koje se razapetom slome noge, usljed čega osoba iskrvari i brzo umre. Međutim, kod Mesijina slučaja nije korišćena ova naprava, nego je primjenjen spori način. U njegovom slučaju razapetom se vežu ruke i ne koriste se ekseri za prikivanje na drveni križ, niti naprava za lomljenje nogu, tj. tjelo se pusti da zdravo visi. Ovako je postupljeno i sa Mesijom. Nakon što je razapet nastupilo je gubljenje svjesti. Raspeće je počelo u šest sati poslije podne, kako kažu evanđeoske priče. U devet sati nastupilo je gubljenje svijesti, za koju se mislilo da je smrt. Kada je Isus spušten sa križa, Josip iz Erimateje, i sam po porjeklu Jevrej, ga je uzeo, okupao i zamotao u kefine. Josip je bio jedan od bogatijih Jevreja i potajno je vjerovao u Mesiju. U nošenju tijela, kupanju i zamotavanju u kefine Josipu je pomogao čovjek po imenu Nikodimije. Njih dvojica (koji su potajno vjerovali u njega), što je sasvim i razumljivo, nisu nikome govorili da je tijelo pokazivalo znakove života, što su, ako je tako bilo, morali primijetiti dok su ga kupali i spremali. To je urađeno u potpunoj tajnosti, jer su se bojali da neko od Jevreja ne dođe i ne dokrajči ga, a to njih dvojica nikako nisu željeli, jer su u njega vjerovali. Tijelo su zatim odnijeli i zakopali, tačnije položili u iskopanu udubinu u stijeni. Pomenuti grob u stijeni Josip iz Erimateje je prethodno sam isklesao. Ovo novootvoreno groblje, na kome niko ranije nije bio sahranjen, više je ličilo na malu prostorijicu isklesanu u stijeni, nego na uobičajeni grob iskopan u zemlji. Ovdje prenosimo opis ove grobnice kako je opisuje Džim Bišub, jedan od najpoznatijih poznavalaca kršćanstva, u svojoj knjizi pod naslovom *Dan kada je umro Mesije*. On u njoj kaže da je širina grobnice bila 5 stopa, visina 7, a dužina 15. Ova grobnica sa svodom u unutrašnjosti više je ličila na prebivalište nekog od siromaha i beskućnika, nego na grob. Dvojica pomenutih ljudi unijeli su tijelo u grobnicu i tu ga položili. Sastavljači Evanđelja kažu da su to bili Josip iz Erimateje i njegov pomoćnik Nikodem.

Međutim, na kraju priče evanđelje u obliku jednine kaže:

„Pa na vrata groba navali kamen." (Marko 15,46).

Kada je Marija iz Magdale, prvo sama u nedelju ujutro (Ivan 20,1 i Marko 16,9) a zatim, po drugoj verziji, ponovo sa još dvije žene došla da posjeti grob, sa sobom je ponijela miomiris da ga pomaže. Ovdje se nameće pitanje šta je htjela pomazati, mrtvo tijelo koje je tri dana stajalo i možda i uščulo, ili živo tijelo? Logičan odgovor je živo tijelo. Odmah poslije ovoga, Evanđelje govori da su one tražile Mesiju, ali ga nisu našle u grobu. Međutim, kad se Marija obazrela, vidjela je Isusa gdje stoji. Ali nije znala da je Isus. On joj rekne:

„Ženo zašto plačeš? Koga tražiš? Gospodine,-odgovori mu ona misleći da je vrtlar (Josip iz Erimateje) - ako si ga ti odnio, reci mi kamo si ga stavio da idem po nj." (Ivan 20,15)

U njenom pitanju „Kamo si ga stavio?" po engleskoj verziji upotrijebljena je lična zamjenica za razumno biće, a ne nerazumno. To znači da je tražila Isusa živa, a ne njegovo mrtvo tijelo, jer se za mrtvo tijelo koristi zamjenica kao i za nerazumno biće. Ona je također upotrijebila izraz „gdje si ga ostavio", a ne … „gdje si ga zakopao", jer je znala da je on živ. Da još jednom čujemo kako je glasilo njeno pitanje: „Ako si ga ti odnio, reci mi kamo si ga stavio da idem po nj." Riječi „da idem po nj" ovdje imaju veoma važno značenje: „da ga uzmem" Gdje da ga, ako je bio mrtav, uzme? Naprotiv, da ga uzme živa, jer je sigurno znala i osjećala da je živ. I zaista, kad je izgovorila ove riječi, odgovor je došao od samog Mesije, (za koga je mislila da je baštovan).

„Marijo" reče joj Isus. „Rabbuni!" (to znači: "učitelju") odgovori ona hebrejski i okrenu se k njemu." (Ivan 20,16)

Ovdje joj je Isus otkrio istinu o čemu se, zapravo radi. Kada ga je prepoznala pošla je prema njemu da ga uhvati za ruku od radosti koja ju je bila obuzela. Međutim, Isus ju je preduhitrio riječima:

„Nemoj me dulje držati, jer još nisam uzišao k Ocu." (Ivan 20,17)

Šta je to značilo? To je značilo da ga ne dodiruje, jer ga je boljela rana izazvana ubodom koplja od strane Jevreja dok je bio razapet na križu, uslijed čega je iz rane curila krv i tečnost. To znači, kad bi ga dodirnula Marija sa ranom koja još nije zamladila da bi ga povrijedila i da bi ga to zabolilo. U riječima: „Još nisam uzišao k Ocu", htio je reči: „Još nisam umro." Ovo joj je rekao stojeći pored nje na zemlji, dok ga je gledala svojim očima i bila sigurna u ono što gleda i što od njega sluša.

U riječima: „Još nisam uzišao k Ocu" ona je sigurno razumjela „još nisam umro".

Iz ovih njegovih riječi nije mogla razumjeti da se spustio sa neba, nego da još nije umro, tj. da je još živ. Nakon toga ona je požurila da isprića učenicima šta je vidjela.

„Oni kad čuše da je živ i da ga je ona vidjela, nisu vjerovali." (Marko 16,11)

Njegovo pojavljivanje u susjednom vrtu u blizini groba obučenog u vrtlarovu odjeću, može se objasniti ovako: Pošto Isus nije bio mrtav, nego samo onesviješćen, Josip iz Erimeteje je, nakon što ga je položio u grob, sačekao da se dan smiri, a onda je pod okriljem noći prišao grobnici, otklonio kamen sa ulaza, ušao unutra i odatle iznio Isusa i kasnije ga obukao u odjeću vrtlara.

Sve se ovo odvijalo nakon što je došao svijesti, nakon teške nesvijesti u koju je pao zbog udaranja, maltretiranja, umora, gubljenja snage od dana otkako je uhapšen, te kasnijeg suđenja i raspeća. Kada je Marija iz Magdale došla, zatekla ga je u stanju kakvog smo maločas opisali, maskiranog, u odjeći vrtlara, da ga ko od Jevreja ne bi prepoznao.

Dokaz opravdanosti ovakvog razmišljanja je to što je kamen sa ulaza u grob bio već uklonjen, što govori da je izlazak iz groba bio i tijelom i dušom, a ne samo dušom. Njegovo pojavljivanje u odjeći vrtlara i bojazan da ga ko od Jevreja ne prepozna samo potvrđuje mišljenje da nije bio umro, jer da je bio umro ne bi se imao čega bojati, jer onaj ko umire jedanput, po jevrejskim svetim knjigama, nije mogao umirati još jedanput. Ovako bar uče njihove knjige.

2. Greške koje su počinili Jevreji

Priča o Isusovu raspeću kazuje, da su nakon što je Josip iz Erimateje i njegov pomoćnik uzeli tijelo i sahranili ga u grob iskopan u kamenu, kako smo ranije opisali, svećenički glavari i farizeji došli kod Pilata te mu rekli: „Gospodaru, sjetili smo se da je onaj varalica još za života rekao: - Poslije tri dana uskrsnut ću." Zato naredi da mu se čuva grob do trećeg dana da ne bi došli njegovi učenici, ukrali ga te rekli narodu:

„Uskrsnuo je od mrtvih, pa bi posljednja prevara bila gora od prve." (Matej 27,62-64).

Ovdje se može konstatirati da su Jevreji zakasnili sa čuvanjem groba ili sa zahtjevom za njegovim čuvanjem, najmanje za jedan dan, za koje vrijeme su Isusove pristalice pod okriljem noći, uspjele da mu pomognu da izađe iz groba. Prva njihova greška je bila ta, što su u pokušaju da se oslobode Isusa, dozvolili da se njegovo tijelo skine sa križa bez prethodnog lomljenja nogu, vjerujući da je već bio mrtav. Druga njihova greška je bila da su nepoznatim Isusovim pristalicama dozvolili da pruže pomoć ranjenom čovjeku, nakon zatvaranja groba velikim kamenom. Treća njihova greška je bila što su prekasno otišli Pilatu sa zahtjevom da se grob čuva, tj. tek sutradan, za koje vrijeme je Bog dao da se desi ono što se desilo, daleko od očiju svijeta:

I nevjernici počeše smišljati spletke, ali ih je Allah otklonio, jer On to umije najbolje. (Ali žImran, 54)

3. Nastavak priče

Nakon što je Mesija izašao iz groba i sreo se sa Marijom iz Magdale, ona je požurila do njegovih učenika koji su se bili okupili u sobi na spratu, gdje su se sa Isusom sastali posljednji put prije nego što će doći do njegovog raspeća:

„Ona ode i to javi onima koji su bili njegovi pratioci, a sad bijahu u tuzi i suzama. Oni kad čuše da je živ i da ga je ona vidjela, nisu vjerovali." (Marko 16,10-11)

Isti taj dan na putu za Emaus, Mesija se pokazao još dvojici svojih učenika, s njima putovao i razgovarao, dok nisu došli do sela, gdje su ga pozvali da se sa njima odmori i gdje su mu ponudili da jede. Tom prilikom

„dok je sjedio za stolom, uze kruh, zahvali, razlomi ga, pa im ga dade... Njima se otvoriše oči i prepoznadoše ga... Ali njega nestade ispred njihovih očiju." (Luka 24,30-31)

Odmah poslije toga, oni su požurili, otišli u Jeruzalem i popeli se u potkrovlje, gdje su bili ostali apostoli, da im o tome ispričaju.

„Ovi odoše i javiše ostalima, ali ni njima nisu vjerovali." (Marko 16,13)

Zašto nisu povjerovali Mariji iz Magdale i ovoj dvojici učenika? Zato što su mislili da je umro na križu i da će njegovo pojavljivanje, ako ga bude, biti samo duhovno a ne i tjelesno. Ali zašto kad im je Marija rekla da ga je svojim očima vidjela i tjelom i dušom nisu vjerovali?

Zašto nisu vjerovali ni dvojici učenika koji su im ovo isto ispričali, dodajući da je sa njima čak i jeo?

Zato što nisu očekivali da je ostao živ. U tom momentu pojavio se među njima živ Isus i s njima zajedno jeo. Učinio je to zato što nisu vjerovali da je on među njima i dušom i tjelom. Na njegov zahtjev oni su mu ponudili ostatke ribe i med i on je to pojeo pred njima. Ovo je bio krunski dokaz da je među njima njegovo živo tijelo, a ne samo duša jer duša ne jede. Ovo su oni svakako dobro znali. Međutim, pošto su od drugih čuli (jer sami nisu prisustvovali raspeću, pošto su u vrijeme hapšenja pobjegli i njega samog ostavili) da je njihov učitelj razapet, da je na križu umro, stavljen u grobnicu, i da su od tada već bila prošla tri dana, pa se tijelo moralo početi kvariti. Isusovu pojavu među njima oni nisu mogli prihvatiti kao stvarnost, nego su uobrazili da je to prikaza. On im je želio pokazati da nije nikakva prikaza, nego stvarni Isus koga poznaju, sa svojim tijelom i dušom, pa je od njih tražio nešto hrane koju je stvarno i pojeo. Začuđujuće je ovdje da im je morao pokazati i dodatni dokaz kada im je rekao:

„Zašto ste zbunjeni? Čemu se takve sumnje rađaju u vašim srcima? Pogledajte moje ruke i moje noge: Ja sam, ja glavom! Opipajte me i ustanovite! Duh nema mesa ni kostiju, a kao što vidite, ja ih imam. Kada to reče, pokaza im ruke i noge." (Luka 24, 38-40)

Razlog njihovog odbijanja svih ovih dokaza bilo je njihovo prethodno ubjeđenje da je umro, zbog čega su vjerovali da u slučaju ukoliko se pojavi, to mora biti u duhovnom, a ne i u tjelesnom obliku. Ali, ko je rekao da će osoba koja bude proživljena iz mrtvih biti duh? Izgleda sam Isus:

„Duh nema mesa ni kostiju..." (Luka 24,39)

4. Isus kao Jona

Jednog dana Jevreji su došli i tražili od Isusa da im pokaže neko čudo. Na ovo njihovo traženje on im je odgovorio:

„Znak traži pokvareni i preljubnički naraštaj, ali mu se neće dati drugi znak osim znaka-Jone proroka." (Matej 12,39)[47]

Pomenuto Jonino čudo jevrejske svete knjige pominju na više mjesta. One kažu da je Jona u utrobi ribe ostao tri dana i dvije noći, nakon čega je živ i zdrav izašao iz njene utrobe. Ovo je bilo čudo koje je Isus obećao Jevrejima. Drugim riječima on je nagovijestio da će se i njemu desiti nešto kao i Joni. Ovdje treba obratiti pažnju na to da je Jona u utrobu ribe ušao zdrav i čitav, u njoj ostao tri dana i dvije noći i nakon toga iz njene utrobe izašao živ i zdrav. Prema tome, moglo se očekivati da će se to desiti i Mesiji. To se zaista i desilo. U grobnicu je položen živ s tim što se broj provedenih dana donekle razlikuje. To znači da Isus nije prije ulaska u grob, niti u njemu samom, bio mrtav, kao što ni Jona

[47] Prorok Jona u jevrejskim knjigama odgovara vjerovjesniku Junusu, a.s., uIslamu. On se još naziva i imenom Sahibu-l-hut

kada ga je progutala riba, niti u njenoj utrobi nije bio mrtav. Pošto je Jona živ i zdrav izašao iz ribe, bilo je za očekivati da i Isus živ i zdrav izađe iz groba. Dakle, potpuno isto kao što je bio slučaj i sa Jonom. Jer, ako kažemo da je u grob položen mrtav i u njemu tri dana proveo kao mrtav, kako se onda može porediti sa Jonom? Dužina boravka Mesije u grobu nije bila tri dana i dvije noći, bar prema onome što kazuju evanđelja. Znači da se ova dužina nešto razlikuje od one koju je proveo Jona. Isus je proveo u grobu jedan dan i dvije noći, o čemu smo ranije već govorili. Mi smo ovdje samo htjeli navesti sličnost između Joninog i Isusovog slučaja. Prema tome, kad kršćani kažu da je Isus u grobu bio mrtav, oni ne govore istinu. Na kraju krajeva, to se ne slaže ni sa samim Isusovim izjavama o sebi, kada sebe, pokazujući Jevrejima čudo, poredi sa Jonom. Istina je da je on, kako smo više puta ranije rekli, i bio živ. Engleska verzija evanđelja kaže da je jedan od učenika po imenu Toma posumnjao da je onaj koji im u potkrovlju govori zaista Mesija dušom i tijelo. Ovo je priznao i samom Mesiji. Na ovo Mesiji nije preostalo ništa drugo nego da mu kaže:

„Pruži prst svoj ovamo: Evo mojih ruku! Pruži ruku svoju i stavi je u moj bok te ne budi više nevjernik, već vjernik." „Gospodin moj i Bog moj!"- izjavi Toma. (Ivan 20,27-28)

Potpuno isto kao što i mi svakodnevno govorimo više puta „Gospodaru, Bože!"

20. DOKAZI KOJI GOVORE DA JE ON BIO ŽIV I DA NIJE UMRO NA KRIŽU

20/1. Da je do jevrejskog ubistva Mesije zaista došlo, bilo bi tačno i njihovo vjerovanje da Isa, sin Mejremin, nije obećani Mesija, što oni vječito odbijaju i od ovakvog vjerovanja nikada nisu odustali. Na ovo upućuju i neke jevrejske knjige. Tako se u Ponovljenom zakonu kaže:

„A prorok koji bi se usuđivao govoriti što u moje ime što ja ne budem zapovijedio da govori, i koji bi govorio u ime drugih bogova, takav prorok neka se pogubi." (Ponovljeni zakon 18,20)

20/2. Mesijin plač u noći uoči hapšenja, njegovo preklinjanje i traženje pomoći, kao i pojava anđela koji su došli da ga ohrabre, sve je to dokaz da je Bog udovoljio njegovim molbama da ne okusi čašu smrti i da ga je spasio. Ovu potvrdu iznosi čak i svetac Pavle u jednoj od svojih poslanica kad kaže:

„On, pošto u vrijeme svog zemaljskog života prikaza molitve i prošnje sa jakim vapajima i sa suzama onomu koji ga je mogao spasiti od smrti, bijaše uslišan iz strahopoštovanja." (Poslanica Hebrejima 5,7)

20/3. Šta znače njegove riječi:

„Bijaše uslišan iz strahopoštovanja?"

One znače da je Bog njegovim molbama udovoljio.

Luka također kaže: „Tada mu se ukaza anđeo s neba i poče ga hrabriti." (Luka 22,43)

Ako pažljivo analiziramo Isusovu patnju vidjet ćemo da mu je Božija milost bila naklonjena u više prilika:

a) Ulijevanje snage i podrška s neba,

b) Pilat, rimski upravitelj u Palestini, od koga Jevreji traže da mu nakon hapšenja sudi, proglašava ga nevinim i nudi im njegovu amnestiju.

c) Pilatova žena je usnila san u kome joj je rečeno da se Isusu ne smije desiti ništa ružno,

d) Njegove noge nisu bile slomljene prilikom raspeća

e) Jevrejima se žurilo da ga što prije skinu s križa.

O ovome pretposljednjem, da mu noge nisu bile slomljene, govori i jedno predskazanje koje se obistinilo.

U njemu se, naime, kaže:

Mnoge nevolje ima pravednik,
ali ga Jahve od svih izbavlja.
On čuva sve kosti njegove,
ni jedna mu se neće slomiti.

(Psalmi 34,20-21)

Ali, zašto su mu sačuvane kosti potkoljenica i zašto nisu slomljene? To za mrtvu osobu, ili osobu koja će umrijeti ne znači ništa. Međutim, za onoga ko će ostati u životu i ko će preživjeti, znači mnogo. Tako je bilo i sa Mesijom, koji nije umro na križu. Predskazanje koje govori da će mu kosti ostati čitave i da neće biti slomljene, govori u prilog života onome na koga se odnose, a nikako u prilog njegove smrti.

20/4. Curenje tečnosti i krvi iz Isusova tijela dok je bio na kri ’u

Evanđeoske priče o Mesijinom raspeću kazuju, da mu je dok je još bio na križu, prišao jedan vojnik i kopljem mu probo bok iz koga je počela da curi krv i voda. O tome Ivan kaže:

„Kada dođoše k Isusu i vidješe da je mrtav, njemu ne prebiše golijeni, nego jedan od vojnika kopljem probode bok pa odmah poteče krv i voda.” (Ivan 19,33-34)

Ovo znači da je Isus, kada je proboden, bio živ. Pošto je probadanje kopljem imalo cilj da pokaže da li je tijelo živo ili mrtvo, kad se ono nije pomaklo, zaključeno je da je ono, mrtvo. Međutim, tijelo nije bilo mrtvo, nego onesviješćeno. Izlazak krvi i vode najbolji je dokaz da je ono bilo još živo, istina koju nije poznavala osoba koja ga je probola. Kao još jedan dokaz da je tijelo bilo živo, može poslužiti i navod koji stoji u 96. stupcu *Britanske enciklopedije.*

20/5. Isus je bio živ kada je proboden kopljem

Zašto tečnost i krv? Doktor W.B. specijalista za anesteziju u kraljevskoj bolnici u Glazgovu iznosi svoje mišljenje iz dugogodišnje prakse u periodičniku *Tankers Daygist* štampanom u Londonu u zimu 1949. god. gdje kaže: „Tečnost je bila posljedica iscrpljenosti nerava i krvnih sudova koja se naročito javlja pri prekomjernom izlaganju udarcima palicom.” Kada se Isus pojavio u vrtu naspram groba, on je bio izmučen bolom, što potvrđuje prethodno tumačenje, kome ide u prilog i najnovija naučna saznanja iz oblasti medicine.

20/6. Evanđeoske predaje, govoreći o raspeću, kazuju da je u to doba, između šest i devet sati poslije podne, bilo pojava grmljavina, pomračenja Sunca i zemljotresa. Da li se ovo slučajno i bez razloga desilo? Svakako da nije, to se desilo da bi se izbjegao metež nakon raspeća, s jedne strane, i da bi Božija milost putem njegovih spasilaca, došla do njega, s druge strane. Josip iz Erimateje je u pratnji jednog rimskog stotnika otišao do Pilata i zamolio ga da mu preda Isusovo tijelo.

„Pilat se začudi da je već umro te TŽzva stotnika pa ga upita je li davno umro.” (Marko 15,44)

Zbog čega se Pilat začudio? On je iz svoga bogatog iskustva kao upravitelj znao da nijedan čovjek do tada nije umro u roku od tri sata, u slučaju kada nije korišćena naprava za lomljenje nogu, uslijed čega nastupi krvarenje i brža smrt. Ali u slučaju Mesije ta naprava nije bila upotrijebljena. Međutim, ova naprava je bila upotrijebljena kod dvojice drugih zatvorenika koji su zajedno sa Isusom bili razapeti, ali su i jedan i drugi, kada je Isus već bio skinut sa križa, bili još živi. Profesor Ahmed Didat je pažljivo analizirao i proučio sve tekstove o raspeću i o tome napisao knjigu. On u pogledu raspeća navodi tridesetak argumenata koji govore da Mesija nije umro na križu, niti je mrtav položen u grobnicu. On također navodi da Mesija u grobu nije proveo tri dana i tri noći, nego najviše jedan dan i dvije noći. Ovdje ćemo ukratko navesti do kakvih je sve on rezultata u ovoj studiji došao. Navest ćemo ih istim redom kako je to on učinio:

1. Isa, a.s., je želio da se spasi od ovakve smrti. U tom pogledu bio je pripremio neke mjere za odbranu od Jevreja, jer je želio da ostane živ.

2. Isa, a.s., je molio Uzvišenog Allaha da ga spasi i sačuva njegov život od ovakve smrti.

3. Bog je uslišio njegovu molbu, tj. spasio mu život.

4. Jedan od meleka je sišao da mu ulije pouzdanje, nadu i sigurnost da će ga Bog spasiti i da ga neće ostaviti sama.

5. Rimski upravitelj Pilat smatrao je da on nije kriv, što je bio dovoljan razlog da ostane u životu. (Pilat je bio oličenje političke i vojne moći koja je potvrđivala ili poništavala donesene presude.)

6. Pilatova žena usnila je san u kome joj je rečeno da se ovom pravednom čovjeku ne smije desiti ništa

ružno, tj. da mora ostati živ.
7. Njegov boravak na križu samo tri sata ne djeluje dovoljno ubjedljivo da je za to vrijeme umro, jer je bilo nemoguće da osuđenik na smrt umre u tako kratkom roku, naročito kad se ima na umu kakav je sistem raspeća bio primijenjen. Čak da je bio i prikovan na križu, ne bi tako brzo umro.
8. I jedan i drugi od njegovih kolega, koji su s njim razapeti, bili su još živi. Zato je Isa, a.s., u isto vrijeme sigurno bio živ.
9. Enciklopedija evanđelja pod naslovom ***Križ*** kaže da je Mesije u trenutku probadanja kopljem bio još uvijek živ.
10. Odmah nakon probadanja kopljem potekla je iz tijela tekućina i krv, što govori da je Isa, a.s., bio živ.
11. Njegove potkoljenice nisu bile ni odsječene ni slomljene, što je značilo obistinjenje predskazanja, Nepovrijeđene noge mogle su koristiti samo živom, a nikako mrtvom Mesiji.
12. Grmljavina, potres i pomračenje Sunca, sve samo u trajanju od tri sata vremena, mogla je biti samo Božija milost, za koje vrijeme se njegovi potajni prijatelji mogli priskočiti u pomoć i doprinijeti da ostane živ.
13. Jevreji su posumnjali u njegovu navodnu smrt. Posumnjali su da je još na križu umro i pobojali se da nije ostao živ.
14. Pilat se začudio da je Isus već umro. Iz svog bogatog iskustva on je dobro znao da niko na križu ne umire tako lahko. Njegova sumnja u smrt znači njegovo ubjeđenje da je još bio živ.
15. Velika i prostrana grobnica isklesana u stijeni u blizini i na dohvat ruke, sa dobrom ventilacijom, pružila je mogućnost da se Mesiji pritekne u pomoć i da mu se pomogne da ostane živ.
16. Uklanjanje velikog kamena sa ulaza u grobnicu, kao i skidanje odjeće u koju je bio zamotan, govori da je to bilo potrebno uraditi samo u slučaju da je bio živ.
17. Izvještaj o smotanom čaršafu - Njemački naučnici su kroz određena istraživanja doznali da Mesijino srce nije bilo prestalo kucati, što znači da je bio živ.
18. Presvlačenje u tuđu odjeću. Ovo presvlačenje ne bi bilo potrebno da je Isa, a.s., proživljen nakon smrti, nego je bilo potrebno samo u jednom slučaju, da je još bio živ.
19. On ne dozvoljava Mariji iz Magdale da ga dotakne „Ne dotiči me!” jer, kad bi ga dohvatila, povrijedila bi ga i to bi ga boljelo. (Rana još nije bila zacijelila). To znači da je bio živ.
20. Njegove riječi: „Još nisam uzišao k Ocu.” u tadašnjim jevrejskom riječniku nije se drugačije moglo razumjeti nego: „još nisam umro” ili „još sam živ.”
21. Marija iz Magdale se nije uplašila kada ga je ugledala, jer je u njemu prethodno vidjela znake života (dok je skidan s križa). Zato je za njim tragala da ga nađe živa.
22. Učenici su se skamenili od straha kada su ga ugledali u sobi, jer sva njihova saznanja o njegovoj navodnoj smrti su bila preko drugih lica (niko od njih nije mogao biti direktan svjedok kad su ga svi do jednoga iznevjerili i pobjegli prilikom hapšenja). Zato nisu ni mogli povjerovati da je on još živ.
23. U nekoliko navrata poslije raspeća Isus je jeo. Hrana je potrebna samo živima.
24. Nikada se nije pokazao svojim neprijateljima među Jevrejima, jer je sa krajnjim naporom uspio da se spasi od smrti koju su mu oni režirali a i stoga što je bio živ (pa da mu se ne bi ponovilo prethodno iskustvo).
25. Napravio je nekoliko kratkih posjeta (mjesta koja je nakon raspeća posjetio su bila u uskom krugu), što znači da nije bio ustao iz mrtvih, nego je zaista bio živ.
26. Oni koji su ga pored grobnice vidjeli svjedoče da je rekao:
„Zašto tražite živoga među mrtvima?” (Luka 24,6)
To jasno znači da je bio živ, a ne mrtav.
27. Svjedočenje Marije iz Magdale
Sveti Marko kaže:

„Oni, kad čuše da je živ i da ga je ona vidjela, nisu vjerovali." (Marko 16,11)

Marija iz Magdale nije tražila ni đavole ni duhove, već živog Isusa. Međutim, učenici joj nisu vjerovali da je njihov učitelj živ.

28. Doktor Primous kaže: „Krv i voda su, nakon probadanja Isusova boka kopljem, potekli iz njegovog tijela, radi isrcrpljenosti nerava i krvnih sudova nakon udaranja debelim štapom. Poticanje krvi i vode su siguran dokaz da je tijelo bilo još živo."

29. Isus je predskazao da će njegovo čudo biti poput Joninog. Prema onome što se navodi u Starom zavjetu u Joninoj knjizi, Jona je ostao živ, iako se očekivalo da je umro. Isto tako, dok se očekivalo da će Isa, a.s., nakon raspeća i polaganja u grob biti mrtav, on je ostao živ, upravo kao što je i Junus ostao živ[48] Pomenuta pitanja i mnoga druga analiziraju se i izlažu na stranicama pomenute knjige. Preporučujemo poštovanom čitaocu da ih pročita, a u slučaju potrebe da to čitanje ponovi još koji put. Nadamo se da će iz takvih čitanja biti višestruke koristi.

Molimo Uzvišenog Allaha da se ovakva korist i ostvari[49]

20/7. Dokazi iz psalmi potvrđuju da je Mesija spašen

U jednom psalmu se kaže:

Znam evo: Jahve će pobjedu dati svom pomazaniku,
uništit ga iz svetih nebesa snagom pobjedne desnice svoje."
(Psalmi 20,6)

Ivanovo evanđelje kazuje nam nešto slično poput ovog predskazanja. Naime, kad su Jevreji došli da uhapse Mesiju on je rekao:

„Koga tražite?" Isusa Nazarećanina", odgovorili su mu. „Ja sam", odgovorio je Isus... (Ivan 18,5)

Kada je Isus ponovio odgovor, uzmaknuli su unazad i popadali po zemlji. U tom trenutku Bog je uzdigao svoga vjerovjesnika, a njegov lik bacio na učenika izdajnika, Judu. Kada su se Jevreji digli i došli sebi, pred sobom su našli nikog drugog nego Judu koga su odveli na raspeće. Ovakav rasplet je moguć, a potvrđuje ga i Isusova sposobnost da nestane iz vida. Ovu njegovu sposobnost sama evanđelja potvrđuju na više mjesta. Tako nam Luka kazuje da ga u jednoj prilici nisu mogla prepoznati ni dvojica najbližih učenika dok su ga sreli na putu za Emaus, iako su sa njim razgovarali i putovali. Luka kaže:

„Njihovim očima bi uskraćeno da ga mogu prepoznati." (Luka 24,16)

Evanđelje govori o mnogobrojnim pokušajima Jevreja da uhapse Isusa, da ga se domognu i riješe. Međutim, on je u svakoj prilici uspio da se sakrije i izvuče, iako su oni bili svuda oko njega. Pogledaj šta se sve o tome kaže u:

- Ivan 7,27-30,
- Ivan 8, 59
- Ivan 8,59 i 10,29.

21. PITANJA UPUĆENA KRŠĆANIMA

Na kršćansku tvrdnju da je Mesije ubijen da bi se iskupio od nasljednog grijeha, Tevrat odgovara sljedećim riječima upućenim Kajinu, Abelovom ubici:

„Zašto si ljut? Zašto ti je lice namrgođeno? Jer, ako pravo radiš, vedrinom odsijavaš. A ne radiš li pravo, grijeh ti je kao zvijer na pragu što na te vreba." (Postanak, 4,6-7)

U nekim drugim predskazanjima stoji zapisano:

---

48 U arapskom originalu preskočen je jedan primjer (Napomena prevodioca)

49 Pisac na nastavku strane 81. svoje knjige donosi fotografiju prenesenu iz novine *Daily News* od 3. januara 1984. god. o micanju odjeće i tijela gosp. Barnabe kad su htjeli da ga spuste u grob u Najrobiju, misleći da je umro. Međutim, on je bio samo previše popio alkohola.

„Ja ne kažnjavam dijete zbog očevih grijeha, niti roditelje zbog dječijih. Čistima pripada njihova čistoća, a griješnicima njihovi grijesi." (el-Edžwibetu-l-Fahiretu str . 302)

Kršćanima se upućuje slijedeće pitanje: „Ko je ljude i životinje hranio u danima Mesijinog raspeća i njegovog boravka u grobu (3 dana)?" Da li je sa njegovim ubistvom ubijena i Riječ i pokopana sa njegovim pokopom, ili ga je iznevjerila i pobjegla od njega kao i učenici? Ako je sa njim pokopana, onda ju je još neko ko je veliki, posjedovao, a ako ga je izdala i napustila, kako je to bilo moguće kad su se bili srodili u jednom? (*el-Edžwibetu-l-Fahiretu*, str . 303) Kršćanima se postavlja još jedno pitanje za razmišljanje. Mesijina smrt na ovakav način bila bi ili mudrost ili glupost. Ako kažu da je bila mudrost, onda za to duguju zahvalnost Jevrejima koji su im pomogli da se ispuni mudrost. Ako, pak kažu da je to glupost, onda su glupost pripisali Bogu, a to je nevjerstvo. (*el-Edžwibetu-l-Fahiretu*, str. 303)

Još jedno pitanje onima koji kažu da je Isus umro pa ponovo oživio. Mi ih pitamo. - A ko ga je oživio? Ako kažu da je živ, to su dužni dokazati, a ako kažu da je mrtav, tvrde nešto apsurdno, jer onaj koji daje život ne može biti mrtav. Ako kažu da ga je oživio neko drugi, tj. onaj ko mu je dao smrt, onda isključuju njegovu božansku moć, a on je po njima posjeduje. (*el-Edžwibetu-l-Fahiretu* str. 303)

22. ODGOVOR NA SUMNJU

Neki kršćanski misionari u obraćanju muslimanskim masama kažu: „Mesija je uzdignut na nebo, a vaš vjerovjesnik je pokopan u zemlju. Po tome je Mesija odabraniji od vašeg poslanika Muhammeda?" Na ovo im ovako odgovaramo:

1. Mi im postavljamo pitanje: „Da li je po vama odabraniji Isus ili meleki?" Odgovorit će: Isus". Mi ih pitamo: „Kako kad su meleki bili na nebu kad se Isus nije bio ni rodio, kao i poslije njegovog rođenja kad je bio na zemlji, pa čak i dok je ljudima prenosio svoje učenje?"

2. Dok je Isus bio na zemlji, ptice su danonoćno letjele u vazduhu. Jesu li zbog toga ptice odabranije od čovjeka?

3. Morska pjena pliva po površini vode, dok se dragulji nalaze u morskim dubinama.

4. Ilija je dignut na nebo na vatrenoj jahalici. Njegov učenik Hošea priča da je to vidio[50] Mesija je rekao Jevrejima da se Ilija na Zemlju po drugi put vratio u liku Ivana (Jahjaa, a.s.)

Čak i Ilija koji se na vatrenoj jahalici popeo na nebo i s njega sišao u liku Ivana, nije bio Bog nego čovjek. Tako vi vjerujete. Kad govorimo o ovome, moramo se osvrnuti na neke greške, bolje reći zablude, koje je lansirao jedan egipatski svećenik i odgovoriti na njih. On, naime, tvrdi da i sam Kur'an potvrđuje božanstvenost Mesije kad u suri Merjem govori o njegovom rođenju i navode se Mesijine riječi:

I neka je mir nada mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao. (Merjem, 33)

Pomenuti svećenik smatra da ovaj potvrđuje Mesijinu božanstvenost, jer se u istoj suri spominje i Jahjaa, a.s. o kome Allah kaže:

I neka je mir njemu na dan kada se rodio i na dan kada je umro i na dan kada bude iz mrtvih ustao! (Merjem, 15)

Pomenuti svećenik kaže da priča o Ivanu (Jahjau, a.s.) sadržava Božiji mir na njega, dok Mesijina priča sadržava Mesijin mir na samog sebe, onog dana kada je rođen, kada će umrijeti i kada će biti proživljen. Po njemu, ovo ukazuje na Mesijinu božanstvenost, jer je sam na sebe izrekao mir. To znači, da je on po njemu bog, jer je Bog izrekao mir na Ivana. Mi mu odgovaramo: „Allah je bio i u jednom i u drugom slučaju onaj koji je izrekao riječi mira „selam" samo što je u drugom (Mesijinom) slučaju to bilo preko Mesije."

---

[50] Knjiga postanka, poglavlja 1 i 12.

Naš odgovor na ovu zabludu je: Mesija u ova sva tri slučaja na sebe je izrekao riječi „selam” (mir, spas) jer je zbog njih kod svojih pristalica proglašen bogom, nakon svoje smrti. Ta tri momenta vezana za njegov život su:
- Njegovo rođenje od majke djevice,
- Metež oko njegovog navodnog raspeća i
- Njegovo navodno proživljenje iz mrtvih.
Mesija je na sebe izgovorio riječi „selam” (riječi mira, spasa), kao znak da je on od svega ovoga što mu se pripisuju nevin.
Što se pak tiče Jahjaa, a.s., po pitanju njegovog rođenja i smrti nije bilo nikakvih zabluda. Ovo proizilazi iz riječi „selam” koje je Allah izgovorio u vezi s njim, s jedne strane, i zato što je rođen kad mu je otac već bio u poznim godinama, što je bio ubijen, strog i odvažan, s druge strane.

TREĆE POGLAVLJE

Kršćansko vjerovanje

1. UVOD

Kršćani vjeruju u postojanje tri boga: Oca, Sina i Duha Svetoga i vjeruju da je svaki od njih potpun i zaseban bog, nezavistan od ostala dva. Ovakvo svoje vjerovanje u trojstvo oni objašnjavaju tvrdnjom da Bog voli da bude voljen. Pošto ljubav podrazumijeva voljenog, on je predstavljen u Bogu Sinu (Mesiji, Isusu, sinu Marijinom). Ali, pošto uzajamna ljubav između dvoje neminovno podrazumijeva i plod te ljubavi, on je predstavljen u Duhu Svetom. Tako su, po njihovom vjerovanju, sva trojica bogovi. Međutim, ovakvo učenje je u suprotnosti sa tekstom Tevrata koji uči da je Bog jedan, a kršćani ga prihvataju kao svoju knjigu. Oni onda kažu: „Vjerovanje u trojstvo sadržava i vjerovanje u jednog Boga”, ili „Trojstvo je sadr’ano i u vjerovanju u jednog Boga,” ili „Vjerovanje u jednog Boga je sadržano u trojstvu”. Ovakvoj igri riječi pribjegavaju radi toga da bi pomirili tekst Tevrata sa učenjem Evanđelja čije knjige smatraju Mesijinim nadahnućem njihovim sastavljačima. Prvi Bog (Otac) je osnova, drugi Bog (Sin), samim tim što mu je Sin, je njegov ogranak, i treći Duh Sveti je posljedica. A sada ćemo ovo njihovo učenje malo analizirati i vidjeti kako ga sami kršćani obrazlažu: Kršćani kažu da su Otac, Sin i Duh Sveti bogovi i da je svaki od njih potpun i nezavisan od drugog. Svaki od njih ima zasebnu bit koja ga čini nezavisnim od druge dvojice. Kao takve nazivaju ih „Trima božanskim osobama” (Tri hipostaze) po izvornom značenju grčke riječi „Akanim” (samostalna i nezavisna osoba). Prema tome, besmislene su njihove riječi kad kažu da su „trojica postali jednim”, ili da je „jedan postao trojica” kad je svaki od njih nezavisan od drugog. Pošto iz škripca u koji su sami zapali nikako ne mogu da nađu izlaza, onda kažu da to predstavlja više tajne vjerovanja i da ih kao takve treba prihvatiti, jer su ih kao takve i oni preuzeli od svojih očeva i djedova. Drugačije rečeno, to znači da oni oponašaju svoje pretke. Na osnovu toga ispada da Bog, Sin i Duh Sveti nisu potpuni bogovi, jer i jedan i drugi svoje porijeklo vode od nekog trećeg. Po njima, Bog Sin svoje postojanje vodi od Boga Oca. Duh Sveti također svoje postojanje ne vodi od sebe samog, nego od nekog drugog. Sami kršćani se ne slažu oko toga od koga tačno Duh Sveti vodi svoje postojanje, da li samo od Boga Oca, ili i od Boga Oca i Boga Sina, zajedno. O ovome ćemo opširnije govoriti kad budemo govorili o kršćanskim sektama. Njihova tvrdnja da Sin i Duh Sveti posjeduju božije osobine povlači za sobom konstataciju da su i jedan i drugi nepotpuni bogovi. Sin samim tim što je Sin, nije star koliko i otac i morao je doći poslije njega, pa prema tome mora biti mlađi od njega. To što tvrde da je Sin star koliko i Otac je najobičnija glupost, jer kako Sin može biti rođen od Oca, kako oni tvrde, a da opet Sin bude star koliko i Otac i u tom pogledu jednak njemu?! Isti se problem nameće i oko Duha Svetog. Ni on ne može biti star koliko i Otac, nego od njega mora biti mlađi, a ako je mlađi, on nije oduvjek, nego je postao. Ako tome dodamo

njihovu uzajamnu potrebu jednog za drugim i nemogućnost njihovog samopostojanja, onda im nedostaje osobina boga, jer Sin za svoje postojanje treba Oca. Isto tako duh Sveti svoje postojanje vodi od Oca i Sina, ili samo Oca, u zavisnosti o kojoj je sekti i učenju u kršćanstvu riječ. Ovdje se nameće još jedno pitanje; „Ako su i Otac i Sin oduvijek, zašto se uopće jedan naziva Ocem, a drugi Sinom? Zašto stvar onda nije obrnuta?" Dakle, kako Bog Sin može biti potpun bog (pod Bogom Sinom misle na Isusa Mesiju, sina Marijinog) kad je sam sebi porekao posjedovanje potpunog znanja, a jedino tako dolikuje pravom Bogu, i kad je svojim učenicima rekao da tačno vrijeme Smaka svijeta zna samo Bog i da to ne znaju čak ni anđeli? Kako onda takav, sa nepotpunim znanjem, može biti bog? Pored toga on je negirao svoju moć da pravi čuda rekavši:

„Sve što vam govorim i radim je od Oca koji me je poslao."

Sve ovo su nedostaci koji nisu svojstveni pravom Bogu. Sam Mesija je za sebe znao da nije Bog. Njegovo otvoreno priznanje o tome nalazi se u kršćanskim svetim knjigama, o čemu ćemo govoriti nakon što izložimo temelje njihovog vjerovanja.

2. KRŠĆANSKE DOGME

Kršćani smatraju da svako ko hoće da bude kršćanin mora vjerovati u tri sljedeće stvari:

1. Trojstvo, tj. postojanje tri boga; Oca, Sina i Duha Svetog, o čemu smo malo prije govorili i rekli da se pod Bogom Sinom misli na Mesiju, Isusa, sina Marijina.

2. Kršćani vjeruju i uslovljavaju svakome onome ko želi da bude kršćanin da mora otvoreno priznati svoje ubjeđenje da je Mesija razapet, mučen i umro na križu, da je to bilo iskupljenje od naslijeđenog grijeha od Adama, oca čovječanstva, kada je okusio plod zabranjenog drveta i time se ogriješio prema Bogu koji mu je to drvo zabranio. Počinjeni grijeh je kolao njegovom krvi i tijelu, čak i nakon njegovog progona iz raja i spuštanja na Zemlju. Pošto ni to nije bilo dovoljno kao kazna i otkup od grijeha, oni kažu (Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onoga što oni govore) da je Bog dugo vremena (oko četiri hiljade godina) razmišljao kako da riješi ovaj problem da li da Adamu oprosti, ili da ga kazni za počinjeni grijeh. Ako bi mu oprostio, pravda ne bi bila zadovoljena, a ona se može zadovoljiti samo na taj način da onaj ko je pogriješio bude kažnjen za svoj grijeh. Tako je došlo do sukoba između pravde sa jedne i milosti sa druge strane. Pošto se ove dvije osobine nisu mogle pomiriti, na kraju ovog dugog perioda u kome je cijelo ovo vrijeme Bog (po njihovom vjerovanju) bio zbunjen, pronađeno je adekvatno rješenje, tako da je Svog Sina, Isusa Mesiju, poslao u ljudskom liku na raspeće kao otkup za grijeh. Oni dalje kažu da je to bilo jedino pravedno riješenje problema koji je stajao pred Bogom (Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onoga što oni govore). Kršćani dalje objašnjavaju da otkup nije mogao biti izvršen od strane Adama, jer je bio nepokoran i neposlušan, niti od anđela i životinja, jer oni nisu krivi. Mudrost se sastoji u tome da je Bog umjesto Adama, poslao svoga sina koji se lično žrtvovao za Adama i otkupio za njegov grijeh. Ovdje se kršćanima upućuje nekoliko pitanja: - Šta je bio njegov grijeh? U čemu se sastoji mudrost da Bog žrtvuje svoga Sina, umjesto da oprosti grijeh i da se smiluje onome ko ga je počinio? I na kraju, kakav je smisao i uloga milosti? Ukratko rečeno, vjerovanje u Mesijino raspeće je jedna od osnovnih postavki kršćanskog učenja.

3. Treći kredo kršćanskog učenja je da će Mesija biti taj koji će, umjesto Oca, kažnjavati ljude. Kršćani to objašnjavaju na sljedeći način: Isus Mesija je, nakon raspeća, smrti na križu i zakopavanja u grob, uskrsnuo iz mrtvih (kao što smo ranije opisali) i nakon toga požurio u pakao da otuda izvede ranije proroke i njihove narode, jer su tamo dospjeli zato što nisu vjerovali u njega i njegovo raspeće itd. Tamo im se on predstavio i upoznao ih ko je i šta je on. One koji su mu povjerovali, izveo je iz pakla, a one koji nisu mogli povjerovati da se on pojavio na Zemlji, ostavio je u paklu. On se, zatim, nakon povratka iz pakla i prikazivanja nekim svojim sljedbenicima na Zemlji (kako smo ranije pisali) popeo na nebo i sjeo sa desne strane svoga Oca, koji mu je povjerio poslove oko suđenja ljudima, jer mu se Mesija nakon uspeća na nebo obratio riječima: „Predaj mi se da ti se osvetim, jer si me ti osudio da

umrem na križu bez ikakva prava. Ti si svojim riječima rekao Mojsiju: „Ko ubije mora biti ubijen." Ti si me ubio, pa mi se predaj da i ja tebe ubijem!" Onda mu je Otac rekao: „Je li ti dovoljno da tebi povjerim suđenje ljudima...?" Isus je na to pristao i sada čeka sjedeći sa desne strane svoga Oca. Ovakvo vjerovanje mora prihvatiti svako onaj ko želi da postane kršćanin. Ovo bi bila tri kreda kršćanskog vjerovanja. Oni su temelji njihove vjere. Na ovo se nadovezuju tri, ili četiri druge stvari koje se nazivaju vjerskim obredima, ili znacima da je onaj ko ih obavlja, kršćanin. One dolaze odmah iza vjerovanja, jer je vjerovanje u tri stvari, koje smo ranije opisali, temelj vjere. Obredi dolaze odmah iza njih. Prije nego što počnemo govoriti o ovim obredima željeli bi da kršćanima postavimo sljedeće pitanje: „Vi tvrdite da se vaš bog sa tri hipostaze odlikuje sa sljedećim osobinama; postojanjem, životom, znanjem ili govorom? Međusobno se ne slažete šta se pod ta tri ili četiri svojstva podrazumijeva. Četvrto je svemoć, jer se zahvaljujući njoj obistinila pravda. Peto je volja, jer je ona sudbina i određenje po kojoj se vrednuju djela i svrstavaju stvorenja. Ona je viša sila koja gospodari i kojoj se pokoravaju sva htijenja. Šesto je vid, a on je spoznaja i znanje, glavnije od znanja koje vi spominjete, jer svaki vid je znanje, a svako znanje nije vid. Sva ova svojstva, njih pet, šest, sedam, deset ili više, potvrđena su i Starim i Novim zavjetom, hiljadama godina unazad i nije potrebno to ponovo podvlačiti, ali su kršćani dužni donijeti dokaz na osnovu čega sve ove osobine svode na samo tri, što nikada neće uspjeti učiniti. (*el-Edžwibetu-l-Fahiretu* str. 318)

3. NEOSNOVANOST TVRDNJE DA JE U TROJSTVU SADRŽAN MONOTEIZAM

Kršćani kažu: „Trojstvo znači tri imena za jednog Gospodara, jednog Boga i jednog Tvorca. Onaj koji se naziva ovim imenima bio je i ostao živi, koji govori tj. odlikuje se postojanjem, govorom i životom." Bit je ovdje - Bog Otac koji je ishodište ostale dvojice, govor Bog Sin koji iz njeg proizilazi, kao što govor proizilazi iz razuma, dok je život Duh Sveti. Na ovakvo shvatanje treba odgovoriti sa više aspekata:

1. Imena Uzvišenog Allaha su mnogobrojna i višeznačna. On je:

On je Allah - nema drugog boga osim Njega - On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostiv, Samilosni! On je Allah - nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakog obezbjeđuje, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi, Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri. (El-Hašr, 22-24)

Ako Allah ima mnogo svojih ličnih imena, kao što su „Silni", „Moćni„ i sl. njihovo svođenje na samo tri imena je velika zabluda. Ma šta se pod ovim ograničavanjem na samo tri imena smatralo, nepobitna je činjenica da ispuštanje ostalih predstavlja veliku grešku i zabludu.

2. Njihova tvrdnja da su od Boga Oca nastala druga dvojica i da je Bog Sin, riječ proizišla iz njega, te da se riječ izrodila iz razuma je bez ikakve osnove, jer su svojstva savršenstva nužno vezana jedino za bit Uzvišenog Gospodara. On je oduvijek i zauvijek Živ, Znan, Moćan, jer nije postao živ nakon što je bio mrtav, niti znan nakon što je bio neznan.

3. Oni tvrde da Bog Sin potječe od Boga Oca. Ako time žele reći da je to njegova nužna osobina (svojstvo), onda je i život nužna Božija osobina. Iz toga proizilazi da je Duh Sveti njegov drugi sin. Ako, pak, žele reći da je tu osobinu stekao nakon što je nije imao, to povlači drugu konstataciju da je postao znan nakon što to nije bio, što je neistina i nevjerstvo, jer bi se to odnosilo i na njegov život i značilo da je postao živ nakon što je bio mrtav.

4. Nazivanje Božijeg života Duhom Svetim je nešto o čemu, na taj način, ne govori nijedna objavljena knjiga Božija. Nazivanje Božijeg života Duhom Svetim je plod njihovog izmišljanja i iskrivljavanja istine.

5. Oni tvrde da je riječ tj. znanje nešto što je neodvojivo od Mesije. Ako oni u Mesiji vide sveznajuću bit Božiju koja govori, onda je i Mesija Bog Otac i to bi značilo da je Mesija istovremeno Bog Otac, Bog Sin i Duh Sveti, a to je, čak i po njima kao i po ostalim ljudima, zabluda i nevjerstvo.

6. Znanje je svojstvo, a svojstvo ne stvara i ne opskrbljuje. Sam Mesija, po jednoglasnom mišljenju razumnih ljudi, ne počiva samo na svojstvu. On je po njima tvorac nebesa i zemlje i kao takav ne mo 'e počivati samo na svojstvu. Bog koji se obožava je Živi, Sveznajući i Svemoćni. On nije samo život, znanje i govor. Ako bi neko molio riječima: „Živote Božiji, znanje Božije, govore Božiji, oprosti mi, smiluj mi se i uputi me!", to bi za normalan razum bilo besmisleno. Zato nije dozvoljeno pripadniku nijedne vjere da se obrati Tevratu, Evanđelju ili nekoj drugoj nebeskoj knjizi, za koju se vjeruje da je Božija objava, da kaže: „Oprosti mi, ili smiluj mi se!" Vi se ipak Mesiji, koji je po vašem vjerovanju tvorac, obraćate i molite: „Oprosti nam i smiluj nam se!" Čak i u slučaju da je on Božije znanje i govor, ne može se smatrati bogom, predmetom obožavanja, a kamoli u slučaju kad on nije ni Božije znanje ni govor, nego stvorenje stvoreno Božijim riječima: „Budi, pa je bio![51]

4. ŠTA SE PODRAZUMJEVA POD DUHOM SVETIM?

Pod Duhom Svetim se podrazumijeva Gabriel (Džibril), anđeo preko koga Bog dostavlja svoju Objavu vjerovjesnicima. To što kršćani tvrde da je on Bog, jedan od Tri hipostaze, nije tačno. Kad mi, misleći na Mesiju, uz Riječ Allah dodajemo riječ „Ruh" (Duh) kao u primjerima „Ruhullahi" ili „Ruhun minhu", mi ni u kom slučaju Mesiju ne smatramo bogom, jer isto tako kažemo: „Nakatullahi" (Božija deva), „Bejtullahi" (Božija kuća) ili „Ibadullahi" (Božiji robovi). Dodavanje ovih riječi uz vlastito Božije ime Allah je iz počasti i poštovanja. Allah na više mjesta u Kur' anu spominje Džibrilovu pomoć Isau, sinu Mejreminu, a u jednom od njih, u suri El-Bekare, kaže:

I mi smo Musau knjigu dali i poslije njega smo jednog za drugim slali poslanike, a Isau, sinu Mejreminu, očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli... (El-Bekare, 87)

Kur 'an je objavljen preko meleka Džibrila. O tome govore sljedeće riječi Uzvišenog:

Kada Mi jedan ajet dokinemo drugim, - a Allah najbolje zna šta vam objavljujemo, - oni govore: „Ti samo izmišljaš!" A nije tako, nego većina njih ne zna. Reci: „Od Gospodara Tvoga objavljuje ga melek Džibril kao istinu." (En-Nahl, 101-102).

Na drugom mjestu Uzvišeni kaže:

Donosi ga povjerljivi Džibril, na srce tvoje da opominješ. (Eš-Šura, 193-194)

Prema tome Ruhu-l-Kudus ili Ruhu-l-Emin je melek Džibril preko koga je Allah dostavljao objavu - Kur 'an. Buharija i Muslim prenose preko Ebu Hurejre da je u jednom hadisu Božiji Poslanik, s.a.w.s., Hasanu ibn Sabitu, neka je Allah sa njim zadovoljan, rekao: „Primi od mene, Bože, pomozi ga melekom Džibrilom!" Muslim, kao i neki drugi prenosioci hadisa, u svom *Sahihu* bilježi da je Aiša, neka je Allah sa njom zadovoljan, rekla: „Čula sam da je Božiji Poslanik, s.a.w.s., rekao Hasanu ibn Sabitu, neka je Allah sa njim zadovoljan: „Sve dok braniš Allaha i Njegova Poslanika pomaže te Džibril.[52] Hasan ibn Sabit je jedan od muslimanskih pjesnika koji je u svojim pjesmama branio Allaha i Njegova Poslanika, a ismijavao idolopoklonike koji su u laž ugonili Muhammeda, a.s. U tome ga je Allah pomagao Džibrilom (Ruhu-l-Kudusom). Svi ljudi na svijetu znaju da Muhammed, a.s., Hasanu ibn Sabitu nije pripisao Božiju osobinu time što je rekao da ga Allah pomaže Džibrilom i da Božiju osobinu nije poistovijetio sa ljudskom. Takav je slučaj bio i sa Mesijom. To priznaju i sljedbenici Knjige (Ehlu-l-Kitab), jer znaju da su i drugi poslanici, poput Dawuda, a.s., bili potpomagani Džibrilom. Kršćani vjeruju da su i apostoli potpomognuti Džibrilom. Ukratko, i muslimani, i kršćani, i Jevreji se slažu da Mesija nije bio jedini koji je bio potpomognut Džibrilom, nego se tu ubrajaju i ostali poslanici, pa čak i drugi ljudi koji nisu bili poslanici. (*El-Džewabu es-sahihu*, prvo izdanje, str. 256.).

[51] Ibn Tejmija, *el-Džewabu es-sahihu limen beddele dine-l-Mesihi*, drugo izdanje, Kairo, str.112
[52] Ibn Tejmijja, *el-Džewabu es-sahihu*, drugo izdanje, Kairo, str 121.

5. POTPOMAGANJE DŽIBRILOM

To je općenito za sve koji pomažu poslanicima protiv idolopoklonika i sljedbenika Knjige (Ehlu-l-Kitab) koji im se ne pokoravaju. Ni u Kur ' anu ni u Indžilu, niti drugim nebeskim knjigama ne može se naći nikakav tekst koji bi potvrdio da je Duh Sveti kojim je potpomognut Mesija, Božije svojstvo ili život na kome on počiva. U njima se također ne može naći potvrda da Duh Sveti stvara ili daje opskrbu. Prema tome, Duh Sveti nije Bog niti neko od Njegovih svojstava. Štaviše, ni jedan vjerovjesnik nije rekao da se neko od Božijih svojstava naziva Sinom ili Duhom Svetim. Kad kršćani Mesijine riječi: „Krstite ljude u ime Oca, Sina i Duha Svetog" tumače tako da je Sin svojstvo Božijeg znanja, a Duh Sveti svojstvo života, oni otvoreno potvaraju Mesiju za nešto što nije rekao. U njegovim riječima kao ni u riječima bilo kog Božijeg poslanika ne stoji da je Bog neko od svojih stvorenja ili neku svoju osobinu, nazvao sinom, niti je svoj život nazvao Duhom Svetim[53]

6. ŠTA ZNAČE BOŽIJE RIJEČI: "A MI SMO UDAHNULI U NJU ŽIVOT"

Gornje riječi dolaze u kontekstu priče o Merjem i Mesiji gdje Allah kaže da je melek u nju udahnuo i da je tako zanijela Isaa. Ovaj kur ' anski ajet u cjelosti glasi:

Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost sačuvala, a Mi smo udahnuli u nju život i ona je u riječi Gospodara svoga i knjige Njegove vjerovala i od onih koji provode vrijeme u molitvi bila. (Et-Tahrim, 12.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

A i u onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo i nju i sina njezina znamenjem svijetovima učinismo. (El-Enbija, 91.)

Kršćani žele da ovim dokažu da je Mesija, došavši na svijet kao rezultat Božijih riječi „Min ruhina", Božiji Sin. Međutim, ovo nije tačno, jer Allah i za Adema, a.s., u Kur ' anu kaže:

I kad mu dam lik i u njega udahnem dušu, vi mu se poklonite! (El-Hid'r, 29.)

Poredeći Mesiju sa Ademom, a.s., Allah kaže:

Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ademov; od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: „Budi!" - i on bi. (Ali žImran, 59)

7. RIJEČI "SIN" I "DUH SVETI" KOD KRŠĆANA SE KORISTE I ZA ONE KOJI SE NE SMATRAJU MESIJOM KAO ŠTO SU APOSTOLI

Apostoli prenose da je Mesija i njima rekao: „Bog je moj otac i vaš otac, moj Bog i vaš Bog." Oni također tvrde da se Duh Sveti u njima utjelovljuje. U Tori stoji da je Gospodar objavio Mojsiju:

„Idi faraonu i reci mu: Moj ti Gospodar kaže: Izrael je moj sin prvenac. Pošalji ga neka Mene obožava. Ako odbiješ da pošalješ moga sina prvenca, ja ću ubiti tvoga prvorođenog sina."

U Davidovim psalmima se kaže:

„Ti si moj sin. Traži šta hoćeš ja ću ti dati."

Evanđelje kazuje da je Mesija rekao:

„Ja odlazim svome Ocu i vašem Ocu, svome Bogu i vašem Bogu."

On je rekao:

„Kada se molite recite: - Oče naš, koji si na nebu, neka je sveto tvoje ime..." *itd.*

Kršćani za svece tvrde da se u njima utjelovljuje Duh Sveti, kao što se utjelovio u Davidu i drugim poslanicima. Štaviše, on se po njima utjelovljuje i u svakom iskrenom vjerniku.

---

[53] el-**Džewabu es-sahihu**, prvo izdanje. str. 257

ČETVRTO POGLAVLJE

Kršćanski obredi

U kršćanstvu postoje tri ili četiri obreda, u zavisnosti od toga čije se mišljenje uzima. To su:

1. Krštenje,

2. Euharistija,

3. Svetost križa i

4. Priznavanje grijeha pred svećenikom (pokajanje) kod nekih sekti.

1. KRŠTENJE

Pod krštenjem (babtizm) se podrazumjeva pranje (čišćenje) tijela u crkvi posebnom vodom koje čini svećenik. To je voda u koju se stavi puno soli i pomiješa sa balisanom, dobijenim iz istoimene biljke. So i balisan se stavljaju da se voda ne bi pokvarila. Voda se obično čuva u bunaru ili bazenu u crkvi ili njenoj blizini. Svećenik iz njega zahvati određenu količinu vode, na nju pročita molitvu pa njom poprska osobu koja ulazi u kršćansku vjeru. (Neki kršćanski pravci uslovljavaju da se osoba koja prihvati kršćanstvo u ovoj vodi okupa). Prilikom izvođenja ovog obreda svećenik kaže: „Krstim te u ime Oca, Sina i Duha Svetog", a zatim, nakon što osoba nedvosmisleno izjavi da prihvata kršćanstvo kakvo smo ranije opisali, njegovo tijelo poprska tri puta, ili mu da vodu da se u njoj tri puta okupa. Ovakvo krštenje obavljaju svi kršćani. Najbolje je da ga obave dok su još mali. Neki ga, međutim, odgađaju i ostavljaju za poodmakle godine života, jer onaj ko se krsti, nakon ovog obreda podliježe obavezi da živi po normama kršćanskog učenja i da se čuva grijeha. Ko se toga boji, on krštenje ostavlja za kasnije pod uvjetom da nije kršten kao dijete. Djecu krste njihovi roditelji i umjesto njih izgovaraju riječi vjerovanja. Osoba koja nosi dijete svećeniku u crkvi na krštenje i prskanje vodom, odnosno kupanje, smatra se duhovnim ocem djeteta (kumom). Kada dijete odraste pomenuta osoba se posebno poštuje i uvažava, u mnogim slučajevima više nego i rođeni otac. Ovaj obred kršćani su preuzeli od Jevreja. Ivan Krstitelj (Jahja, a.s.) je mnogo ranije krstio ljude u rijeci Jordan. On je lično krstio Mesiju, pa se zbog toga i zove Ivan Krstitelj. Pošto znamo da je on bio Jevrej i da je krstio Jevreje, to znači da je ovo u osnovi jevrejski obred. Sam Mesija je, prije nego što je počeo propagirati svoje učenje, bio Jevrej. Prema tome obred krštenja kršćani su preuzeli od Jevreja.

2. TAJNA VEČERA (EUHARISTIJA)

Ona se još naziva i „pričest". Pod ovim se podrazumijeva da svećenik kršćanskom vjerniku da komad hljeba i malo vina (ili vode u slučaju da nema vina) koji to treba da pojede. Ko to pojede smatra se da je pojeo dio Mesijinog tijela i popio njegovu krv. Na taj način osoba postaje odani kršćanin, jer je u njega ušao Mesija i njegovim tijelom kruži Mesijina krv. Drugim riječima, osoba je postala kao Mesija. U vezi s ovim, neka evanđelja prenose da je to isto Mesija učinio sa svojim učenicima, na isti način i sa istim ciljem. Zato je to za kršćane obavezan obred. Međutim, ovo ne prakticiraju sve kršćanske sekte kao protestanti npr, koji se ovome oštro suprotstavljaju, pa čak u pojedinim slučajevima i ismijavaju govoreći: „Kako se hljeb može pretvoriti u Mesiju i vino u njegovu krv, ako je Mesija jedan?" Siječenjem hljeba i njegovo dijeljenje velikom broju ljudi, kao i dijeljenje vina isto tako velikom broju ljudi, moralo bi značiti postojanje milionskog broja ljudi-Mesija. Kako se, onda mogu prepoznati vjernici koji prakticiraju ovaj obred? Pristalice ovakvog shvaćanja smatraju da je ovo Mesija sa svojim učenicima uradio samo radi uspomene i da to oni nisu dužni prakticirati.

3. SVETOST KRIŽA

Svetost križa očituje se njegovim nošenjem ili crtanjem na prsima, krštenje rukom i prstima kad se nešto važno spomene, kad se zapadne u teškoće i sl. Jedan od oblika očitovanja svetosti križa je i njegovo nošenje na privjesku. Svim pomenutim i sličnim postupcima dokazuje se svetost križa. Križ kao predmet najčešće se izrađuje od zlata , drveta ili nekog drugog materijala. U ovome se povode za, navodno, Mesijinim riječima upućenim nekom čovjeku: „Nosi križ i slijedi me!"Kršćane križ, između

ostalog, podsjeća na Mesijino raspeće i na njegove patnje kojima je bio podvrgnut dok se iskupljivao od grijeha. Križ je, između ostalog, i znak požrtvovanja. Zbog svega gore navedenog potrebno je dokazivati svetost križa. Međutim, o ovome nam historija drugačije govori. Dokazivanje svetosti križa od strane kršćanskih vjernika bilo je nepoznato, najmanje prva tri stoljeća kršćanstva. Prema križu se ovako počelo odnositi tek u četvrtom stoljeću, u doba vladavine cara Konstantina, rimskog vladara koji je primio kršćanstvo i mnogo doprinio njegovom razvoju. Ovako nam bar govori historija[54] Da je Mesije razapet i da su se kršćani nakon toga u prva tri stoljeća ranog kršćanstva znali da su se prema križu dužni odnositi kao prema svetinji, oni bi to sigurno učinili. Međutim, nisu. Postavlja se pitanje zašto? Nepobitna je činjenica da su Rimljani i prije dolaska Mesije poznavali križ i da se osuđenik na smrt na njemu razapinjao. To je bio najčešći način izvršenja smrtne presude.

4. PRIZNAVANJE GRIJEHA PRED SVEĆENIKOM (POKAJANJE)

I ovaj obred neke od kršćanskih sekti smatraju obaveznim. Međutim, neke kršćanske zajednice, zbog lošeg iskustva i ataka na žene od strane svećenika koje su došle da se pred njima ispovijede, ne pridržavaju se ovog obreda. Priče o ovakvim slučajevima i atacima na obraz žene, kršćanima su dobro poznate. U Evropi se to svakodnevno dešava pred njihovim očima i o tome često piše tamošnja štampa. Međutim, važnije od svega ovoga je pitanje ispravnosti ovog obreda i da li svećenik može oprostiti grijehe nekoj osobi, ili je potrebno da i njemu samom neko oprosti njegove grijehe. Svakako. To je Bog. Zašto onda izbjegava direktno obraćanje Bogu i traženje oprosta od njega? Zašto se uopće traži oprost od ljudi koji su obični griješnici kao i svi ljudi. Ovo pitanje se postavlja kršćanima pa neka oni sami na njega odgovore. Ne postavljamo ga samo mi, nego i neke njihove sekte.

5. ZAKLJUČAK O NAVEDENOM KRŠĆANSKOM VJEROVANJU

U pogledu opisanog kršćanskog vjerovanja o trojstvu, božanstvenosti Mesije, raspeću i njegovom suđenju ljudima, kršćanima se postavlja slijedeće pitanje: - Da li je to posljednja riječ kršćanskog učenja, njihovih svetih knjiga i prvobitne vjere s kojom je došao Isus Mesija, sin Marijin? Ima li sve ovo i svoju drugu stranu? Odgovor na ova pitanja pokušat ćemo pronaći u samim njihovim knjigama. One govore da ova pitanja imaju i drugačiji odgovor. U pogledu učenja o trojstvu i Mesijinoj božanstvenosti, u tekstovima njihovih knjiga, postoje obrnuti argumenti koji govore da je Bog jedan, da On nema sebi nikog ravna, da je Mesija samo čovjek i Božiji poslanik, kao i drugi poslanici koje je Bog slao da upute čovječanstvo. To znači da je Mesijin dolazak bio samo nastavak ustaljene prakse, po kojoj je Bog ljudima slao poslanike između njih samih i da je on bio samo čovjek i poslanik, a nikako anđeo koga je Bog, mimo ostale poslanike, spustio sa neba. U kršćanskim svetim knjigama se, također, nalaze tekstovi koji govore da se Mesije nisu domogli njegovi neprijatelji. U odgovoru na sve ovo bit ćemo nešto detaljniji.

6. KRŠĆANSKE SVETE KNJIGE POTVRĐUJU BOŽIJE JEDINSTVO

U Evanđelju se nalaze mnogobrojni tekstovi koji jasno govore i potvrđuju da je Bog jedan, da On nema sudruga i da je Mesiju poslao da uputi ljude. Ovdje ćemo navesti neke primjere uzete iz evanđelja, pa neka se pred njima zamisli svaki čitalac i svako ko ima razuma i sam donese svoj sud. Zatim ćemo se osvrnuti na sumnjive izvore i tumačenja na koja se oslanjaju i na njih dati naš odgovor.

1. Tekstovi koji potvrđuju da je Uzvišeni Bog jedan

Sam početak Ivanova evanđelja je izazvao veliku polemiku, jer govori o božanstvenosti riječi. Kršćani su protumačili da „riječ" znači „Mesija". Upravo na osnovu ovoga uvoda i ovakvog razumijevanja „riječi" kojima počinje Ivanovo evanđelje, kršćani vjeruju da je Mesija bog. U ovom uvodu Ivan kaže:

„U početku bijaše riječ, i Riječ bijaše kod Boga - i Riječ bijaše Bog. Ona na početku bijaše kod Boga. Sve je po njoj postalo i ništa što postoji nije bez nje postalo..." (Ivan 1,1-4)

---

[54] Dr. Muhammed Džabir, Fi-l-Akaidi we-l-Edjani-ed-Dijanatu l-Kubra El-Muasire, 1971, str.263

Na ovaj citat i druge, njemu slične, osvrnut ćemo se kasnije. Ako znamo da ovo Evanđelje na drugim mjestima govori da je Bog jedan, da je vjerovanje u jednog Boga prava vjera i da su takvu propovjedali svi vjerovjesnici i poslanici, to znači, a drugačijeg značenja i ne može biti, da Ivanove riječi na početku njegova Evanđelja treba razumjeti u duhu prihvatljivih činjenica. Navodimo i druge citate koji nepobitno govore da je Bog jedan. U tome se služimo kako Ivanovim, tako i drugim evanđeljima

1. Ivan kaže da je Isus rekao: „A ovo je vječni život; spoznati tebe, jedino pravog Boga, i onoga koga si poslao, Isusa Krista." (Ivan 17,3)
2. „Mjesto toga vi želite ubiti mene koji sam vam objavio istinu koju sam čuo od Boga." (Ivan 8,40)
3. „Kad to vidje mnoštvo naroda, prestraši se i poče slaviti Boga, koji je takvu vlast dao ljudima." (Matej 9,8)
4. „Slavim te, Oče, Gospodaru neba i Zemlje, što si ovo sakrio od umnih i mudrih, a objavio malenima." (Matej 11,25)

Ovdje se govori o čudima čiji smisao nisu razumijeli svi ljudi.

5. „Ja uz pomoć Duha Božijeg izgonim zle duhove." (Matej 12,28)
6. „Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim." (Matej 10,32)
7. „Najedanput mu pristupi neki čovjek i zapita: - Učitelju, što dobro moram učiniti da postignem život vječni? Zašto me pitaš o onom što je dobro? - odgovori mu. - Samo je jedan Dobri." (Matej 19,16-17)
8. „Učitelju, koja je najveća zapovijed u Zakonu? On mu odgovori: "Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom." (Matej 22,36-37)
9. „Ne dopustite da vas nazivaju rabbi, jer imate samo jednog Učitelja, a vi ste braća! Nikoga na Zemlji ne nazivajte svojim ocem, jer imate samo jednog Oca, onoga nebeskoga! (Matej 23,8-9)
10. „Zatim ode malo dalje, pade ničice te se pomoli: - Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoiđe ovaj kalež! Ali neka ne bude moja, nego tvoja volja!" (Matej 26,39)

U ovom slučaju Isus je negirao da je njegova volja isto što i Božija. O značenju riječi: „Oče moj!" bit će kasnije govora.

11. „Isus govori: Prva glasi - Čuj Izraele: Gospodin Bog naš jest jedini Bog. Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom, svom pameti svojom, i svom snagom svojom! Druga je ova: Ljubi bližnjega svoga kao samog sebe! Druge zapovijedi veće od ove nema." Dobro, učitelju, rekao si prema istini - dočeka književnik. - On je jedini i nema drugoga osim Njega.„ (Marko 12,29-32)
12. „U to vrijeme ode Isus na Goru da moli. Tu provede cijelu noć moleći Boga." (Luka 6,12)
13. „Zašto me zoveš dobrim? - reče Isus. - Samo je jedan Dobri Bog." (Luka 18,19)
14. „Mjesto toga vi želite ubiti mene koji sam vam objavio istinu koju sam čuo od Boga." (Ivan 8,40)

Vjerujemo da su gornji citati bili dovoljni pa da se vidi da je Mesija priznavao samo jednog Boga. A sada ćemo preći na analizu tekstova koji govore o drugim pitanjima.

7. TEKSTOVI KOJI GOVORE DA JE ISUS ČOVJEK I DA JE OD BOGA POSLAN LJUDIMA

U Ivanovom evanđelju spominju se mnogobrojni tekstovi u kojima se, bez izuzetaka, govori da je Isus Krist, sin Marijin, čovjek kao i ostali poslanici, poslan ljudima. U njima je najbolji odgovor onima koji smatraju da je on bio Bog. Navest ćemo primjere iz Ivanovog i drugih evanđelja:

1. „*Zaista, zaista, kažem vam - nadoda Isus - vidjet ćete otvoreno nebo i anđele Božije gdje ulaze*

i silaze nad Sinom Čovječijim." (Ivan 1,51)
2. „I Isus je, umoran od puta, sjedio tako na zdencu. To je bilo oko šestoga sata." (Ivan 4,6)
Iz ovoga se jasno vidi da Isus nije bog, jer bi bilo apsurdno da se Bog umori od puta, a nije se umorio dok je svojom svemoći stvorio nebesa i Zemlju i ono što je između njih.
3. „Dođoše Ivanu te mu rekoše: „Rabbi, eno onaj koji je bio s tobom s onu stranu Jordana, komu si ti u prilog svjedočio, krsti i svi idu k njemu. Ivan odgovori: - Niko ne može ništa prisvojiti što mu nije dano s neba. I sami ste mi svjedoci da sam rekao: Ja nisam Mesija, već sam poslan pred njim." (Ivan 3,26-28)
Zar ne vidite da je Ivan Krstitelj za Isusa rekao da je on čovjek i da za sebe ne može prisvojiti ništa što mu nije dato s neba? Za njega i sebe je na drugom mjestu rekao:
„On mora rasti, a ja se umanjivati." (Ivan 3,30)
Da je Isus Bog on ne bi rastao i razvijao se, jer je to nespojivo sa Bogom.
4. „Koga Bog posla, taj govori Božije riječi, jer On daje Duha bez mjere." (Ivan 3,34)
Zar ne vidite da je Ivan Krstitelj za Isusa rekao da je on poslanik koji govori Božijim riječima?
5. „Isus im reče: „Moja se hrana sastoji u tome da vršim volju onoga koji me je poslao i dovršim njegovo djelo." (Ivan 4,34)
Zar ovdje Isus nije nedvosmisleno rekao da je on poslanik koji vrši volju onoga koji ga je poslao?
6. „Sam je Isus izjavio da prorok nema časti u svom zavičaju." (Ivan 4,44)
Ova njegova izjava o svom poslanstvu u potpunosti se podudara sa iskustvom svih drugih poslanika, koji u svome zavičaju i svome narodu nisu naišli na poštovanje nego su ih uvijek pomagali i slijedili drugi, van njihova zavičaja.
7. „Gospodine, vidim da si prorok..., reče mu žena." (Ivan 4,19)
„Žena mu odvrati: - Znam da ima doći Mesija, koji se zove Pomaznik. Kad on dođe, sve će nam objaviti: - To sam ja koji govorim s tobom, reče joj Isus." (Ivan 4,25-26)
Ovim riječima Isus je potvrdio da je obećani prorok.
8. „Isus im tada reče: - Zaista, zaista vam kažem, Sin ne može ništa sam od sebe učiniti, nego samo ono što vidi da učini Otac. Što ovaj učini, to jednako čini i Sin." (Ivan 5,19)
Kao da je znao šta će se sve o njemu poslije njega govoriti. Zato je nedvosmisleno izjavio da nije u stanju učiniti ništa, čemu ga Bog nije podučio da učini.
9. „Zaista, zaista, kažem vam, tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima vječni život." (Ivan 5,24)
I u ovim Isusovim riječima je njegovo priznanje da je on poslanik.
10. „*Ja sam od sebe ne mogu ništa učiniti...jer ne tražim svoju volju, nego onoga koji me poslao." (Ivan 5,30)*
11. „Kako možete vjerovati vi koji primate slavu jedan od drugoga, a ne tražite slave koja dolazi od jedinog Boga?" (Ivan 5,44)
12. „Ljudi, kad vidješe čudo, koje učini Isus, rekoše: Ovo je uistinu prorok koji ima doći na svijet." (Ivan 6,14)
13. „Ovo djelo Bog hoće - odgovori im Isus - da vjerujete u onoga koga je on poslao." (Ivan 6,29)
14. „Jer ne siđoh s neba da vršim svoju volju, nego volju onoga koji me posla. A volja onoga koji me posla jest da nikoga od onih koje mi dade ne izgubim, već da ga uskrisim u posljednji dan." (Ivan 6,38-39)
15. „*Nitko ne može doći k meni ako ga ne privuče Otac koji me posla." (Ivan 6,44)*
Tj. Bog upućuje na pravi put, a ja sam samo njegov rob i poslanik i ja nikog ne mogu uputiti, ako ga

Bog ne uputi.
16. „Moja nauka nije od mene - odgovori im Isus - nego od onoga koji me poslao. Ako tko htjedne vršiti volju Njegovu, znat će da li je moja nauka od Boga ili ja govorim sam od sebe. Tko govori sam od sebe, taj traži svoju vlastitu slavu. A tko traži slavu onog koji ga je poslao, taj je istinit; u njemu nema nepravednosti." (Ivan 7,16-18)
17. „Tada Isus, učeći u hramu, vikne: - Mene poznajete i znate odakle sam; nisam došao sam od sebe, nego postoji Istiniti koji me posla, a vi ga ipak ne poznajete, Ja ga poznajem, jer dolazim od njega, i on me poslao." (Ivan 7,28-29)
18. *„Tada im Isus reče: - Još sam malo vremena s vama pa odlazim k onom koji me posla." (Ivan 7,33)*
19. „Jedni su od naroda, kad čuše te riječi, govorili: - Ovaj je zbilja Prorok." „Ovo je Mesija", govorili su drugi." (Ivan 7,40 -41)
Zašto ih Mesija Isus, ako je bio Bog ili Božiji Sin nije uputio na istinu pa da se ne mimoilaze?
20. „Zar si ti iz Galileje? - odgovoriše mu.-Ispitaj pa ćeš vidjeti da iz Galileje ne ustaje nikakav prorok!" (Ivan 7,52)
Glavni svećenici hrama i farizeji, naime, nisu vjerovali da je Isus poslanik.
21. „Ali koji me posla, istinit je, i ja što sam naučio od njega, to govorim svijetu." (Ivan 8,26)
22. „Tada Isus reče: Kad podignete Sina Čovječjega, tada ćete saznati da ja jesam i da ništa od sebe ne činim, već da govorim ono što me Otac nauči. Onaj koji me posla sa mnom je." (Ivan 8,28-29)
23. „Ali ovo rekoh radi ovdje prisutnog svijeta, da vjeruju da si me ti poslao." (Ivan 11,42)
24. „Oče, spasi me od ovog časa!" (Ivan 12,27)
Iz ovih Isusovih riječi se vidi da je on molio Boga da ga spasi i da mu pomogne. Da je Isus sam bio Bog, ne bi mu bilo potrebno da bilo koga moli za pomoć, jer je Bog svemoguć, a traženje pomoći je znak nemoći. Traženje pomoći ovdje je značilo Isusovo priznanje da je on Božiji rob i da mu je trebala Božija pomoć.
25. „Jer ja nisam govorio sam od sebe, nego mi je Otac, koji me posla, zapovijedio što da reknem i što da navijestim." (Ivan 12,49)
26. „Zaista, zaista, kažem vam, nije sluga veći od svoga gospodara niti je poslanik veći od onoga koji ga šalje." (Ivan 13,16)
27. „Ja ću moliti Oca, i dat će vam drugog Branitelja koji će ostati s vama zauvijek." (Ivan 14,16). (U engleskoj verziji Novog zavjeta štampanoj u Londonu 1844. stoji „drugog Utješitelja".)
28. „*Tako on postade kamen spoticanja za njih! Ali im Isus reče: - Prorok bez časti jedino u svom zavičaju i u svojoj kući."(Matej 13,57)*
Očito ovdje misli na sebe.
29. „Kad uđe u Jeruzalem, uskomeša se cijeli grad te poče pitati: - Tko je to? Svijet im odgovori: - To je prorok, Isus iz Nazareta u Galileji." (Matej 21,10-11)
30. „Zato su gledali da ga uhvate, ali su se bojali naroda, jer ga je držao za proroka." (Matej 21,46)
31. „A tko mene primi, ne prima toliko mene, nego više onoga koji je mene poslao." (Marko 9,37)
32. *„Zaista, kažem vam," nastavi on, „nijedan prorok nema priznanja u svom zavičaju!" (Luka 4,24)*
Ovako je odgovorio čovjeku koji mu je odbio povjerovati dok mu ne pokaže čudo.
33. „A on im reče: - I drugim gradovima moram donijeti Radosnu vijest o kraljevstvu Božijem,

jer sam zato poslan." (Luka 4,43)
34. „Sve prisutne obuze strah te su slavili Boga: - Velik se prorok, govorili su, pojavi među nama. Bog pohodi narod svoj." (Luka 7,16) Tj. Bog je htio dobro svome narodu.
35. „Tko vas sluša, mene sluša. Tko vas prezire, mene prezire. Tko prezire mene, prezire onoga koji me poslao." (Luka 10,16)
Isus je ove riječi uputio svim učenicima.
36. „Poslije ta dva dana krenu odande u Galileju. Sam je Isus izjavio da prorok nema časti u svom zavičaju." (Ivan 4,43)
8. TEKST EVANĐELJA NEGIRA RASPEĆE
37. „Tada Isus reče: - Još sam malo vremena s vama pa odlazim k Onomu koji me posla. Tražit ćete me, a nećete me naći. Gdje budem ja, vi ne možete doći." (Ivan 7,33-35)
38. „S obzirom na pravednost, ukoliko odlazim k Ocu te me više nećete vidjeti." (Ivan 16,10)
39. „Još malo pa me nećete više vidjeti, i opet malo pa ćete me vidjeti..., jer odlazim k Ocu." (Ivan 16,16)
9. ISUS JE SVOJA ČUDA POKAZIVAO BOŽIJOM VOLJOM I MOĆI
40. Mesija izjavljuje da on svoja čuda pokazuje pomoću Duha Svetoga. Ovo se ne kosi sa kur'anskim tekstom. Pogledaj šta se kaže u Matejevom evanđelju:
„Ako li ja uz pomoć Duha Božijeg izgonim zle duhove, znači da je došlo k vama kraljevstvo Božije." (Matej 12,28)
41. „Ja sam od sebe ne mogu ništa činiti. Kako čujem, sudim, i moj je sud pravedan, jer ne tražim svoju volju, nego volju onoga koji me poslao." (Ivan 5,30)
42. „Da volja je Oca mog da svaki koji vidi Sina i vjeruje u nj dobije život vječni..." (Ivan 6,40)
10. OPROŠTENJE GRIJEHA
U Starom zavjetu, u knjizi „Ezekiel" se kaže:
„Ako se bezbožnik odvrati od svojih grijeha što ih počini, i bude čuvao sve moje naredbe i vršio zakon i pravdu, živjet će i neće umrijeti. Sva njegova nedjela što ih počini bit će zaboravljena; zbog pravednosti što je čini, živjet će." (Ezekiel 18,21-22)
S obzirom da kršćani vjeruju u Stari zavjet i u Ezekielovu knjigu u njemu, iz koje smo preuzeli gornji citat, bilo bi im pametnije da ne spominju nasljednji grijeh, jer se kao što se vidi iz navedenog citata grijeh oprašta čak i bezbožniku kad se pokaje. Kako onda da ne bude oprošten Adamu? Općepoznato je da je Uzvišeni Allah oprostio Ademu, a.s. Osvrćući se na ovo pitanje Stari zavjet o ovome kaže:
„U onaj dan u koji s njega okusiš, zacijelo ćeš umrijeti!" (Post. 2,17)
Da Allah Ademu i njegovoj ženi Hawwi nije oprostio, kazna i njihova smrt, na osnovu gornjeg citata, bi bila momentalna i neizbježna. Međutim, Allah je primio njihovo pokajanje, uslišio njihovu molbu i oprostio učinjeni grijeh. O ovome se na jednom drugom mjestu kaže:
„I načini Jahve, Bog, čovjeku i njegovoj ženi odjeću od krzna pa ih odjenu." (Post. 3,21)
Pomenuta odjeća bila je izrađena od kože ovnova koju su prinijeli kao žrtvu da bi se otkupili od počinjenog grijeha. Tako nije došlo do izvršenja smrtne kazne[55]
1. Drugi dokazi
Opraštanje Adamovog grijeha isključuje mogućnost besmislenog postojanja ideje o nasljeđivanju počinjenog grijeha.
1. Bog je primio žrtvu prinesenu od Abela, jer je bio iskren u svojoj namjeri, a odbio da primi od Kajina, jer je bio pakostan. Da Bog nije bio oprostio Adamu, kazna za oba njegova sina bila bi ista.
2. Drugi dokaz je potapanje nevjernika i spas vjernika u Nojino doba. (Post. 6 i 7). Čak i da je grijeh

[55] Bazilije Ishak, El-Hakk str. 143 citat preuzet iz el-Mesihu insanun em ilahun em ilanun, str.163 od Ned'di el-Merd'ana

postojao, svi griješnici i nevjernici su u Nojino doba bili potopljeni, a vjernici spašeni. Pošto su tada potopljeni svi griješnici, nasljedni grijeh, sve da je i postojao, morao je nestati sa njima.

2. Još jedan dokaz

Islam uči da je Allah oprostio Ademu, a.s., da se ljudi rađaju bez grijeha. O ovome je Isus Mesija rekao:

„Pustite dječicu i nemojte im priječiti da dođu k meni, jer takvima pripada kraljevstvo nebesko." I ode odanle pošto na njih stavi ruke." (Matej 19,14-15)

Kur'an kaže:

Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude naučio. - Ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna. (Er-Rum, 30.)

U pogledu otkupljenja za tuđi grijeh, može se reći da on pobija takvo vjerovanje. To se vidi iz sljedećih riječi Uzvišenog Allaha:

Svaki čovjek je odgovoran za ono što je uradio. (El-Muddessir, 38.)

Isus kaže:

„Ja vam kažem da će ljudi za svaku nekorisnu riječ što je izreknu odgovarati na Sudnjem danu. Tvoje će te riječi opravdati, tvoje će te riječi osuditi." (Matej 12,36-37)

Ovakvo učenje potvrđuje i Stari zavjet gdje se u Ponovljenom zakonu kaže:

„Neka se očevi ne osuđuju na smrt zbog sinova ni sinovi zbog očeva; neka svako za svoj grijeh gine." (Ponovljeni zakon 24,16)

Na drugom se mjestu kaže:

„Onaj koji zgriješi, taj će i umrijeti. Sin neće snositi grijeha očeva, ni otac grijeha sinovljega." (Ezekiel 18,20)

11. ODGOVOR NA NEKE ZABLUDE KRŠĆANA

Oni kažu: „Mesija je istinski Bog od istinskog Boga." Ovakvu njihovu tvrdnju pobijaju same Isusove riječi koje se nalaze u njihovim svetim knjigama. Spomenut ćemo samo neke:

1. Obraćajući se Bogu on je rekao:

„A ovo je vječni život: spoznati tebe, jedinog pravog Boga, i onoga koga si poslao, Isusa Krista." (Ivan 17,3)

2. On je rekao:

„Gospodin Bog naš jest jedini Bog." (Marko 12,29)

3. Obraćajući se svojim učenicima Isus je rekao:

„Nikoga na zemlji ne nazivajte svojim ocem, jer imate samo jednog Oca, onoga nebeskoga! Također ne dopustite da vas nazivaju vođama, jer imate samo jednog vođu: Krista!" (Matej 23,9-10)

4. Obraćajući se Jevrejima Isus je rekao:

„Mjesto toga vi želite ubiti mene koji sam vam objavio istinu koju sam čuo od Boga." (Ivan 8,40)

5. „Obraćajući se jednom članu Velikog vijeća Isus je rekao: - Zašto me zoveš dobrim? - reče mu Isus - samo je jedan Dobri, Bog." (Luka 18,19)

Pored ovih postoji još mnogo tekstova slične sadržine. Sve navedene Isusove izjave su otvorene i jasno govore da postoji samo jedan istinski Bog, a da je on samo čovjek i njegov poslanik upućen ljudima da ih upućuje, kao što je bio slučaj i sa ostalim poslanicima. Naveli smo samo nekoliko primjera ovakvih tekstova, a njih je mnogo, i svi, kao što vidite, govore suprotno kršćanskom učenju o božanstvenosti Isusa Krista.

1. Kršćanske zablude

1. Jedna od glavnih zabluda koje se kršćani drže i od nje ne odustaju je smatranje Isusa bogom, vjerovanje u Božije utjelovljenje u njemu i sjedinjenje s njim. Ovakvo svoje učenje temelje na navodnim Isusovim riječima: „Ja i Otac smo jedno i tko gleda u mene, gleda u Oca. Ja sam u Ocu i Otac je u meni."

Odgovor:

a) Ove izjave same po sebi ne znače ništa, jer su date u prenesenom značenju pa ih treba protumačiti, tim prije što se one kose sa nedvosmislenim Isusovim izjavama i priznanjem da je on samo čovjek poslan od Boga i ništa više. Očito je da onaj ko šalje i onaj ko se šalje nisu jedno te isto. Poistovjećivanje ova dva pojma je apsurd i nespojivo sa zdravim razumom. Prema tome, Isus je tijelo, a tijelo je sastavljeni spoj elemenata. Elementi su prije sastavljanja bili rastavljeni i morao ih je neko sastaviti. Za sastavljanje je, dakle, bio potreban sastavljač, a onaj kome je neko potreban, apsolutno nikada ne može biti Bog. Što se tiče utjelovljenja i sjedinjenja oni su nemogući u odnosu na bit Tvorca (neka su uzvišena Njegova imena), Jer, kad bi mu bilo potrebno utjelovljenje u nečem ili nekom, to bi značilo njegov nedostatak, a onaj kome nešto nedostaje, kao što smo već rekli, ne može biti Bog. S druge strane, da se sjedinio s nečim, to bi mu bilo slično, a ono što je slično, nije kao i ono što je isto. Drugim riječima, ono što je stvoreno ne može biti Stvoritelj, (Bog). Očito se ovdje radi samo o jednom vidu poistovjećivanja, i to u pogledu pokornosti, tj. ko se pokorava Isusu pokorava se i Bogu, kako je i sam Isus u tom smislu rekao:

„Jer vas sam Otac ljubi, budući da ste vi mene ljubili." (Ivan 16,27)

Ovo treba shvatiti tako kao kad pošalješ dijete da ti od nekoga nešto donese, a ovaj mu kaže: „Neka ti dođe otac!", pa dijete kaže: „Ja i otac smo jedno", ili kad se nekome ko se voli kaže: „Ja i ti smo jedno."

b) Ukoliko bi se uzelo u obzir samo bukvalno značenje riječi, bez ulaska u njihovo stvarno značenje, onda bi se božanstvenost mogla pripisati i Isusovim učenicima, jer im je on rekao:

„Da svi budu jedno, Kao što si ti, Oče, u meni, i ja u tebi, tako neka i oni u nama budu jedno, da svijet vjeruje da si me ti poslao! Ja sam im predao slavu koju si ti meni dao, da budu jedno kao što smo mi jedno - ja u njima, a ti u meni. Da postanu potpuno jedno, da svijet upozna da si me ti poslao i da si njih ljubio kao što si mene ljubio." (Ivan 17,21-23)

Ako bi se ove riječi bukvalno shvatile, onda su Isus i učenici jednaki i ravnopravni. Jesu li prema tome i oni bogovi kao što je on Bog?

2. Druga njihova zabluda je ta što vjeruju da je Isus, zaista, Božiji Sin. Ovo svoje vjerovanje temelje na izrazima „Ljubljeni Sin" i „Jedini Sin", upotrijebljenim za Isusa na nekim mjestima u Evanđelju.

a) Treba znati da se ovi i slični nazivi za Isusa koriste samo iz počasti i poštovanja prema njemu i ništa više. To se vidi iz njegovih riječi:

„Blago mirotvorcima jer će se zvati sinovi Božiji!" (Matej 5,9)

Jednom drugom prilikom Isus je svojim učenicima rekao:

„Dakle: budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!" (Matej 5,48)

Iz gornjih citata vidimo da je Isus mirotvorce i one koji čvrsto vjeruju nazivao sinovima Božijim. Učinio je to iz počasti prema njima, kao što smo već rekli.

U samom Evanđelju se i za Adama kaže da je sin Božiji: Enosov, Setov, Adamov, Božiji. (Luka 3,38) Adam po toj logici, ne samo da je ravnopravan Isusu, da se naziva ovim imenom, nego je i preči, s obzirom da je stvoren i bez oca i bez majke.

b) U Starom zavjetu, u koji i kršćani vjeruju, se kaže za Izraela (Jakova)da je on sin Božiji, prvorođenac:

„Tada reci faraonu: Ovako kaže Jahve: Izrael je moj prvorođenac. Tražim od tebe da mi pustiš sina da mi iskaže štovanje. Ako odbiješ da ga pustiš, ja ću ubiti tvoga prvorođenca." (Izlazak

4,22-23)
U Starom zavjetu se i za Davida kaže da je Božiji sin, prvorođenac:
„On će me zvati: Oče moj!... A ja ću ga prvorođencem učiniti...” (Psalmi 89,20-28)
Stari zavjet i Efrajima naziva Božijim sinom, prvencem:
„Jer ja sam otac Izraelu, Efrajim je moj prvenac.” (Jeremija 31,9)
Pošto sin prvorođenac može biti samo jedan, a ovaj se naziv koristi za više njih, to se mora shvatiti kao počast i uvažavanje onoga kome se ovaj naziv daje. Na osnovu ovoga može se zaključiti da se pod pojmom „Otac” misli na Boga, a pod pojmom „sin” na dobrog čovjeka. Sam Isus je jednom prilikom obraćajući se svojim učenicima rekao:
„Uzlazim svome Ocu i vašem Ocu, svome Bogu i vašem Bogu.” (Ivan 20,17)
Zar ovdje sam Isus riječ „Otac” nije protumačio kao „Bog” i poistovijetio sebe sa svojim učenicima. Ako je tako, jesu li onda i učenici kao i on bogovi? Ili je ovaj naziv samo iz počasti prema njima?
3. Treća velika zabluda kršćana je ta što vjeruju da je Isus oduvijek i zauvjek. Ovo svoje vjerovanje temelje na Isusovim riječima:
„Zaista, zaista, kažem vam, prije nego što je Abraham bio, Ja Jesam.”(Ivan 8, 58)
Odgovor na ovu zabludu: Ovo također, bez objašnjenja ne znači ništa, jer se pod „prije” može podrazumijevati, dušom, tjelom, ili, zajedno i jednim i drugim. Druga i treća mogućnost su apsurd, jer je nemoguće da nešto što nije bilo bude prije nečega što je postojalo. Ako se, pak, pod ovim misli na dušu, onda je Isus u tom pogledu jednak sa svim drugim ljudima, jer su duše svih stvorenja stvorene mnogo ranije nego njihova tijela. Da nije tako on ne bi ni izrekao pomenute riječi. On je, naime, htio reći: „Moja je duša postojala prije Abrahamovog tijela.” U ovakvom razumijevanju njegovih riječi nema ničeg čudnog, jer je to nužnost. Blagoslovljenima je Isus rekao:
„Dođite blagoslovljeni Oca mog, i primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta.” (Matej 25,34)
Jer, da njihove duše nisu tada postojale, ne bi im bilo ništa ni pripravljeno. Zar se nečemu što ne postoji nešto pripravlja? Ovaj primjer podsjeća na jedan hadis u kome je naš Poslanik, s.a.w.s., rekao: „Ja sam bio vjerovjesnik dok je Adem bio između duše i tijela.” tj. „Ja sam dušom bio vjerovjesnik dok Ademovo tijelo nije bilo još ni stvoreno.”
4. Četvrta njihova zabluda je što Ivanove riječi na početku njegova evanđelja bukvalno shvataju. U njemu, naime, stoji:
„U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga - i Riječ bijaše Bog... i Riječ tijelom postala.” (Ivan 1,1 i 1,14)
Naš odgovor na ovu zabludu:
Riječ „Kun” (Budi!) je Božiji emr pomoću koje sve postaje. Bez nje ne bi bilo ničega što postoji. Pošto kršćani ne prihvataju učenje Kur ’ana, navest ćemo im citat iz Starog zavjeta koji ima sličan sadržaj:
„Jahvinom su riječju nebesa sazdana i dahom usta njegovih sva vojska njihova.” (Psalmi 33,6)
„I Riječ bijaše od Boga” (Ivan 1,1)
To znači da je riječ oduvijek bila i zauvjek će ostati osobina Boga, jer mu je vječno svojstvo govor. U vezi sa nastavkom gornjeg citata: „I Riječ bijaše Bog”, potrebno je znati da se u njemu implicitno podrazumijeva prvi član genitivne veze (Mudaf), riječ „Gospodar”, sa kojom znači: „I Gospodar riječi bijaše Bog.” U vezi sa daljim tekstom navedenog citata: „I Riječ tijelom postala,” treba reći da se i ovdje implicitno podrazumijeva prvi član genitivne veze, riječ „Eser” (plod, rezultat), tako da sa njom ovaj citat znači: „I plod Riječi tijelom postao.”
U Starom zavjetu se kaže:
„I reče Bog: Neka zemlja izvede živa bića, svako prema svojoj vrsti: stoku, gmizavce i zvjerad svake vrste! I bi tako.” (Post. 1,24)

Riječ je prema tome, Božija, a ne Isusova naredba, što se nedvosmisleno vidi iz riječi: „Neka zemlja izvede...” Ovakav način shvatanja je ispravan i kao takvog ga treba primijeniti i u vezi sa gornjim citatima.Ako bi se gornji citati shvatili u bukvalnom (vanjskom) značenju da je „Riječ”, zaista, Bog i tome dodali dalji tekst „I Riječ tijelom postala”, to bi bilo apsurdno. Bog nije nikome i ničemu sličan i nije mu svojstveno nikakvo nesavršenstvo (tešbih i tenzih). Bukvalnim shvaćanjem da je Bog postao tijelom znači Bogu pripisati promjenu stanja, a sve što se mijenja je postalo i kao takvo ne može biti Bog. Ako bi se „Riječ” poistovijetila sa Bogom i na taj način protumačili navedeni citati, kako to čini Ivan, citat bi glasio: „U početku bijaše Bog, i Bog bijaše kod Boga i Bog bijaše Bog.” To bi bio apsurd i ne bi imalo nikakvog smisla. Još nešto: U ovim citatima, na kraju krajeva, Isus se doslovno nigdje i ne spominje. Odakle im onda takav zaključak!

2. Izrazi koje Kršćani koriste u svojim tvrdnjama da je Isus bog i naš odgovor na njih

a) Riječ „Sin Božiji”,

b) Riječ „Otac”,

c) Riječ „Bog”

*d)*Riječ „Gospodar”

Kršćani kažu da se Isus lično nazvao imenom „Sin Božiji”: na osnovu toga oni tvrde da je Sin Božiji i sam Bog.

Odgovor na ovu njihovu tvrdnju:

a) Riječ „Sin Božiji”

Pored toga što se Isus nazvao Sinom Božijim, on se i nazvao i Sinom Čovječijim, kao i Sinom Davidovim. Prema tome, i njegova druga imena moraju se ravnopravno koristiti. Riječ „Sin” u njenom bukvalnom značenju nije ispravno koristiti. To bi podrazumijevalo spolni odnos između roditelja i nastanak od sperme, a to je ovdje apsurdno. Zato se ova riječ mora shvatiti u prenesenom značenju, tj. značenju „Dobri”. Pored toga, imenom „Sin Božiji” nazvani su i drugi, kao što su Adam, David, Jakov i Salomon, i to u kršćanskim svetim knjigama[56] Pored njih, ovim imenom su nazvani i drugi ljudi, kao što su Izraelovi sinovi, Noine pristalice, kao i pristalice samog Isusa. Svi pomenuti nazvani su „Sinom” zbog njihove pokornosti Bogu i čuvanja od grijeha. U davna vremena svaki pobožni i pokorni vjernik nazivao se „Sinom Božijim”[57] se sasvim jasno može vidjeti iz teksta Starog zavjeta. Zato nije bilo nikakvog razloga da se ovim imenom nazove i Isus Mesija. Štaviše, svi vjernici i pobožni ljudi mogli su se zvati ovim imenom. Sam Isus je otvoreno i jasno rekao: „Kako biste postali sinovi svoga Oca nebeskog...[58] Ibnu-l-Kajjim onima koji, zbog imena „Sin Božiji”, u Isusu vide Boga postavlja pitanje i kaže: „Ako vi mislite da je on Bog zato što je u evanđelju nazvan „Sinom Božijim”, onda ste i svi vi bogovi jer ste i vi nazvani tim imenom!”

a/1 Isus Krist, „Sin Bo ’iji”

Svi dobri ljudi i pobožni vjernici nazvani su sinovima Božijim. Na ovakvo značenje ovih riječi ukazuje Ivan u svom Evanđelju gdje kaže:

---

[56] Pogledati ko se sve naziva sinovima Božijim!
- Adam (Luka 3,38)
- Izrael (Izlazak, 4,22)
- David (Psalmi 2,7 i 89,27)
- Salomon (Samuel II 7,14)
- Narod Izraela (Jošua 1,12 i 63,8) (Ponovljeni zakon 14,1-2)

[57] Pogledati: Postanak 1 i 2

[58] Matej 5,9 i 5,45, I Ivanova posl. 3,9

[H]idajetu-l-Hijari fi edžwibetu-l-Jehudi we-n-Nesara, str. 280, Izdanje El-Mektebetu-l-Ilmijjetu, 1399.g. po Hidžri

„A svima koji ga primiše dade vlast da postanu djeca Božija: onima koji vjeruju u njegovo ime." (Ivan 1,12)
„Gledajte koliku nam je ljubav Otac iskazao, da se zovemo djeca Božija. A to i jesmo!" (Ivan 3,1)
Pavle je rekao:
„Svi su oni koje vodi Božiji Duh sinovi Božiji." (Poslanica Rimljanima 8,14)
U svom govoru na Gori sam Isus je rekao:
„Blago mirotvorcima jer će se zvati sinovi Božiji." (Matej 5,9)
Iz svega gore navedenog se vidi da je Isusov nadimak „Sin Božiji" u prenesenom a ne u bukvalnom smislu.

b) Riječ „Otac"

Kršćani na osnovu citata u kojima se spominju riječi „Isusov Otac" vjeruju da je Bog njegov Otac, a on njegov Sin. Na osnovu ovakvog odnosa između njih dvojice, oni vjeruju da je Isus istinski Bog od istinskog Boga. Na ovu njihovu tvrdnju mi im odgovaramo: Riječ „Otac", u istoj konstrukciji nije dodata samo uz Isusovo ime nego i uz imena drugih ljudi:
„Vodit ću ih kraj potočnih voda, putem ravnim kojim neće posrnuti, jer ja sam otac Izraelu, Efrajim je moj prvenac." (Jeremija 31,9)
Za Salomona je Bog rekao:
„Ja ću njemu biti otac a on će meni biti sin: Ako učini što zlo, kaznit ću ga ljudskom šibom i udarcem kako ih zadaju sinovi ljudski." (Samuel II 7,14)
Iz ranije spomenutih tekstova smo vidjeli da su poslanici kao i drugi ljudi nazvani sinovima Božijim, a Bog njihovim ocem. Obraćajući se svojim učenicima, Isus je više puta Boga nazvao svojim i njihovim ocem. Ove njegove riječi bilježe tekstovi evanđelja:
„Ulazim svome Ocu i vašem Ocu, svome Bogu i vašem Bogu." (Ivan 20,17)
„Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!" (Matej 5,48)
„Pazite da ne vršite svoje pravednosti pred ljudima da vas oni vide! Inače nećete imati plaće kod svog Oca nebeskoga." (Matej 6,1)
Nazivanjem ovakvim imenima htjelo se reći da Bog prema svojim stvorenjima čini dobro kao što to čine roditelji svojoj djeci, čak i više. Ovo se odnosi kako na Isusa, tako i na druge ljude[59] Ponekad se riječi „Otac" i „Sin" upotrebljavaju u sasvim drugačijem značenju. Tako se npr. za đavola kaže da je „otac laži", za Jevreje „sinovi Jeruzalema" i sl. (Pogledaj! Matej 8 i 3). Pored ovoga za žive ljude se koristi izraz: „Sinovi vremena", a za stanovnike raja „sinovi Božiji" ili „sinovi Sudnjeg dana" (Luka 3,38)

c) Riječ „Bog"

Ovim imenom su, u prenesenom značenju, nazvani neki poslanici u kršćanskim svetim knjigama. Ovakav naziv im je dat zbog njihove bliskosti Bogu. Među njih ne spadaju samo poslanici, nego i drugi vjernici i dobri ljudi.
„Gospodin moj i Bog moj!- izjavi Toma" (Ivan 20,28)
„Bog ustaje u skupštini bogova, usred bogova sud održava ... Vi ste bogovi i svi ste sinovi Višnjega! Ali ćete kao svi ljudi umrijeti." (Psalmi 82,1, 6 i 7)
„Neka on mjesto tebe govori narodu. Tako, on će tebi biti mjesto usta, a ti ćeš njemu biti mjesto Boga." (Izlazak 4,16)
„Vidi! Faraonu ću te nametnuti kao božanstvo; tvoj brat Aron bit će tvoj prorok." (Izlazak 7,1)
Odgovarajući Jevrejima i ukazujući im na preneseno značenje riječi „bog" Isus je rekao Jevrejima:

[59] El-Karafi, el-Edžwibetu-l-Fahire fi er-Redi ale-l-Esileti-l-fahire, štampano na marginama knjige El-Fariku, str. 142, izdanje od 1986.

„Ne stoji li pisano u vašem Zakonu: ”Bogovi ste?” (Ivan 10,34-36)
Pošto je u kršćanskim knjigama za Isusa upotrijebljen naziv „Bog” oni to smatraju nepobitnim dokazom da on to, zaista, i jeste. Međutim, ova riječ ima potpuno drugačije značenje nego što to oni misle. Ovim imenom je nazvan i Mojsije:
„Vidi! Faraonu ću te nametnuti kao božanstvo.” (Izlazak 7,1)
Za Arona je rečeno Mojsiju:
„Neka on mjesto tebe govori narodu. Tako, on će tebi biti mjesto usta, a ti ćeš biti njemu mjesto Boga.” (Izlazak 4,16)
U navedenim primjerima Mojsijevo nazivanje ovim imenom je u značenju „Gospodar”, „Pretpostavljeni”. Tamo gdje se Isus naziva ovim imenom to ima isto značenje.
d) Riječ „Gospodar”
U Isusovo doba riječ „Gospodar” koristila se u značenju „Učitelj”. On lično je slušao i dozvolio da ga njegovi učenici zovu ovim imenom. Pogledaj (Matej 16,22-23, Ivan 1,38-39 i 13,14). Riječ „Gospodar” u značenju „Gospodin” upotrebljavali su i Grci u obraćanju svojim pretpostavljenim i uglednim ljudima. Ovaj naziv se koristi i u Tori u značenju „Gospodin” i „Skrbnik”. Riječ „Gospodar” za čovjeka upotrebljava se i u Kur' anu. Jusuf, a.s., kaže:
Gospodar moj me lijepo pazi. (Jusuf, 24.)
I mi danas u svakodnevnom životu kažemo: „gospodar porodice”, „gospodar kuće” itd., i ne pomišljajući da onoga koga nazivamo ovakvim imenom smatramo Bogom. Međutim, kršćani zbog toga što je Isus nazivan ovakvim imenom, vjeruju da je on Bog. Istina je sasvim drugačija, jer ovo ime ima drugačije značenje. U samim njihovim knjigama se kaže da je Isus dvojici učenika koji su ga pratili rekao:
„Što vi tražite?” A oni mu odgovorili: „Rabbi (to znači: Učitelju) gdje boraviš?” (Ivan 1,38)
Matej navodi da je Petar rekao Isusu: „Nek ti Bog bude milostiv, Gospodine! Tebi se takvo što ne smije dogoditi!” On se okrenu Petru i reče:
„Sotono, idi mi s očiju!” (Matej 16,22-23).
Kad se Isus ukazao Mariji iz Magdale ona mu je rekla:
„ Rabbuni (to znači: Učitelju!) odgovori ona hebrejski i okrenu se k njemu.” (Ivan 20,16)
Riječ „gospodar” upotrebljavala se i za rimskog imperatora, kao i za jevrejske kraljeve. Ovaj naziv koristio se i u paganskim vjerama za njihova božanstva. Kada su kasnije pagani na grčkom govornom području primili kršćanstvo, Isusa su nazivali istim imenom, budući da su ga ranije koristili za svoja božanstva i da im je bilo poznato[60] Na kraju krajeva, zašto da idemo tako daleko? Riječ „gospodar„ i danas se koristi pa se kaže: „gospodar kuće”, „gospodar porodice”, „gospodar situacije”, „gospodar rata” itd. u značenju „poglavar, starješina, vlasnik”. Evanđelje, kako smo ranije rekli, ovaj naziv za Isusa koristi u značenju „Učitelj”. Prema tome, kršćani iz ove riječi nemaju nikakva dokaza za svoju tvrdnju da je Isus Bog.
12. PRIMJERI OBOŽAVANJA LJUDI
Ljudi su, gotovo u svim vremenima, obožavali svoje vladare i vođe i smatrali ih svetim. To su činili sa Budom u Indiji, mudracem Konfučijem u Kini, Zaratustrom u Perziji, Prometejom u Grčkoj i hiljadama njima sličnim u raznim krajevima i vremenima. Tako je npr. svijet Pavla i Barnabu proglasio svecima i smatrao ih bogovima zato što je Pavle izliječio hroma čovjeka u gradiću Listri (Pogledati! Djela apostolska 14,11-13). Možda je Pavle, navodeći ovaj slučaj, želio da proturi istinitost svoje tvrdnje da je Isus bio Sin Božiji i da je razapet na križu da bi se otkupio od grijeha. Međutim, ovakva mogućnost je isključena, jer je sam Isus rekao da se ne vjeruje onima koji pozivaju da se robuje

[60] Men-huwe-l-Mesihu prijevodu Habiba Seida, str.; el-Mesihu ihsanun em ilahun, str. 195 - 196; Fethi Muhammed ez-Zagbi, Gulatu-š-Šia, Kairo, prvo izdanje 1988. str. 484

nekom drugom mimo Boga, pa makar takvi i čuda pokazivali.

13. TEKSTOVI KOJI POBIJAJU TVRDNJU DA JE ISUS SIN BOŽIJI

1. Za pobijanje ove tvrdnje poslužit ćemo se tekstovima samog evanđelja u kojima se mnogi proroci opisuju kao sinovi Božiji:

- Evanđelje naziva Adama sinom Božijim (Luka 3,38),
- Izrael (Jakov) je u Tori nazvan sinom Božijim: „Izrael je moj prvorođenac." (Knjiga izlaska 4,22-23),
- Tora obične ljude opisuje kao sinove Božije: „Vi ste sinovi Jahve, Boga svoga." (Ponovljeni zakon 14,1).

2. Dobri ljudi i mirotvorci su opisani kao sinovi Božiji:

„Blago mirotvorcima jer će se zvati sinovi Božji." (Matej 5,10)

„A svima koji ga primiše dade vlast da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo ime, onima koji nisu rođeni ni od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževljeve, nego od Boga." (Ivan 1,12-13)

Pod nazivanjem ljudi djecom od strane Boga, ovdje se misli na njegovu ljubav prema njima. Na to upućuju i sljedeće riječi:

„Na meni je Duh Gospodnji, jer me pomazao. Poslao me da donesem Radosnu vijest siromasima." (Luka 4,18)

Ovaj citat preuzet je iz Starog zavjeta (Izaija 61,1). Mi im kažemo: Uzvišeni Allah niti je jeo, niti jede, niti je pio, niti pije, niti je spavao, niti spava, niti je rodio, niti rađa, niti Ga je ko vidio, niti će Ga vidjeti, osim kad umre. Ovakvo značenje nalazi se i u prvom poglavlju Ivanova evanđelja. U njemu se kaže:

„Boga nitko nikada nije vidio." (Ivan 1,18)

U Mojsijevu zakonu stoji:

„A ti - doda - moga lica ne možeš vidjeti, jer ne može čovjek mene vidjeti i na životu ostati." (Izlazak 33,20)

Na drugom se mjestu kaže:

„Doista ti si Bog skriveni, Bog Izraelov, Spasitelj." (Izaija 45,15)

„Jahve je Bog vječni, kraljeva zemaljskih stvoritelj. On se ne umara, ne sustaje i um je njegov neizmjerljiv." (Izaija 40,28)

Isus je u više prilika izjavio da on nije došao da mijenja Toru. Na osnovu njegovog priznanja sve što se nalazi u Tori je obavezujuće za kršćane.

14. PETROVO SVJEDOČANSTVO

Petar koji zauzima istaknuto mjesto među Mesijinim učenicima, jednom je prilikom, obraćajući se Jevrejima rekao:

„Izraelci, čujte ove riječi: Bog je pred vama potvrdio Isusa Nezarećanina moćnim djelima i čudesnim znacima koje, kako i sami znate, Bog učini po njemu među vama." (Djela apostolska 2,22)

Očito je da se Petar ovim govorom obraćao Jevrejima pozivajući ih u kršćanstvo. Da je učenje o Trojstvu i utjelovljenju Boga u liku Isusa bilo osnova kršćanske vjere, Petar bi riječi: „Bog je pred vama potvrdio Isusa Nazarećanina", sigurno drugačije formulirao, a ne na ovaj način iz koga se jasno vidi da je Bog subjekt, a Isus objekt radnje.

Na jednom drugom mjestu Petar kaže:

„Bog Abrahamov, Izakov, i Jakovljev, Bog otaca naših proslavi svoga Slugu Isusa, kojeg ste vi predali i kojeg ste se odrekli pred Pilatom kad ovaj bijaše odlučio da ga oslobodi." (Djela apostolska 3,13)

15. ODGOVOR NA ZABLUDE AUGUSTINA FILOZOFA

Za Trojstvo Augustin tvrdi da se u krajnjem slučaju svodi na jedno. On za to navodi primjer mozga koji je istovremeno subjekat, predmet i sredstvo spoznaje. Pobijajući ovu tvrdnju mi kažemo da se ovdje radi o čisto teoretskom trojstvu, dok je Trojstvo u koje vjeruju kršćani realnost, jer su Otac, Sin i Duh Sveti potpuno samostalni i neovisni jedan od drugog. Ovdje se nameću još neka pitanja kao što su: Kad je Marija rodila Isusa, da li je rodila samo njega, ili sa njim i ostalu dvojicu? Kršćani će reći: „Samo Isusa." Mi im prigovaramo: „Ako tvrdite da je Trojstvo u jednom, kako se Isus mogao izdvojiti iz njega?" Drugo pitanje je: „Kada je Pilat razapeo Isusa, da li je razapeo samo njega, ili sa njim i ostalu dvojicu?" Odgovor je: „Samo Isusa." Ako vi tvrdite da je Trojstvo u jednom nerazdvojivo, kako se Isus mogao izdvojiti iz njega[61]

1. Drugi primjer koji navodi Augustin i naš odgovor na njega

Objašnjavajući jedinstvo u Trojstvu, Augustin kaže: „Čovjekov mozak uživa u funkciji koju obavlja i on je toga svjestan. Dakle, mozak je u odnosu na funkciju koju onaj uživa, a u odnosu na uživanje, onaj koji je svjestan toga uživanja. Prema tome radi se o tri stvari sadržane u jednoj." Međutim, i ovdje treba konstatirati da se radi o poređenju koje se temelji na nerazumijevanju. Mozak je subjekt funkcije koji ima svoje konkretno postojanje, dok su uživanje u funkciji i svjest o uživanju, samo njegove osobine i kao takve nemaju svoje nezavisno postojanje. U drugom primjeru Trojstva stvar je obrnuta. Otac je bit, a Sin riječ i Duh Sveti voljeni su njegova svojstva koja imaju stvarno, suštinsko i nezavisno postojanje. Prema tome, u prvom primjeru, primjeru mozga, jedinstveno je stvarno, a Trojstvo apstraktno, te je kao takvo potpuno normalno. U drugom primjeru, gdje se želi dokazati postojanje stvarnog mnoštva (Trojstva) u stvarnom jedinstvu, stvari su sasvim drugačije. Takvo nešto bilo bi apsurdno i to zdrav razum ne može prihvatiti[62] Ovdje ćemo spomenuti nešto slično u tom smislu. Neki egipatski svećenici, naime, uporno u svojim govorima običnim masama pokušavaju dokazati ispravnost kršćanskog vjerovanja u Trojstvo, citirajući izreku: „Upredeno uže je najčvršće uže." Ovim hoće reći da je uže upredeno od tri struke čvršće od onog koje je izrađeno od jedne struke. Zaboravljaju da je ovakvo poređenje, prije svega, neprikladno, jer Boga i uže stavljaju na istu razinu. Ako Boga stavljaju na stepen užeta, pogledaj samo na što su spali! Ipak im treba odgovoriti da ne priliči Boga opisivati sa slabosti i potrebom da se on ojača sa još jednim ili dvojicom, kako bi bio jači. Zašto onda ne govore o četiri, pet ili više bogova, jer su po toj logici zajedno jači od jednog ili trojice?!

16. ODGOVOR NA KRŠĆANSKE ZABLUDE O ISUSOVIM ČUDIMA NA OSNOVU KOJIH TVRDE DA JE ON BOG

1. Kršćani kažu: „Isus je Bog jer je rođen na čudan način, bez oca." Odgovor:

To je manje čudno od Adamova slučaja koji je rođen i bez oca i bez majke. To nije čudnije ni od postojanja anđela. Pa ipak, za njih ne tvrdite da su bogovi. Zašto bi onda i Isus bio bog?

2. Ako, pak, tvrdite da je Isus bog zato što je pokazivao čuda, onda se i ta tvrdnja može pobiti. Vi znate da je vjerovjesnik Hošea živ i mrtav proživljavao mrtvace. Njegovo proživljavanje mrtvaca nakon smrti, čudnije je od njihovog proživljavanja dok je bio živ[63] Vjerovjesnik Ilija je također proživljavao mrtvace. On je pomazao brašno u torbi i maslo u ćupu jedne starice, pa su joj uz redovno korišćenje trajali punih sedam godina. On je pored toga, zamolio Boga da zadrži kišu sedam godina i njegovoj je molbi bilo udovoljeno.

3. Vi kažete da je Isus od pet hljebova nahranio pet hiljada ljudi. Mi vas podsjećamo da je Mojsije s kojim je Bog govorio, zamolio Boga da njegov narod nahrani samom i prepelicama. Njegovoj molbi

[61] Muhammed Tekki el-Usmani Ma hije en-Nasranijjetu u izdanju Organizacije islamskog svijeta bez datuma izdanja. Njujork 1948. godina str. 52-53

[62] Muhammed Tekki el-Usmani, prethodni izvor, str. 54-55

[63] Ljudi su nakon dugog vremena, u grob gdje je bio ukopan Hošea, htjeli da ukopaju jednog mrtvaca. Kada su mrtvaca spustili u grob on je oživio i ustao

bilo je udovoljeno i hranio se ovom hranom punih četrdeset godina, uz napomenu da je njihov broj prelazio šest stotina hiljada duša.

4. Vi kažete da je Isus išao po vodi i da se nije utopio. Mi vas podsjećamo da je Mojsije udario štapom po moru pa se more raspuklo i kroz njega se ukazao suh put kojim je prošao njegov narod. Za njim je krenuo faraon i njegova vojska pa su se svi utopili. Na njegovu molbu je zatim iz kamena poteklo dvanaest izvora, po jedno vrelo za svako pleme Izraelovo. Pored ovoga u Egiptu je pokazao deset čuda kazne faraonovom narodu:

1. Štap pomoću koga je pokazivao čuda,
2. pokvarenost vode i smrt vodenih životinja,
3. najezdu žaba koje su se pojavile svuda, čak i u kućama,
4. najezdu ušiju po njihovim tijelima,
5. maljavost po licu i tijelu,
6. uginuće stoke,
7. gnojne upale i čirove po tijelu,
8. mraz od koga su se pomrzli i osušili voćnjaci,
9. najezdu skakavaca širom zemlje koji su uništavali ljetinu i
10. tamu koja ih je obavijala puna tri dana i noći.

5. Ako tvrdite da je Isus bog zato što se popeo na nebo, naš odgovor je: Vi vjerujete da su se Ilija i Henok također popeli na nebo. Po tom pitanju se o tome svi slažete. Zašto, onda ne vjerujete da su i oni bogovi? Po učenju Tore i jednoglasnom mišljenju vaših učenjaka i evanđeoski Jona se popeo na nebo. Zašto i za njega ne tvrdite da je Bog?

6. Ako Tvrdite da je Isus bog zato što je sam sebe tako nazvao, mi na tu vašu tvrdnju kažemo:
To je laž koju ste sami izmislili. Sama vaša evanđelja pobijaju ovu laž. Zar u samoj vašoj svetoj knjizi, evanđelju, ne stoji da je Isus na kri ’u molio:

„Eli, Eli! Lama sabakthani”-a to znači: „Bože moj, Bože moj! Zašto si me ostavio?” (Matej 27,46)

Ranije smo naveli više njegovih izjava iz kojih se nedvosmisleno vidi da je Isus za sebe rekao da je on čovjek i poslanik. Sve pomenute izjave uzete su iz vaših svetih knjiga. Iz teksta posljednje Isusove izjave dok je, kako vi tvrdite bio na križu, nedvosmisleno se vidi da on ima Boga. Iz ranije navedenih citata evanđelja, vidjeli smo da su Isusova čuda, zapravo Božija, a ne njegova, samo što ih je Uzvišeni ljudima pokazao preko njega.

17. KO JE KRIVOTVORIO UČENJE KOJE JE DONIO ISA, SIN MERJEMIN, BOŽIJI POSLANIK, A.S.?

Ako je Isaovo, a.s., učenje, kao što smo ranije rekli, imalo za cilj pozivanje ljudi na vjerovanje u jednog Uzvišenog Allaha i ako je on bio samo čovjek i poslanik poslan Izraelćanima, postavlja se pitanje; šta je ljude poslije njega navelo da tvrde suprotno: da je on Sin Božiji, treći od Trojice i da je razapet na križu kako bi se otkupio od naslijeđenog grijeha koji je počinio Adam, otac čovječanstva?

Odgovor:

Za sve ovo je kriv jedan čovjek, jevrejski uljez među kršćanima i zakleti neprijatelj Isusa i onih koji su mu za života povjerovali. Iznenada, nakon što je Isus napustio ovaj svijet, pet godina po njegovom uskrsnuću, oko 38. godine po rođenju, ovaj čovjek je objelodanio da je povjerovao u Isusa, postao jedan od njegovih pristalica i da želi da širi njegovo učenje. Tako se ovaj uljez uvukao među Isusove pristalice, koje su ga primile i uvele u svoje društvo, misleći da dolazi sa dobrim namjerama. Međutim, on je svojim lukavstvom uspio da se nametne i iskrivi prvobitno učenje koje je propovijedao Isus. On je raznim mahinacijama i po nahođenju svoga đavola, dodavao, oduzimao i mijenjao prvobitno kršćansko učenje, dok ga nije iskrivio i doveo u ovako izopačeni oblik kakav jeste. Ime ovog čovjeka bilo je Saul koje je kasnije promijenuo u Sveti Pavle Apostol!

1. Pavle

Ko je ovaj čovjek koji se prihvatio posla na iskrivljavanju istinskog kršćanskog učenja o vjeri kakvog je donio od Boga Isus, sin Marijin? To je Seul, sin Kisov. Njegovo prvobitno ime bilo je Saul. Otac mu se zvao Kisaj. Potječe od Benjaminove loze. Radio je kao zanatlija na izradi šatora u gradu Tarzu u Siriji. (U prošlosti je pripadao Turskoj). U ovom gradu rodio mu se sin Saul, koji će kasnije promijeniti ime u Pavle. Izgleda da je ovo posljednje bilo sinonim njegovog imena Saul za prepoznavanje na jeziku Rimljana. Tačan datum njegovog rođenja nije nam poznat, ali je sigurno da se rodio poslije Isusa. Određujući datum njegovog rođenja, profesor Dirvant kaže da je to bilo desete godine po Kristu. Njegovi roditelji su bili Jevreji i pripadali su sekti farizeja. Poznato je da su farizeji, o čemu smo ranije govorili, vodili veoma žučne rasprave sa Isusom. Pavle, o kome je ovdje govor, nije bio Isusov učenik, niti ga je kada za života vidio, pa se sa njim nije mogao ni družiti.
Govoreći o tome šta ga je navelo da primi kršćanstvo, Pavle o sebi kaže da je bio na putu za Damask u jednoj hajci za Isusovim pristalicama, kada je odjednom sa neba čuo glas koji mu se obraća:
„Saule! Zašto me uznemiravaš?”
Od toga trenutka, kaže Pavle, počeo je da vjeruje u Isusa. Prema tome, Saulovo preobraćanje u kršćanstvo desilo se iznenada. Ovakvu priču ispričao je Pavle Isusovim učenicima koji su mu povjerovali, primili ga ravnopravno u svoje društvo. Ubrzo poslije toga, on je, kao i oni, počeo da propagira kršćanstvo. Zanimljivo je da je Pavle ubrzo, nakon ulaska u društvo Isusovih učenika, po skupovima počeo da propagira da je Isus Sin Božiji. U vezi sa tim u samom evanđelju postoji jedan citat[64]
Obratite ovdje pažnju na riječ „ubrzo” (s mjesta) i tvrdnju da je Isus Sin Božiji. Ne govori li to da su to njegove riječi, a ne riječi nekog od apostola. U priči se dalje kaže da je on, nakon što je u Damasku proveo neko vrijeme, otuda pobjegao i došao u Jeruzalem i tamo se prvo susreo sa Barnabom, jednim od najbližih Isusovih učenika kome je ispričao svoju priču kako je počeo vjerovati u Isusa.
Nakon toga Barnaba ga je uzeo i odveo apostolima kojima je ispričao kako je napustio Damask nakon što mu se ukazao Gospodin Isus. Zbog navodne zavjere Jevreja u Jeruzalemu protiv njega i straha da ga ne ubiju, Pavle napušta Jeruzalem i ponovo se nastanjuje u svom rodnom Tarzu. Tamo će se ponovo sastati sa Barnabom, nakon čega će zajedno početi da svijetu propagiraju kršćanstvo, putujući od jednog do drugog mjesta, jednog do drugog grada. Ipak, na kraju će se njih dvojica žestoko posvađati i razići, zbog Pavlove tvrdnje da je Isus Sin Božiji, što Barnaba nije mogao prihvatiti, jer to ranije nije bio čuo. Iako je Barnaba bio jedan od najbližih Isusovih učenika, pa prema tome i najupućenijih u njegovo učenje, on za ovako nešto nije bio čuo.
On je tek od Pavla čuo tvrdnju da je Isus bio Sin Božji, da ga je Bog poslao ljudima da se iskupi od Adamovog grijeha, te da se dobrovoljno predao Jevrejima da ga razapnu i žrtvuju. je bio prvi koji je počeo govoriti o Isusovom uspeću na nebo i sjedanju sa desne strane Bogu, sve ovo nakon raspeća na križu i uskrsnuća. On je dalje govorio da će Isus, a ne Bog, suditi ljudima na Sudnjem danu, da je kršćanstvo univerzalno za sve ljude, iako se iz Isusovih riječi vidi da je on poslan samo Izraelćanima. Poslije toga Pavle je počeo izgrađivati temelje novog učenja na kome će se, kasnije, temeljiti organizacija Crkve. Pavle je zatim neradni dan subotu zamijenio sa nedjeljom, a time pomjerio i dan molitve sa subote na nedjelju, dokinuo obavezu obrezivanja (sunnećenja) muške djece, dozvolio svinjsko meso, izradio propise ustrojstva crkve i u nju uveo izvođenje crkvenih pjesama, liturgije učenje o Isusu da je on Sin Božiji, da je došao da se iskupi od grijeha, da je razapet itd. bilo u suprotnosti sa učenjem samog Isusa, koje su preuzeli njegovi učenici, sukob se nastavljao. Do njegovog zaoštravanja naročito je došlo poslije Pavlove smrti, kada su njegovi učenici nastavili da šire Pavlove ideje. Krajevi na kojima se održavalo i širilo kršćanstvo u to doba su potpadali pod vlast rimske države, jer u početku nije bila prihvatila kršćanstvo kao državnu vjeru. To je učinio tek Konstantin

[64] Priča o Saulu, Djela apostolska 8 i 9

koji je neslogu kršćana iskoristio za svoje ciljeve i učvršćenje prijestola. On je, naime, u želji da dobije podršku kršćana, obzanio da namjerava u Nikeji organizirati jedan veliki skup, na kome bi se svećenici iz svih krajeva Carstva sastali i raspravili pitanja oko kojih se razilaze. Do održavanja ovog koncila došlo je 325. god. u Nikeji na kome je učešće uzelo 2.048 svećenika. Centralno pitanje o kome se na ovom koncilu raspravljalo je bilo: „Da li je Isus bog ili nije?"
Od pomenutog broja samo 318 učesnika podržalo je mišljenje da je Isus bog, dok su ga svi ostali odbacili. Na čelu protivnika ovakvog mišljenja nalazio se egipatski svećenik po imenu Arije. On se snažno usprotivio mišljenju da je Isus bio bog ili Sin Božiji, jer je istinski Bog samo jedan. Konstantinu se na ovom koncilu pružila prilika da zadobije naklonost kršćana i učvrsti svoj prijesto, pa je izjavio da se preobraća u kršćanstvo. Pavlove pristalice su mu ponudile svoju podršku, a Konstantin je, da bi im se odužio, stao iza njihovog stava, po pitanju božanstvenosti Mesije. Arije je bio udaljen sa koncila i prošla je ona odluka za koju je bio Konstantin. Od tog trenutka vjerovanje u božanstvenost Mesije postalo je obavezno za sve crkve. Svi koji su se ovakvom učenju suprotstavljali bili su progonjeni. Među njima je bio i Arije sa svojim pristalicama i mnogobrojni svećenici. Tako je umrla prava vjera koju je propovijedao Isus a njeno mjesto zauzela je pokora koju je formulirao pomenuti nikejski sabor i čiji tekst glasi:
„Vjerujem u Boga, Oca svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje. I u Isusa Krista, Sina njegova jedinoga, Gospodina našega, koji je začet po Duhu Svetom, rođen od Djevice Marije, mučen pod Poncijem Pilatom, raspet, umro i pokopan; sišao nad pakao; treći dan uskrsnuo iz mrtvih; uzašao na nebesa, sjedi s desne strane Boga Oca svemogućega; odonud će doći suditi žive i mrtve.”
Nedugo poslije nikejskog, 381. godine je u Carigradu održan još jedan koncil radi razmatranja vjerovanja u božanstvenost Duha Svetog. Njegovu božanstvenost nisu priznavali visoki svećenici biskupi. Među njima je bio i carigradski patrijarh Makdonije koji se žestoko protivio ovakvom vjerovanju. Makdonijevom nepriznavanju božanstvenosti Duha Svetog pridružio se još jedan patrijarh po imenu Usabije. On je otišao i dalje odbacujući sve što se zove Trojstvo (Tri hipostaze) tj, Otac, Sin i Duh Sveti, jer je riječ „akanim” (osoba, lice) grčkog porijekla. Ovom koncilu prisustvovalo je samo 150 svećenika od kojih su neki prihvatili vjerovanje u božanstvenost Duha Svetog, ne obazirući se na protivljenje drugih. Ovo je nepobitan dokaz da vjerovanje današnjih kršćana nije ništa drugo do zaključci sa skupova koji se zovu „svetim koncilima”. To su učenje, dakle, uspostavili ljudi i ono ni u kom slučaju nije objava sa neba. Poslije ovog, carigradskog, bilo je još mnogo koncila. Zbog proglašavanja Duha Svetog bogom, shodno odluci carigradskog koncila, tekstu pokore koji smo gore citirali dodan je i sljedeći tekst:
„I vjerujem u Duha Svetoga, svetu crkvu apostolsku, općinstvo svetih, opraštanje grijeha, uskrsnuće tijela i vječni život. Amen!”
Na ovaj način je od kršćana zaokruženo vjerovanje u Trojstvo. Ono je plod koncilskih odluka i ni u kom se slučaju ne može pripisati učenju samog Isusa. Iako je učenje o Trojstvu srž kršćanskog vjerovanja, na takvo učenje Isus nikada nije pozivao. U slučaju da je to učenje ispravno, Isus ga sigurno ne bi zanemario, nego bi njemu podučio svoje učenike. Još jednom, u vezi sa ovim, treba naglasiti da je Pavle bio taj koji je u kršćanstvo unio sve ove novine. Pavle je kao misionar i utemeljivač Crkve pred sobom imao pagane (Grke i Rimljane) koji su kao takvi bili spremni da prihvate božanstvenost čovjeka. Zato je Pavle grčku riječ „Servant” koja je u osnovi imala značenje „Dobar”, „Dobročinitelj” jednostavno protumačio kao „božanska osoba”. Osnovno značenje ove riječi je „dijete”, ali znači i „sluga”. Da bi pomirio ova dva značenja, on ju je preveo sa „sin”. Tako je Isus umjesto „Rob Božiji” postao „Sin Božiji”. Na ovaj način Pavle je olakšao put paganima da se preobraze u kršćanstvo, jer u tome nisu nailazili ništa novo, i jer su i ranije bili navikli da obožavaju

ljude[65]

2. Sumnje kojima je obavijen Pavle

Nakon što je primio kršćanstvo, bilo je za očekivati da Pavle uvažava mišljenje Isusovih učenika i da se sa njima druži, jer su oni bili ti koji su direktno od Isusa učili vjeru i bili počašćeni da rastu i odgajaju se pod njegovom kontrolom. Oni su bez sumnje, u to doba, bili najupućeniji ljudi u učenje kršćanstva. Međutim, vijesti o njemu govore drugačije. On se nakon svog velikog zaokreta u shvaćanju i vjerovanju, nije odmah uputio u Jeruzalem, nego je otputovao u jedno mjesto, južno od Damaska. To on sam priznaje u svojoj poslanici upućenoj Galaćanima. Ova oblast nosila je nekada naziv „Ism" (Ism je riječ arapskog porijekla.)[66] Šta ga je, dakle, navelo da tamo otputuje? Odgovor na ovo pitanje daje James Makinon u svojoj, izuzetno vrijednoj knjizi *Od Mesije do Konstantina* gdje on kaže da je Pavle, kako izgleda, otišao tamo, da bi proučio sadržaj nove vjere i da je tek nakon tri godine odatle krenuo u Jeruzalem, gdje će se susresti sa Petrom i Isusovim bratom, Jakovom. Družeći se sa njima Pavle je pokušao da sazna što više o Isusu i njegovom učenju[67] Ovdje se nameće jedno pitanje: Zašto je Pavle, i nakon što je prihvatio vjeru Isusovu, proveo pune tri godine u izolaciji?

3. Odnos učenika prema Pavlu

a) Odnos između Pavla i Barnabe

Barnaba je bio prvi koji je upoznao Pavla nakon njegovog dolaska u Jeruzalem. On ga je upoznao i sa ostalim apostolima i ispričao im kako je Pavle vidio Gospodina na putu za Damask, da je u njega odmah povjerovao i u Damasku smjelo propovijedao u ime Isusovo. Njih dvojica (Pavle i Barnaba) radili su zajedno na propagiranju vjere dok nisu stigli do petnaestog poglavlja Djela apostolskih. Tada se desilo nešto veoma važno - žestoko su se posvađali i prestali da se druže. Ova priča se iznenada navodi u Djelima apostolskim, tamo gdje bi je čitalac najmanje očekivao. Do ovog sukoba između Pavla i Barnabe je došlo u Antiohiji. Izgleda da je jedan od razloga za Pavlov razlaz sa Barnabom, a kasnije i sa Petrom, bio taj što su Barnaba i Petar bili strogi i dosljedni u primijeni Isusova učenja, a Pavle popustljiv. Tako npr. Pavle, za razliku od ove dvojice, novopridošlim kršćanima iz reda pagana obrezivanje (sunnećenje) proglašava neobaveznim. Pavlova poslanica Galaćanima, koju je on uputio iz Antiohije, je veoma važna za rasvjetljavanje ovog raskola, jer je to, vremenski gledano, njegova najstarija poslanica. On u njoj, po prvi put, javno obznanjuje svoje neslaganje sa apostolima i iznosi svoje mišljenje da mu nije potrebna pomoć nikog od apostola u razumijevanju i propagiranju kršćanstva. On, naime, tada po prvi put počinje tvrditi da znanje o vjeri prima direktno, putem objave. To se nedvosmisleno vidi iz njegovih riječi:

„Doista, braćo dajem vam do znanja: evanđelje koje sam propovijedio nije ljudska stvar, niti ga ja primih niti naučih od nekog čovjeka, već objavom Isusa Krista." (Galaćanima 1,11-12)

Štaviše, on u daljnjem tekstu otvoreno napada Petra, koga naziva imenom „Kefa" i optužuje ga za licemjerstvo i zavođenje Barnabe. Istovremeno, on ulaže sav trud da svojim pristalicama dokaže da on u svakom trenutku prima objavu od Boga. (Galaćanima 2,11-13). Iz ovih njegovih riječi se nedvosmisleno može zaključiti da je Pavle već u doba pisanja ove poslanice bio u sukobu sa apostolima. U njoj on obznanjuje svoj raskid odnosa sa Petrom i kaže:

„A kad je Kefa došao u Antiohiju, ja sam mu se u lice suprotstavio, jer je zavrijedio osudu", a zatim dodaje:

„Kefi, pred svima rekoh: „Ako ti koji si Židov živiš paganski, a ne židovski, kako možeš siliti

---

[65] Pogledati: **Neše'tu-l-Mesihijeti we tetawwerha** u prijevodu Abdulhalima Mahmuda, str. 135

[66] Brit**anska enciklopedija**, 17. tom, str. 389 pod naslovom „Pavlova poslanica Galaćanima 1,5-17).

[67] Pogledati: James Makinon, **From Christ to Constantine**, London, Longomans greem 1936 P.91. -Preuzeto iz *Ma hije En-Nasranijjetu* str. 172

pagane da žive židovski?" (Galaćanima 2,11 i 2,14)

Gornji citati govore da je do sukoba između Pavla i Petra, najvjerovatnije došlo, poslije održavanja jeruzalemskog koncila, na kome je odlučeno da se novoobraćeni kršćani iz reda pagana, izuzimaju iz obreda obrezivanja, bar privremeno. Odlukom ovog koncila oni su bili izuzeti od još nekih propisa koji su bili na snazi u Zakonu Mojsijevom, osim konzumiranja mesa zadavljene životinje, krvi i životinja zaklanih u ime kipova i preljube. Tom prilikom Pavle je stavio Mojsijev zakon van snage za novoobraćene kršćane, istina uz izdavanje odluke da je to privremeno, dok se novoobraćeni kršćani ne ustabile u vjeri i dok ne postanu spremni za prihvatanje svih obaveza koje propisuje jevrejski zakon. Pavle navodi kako je Petar pokazao nerazumijevanje prema paganima, novoobraćenim kršćanima, pa je javno morao da se usprotivi Petru ovim riječima:

„Ako ti koji si Židov živiš paganski, a ne židovski, kako možeš siliti pagane da žive židovski?" (Galaćanima 2,14)

U jednoj studiji pod naslovom "Naše svete knjige" Džej Metili dolazi do sljedećeg zaključka:

1. Barnaba i ostali apostoli u početku su prihvatili Pavla i povjerovali vjerovali mu, misleći da je povjerovao u sve što se od kršćana traži.

2. Zbog toga se Barnaba družio sa Pavlom duže vremena.

3. Barnaba je napustio Pavla kada je između njih došlo do sukoba u mišljenju o vjerskim pitanjima.

4. Sudionici jeruzalemskog koncila nisu u potpunosti dokinuli obred obrezivanja niti druge propise iz Mojsijevog zakona, nego su dopustili da to novoobraćeni pagani u kršćanstvo, mogu uraditi naknadno, računajući da je to samo prvi korak u prihvatanju svih postavki kršćanskog učenja.

5. Međutim, Pavle je ubrzo poslije toga počeo propagirati da su svi propisi Tore zauvijek dokinuti, nazivajući ih prokletstvom koga ih je Isus oslobodio:

„Krist nas je otkupio od prokletstva Zakona, postavši mjesto nas proklet, - stoji naime pisano: „Proklet svaki koji visi na drvetu." (Galaćanima 3,13)

U pogledu obrezivanja on pokušava dokazati da po Isusu u tome nema nikakve koristi i kaže:

„Za tu slobodu Krist nas oslobodio. Prema tome budite nepokolebivi, ne dopustite da vas ponovo upregnu u jaram ropstva! Pazite! Ja Pavao, velim vam: primite li obrezivanje, Krist za vas više neće imati nikakvo značenje." (*Galaćan*ima 5,1-2)

Mi smo, međutim, vidjeli da o tome Petar i Barnaba imaju sasvim drugačije mišljenje. (Galaćanima 2,11-14)

6. Kada je svijet čuo da se Pavle ovako drsko suprotstavlja apostolima koji su direktno od Isusa učili vjeru, protiv njega podigao se talas pobuna, zbog čega je bio prisiljen da se Galaćanima obrati posebnom poslanicom.

7. U ovoj poslanici on objašnjava da se oni ne slažu sa njim i zbog tog ih ukorava. Bilo bi poštenije da je rekao da se on ne slaže sa apostolima, prvim Isusovim učenicima. Ulažući sav trud da se opravda, on kaže da mu u shvatanju i tumačenju vjere nisu potrebni ni apostoli, jer znanje direktno, putem objave, dobija od Isusa. (Galaćanima 1,11-13)

8. Ova poslanica je napisana nakon jeruzalemskog koncila, što potvrđuje da je već tada bilo došlo do raskola između Pavla i apostola koji su mu na koncilu izašli u susret stavši na njegovu stranu. Da je prije, ili na samom koncilu, između njih došlo do sukoba, oni ga sigurno ne bi podržali. Međutim, Pavle u svojoj poslanici ne navodi ni jednu riječ o njihovoj pomoći, vjerovatno kao odgovor na njihovo kasnije protivljenje njegovim stavovima.

9. Sve druge Pavlove poslanice su napisane poslije ove, jer je po izjavi Džej Vej Minila, njegova poslanica Galaćanima, najstarijeg datuma. Prema tome, sve što je u njima kazano o Trojstvu, utjelovljenju, iskupu od grijeha, dokidanju propisa Mojsijeva zakona i sl. su samo lična shvatanja i razmišljanja Pavlova. U svemu ovome on nije mogao naći svoje istomišljenike među Isusovim

učenicima[68]

b) Odnos između Pavla i Petra

U djelima apostolskim sve do 15. poglavlja se spominju aktivnosti Petra. Nakon toga, odjednom, o njemu prestaje svaki spomen sve do 27. poglavlja. Zašto je bilo potrebno ovo prešutkivanje o Petru? Odgovor na ovo može se naslutiti iz Pavlove poslanice upućene Galaćanima u kojoj se kaže:

„Ali kada je Kefa (tj. Petar) došao u Antiohiju, ja sam mu se u lice suprotstavio, jer je zavrijedio osudu." (*Galaćan*ima 2,11)

Do ovoga je došlo neposredno poslije jeruzalemskog koncila. Nepobitno je dokazano da se Pavle nije suprotstavljao Petru sve do zasjedanja pomenutog koncila, pa je njegov učenik Luka cijelo ovo vrijeme pisao o Petru. Međutim, kada je Petar došao u Antiohiju, poslije održavanja jeruzalemskog koncila i tamo se suprotstavio Pavlu zbog njegovih zastranjenih shvatanja vjere.

Luka je odjednom prestao da bilježi bilo šta o njemu. Zato je Petar, u svijetlu ovih događaja, najvjerovatnije kao i Barnaba, napustio Pavla. Poslije ovog sukoba sa Pavlom u Antiohiji, Petar je, neovisno od Pavla, formirao svoj kružok pristalica za propagiranje ispravnog učenja o kršćanstvu. Na to upućuje jedna Pavlova izreka u poslanici upućenoj Korinćanima u kojoj on kaže:

„Rekoše mi, braćo moja, Klojini ukućani da među vama ima prepiranja. Ovim kanim reći da svaki pojedinac od vas govori: Ja sam Pavlov, ja sam Apolonov, ja sam Petrov, ja sam Kristov." *(Korinćanima I 1,11-12)*

Ovo govori da je već tada Kefa (Petar) bio formirao svoj nezavisni kružok i otcijepio se od Pavla. Ovo upućuje na još nešto: njih dvojica se nisu podnosili. Do ovakvog zaključka došao je pisac studije o Petru. Njen sadržaj prenosi *Britanska enciklopedija*, na 642. strani, sedmog toma.

c) Odnos između Ivana i Pavla

Odnos između Ivana i Pavla je po svoj prilici bio kao i odnos njegovih kolega Petra i Barnabe. Nakon jeruzalemskog koncila o njemu se u Djelima apostolskim ništa ne govori, iako je on bio jedna od tri centralne ličnosti na koncilu i jedan od stubova na kojima je počivala Crkva. Nije nam poznato gdje je, nakon pomenutog koncila, nastavio svoju misionarsku djelatnost. Treba naglasiti da se ovdje radi o Ivanu apostolu, jednom od Isusovih učenika, a ne o Ivanu el-Eršadu, Pavlovom učeniku, kome se pripisuje istoimeno evanđelje i tri poslanice Novog zavjeta.

d) Pavlovi protivnici

Kroz sva tri prva stoljeća historije mladog kršćanstva Pavle je imao svoje pristalice i protivnike. U trećem stoljeću je, naime, kršćanstvo, postalo zvanična vjera bizantijskog carstva, a Pavlove pristalice zadobile su simpatije dvora, što je imalo presudan značaj za daljnji razvoj kršćanstva. O nekim od ovih Pavlovih protivnika, historija nam je sačuvala šture vijesti. Među njima se ističu: arenejska, nazaretska i ebionitska sekta. Oni nisu piznavali božanstvenost Isusa, niti Pavla za apostola. Živjeli su u drugom stoljeću po Kristu. Nakon ovih sekti, u trećem stoljeću je zabilježena plodna aktivnost pristalica Pavla Samosata, a u četvrtom Lucijevih i Arijevih sljedbenika. Imena ostalih Pavlovih protivnika mogu se pročitati na kraju knjige *Ma hije en-Nasranijjetu* gdje se nabrajaju njihova imena i izvori iz kojih su preuzeta. James Makinon, pisac knjige *From Christ to Constantine* o njima daje dosta podataka, pa se čitalac može obratiti na nju. Daljnji razvoj kršćanstva išao je u pravcu vjerovanja u:

- Trojstvo,
- raspeće radi iskupa od grijeha koji je počinio Adam i
- da će Isus suditi ljudima na Sudnjem danu, a ne Bog, o čemu smo već ranije govorili.

[68] Ma hije en-Nasranijjetu str. 199-200

PETO POGLAVLJE
Svete kršćanske knjige
1. UVOD
Kad govorimo o kršćanskim svetim knjigama trebamo znati da se pred nama nalazi više knjiga koje kršćani smatraju svetim. Oni, naime, vjeruju da su sve ove knjige napisali ljudi koji su bili nadahnuti od Isusa Krista, putem Duha Svetog koji se na njih spuštao. Na taj način sve ove knjige su postale svete, a njihovi sastavljači nepogrješivi. Mi kršćanima ostavljamo da u njih vjeruju i drže ih svetima ako hoće, ali podsjećamo ih na činjenicu koja bode oči svakog istraživača, koji se bavi izučavanjem nastanka ovih knjiga, da one nisu, kako tvrde kršćani, nikakvo nadahnuće. Da bi se vjerovalo da su one zaista nadahnuće od Duha Svetog, ili direktno od Isusa Krista, ili Boga, one bi morale ispunjavati bar minimum zahtjeva da u njima nema grešaka i da se međusobno ne isključuju. Međutim, one su prepune i grešaka i međusobne isključivosti, o čemu ćemo detaljnije govoriti nakon uvoda. Prije toga, treba ukazati, da se pred nama nalazi više problema koji se moraju postaviti na svoje mjesto, i tek onda upustiti u analizu ovih knjiga. To su sljedeća pitanja:

1. Dovoljno i besprijekorno poznavanje pisca (sastavljača) svake od ovih knjiga,
2. Upoznavanje sa mjestom i vremenom kada su napisane,
3. Određivanje prvobitnog jezika na kome su one napisane, i
4. Poznavanje problema kojima se one bave.

U pogledu prva tri pitanja ne postoji saglasnost historičara koja bi mogla dati zadovoljavajući odgovor na bilo koje od ovih pitanja. Naprotiv, pred nama se nalazi ogroman broj velikih problema po svakom od ovih pitanja. Mi, zapravo, pouzdano ne znamo ništa o osobama kojima se pripisuje sastavljanje ove ili one knjige evanđelja. Umjesto toga nailazimo na brojne sumnje kojima je svaki od sastavljača ovih knjiga obavijen. Na isti se problem nailazi kada se govori o vremenu i mjestu njihova nastanka. Ne nailazimo ni na što, što bi, kad se o tome radi, bilo općeprihvatljivo. Isti problem je i pitanje jezika na kome su ove knjige prvobitno napisane. Razlog za ovakav košmar, po pitanju sastavljača evanđelja, datumu, mjestu i jeziku na kome su napisana leži u tome što ona nisu bila napisana za vrijeme Isusova života, niti po njegovom nalogu, niti od strane sastavljača koji bi mu svoju verziju mogli podnijeti na uvid i na ovjeru. Ni jedna od knjiga Novog zavjeta nije bila napisana za vrijeme Isusova života. Ovo je samo jedna strana problema. S druge strane, mnogim Isusovim prijateljima gubi se svaki trag, nakon meteža koji je nastao oko njegovog nestanka, kada su ga Jevreji optužili za bogohuljenje, uhapsili i izveli pred sud, o čemu smo već opširnije govorili.To je imalo za posljedicu da se njegove mnogobrojne pristalice i skriveni simpatizeri ili prikrivaju, ili daju u bijeg. Nedugo iza toga došlo je do rušenja jeruzalemskog hrama od strane Rimljana (70. godine po Kristu). Ovome treba dodati da većina Isusovih učenika, poznatih po imenu apostoli, nisu znali ni čitati ni pisati i da su iščekivali ponovni povratak svoga Učitelja među njih, na svijet. Oni su na osnovu jednog predskazanja, koje se pripisivalo Isusu, vjerovali da će se to desiti veoma brzo, još u njihovoj generaciji. Uz sve to treba dodati problem nedostatka papira, mastila i pera koji su bili rijetkost, a koji, možda, siromašni Isusovi učenici nisu mogli nabaviti. Svi su ovi faktori zajedno doprinijeli da tako kasno dođe do pisanja ovih knjiga, koje kršćani smatraju svetim. Datumi njihovog nastanka su različiti. Štaviše, nema jednoglasnog mišljenja o datumu nastanka nijedne od ovih knjiga, pa se za svaku od njih navodi više datuma. Zato se, u pokušaju da ovdje utvrdimo ove datume, čitaocu unaprijed ispričavamo, zato što će ih biti mnogo i što su zamršeni. A sada ćemo preći na detaljniju analizu gore navedenog.

2.KOJE SVE KNJIGE KRŠĆANI SMATRAJU SVETIM?
Kršćani smatraju svetim svojih ukupno 27 knjiga. Pored toga, oni smatraju svetim i jevrejske knjige. Kršćanske knjige se jednim imenom nazivaju Novim zavjetom, a jevrejske Starim zavjetom. Ovu

zbirku od 27 knjiga kršćani još nazivaju i Svete knjige ili Sveto pismo. Svaka knjiga se dijeli na poglavlja a poglavlja na stihove. To su sljedeće knjige:

1. Evanđelje po Mateju

To znači da se njegov sastavljač zove Matej. Dakle, nije ga sastavio sam Isus.

2. Evanđelje po Marku

To znači da se njegov sastavljač zove Marko. Dakle, nije ga sastavio sam Isus.

3. Evanđelje po Luki

To znači da se njegov sastavljač zove Luka. Dakle, nije ga sastavio sam Isus.

4. Evanđelje po Ivanu

To znači da se njegov sastavljač zove Ivan. Dakle, nije ga sastavio sam Isus.

Ovo priznaju i sami kršćani, pa pored riječi evanđelje kažu „po Mateju", „po Marku" itd. Prva tri evanđelja su slična, dok je četvrto nezavisno od njih, u više aspekata. Redoslijed koji smo naveli je redoslijed u štampanoj zbirci i on ne odgovara redoslijedu po starini nastanka, jer je zasada sigurno ustanovljeno da je od svih evanđelja, prvo napisano ono po Marku, a ne ono po Mateju. Kršćanski istraživači za ovakvu tvrdnju imaju više dokaza, a mi ćemo samo ukratko konstatirati da su sva tri evanđelja različita po obimu i da je od njih najkraće Evanđelje po Marku, što govori da je ono i najstarije. Iza njega dolazi Evanđelje po Mateju, pa onda Evanđelje po Luki. I u Matejevom i u Lukinom evanđelju nalaze se citati koji su, tekstualno gledajući, u potpunosti pozajmljeni iz Markovog i još jednog drugog zajedničkog. Prema tome, najkraće je Markovo i ono je i najstarije. Iza njega slijedi Matejevo pa Lukino. Matejevo je na drugom mjestu, jer se služio citatima iz Markovog, a Lukino na trećem, jer je Luka uzimao citate i iz Markovog i iz Matejevog. Pomenuti istraživači su mnogobrojnim poređenjima u vezi sa starosti evanđelja ustanovili da je Markovo evanđelje vremenski najstarije. O tome će kasnije biti više govora. Da još podsjetimo da riječ „evanđelje" znači „radosna vijest".

5. Djela apostolska

Ovu knjigu napisao je Luka. Ona se smatra dopunom njegovog Evanđelja koje smo već pomenuli. Ono sadržava biografiju apostola koji su bili misionari kršćanstva nakon Isusove smrti, među kojima je bio i Pavle, kome je posvećen i najveći prostor u ovoj knjizi, jer ga smatraju apostolom svih naroda. On lično nije vidio Isusa, niti je u njega vjerovao dok je bio živ. O ovome ćemo na drugom mjestu opširnije govoriti. Pavle je bio Lukin učitelj, i on ga je uveo u kršćanstvo kada je u njega počeo pozivati narode. Istraživači su ustanovili da su Djela apostolska najstarija napisana kršćanska knjiga, starija čak i od Markovog evanđelja za koje smo upravo rekli da je najstarije od svih evanđelja. Prema tome Djela apostolska su starija od svih knjiga Novog zavjeta. Ona govore o mnogim detaljima Pavlovog života, njegovom mučenju, godinama provedenim u misionarskom radu, o izmjenama u kršćanskom učenju, te o njegovom slaganju i mimoilaženju sa Isusovim učenicima[69] Zato nema nikakve sumnje da su se Djelima apostolskim koristili sastavljači evanđelja ili da su ih bar konsultirali u nekim osjetljivim pitanjima, nakon čega je svaki od sastavljača iznio svoje mišljenje o Isusu. Ovome treba još nešto dodati; da ni jedan od ovih sastavljača nije znao da piše buduće evanđelje, jer su njihove knjige nazvane Evanđeljem tek nakon njihove smrti. Ove knjige, koje se zajedničkim imenom nazivaju Evanđelje, zapravo nisu ništa drugo do lične bilješke njihovih sastavljača, od kojih je svaki od njih bilježio ono što zna, ili što su čuli o Isusu. Kao takve, ove knjige nemaju nikakvu ozbiljniju historijsku vrijednost, u pravom smislu ove riječi. Naprotiv, stil njihovog kazivanja je isprekidan, bez ikakve niti koja povezuje događaje o kojima se govori. Tačnije, to su nabacane riječi bez ikakvog ustaljenog reda. O ovom aspektu govorit ćemo kasnije, kada budemo govorili o svakom od ovih problema zasebno.

6. Pavlove poslanice

---

[69] Pogledati: Ahmed Abdulwehhab: *el-Mesihu fi musadiri-l-Akaidi- l-Mesihijjeti* str.34-35, o čemu će biti govora na str. REFERENCI ove knjige

Ovih poslanica ima ukupno četrnaest. Napisao ih je i uputio crkvama koje je on lično osnovao u raznim krajevima koje je posjetio na svome dugom putu misionara kršćanstva. One nose naziv po imenu čovjeka ili mjesta na čiju ih je adresu uputio. To su sljedeće poslanice:

1. Poslanica Rimljanima,
2. Prva poslanica Korinćanima,
3. Druga poslanica Korinćanima,
4. Poslanica Galaćanima,
5. Poslanica Efežanima,
6. Poslanica Filipljanima,
7. Poslanica Kološanima,
8. Prva poslanica Solunjanima,
9. Druga poslanica Solunjanima,
10. Prva poslanica Timoteju,
11. Druga poslanica Timoteju,
12. Poslanica Titu,
13. Poslanica Filemonu i
14. Poslanica Hebrejima.

7. Katoličke poslanice

Ovih poslanica ukupno ima sedam. To su:

1. Jakovljeva poslanica,
2. Prva Petrova poslanica,
3. Druga Petrova poslanica,
4. Prva Ivanova poslanica,
5. Druga Ivanova poslanica,
6. Treća Ivanova poslanica i
7. Judina poslanica.

Neke od ovih poslanica su obavijene velom sumnje. O tome ćemo kasnije opširnije govoriti.

8. Ivanov san

Ovo djelo se još zove „Otkrovenje". To je neka vrsta vizionarskog djela u obliku jevrejske apokaliptičke literature.

Prema tome ukupan broj ovih knjiga je dvadeset sedam. Već smo ranije rekli da su one sabrane u jednu zbirku koja se naziva Novi zavjet.

3. PRVOBITNI JEZIK NA KOME JE NAPISAN NOVI ZAVJET

Jezik kojim je govorio Isus bio je aramejski. To je jezik čije je govorno područje bila Palestina i neki dijelovi Bliskog istoka. Sigurno je ovaj jezik bio u upotrebi i kod Jevreja. Nakon toga Isusovo usmeno učenje bilo je prevedeno na grčki narodni jezik. Navedeni redoslijed poslanica ovako izgleda kod protestanata. Međutim, postoji više različitih redosljeda i svi se oni međusobno razlikuju. Tako npr. postoji redosljed koji je usvojio Rimski koncil 382. godine. Drugi redosljed je usvojen na koncilu održanom 1546. godine. Postoji redosljed koji je uspostavio Atanasije, aleksandrijski biskup u povodu Uskrsa 367. godine. Ovi spiskovi knjiga Novog zavjeta u svom se redosljedu razlikuju i od redosljeda Pavlovih i katoličkih poslanica, s obzirom na važnost i vrijednost za pojedine crkve[70] Ima mišljenja da se četiri evanđelja u prvom i drugom stoljeću uopće ne pominju. Ona se prvi put spominju tek na početku trećeg stoljeća. Tačnije to je učinio Irenej 209. godine. Poslije njega dolazi Klement Aleksandrijski koji 216. godine preporučuje da ova četiri evanđelja treba prihvatiti. Na ovaj način, zvanična crkva je prejudicirala među svijetom prihvatanje ova četiri evanđelja, a odbacivanje ostalih,

[70] Dr. Muhammed Abdullah eš-Šerkawi, Fi mukareneti-l-edjani, u izdanju Daru-l-Hidaje, Kairo 1986. god. str. 30-31

koja su također postojala[71] Takva su bila:
- Evanđelja Marcionovih i Dionisijevih pristalica,
- Evanđelje Manijevih pristalica, koje je po njihovom vjerovanju autentično,
- Evanđelje Sedamdesetorice koje se pripisuje Talamusu. Ovo evanđelje kršćani ne priznaju,
- Barnabino evanđelje. Ono postoji i dan - danas. Doživjelo je i štampano izdanje, ali ga crkva ne priznaje i smatra apokrifnim,
- Evanđelje poznato pod imenom „Opomena" i
- Sirinkahsovo evanđelje.

Što se tiče autentičnosti Novog zavjeta, treba reći da se na njegovom sastavljanju i oblikovanju radilo 350 godina. Sve do početka četvrtog stoljeća postojala je prava zbrka oko knjiga ove zbirke. Opisujući ovu situaciju Eusabije pomenute knjige dijeli na tri grupe:

1. Knjige koje su općenito prihvatljive,
2. Knjige koje su predmet polemike, ali su od strane svijeta prihvatljive,
3. Knjige koje su u potpunosti neprihvatljive.

Nabrajajući poimenice ove knjige on u prvu grupu svrstava: sva četiri evanđelja, Djela apostolska, Pavlove poslanice, i Prvu Ivanovu poslanicu. Ostale knjige među kojima i Ivanovo Otkrovenje, on ne ubraja u ovu grupu[72]

4. VRIJEME NASTANKA NOVOG ZAVJETA

Općenito se može reći da je od evanđelja, najstarije ono koje se pripisuje Marku. Napisano je oko 35. godine po Isusovu uskrsnuću. Najmlađe od sva četiri evanđelja je ono koje se pripisuje Ivanu. Napisano je između 70. i 90. godine poslije Krista. Sve se ovo odvijalo u vremenu prepunom burnih događaja i najrazličitijih previranja, poznatih po svojoj surovosti, što je natjeralo mnoge od Isusovih pristalica da se prikrivaju i djeluju u tajnosti. Najstarije knjige koje je prihvatila crkva mladog kršćanstva bile su Pavlove poslanice. Iako ovaj misionar nije bio Isusov učenik, njegovo učenje je imalo primat nad ostalima, zahvaljujući, prije svega, svojim poslanicama koje su napisane prije evanđelja. One su bile i ostale nezaobilazna literatura u izučavanju ranog kršćanstva sve do današnjih dana. Četiri evanđelja su kompletirana u jednu zajedničku zbirku oko 150. godine po Kristu. Do ovoga je došlo zahvaljujući Marcionovom poduhvatu koji je 140. godine po Kristu, poduzeo ovaj korak s ciljem da kršćanske svete knjige sakupi u jednu zbirku i na taj način ograniči utjecaj Starog zavjeta. Od tada se ova zbirka ravnopravno koristi. Zaključak: Samo Allah zna kada, gdje i kako su ova četiri evanđelja dobila konačnu formu i stekla tretman svetih knjiga[73]

5. PREPISIVANJE I ŠTAMPANJE NOVOG ZAVJETA

Općenito je poznato da je Mesijina misija trajala od 30. do 33. godine n.e. On i njegovi učenici su govorili aramejskim jezikom. Istim jezikom su govorili i njegovi protivnici. Aramejski jezik je bio jezik na kome su prvobitno napisana i evanđelja. Ukratko, to je bio jezik generacije koja je živjela u njegovo vrijeme. Nakon perioda nešto dužeg od dvadesetak godina počele su se pojavljivati prve kršćanske knjige. Bile su to Pavlove poslanice, za koga smo ranije rekli da nije bio iz kruga Isusovih učenika. Nakon toga uslijedio je drugi period u trajanju od oko petnaestak godina. Poslije njega pojavilo se prvo od evanđelja. Bilo je to evanđelje po Marku, koji također nije bio Isusov učenik. Najstariji primjerci prvih kršćanskih knjiga do nas su doprli na grčkom jeziku. To znači da je najstarije poznato evanđelje grčki prijevod sa aramejskog jezika. Evanđelje, čak i danas nakon prijevoda sa aramejskog na grčki i sa grčkog na druge svjetske jezike, po svom sadržaju i stilu nosi tragove aramejskog jezika, prvobitnog jezika na kome je napisano i kojim je govorio Isus i njegovi učenici. Prvi štampani tekst Evanđelja bio je onaj koji je priredio Erazmus i koji je ugledao svjetlo dana 1516. godine. Prije ovoga tekst je bio

---

[71] Šejh Muhammed Ebu Zehre, Muhadaratun fi-n-Nasranijeti, štampana u Karačiju 1987. god. str. 39.
[72] Ahmed Abdulwehhab, El-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti, str. 34-35
[73] Ahmed Abdulwehhab, El-Mesihu fi *mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti*, str. 34-35.

čuvan u rukopisima[74]

6. EVANĐELJE PO MATEJU

Prije nego što počnemo govoriti o Evanđelju po Mateju, moramo se prvo upoznati sa njegovim sastavljačem, Matejom. Ko je, dakle, taj čovjek kome se pripisuje ovo evanđelje? Ako se vratimo na izvore i pažljivo pročitamo tekstove koji o njemu govore, vidjet ćemo da se u tom pogledu nalaze dva teksta. Prvi tekst se nalazi u Evanđelju po Marku, a drugi tekst spominje sam Matej o kome je ovdje govor. Marko u svome evanđelju na jednom mjestu kaže:

„Prolazeći, opazi Levi, Alfejev sin, čovjek koji je sjedio u carinarnici, te mu reče: Hajde za mnom! On ustade i pođe za njim." (Marko 2,14)

Ovdje se spominje Levi, Alfejev sin, čovjek koji je sjedio u carinarnici, ali ne i samo ime Matej. Ako ovaj tekst uporedimo sa onim što spominje Matej u svom evanđelju, da je Mesija prolazeći pored carinarnice vidio čovjeka koji sjedi u carinarnici, po imenu Matej, možemo pretpostaviti da je čovjek koji je sjedio u carinarnici (samim tim što se isto mjesto spominje i po jednoj i po drugoj verziji) bio Matej koga Marko spominje pod imenom Levi, Alfejev sin. Prema tome, možda se radi o istoj osobi, u jednom slučaju spomenutoj pod imenom Matej, a u drugom pod imenom Levi, Alfejev sin. Kažemo možda, jer je možda Mesija pored ovog mjesta prošao dva ili više puta i jednom vidio Levija, Alfejeva sina, a drugi put Mateja. Dakle ne mora nužno biti da se u oba slučaja radi o istoj osobi, nego je to samo vjerovatna mogućnost. Ovo je sve što se o ovome može reći[75] Ovdje je potrebno razjasniti jedan problem: Da li je Matej (Levi, Alfejev sin) koji je sjedio u carinarnici i kao carinik sakupljao „desetinu" za Rimljane, zbog čega se i zove Matej Aššar, isti onaj Matej koji je napisao istoimeno evanđelje, ili postoji neki drugi Matej koji ga je napisao? Ovaj problem nameće se zbog toga što se pomenuti Matej spominje u trećem licu:

„Kad Isus pođe odatle dalje, opazi čovjeka imenom Mateja gdje sjedi u carinarnici te mu reče: Hajde za mnom! On ustade i pođe za njim." (Matej 9,9)

Ako je isti ovaj Matej sastavljač istoimenog evanđelja, nelogično je zašto je za sebe upotrijebio treće lice, a ne prvo. Ovo je još jedan problem koji se postavlja pred kritičare i na koji je potrebno odgovoriti. Tvrdnja da je isti ovaj Matej napisao ovo evanđelje, obavijena je opravdanom dozom sumnje, jer postoji mogućnost da je neko drugi napisao ovo evanđelje pod njegovim imenom kako bi imalo bolju prođu kod svijeta[76] Moris Bikaj također sumnja da je neko od Isusovih učenika mogao biti sastavljač Evanđelja po Mateju[77] Stvarnost koja se pred nas postavlja čitajući Evanđelje po Mateju, a postavlja je da je, bez ikakve sumnje, njegov sastavljač Jevrej. Ovo se može vidjeti iz njegove naklonosti prema Jevrejima i njegovog dubokog razumijevanja njihovog položaja. On čak i pored žestokih osuđivanja farizeja i njihova licemjerstva, zbog čega se protiv njih vodila prava kampanja, ne zaboravlja da ukaže na Isusove riječi:

„Nemojte misliti da sam došao ukinuti Zakon i poslanike! Ne dođoh da ih ukinem, već da ih ostvarim. Jer, zaista, kažem vam, dok opstoji nebo i zemlja ni jedna jota, ni jedna kovrčica slova iz Zakona sigurno neće nestati, a da se sve ne ostvari." (Matej 5,17-18)

Da krenemo dalje u našem upoznavanju sa Matejem. Za njega historičari kažu da je propovijedao učenje kršćanstva u mnogim zemljama, te da ga je smrt zatekla u Abesiniji. O ovome se slažu svi. Međutim, ne slažu se oko godine i mjesta njegove smrti. Neki kažu da je umro 70. godine po Kristu.

---

[74] Ahmed Abdulwehhab, el-Mesihu fi-l-mesadiri-l-akaidi-l-mesihij- jeti, str. 42.

[75] Ovo kažemo zato što je Isus svoje učenje propovijedao u mjestu Kafarnaum, jednoj oblasti Galileje, gdje je ostao duže vremena, u istom mjestu gdje je radio Matej. Zato njegov prolazak više puta pored istog mjesta nije nikakvo čudo, nego je čak i vjerovatan.

[76] Ima mišljenja koja govore da je povezivanje Matejevog evanđelja sa učenikom Matejem, čista mašta i da za to nema nikakva osnova. Ovakvog je mišljenja i sam komentator ovog evanđelja C.Fenton.

[77] Pogledaj: Muhammed Abdullah eš-Šerkavi, *fi mukarenet -l- edjan,* str. 173

Drugi kažu da je umro u Abesiniji 62. godine po Kristu, nakon što je u njoj proveo 23 godine misionarskog rada. Ako je to tačno, onda se postavlja pitanje, gdje je i na kom jeziku napisao svoje evanđelje? S druge strane, ako je svoje evanđelje namijenio propagiranju kršćanstva među Jevrejima, postavlja se pitanje kojim su jezikom tada Jevreji govorili? Dalje se postavlja pitanje, da li je Matejev jezik bio isti kao i jezik kojim su govorili Abesinci, među kojima je propagirao kršćanstvo? Zašto onda svoje evanđelje nije posvetio Jevrejima?
Sva ova i druga pitanja postavili su stručnjaci za izučavanje uporednih religija i njihove historije, kako oni iz ranijih, tako i iz kasnijih perioda, od kojih su svaki, prema svojim saznanjima, dali svoje mišljenje u pokušaju da daju odgovor na ova pitanja. Nastavit ćemo sa pokušajem da iskristaliziramo ovo mišljenje u cilju dobijanja preciznog odgovora na ova pitanja, prije svega, na kom jeziku je do nas doprlo Evanđelje po Mateju? Odgovor na ovo pitanje glasi: „Evanđelje po Mateju do nas je došlo preko grčkog jezika." Međutim, ovdje se postavlja pitanje da li ga je njegov sastavljač napisao na grčkom ili nije? Zašto? Odgovor na ovo pitanje je da Matej svoje evanđelje nije prvobitno napisao na grčkom jeziku, preko koga je do nas došlo. O ovome, koliko nam je poznato, nema nikakvih neslaganja među istraživačima. Na kom je, onda, drugom jeziku napisano? Ko ga je preveo na grčki jezik? Kada ga je njegov sastavljač napisao? Kada je prevedeno? Gdje je prevedeno? Na sva ova pitanja naučnici su dali različite odgovore, pa ćemo njihova mišljenja po svakom od ovih pitanja ukratko navesti:
1. U vezi sa prvobitinim jezikom Matejeva evanđelja, naišli smo na sljedeće odgovore i mišljenja: Većina kršćanskih učenjaka smatra da je Matej svoje evanđelje napisao na hebrejskom ili sirskom jeziku. Ovako govore, iako znaju da je hebrejski već bio izumro u Palestini i da je Isus govorio aramejskim, živim jezikom ovih krajeva.
- Džirom, najpoznatiji kršćanski naučnik u ovoj oblasti, smatra da je to bio hebrejski jezik. I neki drugi tvrde da je ovo evanđelje napisano na hebrejskom jeziku i da se jedino Matej od svih sastavljača evanđelja razlikuje od ostalih u izboru jezika na kome su pisali Novi zavjet.
- Međutim, dr. Post u svom *Leksikonu Svetog pisma* kaže da postoje neki koji tvrde da je Matej svoje evanđelje napisao na grčkom jeziku. On lično podržava ovo mišljenje čime se izdvaja od većine kršćanskih historičara koji se bave ovim problemom.
- Libanski profesor Džordžis Zevin u svom prijevodu ovog Evanđelja na francuski jezik kaže da je Matej „Radosnu vijest" (tj. svoje evanđelje) napisao u Jeruzalemu 39. godine na hebrejskom jeziku i da ovo evanđelje ima svoj prijevod na grčki jezik, ali ne navodi ime prevodioca[78]
Pisac knjige *Zehiretu-l-Elbab* kaže da je Matej svoje evanđelje napisao 41. godine po Kristu na jeziku koji je u to doba bio govorni jezik u Palestini, hebrejskom ili sirokaldejskom i da je nakon toga prevedeno na grčki. Grčki prijevod je nadživio svoj original koji se zagubio u jedanaestom stoljeću. Prema tome, mišljenja se svode na to da je Matej svoje evanđelje napisao na jednom od sljedećih jezika:
- hebrejskom, kakvog su mišljenja najpoznatiji kršćanski naučnici kao što su Libanac Džordž Zevin i Džirom,
- hebrejskom ili sirskom, kako vjeruje većina kršćana,
- grčkom, kako smatra prof. Post, ili
- hebrejskom ili sirokaldejskom, kako smatra pisac knjige *Zehiretu- l-Elbab*
Što se tiče vremena i mjesta pisanja Evanđelja po Mateju, mišljenja o tome se mogu svesti na sljedeća:
- Ibn el-Batrik nastanak Evanđelja po Mateju smiješta u doba rimskog cara Klaudija, ali ne navodi tačnu godinu. Međutim, on određuje mjesto njegova nastanka, tvrdeći da je to bio Jeruzalem. Pomenuti car Klaudije došao je na vlast 18. godine nakon Isusova uskrsnuća, što znači da je Matej svoje evanđelje napisao poslije 45. godine po Kristu, pod uvjetom da se prihvati tačnom činjenica da je

[78] Abdurrahman Bek Efendi Badže, *el-Fariku bejne-l-mahluki we-l-haliki,* prvo izdanje bez datuma, str. 14.

Isus živio 33 godine.
- Pisac knjige *Vodič u Sveto pismo* kaže da je Matej svoje evanđelje napisao prije evanđelja koja su napisali Marko, Luka i Ivan, kako misli i većina kršćana. Marko i Luka su svoja evanđelja napisali prije razaranja Jeruzalema od strane Rimljana 70. godine po Kristu.
- Pisac knjige *Zehiretu-l-Elbab* kaže da je Matej svoje evanđelje napisao 41. godine po Kristu.
- Libanski profesor Džordžis Zevin kaže da je to bila 39. godina po Kristu i da je mjesto pisanja bio Jeruzalem.
- Dr. Post smatra da je Matej svoje evanđelje napisao prije razaranja Jeruzalema i da je to bilo između 60. i 65. godine po Kristu.
- Horn kaže da je to bilo 37., 38., 39., 41., 43., 48., 61., 62., 63., 65. ili 90. godine po Kristu. Njegovo mišljenje dijeli Bek Ibrahim Halil koji je bio svećenik kršćanstva prije nego što je primio islam[79]
Prema tome nema sigurnog i jednoglasnog mišljenja o datumu nastanka ovog evanđelja, sve dok se mišljenja o ovome toliko razilaze. *Leksikon Svetog pisma* ne razrješava ovaj problem već se i u samom njemu kaže: „Neki stari poznavaoci smatraju da je ono nastalo u 8. godini nakon Isusova uskrsnuća, dok drugi vjeruju da je ono napisano 15. godine po uskrsnuću[80] Kao što je neslaganje po pitanju vremena nastanka ovog evanđelja, takvo je neslaganje i po pitanju mjesta njegovog nastanka. Svetac Abrenimije mjesto nastanka Evanđelja po Mateju određuje i kaže da je to bilo u Jeruzalemu 39. godine na hebrejskom jeziku.
- Ibn Batrik za mjesto nastanka evanđelja po Mateju određuje Jeruzalem.
- Pisac knjige *Zehiretu-l-Elbab* kaže da je to bilo u Palestini,
- Libanski profesor Džordžis Zevin kaže da je to Jeruzalem, a
- Ibrahim Halil smatra da je ono napisano u Antiohiji[81]

Što se tiče prevodioca koji je orginalni tekst Evanđelja po Mateju preveo na grčki, koliko nam je poznato, nijedan od historičara, izuzimajući Ibn el-Batrika, ne pominje njegovo ime. Ibn el-Batrik kaže da je to bio Ivan, sastavljač istoimenog evanđelja. Međutim, u ovome ga ne podržava nijedan od historičara. Da bi problem bio još veći, ovo evanđelje se nalazi na prvom mjestu, ispred ostala tri. Da li je tačno da je Matej svoje evanđelje napisao prije svih ostalih, uključujući i Marka? Zaključak do koga su došli najistaknutiji kritičari Novog zavjeta je da je Marko svoje evanđelje napisao prije Mateja.

1. Sadr ' aj Evanđelja po Mateju

Glavne crte ovog evanđelja podsjećaju nas kao da je ono nastavak Starog zavjeta u pojedinim oblicima. Ono je napisano s ciljem da dokaže da je Isus upotpunio historiju Izraelćana. Da bi postigao svoj cilj, njegov sastavljač neprekidno navodi citate iz Starog zavjeta i ukazuje da se Isus ponašao kao Mesija koga su Jevreji očekivali. Ovo evanđelje počinje navođenjem Mesijinog rodoslovlja. Matejevo neslaganje sa Lukom u pogledu Mesijinog rodoslovlja predstavlja dodatni problem. Na ovo neslaganje ukazuju svi stari i novi istraživači kršćanstva i osuđuju to kao nedopustivu grešku. Pored toga ovo evanđelje obiluje i mnogobrojnim greškama preuzetim iz Starog zavjeta u pogledu njegovog navođenja kao predskazanja budućih događaja. Jedno od takvih predskazanja je i njegovo očekivanje Smaka svijeta prije smrti Mesijinih savremenika koji su od njega slušali i učili o vjeri. Međutim do ovoga nije došlo.

2. Prigovor Matejevoj verziji u kojoj se spominje pohod Maga

- Između Jeruzalema i Betlehema je oko pet milja.
- Matej se nije družio i učio od Mesije, osim u onoj godini u kojoj je uskrsnuo.
- Luka, Marko i Ivan ništa u svojim evanđeljima ne spominju o pohodu maga.
- Matej nije prisustvovao Isusovom rođenju, nego je priču o tome prenio preko nepovjerljiva čovjeka[82]

[79] Ibrahim Halil El-Gufran str. 16.
[80] N.M. isto mjesto. Pogledati Leksikon Svetog pisma str. 382 i 833
[81] N.M. isto mjesto

- Matej je također slagao kada je rekao da je Isus rekao da će u zemlji biti zakopan tri dana i tri noći. On kaže da je (po njihovom vjerovanju) Isus umro u šest sati u petak, a ukopan u prvom satu noći uoči subote, a da je uskrsnuo iz mrtvih u nedjelju ujutro. Po ovoj tvrdnji Isus je u grobu ostao jedan dan i dvije noći.
Ove vijesti, također, nemaju neprekidan lanac predaje, a da bi predaja bila vjerodostojna, potrebno je da se ispune sljedeći uslovi:
1. da broj prenosilaca nije mali,
2. da veći broj prenosilaca vijest također, čuje od većeg broja osoba koje su bile svjedoci događaja,
3. da u njihovim riječima nama nikakvog međusobnog neslaganja i isključivosti.
4. da nisu skloni laži.
Kad se radi o evanđelju stvari ovdje ne stoje tako, jer je broj prenosilaca samo četiri čovjeka nepoznate prošlosti. Dokaz za to je neslaganje o njihovoj prošlosti i samih kršćanskih učenjaka. U daljem tekstu ćemo navesti mišljenje profesora Ahmeda Abdulwehhaba u pogledu evanđelja po Mateju.

3. Evanđelje po Mateju

Matej je čovjek jevrejskog porijekla. Sumnja se da je bio Isusov učenik jer u svom evanđelju kaže:
„Kad Isusu pođe odatle dalje, opazi čovjeka imenom Mateja gdje sjedi u carinarnici...” (Matej 9,9),
Dakle on je sebe spomenuo u trećem licu.
Datum nastanka ovog evanđelja pada između 85. i 105. godine po Kristu, odnosno oko 60 godina poslije uskrsnuća. (Pogledati na str. 127) Mjesto nastanka ovog evanđelja je negdje u Antiohiji ili na sjeveru Palestine.

4. Problemi oko ovog evanđelja se ogledaju u:

1. Pogrešnom pozivanju na neka predskazanja iz Starog zavjeta.
2. Očekivanju brzog Smaka svijeta, još u doba Isusovih savremenika, prije nego što njegovi učenici završe propovijedanje evanđelja u izraelskim gradovima.
3. Na kraju evanđelja se kaže da je Isus svojim učenicima rekao:
„Dana mi je sva vlast, nebeska i zemaljska. Zato idite i učinite sve narode učenicima mojim. Krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetog!” (Matej 28,18-19)[83]

7. EVANĐELJE PO MARKU

O Marku kome se pripisuje jedno od evanđelja, ne zna se ništa detaljnije, ni kako je njegovo puno ime, ni kakav je njegov odnos sa Isusom, ni da li ga je uopće poznavao i sa njim se družio. Ima mišljenja da je njegovo pravo ime Ivan, a da je Marko njegovo prezime. Lično se nije družio sa Isusom niti od njega slušao njegovo učenje. U poodmaklim godinama, kako kaže Babijas, slijedio je Petra (oko 135. godine po Kristu) koji je pokušavao pomiriti Isusovo učenje sa novim zahtjevima vremena[84] Nejnham, također, priznaje da za Marka niko nije rekao da je bio u bliskom odnosu sa Isusom,niti da je značajnije bio poznat u ranoj Crkvi. Međutim, Šejh Muhammed Ebu Zehre kaže da je Marko bio jedan od Sedamdesetorice za koje kršćani vjeruju da se na njih spustio Duh Sveti, a da nije spadao u dvanaest Isusovih apostola. On dalje kaže da je Markova porodica u doba Isusa živjela u Jeruzalemu. Pomenuti Marko bio je Barnabin sestrić, jednog od dvanestorice Isusovih učenika poznatih pod imenom apostoli (hawarijjuni). Marko je sa Barnabom i Pavlom putovao u Antiohiju u njihovoj misiji

---

[82] Pogledati svojevrsnu raspravu koju je o ovome pokrenuo pisac knjige **El-Fariku bejne-l-mahluki we-l-haliki**. U njoj se u detalje pobija la’ maga na koju se poziva Matej. Pogledati na str. 28 ove knjige njegov prigovor na priču koju Matej navodi u drugom poglavlju svoga Evanđelja.

[83] Ahmed Abdulwehhab **el-Mesihu fi mesadiri-l-Akaidi-l-mesihijjeti** str. 65. - Problemi oko Matejevog evanđelja ne završavaju se sa ovim, jer ih ima na stotine, od kojih smo naveli samo neke. Ko o tome želi da nešto više sazna neka se obrati na knjigu **El-fariku bejne-l-mahluki we-l-haliki,** gdje se o njima opširnije govori
[84] Tuhfetu-l-eribi fi reddi ala ehli-s-Salibi, na marginama. str. 20

misionara kršćanstva, odakle se ponovo vratio u Jeruzalem. Zatim se ponovo susretao sa Barnabom i pridružio mu se na njegovu putu za Kipar. Tamo su se ponovo rastali i Marko je sa Kipra otputovao za Sjevernu Afriku. U Egipat je došao polovinom prvog stoljeća i u njemu se nastanio. Odatle je povremeno odlazio u druge krajeve Sjeverne Afrike i Rim, ali je Egipat zadržao i dalje kao stalno mjesto boravka sve do smrti, gdje su ga pagani ubili 62. godine po Kristu. U knjizi *Murudžu-l-ahbari fi teradžumi-l-ebrari* se kaže da je Marko nijekao božanstvenost Mesije i u svome shvatanju slagao se sa Petrom, jednim od apostola. U njoj se dalje kaže da je svoje evanđelje napisao na traženje i insistiranje Rimljana. Marko je svoje evanđelje, kako tvrdi većina kršćanskih učenjaka, napisao na grčkom jeziku. Doktor Post se slaže sa ovom tvrdnjom da je Marko svoje evanđelje napisao na grčkom i to mišljenje podržava u svom *Leksikonu Svetog pisma*. Pored ovoga on u njemu kaže, da je to učinio u Rimu, a kao dokaz mu služi to da je Marko u njemu dao objašnjenje nekih latinskih riječi. Ibn el-Batrik kaže da je ovo evanđelje napisano u Rimu u doba cara Nerona i da ga je napisao Petar, prvi među apostolima, i da ga je pripisao Marku[85] Međutim, ako se zna da je Petar bio Markov učitelj i prvi među apostolima, kako izjavljuje sam Ibn el-Batrik, kako objasniti to da on prenosi mišljenje svoga učenika? Kakvog smisla ima da Petar pripisuje Marku što je njegovo lično, a ne Markovo? Zar to nije čudno? Zato pisac knjige *Vodič u Sveto pismo* kaže: „Smatra se da je pisanje Markova evanđelja organizovao Petar 61. godine, kako bi se odužio narodu u kojem je djelovao.„Iz njegovih riječi - Smatra se...” kao da je htio izraziti svoje neslaganje sa ovim mišljenjem?! To mišljenje dijelimo i mi. Postoje i drugačija mišljenja; da je Marko svoje evanđelje napisao tek poslije Pavlove i Petrove smrti. Njega dijeli stari pisac Irinej[86] Petar je pogubljen u Rimu 65. god. po Kristu po nalogu Nerona.

Sva ova neslaganja s opravdanjem nas navode da posumnjamo u to ko je sastavljač Evanđelja po Marku. Da li je to bio lično Marko, ili Petar u Markovo ime? Da li se Marku samo pripisuje, ili ga je on zaista napisao? Da li je to bilo po savjetu Petra, ili ga je Marko napisao poslije Petrove smrti?

Ko je onda pravi sastavljač Evanđelja po Marku? Kako se opredijeliti za jednu od gore navedenih mogućnosti?

Što se tiče vremena pisanja Evanđelja po Marku i u tom pogledu postoje različita mišljenja:

- Horn ka’e: „Evanđelje po Marku napisano je između 56. i 65. god. po Kristu, najvjerovatnije 60. ili 63. godine.”
- Ovo njegovo mišljenje dijeli i Ibrahim Halil koji je bio kršćanski svećenik, ali je poslije toga primio Islam. (Pogledati *Risaletu-l-gufran* str. 17.)
- Pisac knjige *Vodič u Sveto pismo* ka’e da je to bilo 61. god. po Kristu.

Međutim, ako je Marko ubijen 62. god. po Kristu, kako je po nekima mogao svoje evanđelje napisati 63. ili čak 65. godine?!

1. Problemi oko Evanđelja po Marku

1/1 Evanđelje je prvobitno pisano rukom dugi niz stoljeća. Postoji stotine rukopisa Evanđelja po Marku koja su doprla do nas. Problem je u tome što ne postoje dva u potpunosti identična rukopisa.

1/2 Nema jednoglasnog mišljenja oko posljednjeg poglavlja Evanđelja po Marku. Njegovo 16. tj. posljednje poglavlje, sadrži dvadeset stihova, ali oni su od devetog do dvadesetog nepouzdani. Ovaj svršetak je na osnovu nekih važnih izvora kao što je revidirani uzorak Novog zavjeta, nepouzdanog porijekla.

1/3 U odnosu na primijerke Evanđelja po Marku koji su danas u upotrebi, u četrnaestom i petnaestom stihu posljednjeg poglavlja, se nalaze dodaci grčkoj verziji koja je bila u upotrebi u 15. stoljeću, o čemu ovdje nema dovoljno prostora za dublju analizu.

1/4 Iz gore pomenutog, jasno se vidi da niko od ljudi tačno ne zna kako se završava Evanđelje po

[85] Pogledaj: Ibn el-Batrik: *Kitabu-t-Tarihi-l-Medžmu*, štampano u Bejrutu 1905. godine str. 96. red 20

[86] Ebu Zehre, Predavanja o kršćanstvu, str. 46. - Šejh Ebu Zehre u ovom podržava mišljenje dr. Kadokasa, profesora historije crkava na Oksfordu.

Marku i da veo tajne, kojom je obavijen njegov svršetak, podsjeća na nejasnoće oko ličnosti Marka, kome se ovo evanđelje pripisuje.
Profesor Abdulwehhab rezimira mišljenja o Evanđelju po Marku, uzimajući izjave istaknutih kršćanskih naučnika, koji su u ovaj problem dobro upućeni, i kaže:
„Općepoznato je da je Marko Petrov učenik i sljedbenik, a ne učenik samog Isusa. Također je poznato da je on svoje evanđelje napisao u Rimu, nasuprot mišljenja koja govore da je ono napisano u Antiohiji ili Egiptu. Datum sastavljanja ovog evanđelja se smiješta između 65. i 75. godine po Kristu, iako preovladava mišljenje da je to bilo 65. ili 66. godine po Kristu, odnosno oko 35. godine po Isusovu uskrsnuću.
Problemi Evanđelja po Marku:
1. Ne postoje dva istovjetna primjerka u rukopisu,
2. Kraj evanđelja od devetog do dvadestog stiha je nepouzdan i oko njega nema jednoglasnog mišljenja.[87]

8. EVANĐELJE PO LUKI

Evanđelje po Luki je po redu na trećem mjestu u Novom zavjetu. Po pitanju ličnosti njegovog sastavljača nema nikakvog neslaganja, s obzirom na njegovo ime i sigurnost da ga je on, zaista, napisao. Za pomenutog Luku je dokazano da je bio Pavlov učenik, da je svoje evanđelje napisao po uputstvu svoga učitelja i da nije bio jevrejskog porijekla. Luka je Pavla pratio na njegovim mnogobrojnim putovanjima i pomagao mu u njegovim poslovima. U Pavlovim poslanicama na ovo se ukazuje na više mjesta. Zna se da je Pavlove poslanice koje govore o njegovom životu, napisao Luka. Zato nije nikakvo čudo da se u njima, na više mjesta, spominje Lukino ime. U pogledu Lukina zanimanja, jedne predaje govore da je bio ljekar, a druge slikar. Što se tiče njegovog rođenja, izvori govore da je to bilo u Antiohiji. Lukino zanimanje i bavljenje liječništvom, na što ukazuje Pavle u svojoj poslanici upućenoj Kološanima („Pozdravljaju vas ljubljeni liječnik i Luka i Dema", Kološanima 4,14) i Ibn el-Batrik u svojoj knjizi *Kitabu-t-Tarihi El-Medžmu 'u*, poslužilo je svećeniku Ibrahimu Seidu u izvođenju zaključka, da je između ostalog i to pomoglo Luki da precizno i s velikom dozom naučne zrelosti piše pomenuta djela[88] Rekosmo da postoje neki historičari koji misle da je Luka po zanimanju bio slikar. Prema tome, i oko njegovog porijekla postoji neslaganje u pogledu mjesta rođenja i zanimanja. Da li je on onda po porijeklu iz Antiohije, ili se rodio u Bizantiji a odrastao u Rimu? Da li je bio ljekar ili slikar? Ako se kaže u pogledu zanimanja da je istovremeno bio i ljekar i slikar, nameće se problem kako spojiti Antiohiju i Rim? Još jednom treba podvući da se svi slažu da je Luka bio Pavlov učenik, a ne učenik Isusa ili nekog od njegovih učenika. Pomenuti Pavle odigrao je veoma opasnu ulogu u kršćanstvu, kao što smo već ranije rekli.

1. Za koga je Luka napisao svoje evanđelje

Svećenik Ibrahim Seid tvrdi da je Luka svoje evanđelje namijenio Grcima, kao što je Matej svoje evanđelje namijenio Jevrejima, Marko Rimljanima a Ivan zajedničkoj crkvi. Međutim, ko god uzme da pročita Evanđelje po Luki, na samom njegovom početku naći će da stoji:

„Budući da su mnogi pokušali srediti pripovijedanje o događajima što su se dogodili među nama, kako su nam ih predali oni koji su od početka bili očevi i sluge Riječi, učini se i meni dobro, pošto sam ih pomno ispitivao sve od početka, da ti ih napišem po redu, preuzvišeni Teofile, da se osvjedočiš o sigurnosti nauke koju si primio." (Luka 1, 1-4)

Za pomenutog Teofila Ibn el-Batrik kaže da je bio istaknuti rimski, a ne grčki učenjak. Sa njime se

---
[87] Ahmed Abdulwehhab, el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti, str. 127.
[88] Ko se želi detaljnije upoznati sa ovim problemom, neka se obrati na izuzetno vrijednu knjigu od egipatskog inženjera Ahmed Abdulwehhaba pod naslovom el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi- l-mesihijjeti, Kairo 1978. str. 55, pogledati, također, *Leksikon Svetog pisma,* str. 820.

slaže i svećenik Ibrahim Seid[89]
Neslaganje oko ovoga se ovdje ne završava, nego neki tvrde da je pomenuti Teofil bio Egipćanin, a ne Grk. Ako je to tačno, onda Luka svoje evanđelje nije pisao ni za Grke ni za Rimljane, nego za Egipćane.

2. Datum nastanka Evanđelja po Luki

Doktor Post smatra da je Evanđelje po Luki napisano prije razaranja Jeruzalema i prije Djela apostolskih (Luka je pisac i Djela apostolskih). Apostolska djela su napisana 62. ili 63. godine po Kristu. Luka je svoje evanđelje najvjerovatnije napisao u Cezareji u Palestini, između 58. i 60. godine po Kristu, dok je Pavle bio u zatočeništvu. Neki tvrde da je Luka svoje evanđelje napisao prije toga. Iz ovoga se razumije da je Luka svoje evanđelje napisao za vrijeme Pavlova života (dok je ovaj bio u zatočeništvu). Poznati naučnik Laron tvrdi da je Luka svoje evanđelje napisao poslije Petrove i Pavlove smrti i nakon što je Marko napisao svoje evanđelje. Horn kaže: „Treće evanđelje naspisano je ili 53. ili 63. ili 64. godine po Kristu". Iz ovoga se može zaključiti da postoje različita mišljenja o vremenu nastanka ovog evanđelja, kao što postoje različita mišljenja o njegovom sastavljaču i dileme da li je on iz Antiohije ili Rimljanin, o čemu smo ranije govorili. Pored toga, ne zna se pouzdano kome je ovo evanđelje namijenjeno; za Grke, Rimljane ili Egipćane. Jedino što nije, u vezi s Lukom sporno, je to da je on Pavlov učenik i da nije bio učenik Mesijin, niti nekog od njegovih učenika.

3. Još neka mišljenja o Evanđelju po Luki

Moguće da je sastavljač Evanđelja po Luki materijal za ovo evanđelje sakupio na prostorima Palestine ili Sirije u periodu između 70. i 80. godine po Kristu, ako ne i prije. Postoje neki koji misle da je Luka svoje evanđelje napisao negdje u Grčkoj (Ibrahim Halil, *el-Gufran*, str. 17.), nakon čega ga je tokom sedamdestih godina, uskladio sa Evanđeljem po Marku i u konačnoj formi izdao između 80. i 85. godine po Kristu. Oko pet godina poslije toga, on je napisao svoju drugu knjigu Djela apostolska kojom je htio odgovoriti na pitanja upućena od strane rimskih službenika i učenjaka toga vremena, među kojima se isticao Teofil. Ovu svoju knjigu on je objelodanio 95. godine po Kristu[90] Iz Lukinih riječi se može razumijeti da je bio stranac i da nije poticao iz roda Jevreja. Govoreći o ovome profesor Abdulwehhab u vezi s Evanđeljem po Luki kaže:
„Lukino Evanđelje: Luka lično nije vidio Isusa. Uvod njegova evanđelja kazuje da je on svoje evanđelje napisao i uputio na adresu čovjeka zvanog Teofil. Luka ne tvrdi da je svoje evanđelje napisao po nadahnuću, nego samo kaže da je evanđelje rezultat napornog rada. On je pisac i Djela apostolskih. Evanđelje po Luki napisano je oko 80. ili 85. godine po Kristu, a Djela apostolska pet godina kasnije kao njegov dodatak. Oko 95. godine po Kristu, njegovo prvobitno napisano evanđelje sa Djelima apostolskim pojavilo se u jednoj zbirci. To znači da je Evanđelje po Marku napisano oko pedeset godina po Isusovu uskrsnuću. Stari kršćanski učenjaci poput Klementa Aleksandrijskog, Tertulijana, Origena, Euzebija i Jeronima, smatraju da je Luka iz Antiohije, da nije bio Jevrej i da je svoje evanđelje prepisao iz pribilješki nekog od Pavlovih prijatelja.

4. Problemi oko Evanđelja po Luki

4/1 Zapadna verzija Evanđelja po Luki ne slaže se sa aleksandrijskom i bizantijskom verzijom.
4/2 Kod Evanđelja po Luki pojedini stihovi se ponavljaju po dva puta na različitim mjestima. Ovakvih stihova ima ukupno jedanaest.
4/3 Po Evanđelju po Luki Isusovo rodoslovlje se ne slaže sa onim koje navodi Matej. Ono se ne slaže ni sa imenima dalekih predaka koja navodi Stari zavjet[91]

9. EVANĐELJE PO IVANU

---
[89] Ibn el-Batrik **Kitabu-t-Tarihi-l-Medžmu'u**, Bejrut 1905. god. str.96.
[90] Ahmed Abdulwehhab, **el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti**, Kairo, str. 127.

[91] Ahmed Abdulwehhab el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti str. 65-67

Zasigurno je dokazano da je Isus među svojim učenicima, zvanim apostoli, imao jednog kojeg je posebno volio. To je bio Ivan, sin Zebedejev. Ovo je, kao što smo na početku rekli, zasigurno dokazano. Međutim, ono što nije dokazano je to da je ovaj isti Ivan sastavljač Evanđelja po Ivanu. U ovo sumnjaju mnogobrojni istraživači, među kojima i kršćani. Zašto? Zato što se ovo evanđelje odlikuje nečim što je postalo temelj kršćanskog učenja - tvrdnjom da je sam Isus bog. Po tome se ono razlikuje od sva tri ranije pomenuta evanđelja, koja o ovome, bar otvoreno, ne govore. Ovo evanđelje raspravlja o filozofskim pitanjima, što nedvosmisleno govori o bliskoj vezi njegovog sastavljača sa filozofskim kretanjima i kulturom sredine u kojoj je živio. Kao što po pitanju ostalih evanđelja nailazimo na mnogobrojna neslaganja u vezi sa njihovim sastavljačima, datumom nastanka i jeziku na kome su napisana, te iste probleme susrećemo i u vezi sa ovim evanđeljem, samo što su oni ovdje još više izraženi. Rasprave oko ovog evanđelja su poprimile poseban tok i one se dobrim dijelom razlikuju od rasprava o drugim evanđeljima. Kad o ovome govorimo, možemo reći, da se pred nama nalazi veliki broj stručnjaka iz oblasti historije religije, naročito kršćanstva, koji bez ikakva sakrivanja i ustručavanja izjavljuju da je sve što je u vezi sa Evanđeljem po Ivanu, s obzirom na njegovu tematiku, ličnost sastavljača, vrijeme njegovog nastanka i druga pitanja po kojima odudara od ostalih evanđelja, obavijeno velom sumnje i nemogućnostima da se na sve to da zadovoljavajući odgovor. Među njih spadaju:
- Džon Marš,
- Grant,
- M. Kolman,
- Stadlin,
- Dr. Post,
- Džordžis Zevin,
- pisac knjige *Vodič u Sveto pismo*,
- Čarls Boter,
- Moris Bikaj i drugi.

Ovakav stav je u:
- *Britanskoj enciklopediji i*
- *Američkoj enciklopediji*

Džon Marš u predgovoru svog komentara evanđelja po Ivanu pod naslovom *Nemogućnost potvrde* kaže: „Teško je, ako ne i nemoguće, dokazati i potvrditi bilo koji od problema Evanđelja po Ivanu”. On navodi primjere pa kaže:
- Ko je bio Ivan za koga se kaže da je napisao evanđelje?
- Gdje je živio?
- Kome je posvetio svoje evanđelje?
- Koje je izvore koristio?
- Kada je napisao svoje evanđelje?

Moguće da je pisac Evanđelja po Ivanu Ivan Marko, a ne Ivan sin Zebedejev. Ivan Marko imao je svoj kružok istomišljenika i djelovao je među strancima, a ne među Jevrejima.
Ovaj kružok je bio pod utjecajem Ivana Krstitelja[92]
O tome ćemo nešto opširnije govoriti u jednoj od sljedećih, zasebnih cjelina. Što se tiče Granta, za njega se može reći da on zastupa mišljenje da je pomenuti Ivan bio kršćanin i da, najvjerovatnije, ne vodi porijeklo od Jevreja. On dalje smatra da je Ivan bio pod jakim utjecajem helenskog učenja i filozofije, iako je sam bio istočnog ili grčkog porjekla. O mjestu nastanka Evanđelja po Ivanu, Grant iznosi sljedeću konstataciju:

[92] Dr. Abdullah eš-Šerkawi, Fi mukareneti-l-edjani, Kairo 1986. godine str.143.

„Vrlo je vjerovatno da je Ivan svoje evanđelje napisao u Antiohiji, Efezu, Aleksandriji ili Rimu.” Navođenje mjesta mogućeg nastanka, Evanđelje po Ivanu, Grant opravdava tvrdnjom da su to bili glavni centri djelovanja i propovjedanja kršćanstva u bli 'em i daljem okru 'enju u prvom i drugom stoljeću po Kristu kao i tvrdnjom... da su pomenuta mjesta bila u stalnom kontaktu, jedna sa drugim,. Ibn el-Batrik smatra da je Ivan svoje evanđelje napisao na ostrvu Patmos u Egejskom moru, koje je tada pripadalo bizantskom carstvu[93]

1. Tematika Ivanova evanđelja

Ivan je svoje evanđelje napisao sa ciljem da služi kao udžbenik kršćanskog učenja i crkvene liturgije unutar crkve s jedne, i propagiranja van crkve, s druge strane.

Ovo evanđelje zadire u pitanja koja su na kraju prvog i početku drugog stoljeća bila kamen spoticanja u kršćanskom svijetu. U tom periodu se širilo gnostičko učenje kroz koje se Isus pokušavao promovirati u boga, što ga je učinilo nestvarnom osobom, stvorenjem u kome se bog privremeno pojavio u ljudskom liku i koje nije osjetilo bol ni gorčinu smrti. Sve ovo, zaista, zrači iz Evanđelja po Ivanu. Grant o tome kaže: „Ivan je, bez sumnje, morao znati za postojanje ostala tri evanđelja koja su međusobno slična. Ivan je svoje evanđelje napisao s ciljem da dopuni ili ispravi tri ranije napisana.[94]

1/1. M. Kolman

Komentarišući drastična neslaganja između Evanđelja po Ivanu i ostala tri, M. Kolman kaže da je Ivan imao različite teološke poglede od ostalih misionara kršćanstva. Stadlin tvrdi (kako prenosi Šejh Muhammed Ebu Zehre) da je cijelo Evanđelje po Ivanu napisao neko od učenika aleksandrijske škole. Profesor Ebu Zehre dodaje: „Osporavanje od strane kršćanskih učenika mogućnosti da je Evanđelje po Ivanu napisao Ivan , sin Zebedejev, nije nikakva novost niti pitanje koje je pokrenuto u naše vrijeme. Naprotiv, oko ovoga se vodila žučna polemika od početka drugog stoljeća po Isusu. I tada je bilo osporavanja mogućnosti da je Ivan apostol napisao ovo evanđelje. Među značajnim imenima tog vremena ističe se Irenej, Polikarpov učenik. Ovaj posljednji je bio učenik Ivana apostola. On nije potvrdio da je od svog učitelja čuo istinitost tih priča koje govore da ovo evanđelje pripada Ivanu apostolu, jer da je to bilo tačno, on bi s tim sigurno upoznao svoga učenika Polikarpa, koji bi to, opet, prenio svome učeniku Ireneju. Da je Irenej znao ovakvo nešto, on bi sigurno to, kasnije, kad se o tome razvila diskusija, potvrdio.

1/2. Mišljenje dr. Posta

Dr. Post navodi različita mišljenja oko datuma nastanka Evanđelja po Ivanu. Sam on spada u grupu pristrasnih kršćana koji tvrdi da je ovo evanđelje napisao lično Ivan apostol i kaže: „Ono je vjerovatno napisano 95.,98. ili 96. godine po Kristu”. Istovremeno Ibn el-Batrik spominje da je Ivan svoje evanđelje napisao u doba cara Trajana. Međutim, Horn navodi druge datume nastanka Evanđelja po Ivanu. On smatra da je ono moglo biti napisano 68.,69. ili 70. godine po Kristu, mada ne isključuje mogućnost da je to moglo biti i 89. ili 98. godine. Drugi istraživači, među kojima je i Ibrahim Halil, bivši kršćanski svećenik koji je primio islam, su mišljenja da je Evanđelje po Ivanu napisano između 110. i 115. godine po Kristu. (Pogledati: *el-Gufran*, str. 38)

2. Koji su razlozi nastanka ovog evanđelja

Džordž Zevin, Jusuf Hori i pisac knjige *Vodič u Sveto pismo* kažu da neki ljudi nisu vjerovali da je Isus bog i da su takvo mišljenje podržavale mnogobrojne istočnjačke sekte, pa je od Ivana zatraženo da napiše još jedno evanđelje koje bi potvrdilo vjerovanje u Isusovu božanstvenost. Kao rezultat toga bio je nastanak Evanđelja po Ivanu. Džordž Zevin navodi čak i imena nekih istaknutih osoba koje nisu priznavale božanstvenost Isusa. Među njima su bili Širintos i Ebison sa svojim pristalicama. Oni su u

---

[93] Dr. Muhammed Abdullah eš-Šerkawi, Fi mukareneti-l-edjani str. 144

[94] Ibn el-Batrik, Prethodni izvor, str. 100.

Ibn el-Batrik, prethodni izvor, str.100.

kršćanskom učenju pobijali svaku pomisao da je Isus bog i tvrdili da je on samo čovjek. Zbog toga su se visoki svećenici iz Azije i drugih krajeva sastali i od Ivana zatražili da napiše jednu opširnu knjigu o Isusu, u obliku evanđelja, u kojoj će napisati sve o njegovoj božanstvenosti, što su bili izostavili ostali sastavljači evanđelja. Treći od gore pomenutih istraživača (pisac knjige *Vodič u Sveto pismo*) u potpunosti podržava ovo mišljenje[95] Čarls Boter smatra da je Evanđelje po Ivanu prepuno gnostičkog učenja, jer se na samom početu Evanđelja po Ivanu kaže:

„U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga - i Riječ bijaše Bog...” (Ivan 1,1)

On kaže da je ovo čista gnoza i da Isusovo učenje i lično vjerovanje ni u kom slučaju nije bilo Trojstvo. Njega je kroz svoje gnostičko učenje izmislio Pavle sa svojim pristalicama, što je Isusa učinilo nestvarnom osobom, nebeskim stvorenjem u čijem se ljudskom obliku utjelovio Bog. Ovo značenje imaju početne riječi Evanđelja po Ivanu. Njima se htjelo reći da je Riječ bila Bog, a zatim postala tijelo u kome se pojavio među nama. *Američka enciklopedija* kaže da je učenje Evanđelja po Ivanu nemoguće pomiriti sa učenjem ostala tri, jer ako ustvrdimo da je ovo tačno, automatski ostala tri proglašavamo apokrifnim. Britanska enciklopedija kaže da nema nikakve sumnje da je Evanđelje po Ivanu krivotvoreno i da je njegov sastavljač imao za cilj da potpali sukob između dva apostola, Ivana, sina Zebedajeva i Mateja. I da na kraju navedemo mišljenje Morisa Bikaja, savremenog istraživača tri religije, judaizma, kršćanstva i islama. On kaže da u vezi Evanđelja po Ivanu postoji mnogo problema, kako po pitanju njegovog sastavljača, tako i po pitanju problematike koju obrađuje, prvenstveno zato što se u svome učenju sukobljava sa preostala tri evanđelja. Prema tome, pojavljuje se problem kome vjerovati Mateju, Marku, Luki ili Ivanu[96]

3. Zaključna riječ o Evanđelju po Ivanu

Na pitanje kada je napisano Evanđelje po Ivanu ne može se dati precizan odgovor. Sumnje u to da li je ovo evanđelje sastavio apostol Ivan su veoma starog datuma i one su prisutne od početka prvog stoljeća po Kristu. Polikarp, učenik apostola Ivana, kao i Irenej, Polikarpov učenik o ovome ništa ne govore. (Predavanja o kršćanstvu u prijenosu od Stadlina.) O vremenu nastanka ovog evanđelja također se ništa pouzdano ne zna. Dr. Post, strastveni zagovornik Ivana apostola, tvrdi da je ovo evanđelje napisao Ivan apostol 95., 98., ili 96. godine po Kristu.

Horn kaže: „Ovo evanđelje je napisano 68., 69., 70., 89. ili 98. godine. Za cilj je imalo da potvrdi božanstvenost Isusa nakon što su Širintos i Ebison sa svojim pristalicama u propagiranju kršćanstva tvrdili da je on samo čovjek. ”(Pogledati *Mukaddimetu-r-reddi-l-džemili*, str. 52. od dr. eš-Šerkawija.)

4. Još nekoliko podataka u rasvjetljavanju pitanja: Ko je sastavljač Evanđelja po Ivanu?

Historijski izvori govore da je u Maloj Aziji postojala grupacija kršćana koja je odbijala da prizna da je ovo evanđelje sastavio Ivan. To je bilo oko 165. godine po Kristu. Ova grupacija je imala veliki broj pristalica. O njoj je od 374. do 377. godine naširoko govorio Svetac Epifanije. Ovdje se nameće sljedeće pitanje: Da li bi ovako brojna grupacija na tim prostorima i u tome vremenu, vodila tako dugu i žučnu raspravu, da nije bilo nikakve sumnje u originalnost Evanđelja po Ivanu? Odgovor je da sigurno ne bi[97] Pored toga, sam sadržaj Evanđelja po Ivanu govori da ono nije izašlo iz pera Ivana apostola. Njegov tekst na mnogo mjesta nagovještava da je njegov sastavljač, gotovo zasigurno, bio neki od jevrejskih učenjaka, dobro upučen u način jevrejskog shvatanja i razmišljanja. (Pogledaj npr. sljedeće stihove: 4,27 7,15 9,7 4,9 7,49 1,21 4,25 6,14 7,4 12,34 7,22 1,28 i 7,37.) Ovome svemu treba dodati da je Ivan, sin Zebedejev, bio nepismen i neuk čovjek, o čemu nedvosmisleno govore Djela apostolska (4,13). Zato se sa sigurnošću može vjerovati da je sastavljač Evanđelja po Ivanu potjecao iz bogate i poznate

[95] Muhammed Abdullah eš-Šerkawi, **Fi mukareneti-l-edjan,** str 248. i Muhammed Ebu Zehre, **Muhadratun fi-n-nasranijjeti,** str. 49-50.

[96] Moris Bikaj: el-Kutubu-l-mukaddeset fi dawi-l-mearifi-l-hadiseti, Kairo, str. 93.

[97] Britanska **enciklopedija**, trinaesti tom, str. 198

porodice[98] Istovremeno, Ivan apostol, kao siromašni ribar, teško da je mogao imati iole značajniji ugled u sredini u kojoj je živio. Svemu ovome treba dodati da se četvrto evanđelje (Evanđelje po Ivanu) po svojoj tematici, sadržaju i stilu znatno razlikuje od ostala tri evanđelja[99] Prvi koji je počeo tvrditi da je Evanđelje po Ivanu napisao Ivan apostol bio je Irenej (umro 177. godine po Kristu.) Kršćanski učenjaci su mišljenja da ono nije dovoljno precizno i da ne može odgovoriti kritici koja mu se upućuje.
Međutim, čak i mišljenja onih učenjaka koji nastoje da dokažu da je Evanđelje po Ivanu vjerodostojno, gotovo da se u potpunosti podudaraju sa najnovijim saznanjima da bi sastavljač ovog evanđelja mogao biti Ivan el-Eršad, a ne sam apostol Ivan, sin Zebedejev[100] Pomenuti Ivan el-Eršad je jedan od Isusovih učenika, ali se on ne ubraja među dvanaest apostola. Njemu je Isus u posljednjim danima pred smrt bio dozvolio da ga prati i sa njim se druži. Ivan el-Eršad kao bistar i obrazovan mladić isticao se u poznavanju Starog zavjeta. Potjecao je iz ugledne kuće saduceja. O svemu ovome, kako tvrdi kršćanski učenjak Arens Diki Bereketullah, govori u svome evanđelju[101] Međutim, pomenuti Ivan el-Eršad ni u jednom izvoru i ni u jednoj prilici se ne spominje zajedno sa dvanaest apostola, pa prema tome i ne spada u njih. Uz sve ovo treba napomenuti da je Ivan, sin Zebedejev obješen po nalogu Agripe I 44. godine po Kristu. Ovo tvrde Čarls Alfred, Robert Ezler i neki drugi kršćanski učenjaci. (Pogledati: prethodni izvor od Ibrahima Halila na str. 38.)

5. Rezime mišljenja o sastavljaču Evanđelja po Ivanu

U četvtom evanđelju (Evanđelju po Ivanu) postoji više mjesta iz kojih se vidi da ovo evanđelje ne pripada Ivanu apostolu, nego nekoj drugoj osobi, koja je, najvjerovatnije, bila učenik nekog od Isusovih apostola[102] Pretposljednja rečenica Evanđelja po Ivanu koja glasi:
Ovo je taj učenik što svjedoči za ovo i napisa ovo. I znamo da je istinito njegovo svjedočanstvo. (Ivan 21,24), je sporna, i vjerovatno ju je dodao neki od kasnijih efeških učenjaka ranog kršćanstva. Zaključak do koga su došli noviji kršćanski istraživači kao što su prof. Starter, pisac knjige Četiri evanđelja i svećenik Bereketullah Ejm, pisac knjige Kidemu we aslijjetu-l-enadžili-l-erbeati je sljedeći:
5/1. Nije dokazano da je Isus ili neki od njegovih učenika tvrdio da se Bog utjelovljuje u ljudskom liku.
5/2. Prvi koji je počeo pisati o utjelovljenju Boga u ljudskom liku i tako interpretirati Isusovo učenje je bio čovjek koji je Isusa vidio kao dvanaestogodišnjak i koji od Isusa nije dobio nikakvo znanje, jer mu nije bio ni učenik.
5/3. Utemeljivač ovakvog učenja je čovjek potpuno nepoznate prošlosti, o kome se, izuzimajući tekstove koji mu se pripisuju, gotovo ništa ne zna. Kakve je bio naravi, ukusa i pogleda? Kakve su bile njegove sklonosti? Odakle mu ovakvo učenje? Od koga ga je naučio? Gdje je proveo svoj život? Kakve su bile njegove veze sa učenicima?
5/4. Ovakvo učenje je objelodanio u 95. godini po Kristu, kada je imao 70 godina starosti. Od Pavlove smrti tada je bilo prošlo punih 28 godina (jer Pavle je umro 67. godine po Kristu).
5/5. Pošto je Pavle, koji je bio već davno umro, u svojim poslanicama utemeljio učenje o utjelovljenju Boga u ljudskom liku i to javno propagirao, ispada da Ivan el-Eršed nije bio prvi koji je počeo govoriti o tome, nego Pavle[103]

6. Rezultati najnovijih istra ’ivanja

Profesor Ahmed Abdulwehhab u kratkim crtama iznosi rezultate do kojih se došlo najnovijim istraživanjima u vezi sa Evanđeljem po Ivanu. On kaže:

[98] Pogledati npr. 18,15-16 3,1 7,5 19,38 7,45 11,37 i 12,10
[99] Britanska **enciklopedija**, trinaesti tom, pod naslovom „Jhon” na str. 83.
[100] Pogledaj Mine-l-Mesihi ila Konstantin str 119, London 1936. i Ma hije En-Nasranijjetu, str. 144.
[101] Kidemu we aslijjetu-l-enadžili el-erbeati, drugi tom, str 131.
[102] Pogledati *Četiri evanđelja* od Startera, str 431/443.

[103] Muhammed Teki el-Usmani **Mahije en-nasranijjetu**, bez datuma izdanja, str. 141/157.

- Evanđelje po Ivanu napisano je u obliku udžbenika za izučavanje kršćanskog učenja i izvođenje liturgije u crkvi, s jedne, i propagiranje kršćanstva van crkve, s druge strane.
- Sastavljač evanđelja nije jevrejskog porjekla, već neki kršćanin sa istoka ili iz Grčke.
- Ovo evanđelje je napisano u Antakiji, Efezu, Aleksandriji, ili možda čak u Rimu, jednom od velikih gradova i centara u kojima je u prvom i drugom vijeku po Kristu, zabilježena snažna aktivnost na propagiranju kršćanstva. Svi navedeni centri u pomenutom periodu bili su u stalnoj vezi.
- Evanđelje po Ivanu napisano je u periodu između 70. i 90. godine po Isusovom uskrsnuću.
- Ovo evanđelje ispravlja datum raspeća i smješta ga u četvrtak uoči Pashe, (kada se kolju ovnovi za Pashu), dok ostala tri evanđelja govore da je to bilo u petak.
- Evanđelje po Ivanu, za Isusa, pored ostalih, koristi i naziv i Sin Božiji.
- Za razliku od ostalih evanđelja Evanđelje po Ivanu se bavi tematikom koja je bila prisutna u kršćanskom svijetu na kraju prvog i na početku drugog stoljeća po Kristu, gnostičkim učenjem koje je nastojalo da dokaže da je Isus bio nestvarna ličnost i Božije stvorenje koje se, privremeno, pojavilo u ljudskom liku, koje nije osjetilo bol raspeća i gorčinu smrti. Ovo evanđelje je došlo da pobije takvo učenje, da potvrdi da je Isus bio ljudsko stvorenje u kome se Bog utjelovio, da je osjećao bol i gorčinu smrti[104] Pošto je Ivan istovremeno bio i kršćanin i helenista pod snažnim utjecajem helenske kulture i filozofije u jevrejskom okruženju, on je morao biti impresioniran stoicizmom. Džon Marš, komentator Evanđelja po Ivanu, smatra da u vezi sa ovim evanđeljem nema ni jednog pitanja na koje se sa sigurnošću može dati zadovoljavajući odgovor. Tako se zasigurno ne zna ni ko je njegov sastavljač, ni gdje je živio, niti za koga je napisano, kao ni koji su izvori korišćeni i kada je napisano. Postoji mogućnost da je ovo evanđelje napisao Ivan Marko, a ne sam Ivan, sin Zebedejev, jedan od dvanaestorice apostola.

7. Glavni problemi oko Evanđelja po Ivanu

1. Ranija tri evanđelja govore da je glavni dio svoje misije Isus proveo u Galileji, dok Evanđelje po Ivanu govori da je Judeja bila centar njegovog djelovanja.
2. Bilo bi za pretpostaviti da se ovo evanđelje završava sa dvadesetim poglavljem. Postojanje dvadeset i prvog poglavlja je izvor sumnje i kamen spoticanja.
3. Za razliku od ostala tri evanđelja, Evanđelje po Ivanu otvoreno, između ostalog, govori o božanstvenosti Isusa[105]

10. KOJI SU IZVORI KORIŠĆENI U SASTAVLJANJU EVANĐELJA

Sastavljači tri slična evanđelja, Matej, Marko, i Luka, koristili su sljedeće izvore u pisanju svojih evanđelja:
1. Nepoznati izvor na aramjeskom jeziku čiji je grčki prijevod bio dostupan sastavljačima evanđelja.
2. Jedan drugi dokument koji je predstavljao prvobitnu verziju Evanđelja po Marku (Primitive Mark). Ovaj stari dokument bio je napisan u obliku zabilješki na osnovu Petrovih kazivanja o Isusu Kristu.
3. Treći dokument poznat pod oznakom (L) predstavlja zbirku kazivanja o Isusu Kristu. Ovaj dokument u sastavljanju svoga evanđelja koristio je jedino Luka[106.] Ovo se može predstaviti ovako:

Pogledaj u vezi sa ovim mišljenjem Morisa Bikaja u prethodnom izvoru na str. 95. Postoji i drugačiji pregled prvobitnih izvora evanđelja. Njega predstavlja Otac Bomar Libjan. Za njega se može reći da je mnogo kompliciraniji od ovoga koji smo mi naveli. Navodi ga Moris Bikaj u ranije pomenutoj knjizi na str. 97. Podjela Svetog pisma (Biblije) na poglavlja kakva je danas, prvi se put pojavila 1200. godine. Ovakvu podjelu napravio je biskup Centerbury Stiven Langiton 1227. godine. Kasnije je 1551. godine

---

[104] Ahmed Abdulwahhab, el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti, str. 65/69.
[105] Ahmed Abdulwehhab, Fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti, str. 70
[106] Ibrahim Ahmed Halil, el-Gufranu bejne-l-islami ve-n-nasranijjeti, Kajro 1409./1989., str.15.

poglavlja podijelio na stihove i označio ih rednim brojevima pariški izdavač Robert Stivenon.

11. RUKOPISI

1. Sinajski rukopis koji potječe iz četvrtog stoljeća i koji sadržava i Stari i Novi zavjet.

2. Aleksandrijski rukopis koji potječe iz petog stoljeća sadržava Novi zavjet. Na grčkom je jeziku i nedostaju mu neki dijelovi.

3. Vatikanski rukopis koji potječe iz četvrtog stoljeća. Sadržava Stari i Novi zavjet i nedostaju mu neki naslovi.

4. Afrički rukopis koji potječe iz petog stoljeća. Na grčkom je jeziku i ima puno nedostataka (Ibrahim Halil, prethodni izvor, str. 38.).

Ovo znači da je najstariji poznati rukopis Starog zavjeta napisan dvije hiljade godina i više nakon njegove objave, a da je najstariji rukopis Novog zavjeta koji nam je poznat, napisan četiri stoljeća nakon Isusovog uskrsnuća[107]

12. GLAVNI PROBLEMI EVANĐELJA

1. Međusobno veliko neslaganje,
2. Greške u citiranju Starog zavjeta,
3. Problem raspeća,
4. Problem uskrsnuća i pojavljivanja nakon toga. O ovome smo opširnije govorili ranije.

A sada ćemo nešto opširnije reći o svakom od ovih problema:

U vezi sa prvom tačkom, međusobnom neslaganju evanđelja, nailazimo na šest sljedećih problema:

1. Neslaganje po pitanju Isusovog porijekla,
2. Imena učenika,
3. Nepodudarnost predaja,
4. Postojanje predaja koje se međusobno isključuju,
5. Iskrivljavanje Isusovih imena i nedvosmislenih riječi i
6. Predskazanja koja se nisu obistinila.

1. Isusovo porijeklo

Neslaganja u vezi sa Isusovim porijeklom svode se na sljedeće:

1. Po onome što navodi Matej, Isus vodi porijeklo od Josipa Drvodjelje.

2. Navodeći lozu Isusova rodoslovlja i Matej i Luka, određuju Josipa Drvodjelju za njegovog zakonskog oca. Ovo čine zato da bi ga preko Josipa Drvodjelje doveli u vezu sa Davidom i dokazali da vodi porijeklo od njega.

3. Međutim, ko pažljivije pročita rodoslovlje koje navodi Matej, bez ikakvih poteškoća će primijetiti da se ne slaže sa onim koje navodi Luka. Ovo može uočiti svako, čak i obični čitalac. Pored ovoga, lozu ranih Isusovih predaka navode i knjige Starog zavjeta, posebno Knjiga postanka i Prva knjiga ljetopisa (Treće poglavlje). Onaj dio loze rodoslovlja koji navodi Stari zavjet ne slaže se ni sa onim što navodi Matej, ni sa onim što navodi Luka. Navest ćemo samo jedan primjer Matejevog i Lukinog neslaganja: Luka Isusovo rodoslovlje navodi preko Jeseja sina Davidova, a Matej preko njegovog sina Salomona. Kako pomiriti ovo neslaganje? Pored ovoga postoje i druga neslaganja i s tim u vezi čitalac se može obratiti na pomenute izvore, među kojima je posebno važna Prva knjiga ljetopisa, jedna od jevrejskih svetih knjiga koja navodi porijeklo Izraelćana.

1/1. Loza porijekla od Davida do Isusa (kako je navodi Matej)

1. Salomon,	8. Joatam,
2. Roboam,	9. Ahaz,
3. Abija,	10. Ezekija,

[107] Ibrahim Halil, prethodni izvor, str. 38.

4. Asa,
5. Jozafet,
6. Joram,
7. Ozija,
15. Salatiela,
16. Zorobabel,
17. Abijud,
18. Elijakim,
19. Azora,
20. Sadok,
11. Manasija,
12. Amon,
13. Jozija,
14. Jehonija,
21. Ahim,
22. Elijud,
23. Eleazar,
24. Matan,
25. Jakov i
26. Josip...Isus.

1/2. Loza porijekla od Davida do Isusa (kako je navodi Luka)

1. Natan,
2. Matatin,
3. Menin,
4. Melejin,
5. Elijakim,
6. Jonam,
7. Josip,
8. Juda,
9. Simeon,
10. Levi,
11. Matat,
12. Jorim,
13. Eliezer,
14. Isus,
15. Her,
16. Elmadam,
17. Kozam,
18. Adi,
19. Melki,
20. Neri,
21. Salatiel,
22. Zorobabel,
23. Rezin,
24. Joanan,
25. Jodin,
26. Josek,
27. Semej,
28. Matati,
29. Maat,
30. Nagaj,
31. Hesli,
32. Nahum,
33. Amos,
34. Matati,
35. Josip,
36. Janej,
37. Melki,
38. Levi,
39. Matat,
40. Heli,
41. Josip...Isus.

2. Neslaganje evanđelja o imenima apostola

Matejeva verzija imena Isusovih učenika(apostola). (Matej 10,1-4):

1. Šimun, koji se još zove Petar,
2. Andrija, njegov brat,
3. Jakov, Zebedejev,
4. Ivan, njegov brat,
5. Filip,
6. Bartolomej,
7. Toma,
8. Matej, carinik,
9. Jakov Alfejev,
10. Tadej,
11. Šimun Kananac i

12. Juda Iskariotski.

Markova verzija imena Isusovih učenika poklapa se sa ovom koju navodi Matej. (Marko 3,16-19)

3. Neslaganje evanđelja o imenu apostola

Lukina verzija imena Isusovih učenika (apostola) kako ih navodi u svome evanđelju (Luka 6,13-16):

1. Šimun Petar,
2. Andrija, njegov brat,
3. Jakov,
4. Ivan,
5. Filip,
6. Bartolomej,
7. Matej,
8. Toma,
9. Jakov Alfejev,
10. Šimun Revnitelj,
11. Juda, brat Jakovljev i
12. Juda Iskariotski.

Ivan spominje imena nekih od apostola, među kojima je još jedan Juda, za koga on kaže da je „Juda, ne Iskariotski." (Ivan 14,22)

Više je nego očito, da između onoga što u vezi apostola kaže Matej i Marko s jedne strane i Luka i Ivan , s druge strane, postoji neslaganje. Zbog toga Džon Kirn kaže da pri pisanju evanđelja nije vođeno ni najmanje računa o provjeri imena ličnosti, čak ni kad se radi o apostolima. Tako se Juda, sin Jakovljev, ne spominje pri nabrajanju imena apostola ni kod Mateja, ni kod Marka. Umjesto njega, u njihovim evanđeljima se spominje Libaus, zvani Tadej. Štaviše, Juda (ne radi se ovdje o Judi Iskariotoskom) u zvaničnim prijevodima Evanđelja po Luki, čas se spominje kao Juda, Jakovljev brat, a čas kao Juda Jakovljev sin.

4. Predaje koje se međusobno ne sla 'u

Ovakvih primjera imamo više. Navest ćemo samo neke:

a) Smokvino stablo - Matej u svom evanđelju kaže:

„Poslije toga uđe Isus u hram Božiji, istjera sve koji su kupovali i prodavali u hramu. Mjenjačima novca isprevrta stolove, a prodavačima golubova klupe te im reče: - Stoji pisano: Kuća moja neka bude kuća molitve, a vi je pretvarate u špilju razbojničku." (Matej 21,12-14)

„Tada ih ostavi, krenu iz grada u Betaniju i tu prenoći. Kad se sutradan rano vraćao u grad, ogladnje. Opazi smokvu kraj puta i priđe, ali kako na njoj ne nađe ništa, osim lišća, prokle je: Nikada više na tebi ne bilo roda! I smokva se smjesta osuši." (Matej 21,17-19)

Markovo kazivanje ove priče u njegovom evanđelju se razlikuje od ove koju navodi Matej. On kaže da se to desilo dok se Isus vraćao iz Betanije u Jeruzalem, dakle prije Isusova ulaska u hram. Po Mateju se smokva smjesta osušila, a po Marku to su učenici primijetili tek sljedeći dan, kad su se s Isusom vraćali u Betaniju. Mi kažemo da se ista priča kazuje na dva različita načina. (Pogledati: Markovo evanđelje 11,12-23)

b) Drugi primjer različitog kazivanja jedne te iste priče je u vezi s molbom dvojice Zebejedevih sinova Ivana i Jakova. Marko kaže da su njih dvojica jednog dana zamolili Isusa da jednog od njih postavi sa svoje desne, a drugog sa lijeve strane na nebu. (Marko 10,35-37). Kazujući istu priču Matej kaže da je to zamolila njihova majka, a ne oni. (Matej 20,20-21)

c) Treći primjer različitog kazivanja jedne te iste priče je istjerivanje nečistog duha iz opsjednute osobe. Ovu priču kazuju Matej, Marko i Luka, ali svaki na različit način. (Pogledati; Marko 5,2-13 Luka 8,27-

37 Matej 8,28-34)

5. Predaje koje isključuju jedna drugu

Sljedeći primjeri su dokaz da u evanđelju ima predaja koje jedna drugu isključuju. Npr.

a) Ivan Krstitelj i Isus

Ivan Krstitelj (Zaharijev sin) i Isus Krist su se međusobno dobro poznavali. Bila su to dva proroka koji su istovremeno živjeli i družili se. Dovoljno je još reći da su bili rođaci. O tome se govori i u samom evanđelju. (Pogledaj, Luka 3,15-22, Ivan 1,26-32, Marko 1,7-10). Na svim ovim mjestima se nedvosmisleno kaže da je Ivan Krstitelj poznavao Isusa Krista. Međutim, Matej i Luka sve ovo zaboravljaju i kažu da je Ivan Krstitelj, kada je bio uhapšen poslao dvojicu svojih učenika Isusu da ga pitaju da li je on očekivani Mesija ili nije. (Matej 11,2-5) i Luka 7,18-21)

b) Petar i Isus

Evanđelje govori da je Isus Petra ostavio za svoga zamjenika među apostolima i da mu je rekao: „Blago tebi Šimune, Jonin sine, jer tebi to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj nebeski! A ja ti kažem: Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i Vrata pakla neće je nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskog, pa što god svežeš na zemlji bit će svezano i na nebesima, a što god razriješiš, bit će razriješeno i na nebesima." (Matej 16,17-19). Međutim, Matej domalo iza toga mijenja mišljenje i slaže se sa Markom da je Petru Isus rekao: „Sotono idi mi s očiju!" (Matej 16,23). Kako Isus za Petra čas kaže da mu je zamjenik na zemlji, a čas da je Sotona?

6. Još jedan primjer Petrova odnosa prema Isusu

Evanđelje govori da je Isus rekao:

„Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim. Tko se mene odreče pred ljudima, ja ću se njega odreći pred svojim Ocem nebeskim." (Matej 10,32-33 i Luka 12,8-9)

Petar je sigurno kao Isusov učenik za ovo morao čuti. Ipak on je one noći kad je uhapšen Isus od strane Jevreja i kad su Petra pitali da li ga poznaje, tri puta odgovorio da ne poznaje Isusa. Prema tome, on je sebe ovim svojim postupkom svrstao u one za koje je Isus rekao da su propali, jer je zanijekao svoga učitelja i pred Bogom i pred ljudima. (Pogledati Petrovo odricanje Isusa - Matej 26,69-74, Marko 14,66-72 i Luka 22,54-60.)

7. Treći primjer neslaganja oko Isusova uskrsnuća

Govoreći o Isusovom uskrsnuću Marko u svome evanđelju kaže da se on nakon toga ukazao dvojici učenika dok su bili na putu za Emaus. Kada su se vratili i o tome ispričali ostalim učenicima, oni im nisu povjerovali. (Marko 16,12-13) Međutim, ovo je u suprotnosti sa onim što o ovome kaže Luka, jer on tvrdi da su im ostali učenici, koji su bili okupljeni na jednom mjestu, povjerovali u Isusovo uskrsnuće i ukazanje (Luka 24,33-34). Kako je moguće da o istom događaju dvojica sastavljača evanđelja tvrde suprotno?

8. Iskrivljavanje Isusovih imena i nedvosmislenih riječi

Čitajući evanđelje nailazimo na iskrivljavanje i mijenjanje Isusovih nadimaka i nedvosmislenih riječi. Tako npr. dvojica evanđelista, Matej i Luka, preuzimaju i iskrivljavaju riječi iz Evanđelja po Marku. Citirajući Isusove riječi Marko kaže:

„Evo moje majke i moje braće. Jer, tko god vrši volju Božju, on mi je brat, sestra i majka." (Marko 3,35)

Preuzimajući ove riječi, Matej o istoj stvari kaže:

„Evo moje majke i moje braće. Tko god, naime, vrši volju moga nebeskog Oca, on je moj brat, moja sestra i majka." (Matej 12,50)

9. Još jedan primjer

Kada su dvojica Zebejedevih sinova zamolili Isusa da im da mjesto, jednom sa svoje desne, a drugom,

sa lijeve strane, Marko kaže da im je Isus rekao:
„Ali nije u mojoj vlasti da dajem mjesto sa svoje desne ili lijeve strane. Ono pripada onima za koje je određeno." (Marko 10,40)
Preuzimajući ove riječi Matej ih iskrivljuje i dodaje:
„Ali ne spada na me da dajem mjesto sa svoje desne ili lijeve strane. Ono pripada onima za koje ga je odredio moj Otac." (Matej 20,23)
Kada je Isus pitao svoje učenike:
„Za koga me vi držite?", Marko kaže da je Petar rekao: „Ti si Mesija." (Marko 8,29)
Međutim, ovome Matej dodaje i kaže da je Petar rekao:
„Ti si Krist Sin Boga živoga.„ (Matej 16,16)
Slučajevi iskrivljavanja nisu vezani samo za prenošenje riječi iz jednog u drugo evanđelje, nego i za prepisivanje iz starih primjeraka i sačinjavanje novih. Najbolji primjer za ovo je postojanje različitih primjeraka evanđelja po Marku. Tako na samom početku Evanđelja po Marku, koje je danas u opticaju, kaže:
„Početak Radosne vijesti o Isusu Kristu, Sinu Božjemu..." (Marko 1,1)
Međutim, u ranijim rukopisima ovog evanđelja nema riječi „Sinu Božijemu", i početak glasi: „Početak Radosne vijesti o Isusu Kristu." Ovo su samo neki primjeri iskrivljavanja Isusovih nadimaka, kako u starim, tako i u novim primjercima evanđelja. To je bez sumnje doprinijelo nastanku različitih kršćanskih sekti.
10. Predskazanja koja se nisu obistinila
Primjera neobistinjenih predskazanja ima mnogo. Navest ćemo samo neka:
- Evanđelje kazuje da je Isus svojoj dvanaestorici apostola (među koje se ubraja i Juda Iskariotski, koji ga je izdao i prijavio Jevrejima) rekao:
„Zaista, kažem vam, vi ćete, koji ste pošli za mnom - u obnovi svijeta, kad Sin Čovječiji sjedne na svoje slavno prijestolje, sjesti na dvanaest prijestolja i suditi dvanaest Izraelovih plemena." (Matej 19,27-29)
Pošto je i Juda Iskariotski bio jedan od dvanaest pomenutih aposotola, na koje se odnose gornje riječi, podrazumijeva se da će i on sa njima sjediti na prijestolju, na onom svijetu oko Isusa. Kako se ovo može desiti kad se zna da je on iznevjerio Isusa i zaslužio prokletstvo nakon toga?
- U jednom drugom proročanstvu evanđelja se kaže da će Isus biti tri dana i tri noći zakopan u zemlji, ali se to nije desilo, kao što smo već ranije objasnili.
- U jednom drugom predskazanju evanđelja se govori da će Smak svijeta sigurno doći prije isteka prvog stoljeća po Kristu, još za života njegove generacije. (Pogledati: Matej 10,21-23, Matej 16,27-28, Marko 13,24-30 i Luka 21,25-30.) Uprkos ovom predskazanju do sada je prošlo gotovo punih dvadeset stoljeća od roka koji evanđelje određuje za Smak svijeta i ponovni dolazak Isusa na zemlju. Svijet je još uvjek tamo gdje je i bio, a ni Isus se još nije pojavio.
11. Greške u potkrepljivanju Starim zavjetom
Sastavljači knjiga Novog zavjeta na više mjesta navode predskazanja iz jevrejskih svetih knjiga i pokušavaju dokazati da se ona odnose na Isusa Krista. Među njima, naročito je Matej sklon navođenju starih predskazanja. Međutim, ovdje se ne radi ni o kakvim predskazanjima jevrejskih knjiga o Isusovom dolasku i ne mogu se u tom cilju upotrebljavati, jer se odnose na nešto sasvim drugo, što se već desilo i što je ljudima iz tog vremena bilo sasvim jasno. Navest ćemo samo nekoliko primjera:
1. Matej kaže da je Isusovo rođenje u Betlehemu bilo ostvarenje predskazanja Starog zavjeta. On, naime, za njegovo rođenje vezuje sljedeću priču:
„Kad se Isus rodio u Betlehemu judejskom, za vrijeme kralja Heroda, dođoše sa istoka magi u Jeruzalem i upitaše: žGdje je novorođeni kralj židovski? Vidjesmo, naime, gdje izlazi njegova

zvijezda, i dođosmo mu se pokloniti.' Kad to ču kralj Herod, uplaši se, a s njim i sav Jeruzalem. Sazva sve glavare svećeničke i narodne književnike, te se u njih uze propitkivati gdje se ima roditi Krist. U Betleheme judejskom - odgovoriše mu, jer je ovako pisao prorok: Betleheme, zemljo Judina, ti nipošto nisi najmanji među Judinim gradovima, jer će iz tebe izići vođa koji će biti pastir naroda moga - Izraela." (Matej 2,1-7)

Međutim, istraživači poput Džona Fentona su dokazali da je zadnja rečenica „Betleheme, zemljo Judina..." sastavljena iz dva različita citata iz Novog zavjeta i da se nijedan ni u čemu ne odnosi na Isusa Krista, sina Marijina. Prvi citat je preuzet iz knjige Mihej (5,2), a drugi iz Druge knjige o Samuelu. Citat preuzet iz Druge knjige o Samuelu govori o Davidu i tome kako ga je narod izabrao za Kralja, a citat iz Miheja predskazuje dolazak pravednog vladara koji će vladati Izraelom. Ako znamo da Isus nije vladao ni jedan jedini dan Izraelom, kako se može tvrditi da se ovo predskazanje odnosi na njega?

2. Drugi primjer: jevrejske svete knjige neprestano govore o Božijoj milosti i blagodatima koje im je darivao, kao što je njihovo izvođenje iz Egipta pod Mojsijem i spas od okova ropstva pod faraonom. O tome se u Hošeovoj knjizi kaže:

Dok Izrael bijaše dijete,
ja ga ljubljah,
iz Egipta dozvah sina svoga.
(Hošea 11,1)

Međutim, Matej poziv Izraelu za izlazak iz Egipta povezuje sa pozivom Isusu dječaku, da izađe iz Egipta nakon smrti kralja Heroda i kaže:

„Tako se imalo ispuniti što je Gospodin rekao po proroku: Iz Egipta pozvah sina svoga." (Matej 2,14-15)

Svjedočanstvo koje navodi Matej iz Hošeove knjige, odnosi se na Jahvin poziv Izraelćanima, koje ovdje naziva sinom, da sa Mojsijem izađu iz Egipta. U tome nema, ama baš, ništa što bi upućivalo da je to proročanstvo koje se odnosi na povratak dječaka Isusa iz Egipta. Kazivanje Starog zavjeta o odlasku sina Izraela iz Egipta ne izlazi iz okvira pukog nabrajanja događaja koji su se već desili.

3. Jedan drugi primjer preuzet je iz Izaijeve knjige u kojem je predskazanje o dolasku proroka izabranika, Božijeg sluge i poslanika, koji će donijeti istinski Zakon koga očekuju svi narodi. U Izainoj knjizi se kaže:

Evo sluge mojega koga podupirem,
mog izabranika, miljenika duše moje.
Na njega sam svoga duha izlio,
da donosi pravo narodima.
On ne viče, on ne diže glasa,
niti se čuti može po ulicama.
On ne lomi napuknutu trsku,
niti gasi stijenj što tinja.
Vjerno on donosi pravdu,
ne sustaje i ne malakše
dok na zemlji ne uspostavi pravo.
Otoci žude za njegovim naukom.
(Izaija 42.1-4)

Sastavljači evanđelja, preuzimajući ove stihove pokušavaju dokazati da se ovo proročanstvo odnosi na

Isusa Krista. Zato Matej kaže:
„Tako se imalo ispuniti što je Gospodin rekao po proroku; Iz Egipta pozvah sina svoga.” (Matej 2,15)
Ovdje se može primijetiti da je riječ „moj rob” kako stoji u hebrejskoj i grčkoj verziji, prevedena kao „moj sluga” (My servant) i da čak i ova riječ „feten” u arapskom jeziku može značiti „rob”. Čak i ovakvim krivim prijevodom nije se moglo izbjeći značenje koje upućuje na značenje „rob”. Prema tome, da su kršćani ovu riječ „rob” ili „sluga” prihvatili u njenom originalnom značenju kako stoji u Izaijevoj knjizi, ne bi imali nikakva opravdanja da Isusa smatraju Bogom niti Sinom Božijim. Međutim, u tom slučaju priznali bi svoju zabludu, da krivo vjeruju. S druge strane njihovo nemirenje sa činjenicom da je Isus Krist samo Božiji rob i poslanik, oduzima im pravo da ovo predskazanje svojataju za njega, jer se u tom slučaju ono mora odnositi na nekog drugog, čiji su prvi predznaci „Božiji rob” i „Utemeljivač zakona” koga sa nestrpljenjem iščekuju svi narodi, figurativno izraženo riječima: „Otoci žude za njegovim naukom”. Mi možemo slobodno reći da se ovo može odnositi na našeg vjerovjesnika Muhammed, a.s., jer je on prije svega Božiji rob i Božiji poslanik koji je poslan svim svjetovima. Nasuprot njemu, Isus nije bio utemeljivač Zakona, jer je došao kao Mojsijev sljedbenik i poslan samo Jevrejima.
4. Još jedan primjer iskrivljavanja predskazanja Starog zavjeta i pokušaj njegovog dovođenja u vezu sa Isusom Kristom ili s nečim vezanim za njega, nailazimo kod Mateja koji iskrivljava preuzete stihove iz Zaharijeve knjige. U ovoj knjizi Zaharije govori o jednom događaju vezanom za njega i njegov narod pa kaže:
„Rekoh im tad: - Ako je vama to dobro, dajte mi plaću; ako nije, nemojte. Oni mi odmjeriše plaću: trideset srebrnika. A Jahve mi reče: - Baci u riznicu tu lijepu cijenu kojom su me procijenili!” Ja uzeh trideset srebrnika i bacih u riznicu u Domu Jahvinu. (Zaharija 11,12-14)
Međutim, Matej preuzimajući ove stihove iskrivljava ih tako, što ih umjesto, Zahariji pripisuje Jeremiji, i što ovo navodi kao predskazanje za propast Jude Iskariotskog, izdajnika, za koga Matej kaže da se, nakon što je izdao Isusa Krista za trideset srebrenjaka, kasnije pokajao. Po njemu, on je pokušao vratiti srebrenjake onima od kojih ih je uzeo, ali kad su to odbili primiti, Juda ih je bacio u Hram, a zatim otišao i objesio se. (Matej 27,3-10) Ovdje se radi o još jednom iskrivljavanju priče. U Zaharijevom slučaju trideset srebrenjaka je bila plaća za rad, a ne za izdaju, kao kod Jude. I još nešto: U Zaharijevom slučaju srebrenjaci su bili primljeni u Domu Jahvinu, a u Judinom odbijeni, jer su glavari svećenićki rekli:
„Ne smiju se staviti u hramsku blagajnu, jer su krvarina.” (Matej 27,6)
Tako evanđelista Matej uporno i pristrasno ne prestaje da predskazanja iz Starog zavjeta dovede u vezu sa Isusom, na koga se ona, kako smo vidjeli, ni po čemu ne odnose. Ovdje nam prostor ne dozvoljava da navodimo sve primjere pokušaja ovakvog dokazivanja, pa ćemo ukazati samo na još nekoliko slučajeva: Na jednom drugom mjestu Matej preuzima predskazanje iz Zaharijeve knjige u kojoj se kaže:

Klikni iz sveg grla, kćeri sionska!
Viči od radosti, kćeri jeruzalemska!
Tvoj kralj se evo tebi vraća:
pravičan je i pobjedonosan,
ponizan jaše na magarcu
na magaretu. mladetu magaričinu.
(Zaharija 9,9)

Pokušavajući ga prikazati kao predskazanje za Isusov ulazak u Jeruzalem.

„Reci kćeri sionskoj: Evo kralj tvoj dolazi k tebi, ponizan i jaše na magarici i na magaretu, - tovarčiću." (Matej 21,5)

Međutim, Matej zaboravlja da se ovo predskazanje ne može odnositi na Isusa Krista, ako ni zbog čega drugog, a ono bar zbog toga što nije ni jednog dana živio kao vladar. Mi znamo ko je kao vladar, jašući na magarcu, ušao u Jeruzalem. Bio je to Omer ibn el-Hattab, r.a. Matej kod ovog slučaja pravi još jednu grešku u dokazivanju da se ovo predskazanje odnosi na Isusa. Po njemu, za razliku od drugih evanđelista, Isus nije u Jeruzalem ušao na jednom, već na dva magarca. Zamislite! Ne spominjući izvor odakle je uzeo proročanstvo, Matej na jednom drugom mjestu u svom evanđelju kaže:

„Tamo dođe i nastani se u gradu zvanom Nazaret, da bi se ispunilo što su rekli proroci: Zvat će ga Nazarećanin." (Matej 2,23)

Kritičari evanđelja su uzalud pokušavali pronaći odakle je Matej preuzeo ovo proročanstvo. Uprkos brojnim pokušajima u tome nisu uspjeli. Matej nije jedini sastavljač evanđelja koji se nespretno služio preuzimanjem proročanstava iz Starog zavjeta. To su činili i drugi. Kao primjer navest ćemo Ivana koji svoje riječi pokušava potkrijepiti predskazanjima iz Starog zavjeta. Međutim, to mu ne polazi za rukom. Na jednom mjestu u svome evanđelju Ivan preuzima riječi iz Psalmi u kojima se kaže:

Blago onome koji misli u uboga i slaba: u dan nevolje
Jahve će ga spasiti!
Jahve će ga štititi i živa sačuvati,
sreću mu dati na zemlji
i neće ga predati na volju dušmanima. (Psalmi 41,2-3)

U ovim Psalmima, koje se pripisuju Davidu, se govori o siromahu koji se Bogu obraća sa molbom da ga sačuva i spasi od neprijatelja i o uslišavanju njegove molbe. Međutim, Ivan uporno nastoji da dokaže da se ovo predskazanje odnosi na Isusa, njegovu izdaju od jednog od učenika i Isusovo preklinjanje da ga Bog spasi, prećutkujući da mu je molbi bilo udovoljeno i da je spašen. Ovo se ne slaže sa tekstom predskazanja iz Psalmi, jer se u njima kaže da je Bog uslišio molbu siromaha i spasio ga od neprijatelja. Zašto ovo Ivan prećutkuje? Zato, ako bi to priznao, morao bi priznati da je Bog spasio Isusa od spletki koje su mu kovali Jevreji, a to bi značilo da je spašen i da nije bio razapet, što Ivan i drugi sastavljači evanđelja nikako nisu htjeli priznati. U vezi s ovim predskazanjem treba još reći da je nepobitno dokazano da David nije napisao pomenute Psalme, pa prema tome ni prorok navedenog predskazanja! Ovdje ćemo se zadovoljiti samo sa ovim primjerima nespretnih pokušaja citiranja tekstova iz Starog zavjeta od strane sastavljača evanđelja kao predskazanja vezanih za Isusa Krista. Ko želi da se o ovome detaljnije upozna, neka pročita šta o tome pišu sami zapadni kršćanski istraživači. O ovome opširno govori i Abdulwehhab u svojoj knjizi *el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti* u kojoj navodi zapadne učenjake koji su o ovome pisali.

13. KAZIVANJE O RASPEĆU I OSVRT NA NJEGA

Evanđeoske predaje o raspeću mogu se podijeliti na šest grupa. O svakoj od njih ćemo posebno govoriti. To su:

1. Uvod u događaje oko raspeća,
2. Posljednja večera,
3. Posljednja noć,
4. Suđenje,
5. Raspeće i
6. Sahrana.

Naša diskusija o ovim pitanjima bit će temeljena na citatima iz Evanđelja po Marku, kao najstarijeg evanđelja, iako ni druga neće biti zaobiđena. Ići ćemo redom jednu po jednu tačku.

1. Uvod u događaje oko raspeća

Isusovo pomazanje u Betaniji: Govoreći o ovom događaju Marko kaže da je Isus jednog dana sjedio u kući Šimuna gubavca u selu zvanom Betanija i da je to bilo na dva dana prije Pashe i blagdana beskvasnih kruhova. Desilo se da je dok je on sjedio tu, u kuću ušla jedna žena (Marko joj ne spominje ime, ali ostali satavljači evanđelja kažu da je to bila Marija iz Magdale) sa alabasternom posudom punom pravcate skupocjene nardove pomasti, razbila posudu i izlila miris na Isusovu glavu. Na to su se neki od prisutnih naljutili i u sebi pomislili da bi bilo bolje da je miris prodan i novac podijeljen siromasima... Primijetivši to, Isus je rekao:

„Pustite je! Zašto joj dosađujete? Ona je izvršila djelo ljubavi na meni. Jer siromahe ćete uvjek imati sa sobom i moći ćete im dobro činiti kad god htjednete; a mene nećete imati uvijek. Ona je učinila što je mogla; pomazala je moje tijelo unaprijed za ukop." (Marko 14,1-8)

U vezi s gore navedenim mi imamo sljedeće prigovore:

- Na početku svoje priče o ovom događaju Marko kaže da su se Jevreji unaprijed bili dogovorili da Isusa uhvate i na prijevaru ubiju, ali su se dogovorili da ga ne diraju:

„Na blagdan, da se narod ne pobuni" (Marko 14,2).

Međutim, desilo se upravo obrnuto. Uhvatili su ga i sudili mu za vrijeme blagdana. Ovdje se postavlja pitanje: Šta je Jevreje navelo da promjene svoju prvobitnu odluku?

- Priču o Isusovom pomazanju spominje i Ivan, ali kaže da je to bilo, ne na dva, nego na šest dana, prije Pashe (Ivan 12,1).
- Priču o Isusovom pomazanju spominje i Luka, ali je stavlja u sasvim drugi kontekst, kako vremenski, tako i s obzirom na mjesto događaja (Luka 7,37).
- Sva trojica sastavljača evanđelja imaju svoju verziju mjesta ovog događaja. Tako Marko kaže da je Isusovo pomazanje bilo u kući Šimuna gubavca u Betaniji, za razliku od Ivana koji tvrdi da je to bilo u Lazarevoj, Martinoj i Marijinoj kući (Ivan 12,1). Za razliku od njih Luka tvrdi da je to bilo u kući nekog od farizeja (Luka 7,37). Pored neslaganja u mjestu događaja, sastavljači evanđelja se ne slažu ni u mnogim drugim detaljima pomenute priče. (Usporedi priču kod svakog od njih: Ivan 12,3 Matej 26,8 Marko 14,1-8 Luka 7,37) kako bi vidio koliko se Ivanova, Matejeva i Lukina verzija priče razlikuje od one koju iznosi Marko.)

2. Posljednja večera

Govoreći o pripremama za posljednju večeru Marko kaže da su učenici na prvi dan beskvasnih kruhova, kad se kolje pashalno janje, pitali Isusa gdje će pripremiti pashalnu večeru, na što je on poslao dvojicu od njih da odu u grad i naredio im, da kad u gradu sretnu čovjeka koji nosi vodu u vrču, počnu da ga slijede i da domaćinu kuće u koju ovaj čovjek uđe kažu da ih je poslao Učitelj i zamolio da im pokaže prostoriju gdje će blagosloviti pashalnu večeru sa svojim učenicima. Kada su dvojica učenika otišla u grad, našli su sve kako im je ispričao Učitelj. Njih dvojica su tamo u prostoriji na katu koja je bila spremljena, pripremili pashalnu večeru. (Marko 14,12-16). U sljedećem stihu, pod rednim brojem 17. u ovoj Markovoj priči se kaže:

„Kad nastade večer, On dođe s Dvanaestoricom." (Marko 14,17)

Ovdje se Marku potkrala greška. Naime, Isus nije mogao doći sa Dvanaestoricom, jer su dvojica već bili ranije došli i pripremili pashalnu večeru u kući Isusovog prijatelja. U pogledu ove priče Matejeva verzija se u mnogim detaljima razlikuje od Markove, a najozbiljnije je neslaganje u tome što Matej kaže da su u pripremanju pashalne večere učestvovali svi, a ne samo dvojica učenika (Matej 26,17-19).

3. Vrijeme posljednje večere i njena povezanost sa raspećem

Matej i Marko se slažu (u čemu im se pridružuje i Luka 22,8) da je posljednja večera bila i pashalna, nasuprot Ivanu koji tvrdi da je pashalna večera bila u veče nakon Isusova ubistva (Ivan 18,28). Većina istraživača smatra da je Markovo, Lukino i Matejevo određivanje posljednje večere vremenski tačno, a da je to Ivan izmijenio iz ideoloških razloga. Ivan također tvrdi da je Isus uhapšen uveče, na dan prije,

nego što se jede pashalna večera. Evanđeosko neslaganje oko vremena posljednje večere je uzrok neslaganja oko jedne druge ključne tačke iz Isusova života, određivanja vremena u kome je Isus razapet. Ako se prihvati Markovo, Matejevo i Lukino mišljenje, onda je Isus sigurno sa svojim učenicima jeo vazam u četvrtak naveče, domalo iza toga bio uhapšen i razapet sljedećeg dana, u petak.
Nasuprot njima, Ivan tvrdi da je do hapšenja došlo uoči četvrtka (u srijedu uveče), a do raspeća u četvrtak. Kada je onda došlo do raspeća; u četvrtak ili petak[108]

14. KAKVE SU IZMJENE PRETRPJELE STARE KNJIGE?

Mi muslimani ne tvrdimo da su sljedbenici (Ehlu-l-Kitab) Knjige izmijenili sve primjerke svojih knjiga koje su danas poznate svijetu, nego da su izmijenili pojedine dijelove nekih knjiga koje priznaje Crkva. Iz tih izmijenjenih knjiga vremenom su vršena prepisivanja, tako da je ogromna većina kršćanskih knjiga koje su danas u opticaju od ove izmijenjene vrste. U svijetu se i dan - danas mogu naći rukopisi kršćanskih knjiga koje nisu izmijenjene (ili bar u tolikoj mjeri koliko i ove). Mnogi ljudi kažu da su imali priliku vidjeti, pa i čitati takve knjige u rukopisu. U tim knjigama se nalazi ono što u drugim knjigama odavno ne postoji. Najbolji dokaz podložnosti ovih knjiga izmjenama je postojanje različitih verzija Tore kod kršćana, Jevreja i Samarićana. One bi morale biti iste. Međutim, ako uzmete i uporedite ih, vidjet ćete da se one na mnogim mjestima drastično razlikuju. Ovo upućuje na jednu nepobitnu činjenicu da je prepisivanje, pa čak i čitanje, svetih knjiga bila privilegija svećenstva, a da one nisu bile dostupne običnim vjernicima dugi niz stoljeća. Zbog ovoga se u petnaestom stoljeću i pojavio Martin Luter, osnivač protestantizma, koji se pobunio protiv ove prakse. Crkva je, naime, kad bi nešto željela promijeniti mijenjala na svoju ruku, a kad bi prepisivala nove primjerke knjiga, uvijek prepisivala iz već izmijenjenih primjeraka svetih knjiga. Istovremeno, knjige koje su bile u privatnim posjedima, bile su pošteđene ovakvih izmjena. Bilo je dosta ljudi koji su posjedovali ovakve primjere evanđelja koji su se nakon njihove smrti zagubili. Ima slučajeva pronalaska ovakvih primjeraka evanđelja, a vjerovatno će ih biti i ubuduće[109]

15. ZBOG ČEGA SU EVANĐELJA OVAKO KASNO NAPISANA

Najstarije napisano evanđelje je ono koje je napisao Marko, a ne Matej, kako se dugo vjerovalo. Evanđelje po Marku napisano je 25 godina nakon Isusovog uskrsnuća. Ostala evanđelja napisana su najmanje šezdesetak godina poslije uskrsnuća. Za ovakvo kasno pisanje evanđelja postoji više razloga, kao što su:

1. Prva generacija kršćana, ili u najmanju ruku većina njih, nisu bili obrazovani.

2. U to vrijeme bilo je uobičajeno da se vjersko obrazovanje prenosi usmenim putem.

3. Troškovi za pisanje (papir i mastilo) bili su visoki, što je za većinu siromašnih kršćanskih vjernika bilo nepristupačno.

4. Vjerovanje u ponovni i brzi Isusov povratak na Zemlju, još za vrijeme života njegovih učenika. Vjerovanje da je svemu došao kraj i da svaki dan može nastupiti Smak svijeta sigurno je doprinijelo općoj nezainteresiranosti za pisanje vjerskih knjiga i razmišljanju, čemu to, kad je svemu došao kraj? Za ovo su krive priče o skorom Isusovom povratku.

5. Pored ovoga, postojale su mnogobrojne poteškoće oko sakupljanja podataka i potrebne građe zbog stalnih previranja i progona Isusovih pristalica. Međutim, vremenom se ukazala potreba za pisanim djelima. To je naročito došlo do izražaja nakon smrti onih koji su bili „Očevici i sluge Riječi", kako kaže Luka na početku svoga evanđelja. Ovome svakakako treba dodati i širenje kršćanstva van granica Palestine. Nakon dugog iščekivanja ponovnog Isusovog dolaska, a on nije dolazio, i gubljenja nade u njega, pojavila se nužna potreba da se sve ono što se pamtilo i usmeno prenosilo, zapiše i stavi na papir. Ova zadaća pala je na pleća druge generacije kršćana, kada je već bilo prošlo nekoliko desetina godina

[108] Pogledati: Džon Fenton *Komentar Evanđelja po Mateju* str. 451, koga prenosi Ahmed Abdulwehhab u svojoj knizi *el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti* str. 134

[109] El-Džewabu-**s-Sahihu**, drugi tom, str. 20,

od Isusovog uskrsnuća i kada o njegovom životu još nije bilo ništa napisano[110]

16. NOVINE KOJE JE UNIO PAVLE

Pavle je u prvobitno kršćansko učenje unio sljedeće novine:
- Vjerovanje u božanstvenost Isusa Krista,
- Vjerovanje u trojstvo,
- Vjerovanje u Isusovo raspeće, uskrsnuće i njegovo suđenje ljudima na Sudnjem danu,
- Vjerovanje da se Isus uspeo na nebo i da sjedi s desne strane svoga Oca,
- Odvajanje kršćanstva od judaizma,
- Ukidanje svetosti subote,
- Dozvola konzumiranja svinjskog mesa,
- Izbacivanje obrezivanja muške djece i
- Proglašavanje kršćanstva vjerom za sve narode, a ne samo za Izraelćane.

Pavle je iz paganskih vjera preuzeo:
- Novu godinu,
- Uskrs,
- Bogojavljenje.

Svakom od ovih praznika Pavle je dao nove nazive povezujući ih sa kršćanskim učenjem. Tako je Praznik proljeća postao praznikom Isusovog uskrnuća, dok je euharistija zauzela mjesto prinošenja žrtve u hramu kod Jevreja. Slike Blažene Djevice i Isusa zamijenile su mjesto Horusa i Ozirisa i postavljene u svim crkvama. U Hramove su uvedeni gusti stubovi kako bi podsjećali na šume sa gustim drvećem[111] Pavle je pored ovoga dozvolio brak nadbiskupima (Timoteju I 3,2).
Pavle uči:

„Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava žene kao što je Krist glava Crkve - on, Spasitelj tvoga tijela! Štoviše, kao što je Crkva pokorna Kristu, tako neka budu žene u svemu svojim muževima!” (Poslanica Efežanima 5,22-24)

Na drugom mjestu Pavle kaže:

„Kao i u crkvama svetih, žene neka na sastancima šute! Njima se ne dopušta govoriti, već neka se pokoravaju kako im Zakon propisuje.” (Korinćanima I 14,34-35)

ŠESTO POGLAVLJE

Stvarni izvori kršćanskog učenja

1. UVOD

Ideja o Trojstvu i božanstvenosti Isusa Krista je izum pomenutog Pavla, kao i ideja da je njegovo raspeće bilo otkup grijeha. Pavle je imao jednog učenika po imenu Luka koji je kasnije sastavio Evanđelje koje po njemu nosi ime. Kroz njegovo Evanđelje se provlači ovakvo učenje. Poznato je da je Pavle bio izuzetno obrazovan i dobro je poznavao grčku kulturu, a naročito grčku filozofiju. U njegovo vrijeme grčki jezik je bio prisutan u Palestini. U njoj je bilo prisutno i rimsko paganstvo, jer su vladari u Palestini bili pagani. Pavle je morao biti dobro upoznat i sa jevrejskim učenjem kao i sa učenjima koja su Jevreji preuzeli od Perzijanaca i Babilonaca. Jevreji su ova učenja poznavali, ako ne ranije, onda bar od njihovog izgnanstva u Babilon. Poznato je da je među perzijanskim vjerama bilo poznato učenje o mitraizmu koje je dobilo naziv po svome osnivaču Mitri. U Babilonu je bilo poznato božanstvo zvano Bal. Priču o ovom božanstvu Babilonci su dobro poznavali. Najbolji dokaz za to je da su priču o

[110] Ahmed Abdulwehhab, el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti
[111] Ahmed Abdulwehhab, el-Mesihu fi mesadiri-l-akaidi-l-mesihijjeti

ovom božanstvu izvodili na javnoj sceni za široke narodne mase. Jevreji su sigurno, za vrijeme svog izgnanstva u Babilonu, imali prilike prisustovati ovakvim predstavama i izbliza se upoznati sa učenjem o ovom božanstvu. Priča o Budi također je bila poznata. Priče o sva tri ova božanstva prethodile su Isusu Kristu. One po mnogim detaljima podsjećaju na Isusov slučaj. U izlaganju koje slijedi govorit ćemo o izvorima i aspektima kršćanskog učenja, ponekad ukratko, a ponekad detaljno.

2. KRŠĆANSKO UČENJE U POTPUNOSTI VODI PORIJEKLO IZ PAGANSKIH RELIGIJA

1. Ukratko o izvorima kršćanskog učenja

Istraživači koji se bave izučavanjem historije religija susreću se sa nevjerovatnom sličnošću između kršćanskog učenja i učenja paganskih religija. Ova sličnost je toliko jaka da su istraživači skloni da govore o utjecaju paganskih religija na kršćansko učenje. Ovdje ćemo se osvrnuti na ovu činjenicu sa više aspekata:

1. Učenje o Trojstvu je srž kršćanskog učenja. Postavlja se pitanje - odakle ovakvo učenje u kršćanstvu vodi korijene? Odgovor na ova pitanja nalazimo kod sljedbenika starih paganskih učenja u Evropi, Indiji, Kini, Egiptu i drugdje. Pagansko vjerovanje bilo je prošireno među Asircima, Tatarima i stanovnicima Sibira. Kod svakog od ovih naroda koji su živjeli na pomenutim prostorima, susrećemo se sa učenjem o Trojstvu - postojanju tri boga: Oca, Sina i Duha Svetog. Još je čudnije što su Hindusi svoje Trojstvo nazivali Bogom sa tri lica, ili tri naravi, potpuno istovjetno kako vjeruju i kršćani. Najbolji dokaz za to je da su Hindusi vjerovali u Božije Trojstvo (Trimurti). Ova riječ je kovanica dvaju sanskritskih riječi (drevnog jezika Hindusa); tri (tri) i murti (ličnost, osoba). Ta tri božanstva su Brahma, Višnu i Šiva koja su nerazdvojna jedno od drugog. Sva ova tri božanstva predstavljaju zajedno gospodara koji stvara, održava i ruši (razara). Ovo Trojstvo objašnjava se tako što je Brahma, kao stvoritelj, predstavljen u liku Boga Oca; Višnu, kao veliki održavatelj i upravitelj ljudskom sudbinom kao Sin; dok je Šiva kao rušilac života, ali i ponovni stvaratelj, predstavljen kao Duh Sveti[112]
Hindusi na još jedan način u svom vjerovanju vide Trojstvo:
1. Safteri - Sunce,
2. Ani - Vatra i
3. Vefaju - Duh.
Profesor Malferi podržava ovu sličnost između indijskog i kršćanskog Trojstva i kaže da je kršćansko učenje o Trojstvu preuzeto iz hinduizma, jer se i u njemu kaže: „Vjerujemo u Safteri" tj. Sunce[113] Stari paganski Rimljani su također vjerovali u Trojstvo: Boga, Riječ i Duh Sveti. Njihovo Trojstvo bilo je predstavljeno u Ormuzdu, Mitrasu i Ahrimanu. Prvi je Stvaralac, drugi Sin Božiji, a treći Razarač. Učenje o Trojstvu je bilo poznato i u Egiptu. I tamo je Trojstvo bilo predstavljeno u Bogu, Riječi i Duhu Svetom. Ovo Trojstvo ponegdje susrećemo predstavljeno u Ozirisu, Izidi i Horusu. Ko želi da se sa ovim detaljnije upozna, neka se obrati na pomenutu knjigu.
2. Što se tiče kršćanskog učenja o raspeću Boga Sina (Isusa Krista) i njegovog iskupa za prvi počinjeni grijeh, može se reći da i ono ima svoje historijske začetke kod paganskih Hindusa, Rimljana, Grka, Egipćana i nekih drugih naroda. Tako npr. Hindusi vjeruju da je Krišna, prvorođenac istoimenog boga Višnu, koji po njihovom vjerovanju nema početka ni kraja. On je iza sebe ostavio blagost i samilost.
Da bi zemlju spasio od tereta koji nosi, on je došao na zemlju da spasi čovjeka tako što se sam žrtvovao. Štaviše, oni navode i način na koji je bio žrtvovan, tvrdeći da je to bilo raspećem na križu. Za Budu, također, tvrde da je bio bog - čovjek spasitelj ljudskog roda. Kod starih Egipćana Oziris je smatran najboljim primjerom samožrtvovanja radi očuvanja života drugih ljudi. On je jedna od ličnosti egipatskog Trojstva. Ostale dvije su Izida i Horus. Kod Perzijanaca Mitra je Riječ, Spasitelj i

[112] Muhammed ibn Tahir et-Tenir, el-Akaidu-l-wesenijjetu fi-d-dija- netin-nasranijjeti, Kairo 1989., str. 56.
[113] Muhammed Merdžan, Da li je Bog jedan ili trojica? str. 82.

Iskupitelj. Pogledati detaljnije u prethodnom izvoru na str. 74 i dalje.
3. Kršćani kažu, da je Zemlju, kada je Isus bio razapet, bila obuzela tama i mrak. Ovo isto tvrdili su i Hindusi za Višnu kada je on bio razapet. Oni, također, tvrde da je Buda vodio rat sa đavolima. Stari Grci i Rimljani tvrdili su da su se iste pojave dešavale i u vezi sa rođenjem i smrću njihovih velikana. Tako se po vjerovanju Rimljana cio svijet bio pomračio kad je rođen Romul, osnivač Rima[114]
4. Kršćanskom učenju o utjelovljenju Boga u ljudskom liku prethodilo je slično učenje kod Hindusa. Oni su, naime, vjerovali da je Krišnu zapravo Višnu, preobražen u ljudski oblik u utrobi majke Difaki koja ga je rodila. Po budističkom učenju Buda je utjelovljeni bog, rođen od Djevice Maje. Vjerovanje u utjelovljenje Boga nalazimo i kod Kineza, jer i oni tvrde da su božanstva poput Fohi, Stin Nonk i druga, zapravo utjelovljeni bog Anketi. Stari Egipćani su, također, vjerovali da je bog Ra rođen od majke, ali na drugačiji način nego ostali ljudi.
Grci su za Aleksandra Makedonskog, rođenog 356. god. p.n.e. tvrdili da je bog na Zemlji i sin boga Zeusa. Postoje i mnogi drugi koji su tvrdili da su se još neki bogovi utjelovljivali u ljudskom obliku[115]
5. Kršćani tvrde da se, kada se rodio Isus Krist, na nebu pojavila blještava zvijezda i da su u Jeruzalem došli magi sa istoka u potrazi za novorođenim bogom, kako bi mu se poklonili. (Matej 2,1-9) Identična priča nalazi se i u budizmu. Za Krišnu se tvrdi da se isto desilo i sa njim. Ova priča poznata je i kod Kineza u vezi sa rođenjem boga Ju[116]
6. Kršćani tvrde da su se prilikom Isusovog rođenja na nebu pojavili anđeli koji su slavili njegovo rođenje. Ovakvo vjerovanje bilo je poznato i kod pagana.
7. Kršćani tvrde da je jedna grupa maga sa istoka, nakon što im je blistava zvijezda na nebu pokazala mjesto i vrijeme Isusova rođenja, došla u Jeruzalem u potrazi za njim. Oni su mu donijeli poklone i kad su ga pronašli, poklonili mu se. (Matej 2,1-13) Luka u svom evanđelju kaže da su ovi ljudi bili pastiri, a ne magi sa istoka, kako tvrdi Matej. Bilo kako bilo, ovdje je važno istaći da kršćani vjeruju da su neki ljudi došli u potrazi za novorođenčetom da se poklone i predaju mu poklone, što samo po sebi govori da je ovaj događaj imao veliki značaj. Sve ovo tvrde kršćani u vezi sa rođenjem Isusa Krista, sina Marijina. Međutim, ako samo malo bolje prelistamo učenje starih paganskih vjera, vidjet ćemo da se ono što kršćani tvrde za Isusa, nalazi i u starim paganskim učenjima o Krišni, Budi Sokratu i dr. i da se svima njima desilo nešto slično kao što kršćani tvrde za Isusa. Ako znamo da su ova učenja prethodila kršćanstvu, kršćanima se postavlja pitanje - nisu li oni učenje preuzeli iz starih paganskih vjera?[117]
8. Kršćani tvrde da se Isus Krist, Marijin sin, rodio u jaslama, mjestu gdje se stoci polaže sijeno i druga hrana. Pagani ovo isto tvrde i za svoja božanstva - Hindusi za Krišnu, Kinezi za Hoši, Perzijanci za Mitru i sl[118]
9. Kršćani, također, tvrde da Isus Krist vodi porijeklo od loze kralja Davida, kako bi i njega pripremili za kraljevstvo. To isto su, prije njih, tvrdili pagani za svoja božanstva. Tako Hindusi za svoje božanstvo Krišnu tvrde da vodi kraljevsko porijeklo. To isto budisti tvrde za Budu, Kinezi za Konfučija, Grci za Herkula i sl. Svim ovim božanstvima, prije Isusa, pripisivano je kraljevsko porijeklo. Ovo nije potrebno ni komentarisati, pa neka svaki čitalac iz ovoga izvuče zaključak za sebe[119]
10. Kao što kršćani tvrde da je kralj Herod želio da ubije Isusa kad se rodio, ali nije u tome uspio, to isto tvrde i pagani za svoja božanstva. Hindusi tvrde da se isto desilo sa Krišnom i Budom, Perzijanci sa Zaratustrom, osnivačem stare perzijske religije, kao i s nekim drugim[120]

---

[114] Prethodni izvor, str. 81. do 88.
[115] El-Akaidu-l-wesenijjetu fi-d-dijaneti-n-nasranijjeti, str. 93. i dalje.
[116] Isto, str. 111.
Prethodni izvor, str. 115.
[117] Pogledati opširnije u el-Akaidu-l-wesenijjetu fi-d-dijaneti-n-nasra- nijjeti str. 123.
[118] Isto, str. 129.
[119] Isto, str. 135.
[120] Prethodni izvor, str. 139.

11. Ova podudarnost u pričama vezanim za Isusa Krista i paganska božanstva ne završava se sa ovim. Kršćani tvrde da se Bog utjelovio u liku Isusa Krista, da je Isus bio razapet, da je uskrsao iz mrtvih i da će se ponovo vratiti na svijet.
12. Kršćani, pored ovoga, tvrde da je Isus, nakon uskrsnuća iz mrtvih, sišao u pakao kako bi izbavio iz njega umrle.
13. Oni, također, vjeruju da je Isus Krist, Sin Božiji, koji stvara i oblikuje stvorenja.
14. Kršćani vjeruju da se krštenjem opraštaju grijesi.
Sve ove kršćanske tvrdnje, u potpuno identičnom obliku, mogu se naći i kod paganskih učenja. Ko želi da se o tome pobliže upozna, neka se obrati na pomenuti izvor u kome će o tome naći puno detalja. Čitalac se može poslužiti i drugim izvorima koje kao literaturu navodi pisac pomenute knjige. Mi ćemo se ovdje zadovoljiti samo sa poređenjem kršćanskog učenja sa hinduskim učenjem o Krišni i Budi i babilonskim učenjem o Balu, kako bi čitalac mogao vidjeti u kojoj su mjeri podudarna ova učenja sa učenjem u kršćanstvu. Nakon toga čitalac treba sam zaključiti šta su stvarni izvori kršćanskog učenja - nebeska objava, ili paganska učenja starih vjera.
Iz svega ovoga se vidi koliki je utjecaj pagansko učenje ostavilo na kršćanstvo, zahvaljujući prvim misionarima ranog kršćanstva, među kojima Pavle zauzima najistaknutije mjesto, jer je on bio taj koji je zagovarao tolerantan stav prema uvođenju paganskih običaja i navika u kršćansko vjerovanje i obrede. Pred nama se u tom smislu nalazi priznanje jednog od najpoznatijih stručnjaka kršćanstva i njegovog razvoja, dr. Šarla Džejnebera. Ovaj istaknuti stručnjak u oblasti kršćanstva radio je kao profesor historije kršćanstva na Pariškom univerzitetu. Kasnije je Šarl Džejneber postavljen za šefa Odsjeka za izučavanje historije religija na istoimenom univerzitetu.
On, naime, otvoreno priznaje da je sredina u kojoj je odrastao Pavle bila preplavljena raznim obredima priređivanim u čast raznih kultova koji su odisali paganskim učenjem - o njihovom stradanju, mučeničkoj smrti i slično. U spomen na njih u raznim prilikama priređivane su mnogobrojne svečanosti i vjerski ceremonijali. On, također, dokazuje da su sljedbenici ovih paganskih vjera imali obrede koji se u potpunosti podudaraju sa nekim kršćanskim obredima. Takvi su bili krštenje i prinošenje žrtve. Pored ovoga, on navodi i imena paganskih božanstava pa spominje Odinis u Šamu, Melkart u Fenikiji, Temuz i Merduk u Mezopotamiji, Oziris i Izidu u Egiptu, Mitru, Sibil i Etis u Perziji itd. Za Sibil se kaže da je smatrana pramajkom kod Rimljana. On nam od Fermika Matrinija, jednog od kršćanskih pisaca iz četvrtog vijeka, prenosi opis jedne od ovakvih svečanosti. I ne samo ovo. Oni su vjerovali da su ova njihova božanstva spasitelji. Naročito je u Pavlovom rodnom mjestu Tarzu, ali i u drugim mjestima, bilo rašireno vjerovanje i priređivane su vjerske ceremonije u slavu sirskog boga Bala. Ova činjenica je veoma važna za istraživača, jer je to sve ostavilo duboki utjecaj na Pavla koji je rođen, odrastao i živio u Tarzu, gradu na raskrsnici svjetskih puteva, gdje je dolazilo do miješanja ljudi i vjera, kako onih sa istoka, tako i onih sa zapada. Tu se npr. prepletalo učenje o istočnom božanstvu Balu, zaštitniku grada Tarza, sa učenjem o Sadnanu koga su Grci poistovijetili sa Herkulom.
Ako znamo da su baš u Tarzu nastala mnogobrojna pisana djela vjerskog karaktera, opravdana je pretpostavka da je u njima došlo do svojevrsnog miješanja i prepletanja učenja o raznim kultovima, njihovim osobinama i sličnostima od samog nastanka. Kada sve ovo imamo na umu, možemo samo pretpostaviti kakav je utjecaj svih ovih učenja bio na Pavla i šta je sve od ovih učenja on unio u kršćanstvo[121]
Zato ćemo se u našem daljem izlaganju pokušati upoznati sa učenjem vjera koje su neposredno prethodile dolasku Isusa Krista na prostore na kojima se pojavilo kršćanstvo, uključujući i sredinu u kojoj je živio Pavle, kako bi uvidjeli sličnost između starih paganskih učenja i kršćanstva.

[121] Šarl D'ejneber, *el-Mesihijetu, nešžetuha we tetawwuruha*, u prijevodu Šejh Abdulhalima Mahmuda, str. 92-105

Začuđujuće je to što crkveni velikodostojnici i utemeljivači kršćanstva poput sveca Pavla i sveca Konstantina, kako kaže sam Šarl Džejneber, ovu sličnost objašnjavaju konstatacijom da se sotona želio da poistovjeti sa Isusom.

2. Nešto više o izvorima kršćanskog učenja

Neke vjere koje su prethodile pojavi Isusa Krista, sina Marijina, po prirodi svoga učenja a gotovo u potpunosti se u nekim aspektima podudaraju sa učenjem Pavla koji ih je unio u kršćanstvo. Kada je ovo učenje primljeno kao kršćansko, praktično je došlo do iskrivljavanja prvobitnog kršćanstva. Kao što smo ranije rekli, Pavle je sigurno bio upoznat sa vjerskim učenjima vremena i sredine u kojoj je živio. On je bez ikakve sumnje, čitao o perzijskom božanstvu Mitri i babilonskom Balu. Ovome treba dodati da su Perzijanci i Babilonci imali veliki utjecaj na Jevreje i njihovo učenje, jer su u babilonskom izgnanstvu proveli blizu pedeset godina, nakon što je 586. god. p.n.e. Nabukodonosor razorio njihovo kraljevstvo Judeju, a njih poslao u izgnanstvo. Nakon izvjesnog vremena došli su Perzijanci i Jevreje oslobodili iz babilonskog zatočeništva omogućavajući im ponovni povratak u Palestinu. To je bilo 538. god. p. n. e. za vrijeme kralja Kira, kako smo već rekli, kada smo govorili o judaizmu.
Za vrijeme svog izgnanstva Jevreji su se u Babilonu upoznali sa perzijskim i babilonskim vjerskim učenjima, kulturom i običajima. Pored ovog, oni su još od ranije dobro poznavali egipatske, grčke i indijske vjere. Grci su živjeli i u Palestini, pa je njihova kultura, filozofija i vjersko učenje bilo poznato na prostorima Palestine sve do pojave Isusa Krista. Slično je i sa Rimljanima. Veze Jevreja sa Egiptom su svakom, iole obrazovanijem čovjeku, poznate. Sva ova učenja Pavle je dobro poznavao i on je ponešto od svakog od njih unio u kršćanstvo.
Mi ćemo se ovdje zaustaviti na samo tri od ovih učenja. I to će biti dovoljno da se vidi velika sličnost između njih i učenja koja je Pavle unio u kršćanstvo. Ona su u kasnijem razvoju kršćanstva sasvim potisnula izvorno učenje koje je propagirao Isus Krist, sin Marijin.
Tri učenja o kojima ćemo nešto više reći su:
- perzijsko učenje o Mitri,
- babilonsko učenje o Balu i
- indijsko učenje o Budi.

2/1. Perzijsko učenje o Mitri - Mitraizam

Mitraizam je vjera perzijskog porijekla. Svoj procvat doživio je u Perziji oko 6. vijeka p.n.e. Oko 70. godine p.n.e. ova vjera se iz Perzije proširila na prostore Rimskog Carstva, odakle se širila prema sjeveru. Doprla je čak do Velike Britanije. Neki tragovi ove vjere pronađeni su u gradu Jork i gradu Šestez, kao i u nekim drugim mjestima na prostorima Engleske. Ova vjera je učila da je:
- Mitra bio posrednik između Boga i ljudi, - da je rođen u nekoj pećini ili zapećku na zemlji na dan 25. decembra.
- da je imao dvanaest učenika, - da je umro kako bi ljude spasio od grijeha,
- da je nakon smrti uskrsao iz groba i nastavio ponovo živjeti,
- da je uskrsao na nebo naočigled njegovih učenika dok su mu se molili i klanjali,
- zvao se spasiteljem i izbavljačem,
- u njegove osobine se ubraja i to da je bio lahak poput perke,
- njegove pristalice su se krstile u njegovo ime,
- u njegov spomen svake godine su njegove pristalice priređivale Svetu večeru[122]

Ropertson tvrdi da na prostorima Rimskog Carstva učenje o mitraizmu nije iščezlo sve dok se njegova temeljna učenja konačno nisu stopila sa kršćanstvom[123]

[122] Ahmed Šelebi, el-Mesihijjetu, str. 134
[123] Prethodni izvor, na istoj strani

Ovo bi bile glavne crte utjecaja mitraizma na kršćansko učenje. A sada ćemo nešto više reći o utjecaju na kršćanstvo jednog drugog učenja, učenja o babilonskom Balu.

2/2. Učenje o babilonskom bo ' anstvu Balu i njegov utjecaj na kršćanstvo

Babilonci su narod koji je dugi niz godina p.n.e. nastanjivao oblast današnjeg Iraka. Obožavali su boga zvanog Bal. Babilonci su vjerovali da je Bal bio uzet u zatočeništvo, da mu je suđeno i da je nakon suđenja bio stavljen na mnogobrojna iskušenja. Legenda govori da je Bal bio odveden u planinu radi izvršenja smrtne presude. Sa njim je bio još jedan čovjek koji je osuđen na smrt. Običaj je bio da se svake godine od strane vlasti oslobodi po jedan osuđenik na smrt. Te godine narod je tražio da se smrtna kazna izvrši nad Balom, a da se pomiluje drugi čovjek. Legenda dalje kaže da je nakon izvršenja smrtne kazne nad Balom cijelu zemlju obuzela tama i užasna grmljavina. Oko Balova groba postavljena je straža kako njegove pristalice krišom ne bi izvadile njegovo tijelo. Boginje su se okupile i sjedile oko groba oplakujući Balovu smrt.

Sve ovo u potpunosti liči na priču koju nam o Isusovom životu prenosi Evanđelje. Ono, naime, kazuje da su njegova majka Marija, Marija Magdalena i još jedna Marija, sjedile pored njegova groba i oplakivale ga. Ovo podsjeća na oplakivanje Bala od strane boginja. Napokon, priča o Balu kazuje da je on uskrsao iz mrtvih, da je proživljen početkom proljeća i uspeo se na nebo. Priča o Isusu Kristu također kaže da je uskrsao iz mrtvih. Bilo je to u nedjelju na početku proljeća. Poslije toga dignut je na nebo.

Ako znamo da je ova priča o Balu, stoljećima prije Isusova rođenja svake godine, prikazivana na javnoj sceni u dirljivoj atmosferi; ako znamo da su početkom ovog stoljeća u Babilonu pronađene dvije ploče koje potječu iz devetog vijeka p.n.e. na kojima je ispisana priča o Balovom suđenju i pogubljenju, kako smo ranije opisali; ako znamo da su Jevreji u doba Nabukodonosora odvedeni u babilonsko zatočeništvo, gdje su svake godine u proljeće prisustvovali izvođenju pomenute predstave; ako znamo da su ovu priču donijeli u Palestinu prilikom svog povratka duboko urezanu u njihova sjećanja na babilonsko progonstvo i uvučena u njihove običaje i javni život; ako znamo da se poslije Mesijine smrti ponovo pojavila gotovo identična priča o Balu sa svim njenim elementima, samo sa drugačijim imenom glavne ličnosti, gdje se, umjesto Bala, pojavljuje Mesija, može se sa sigurnošću tvrditi da je cijela priča koju prenosi Evanđelje u potpunosti plagijat[124]

2/3. Sličnosti između Budina života i života Isusa Krista kako ga prenose evanđelja

BUDA

1. Kada se rodio Buda na nebu se pojavila zvijezda koja je najavila njegovo rođenje. Ova zvijezda, primijećena je, kretala se prema mjestu Budina rođenja. Svako ko je primijetio ovu zvijezdu nastojao je da je prati kako bi pronašao novorođenče i poklonio mu se.

2. Buda se, kako govore indijske legende, rodio 25. decembra.

3. Kada se rodio Buda, njegovo rođenje proslavili su anđeli izgovarajući svoj blagoslov na njega: „Blagoslovljeni se rodi da ljudima donese mir, a Zemlji radost!"

4. Budino rođenje značilo je opasnost po vlast i carstvo, pa mu je car Benbasara zaprijetio smrću, jer se bojao da Budino rođenje ne bude povod njegove propasti.

5. Kada se Buda odlučio da počne propovijedati svoje učenje, pojavio se đavo koji je pokušao da ga u tome omete.

6. Mara je rekao Budi: „Prođi se propovijedanja vjere, postat ćeš vladar svijeta!"

7. Buda se nije obazirao na Maru, nego mu je u lice rekao: „Gubi mi se sa očiju!"

8. Kada je Buda savladao Maru, sa neba je počelo padati cvijeće, a zrak je počeo mirisati.

9. Buda je dugo vremena provodio u postu.

10. Buda je kršten svetom vodicom. Njegovom krštenju prisustvovao je Duh Sveti.

---

[124] Ahmed Šelebi, *el-Mesihijjetu,* str. 135

11. Budisti vjeruju da su njihove molitve primljene i da ih one uvode direktno u raj, sve dok se upućuju u Budino ime.
12. Kada je Buda, nakon smrti zakopan u zemlju, on je, nekom čudnom snagom i natprirodnom moći, uspio da izađe iz groba i nastavi živjeti.
13. Nakon što je ispunio svoju misiju na Zemlji, Buda je uskrsao na nebo.
14. Buda će se pred Smak svijeta ponovo vratiti na Zemlju i nastaviti propovijedati svoje učenje, kako bi povratio slavu, a Zemlju ispunio srećom i blagostanjem.
15. Nakon proživljenja Budi će biti povjeren zadatak da sudi ljudima.
16. Buda nema početka ni kraja. On je vječan.
17. Priča se da je Buda rekao: „Ja nosim grijehe ljudi kako bi oni bili spašeni."
18. Buda je također rekao: „Sakrivaj svoja dobra djela, a ljudima pričaj o grijesima koje si počinio!"
19. Buda je svoje pristalice savjetovao da budu samilosni i ljubazni, čak i prema svojim najljućim neprijateljima.
20. Buda je svoje učenike i pristalice savjetovao da ostavljaju naslađivanje ovosvjetskim dobrima, da ne žude za bogatstvom, da gaje ljubav prema siromaštvu i da u molitvi budu predani.
21. Najuzvišeniji Budin cilj je bio ono što budistička filozofija naziva Nebeskim carstvom.
22. Buda je zagovarao celibat. On brak poredi sa sagorijevanjem u crnom uglju. Brak dozvoljava samo u slučaju straha da se ne počini preljub.

ISUS

- Prilikom Isusovog rođenja na nebu se ukazala zvijezda koja je objavila njegovo rođenje kao rođenje Spasitelja. Ona je dovela grupu maga sa Istoka do mjesta njegovog rođenja gdje su mu se, kada su ga ugledali, poklonili.
- Isus je rođen 25. decembra.
- Prilikom Isusovog rođenja u vazduhu su se pojavili anđeli. Oni su letjeli iznad polja u blizini Betlehema, slavili ga i blagosivljali riječima: „Radost među ljudima i mir na Zemlji."
- Isus je predstavljao opasnost po vlast kralja Heroda. Zato je Herod želio da ga ubije. Međutim, Isus je sa svojom majkom već bio sklonjen u Egipat.
- Na početku Isusovog pozivanja pojavio se đavo i pokušao da ga zavede.
- Đavo je Isusu rekao: „Ako mene budeš obožavao, učinit ću te vladarem cijelog svijeta."
- Isus se nije obazirao na đavolje riječi, već mu je rekao: „Sotono, gubi se od mene!" Nakon što je Isus savladao Sotonu, na njega su se spustili anđeli i pohvalili ga. Poslije ovoga Isus je počeo neprekidni post od četrdeset dana i noći.
- Zaharijev sin, Ivan Krstitelj, krstio je Isusa u rijeci Jordan. Njegovom kršćenju prisustvovao je Duh Božiji i Duh Sveti.
- Molitve kršćana se primaju sve dok se obavljaju u ime Isusa Krista. Za svoje molitve kršćani će biti nagrađeni rajem.
- Kada je Isus nakon smrti na križu bio zakopan, neka čudna, natprirodna sila, uklonila je veliki kamen sa ulaza u njegovu grobnicu. Uskrsao je iz mrtvih i nastavio ponovo živjeti.
- Isus je, nakon što je ispunio svoju misiju na Zemlji, bio uzdignut na nebo.
- Isus će se ponovo vratiti na Zemlju, njom vladati, širiti svoje učenje i Zemlju ispuniti mirom i svakim dobrom.
- Isusu će na Sudnjem danu biti povjereno suđenje ljudima.
- Isus nema početka ni kraja. On je vječan, kao što je vječan i njegov Otac.
- Isus je Spasitelj ljudskog roda. On se žrtvovao da bi ljude iskupio od grijeha koji je počinio njihov praotac Adam.
- Isus je, između ostalog, svoje sljedbenike savjetovao da sakrivaju svoja dobra, a da govore o svojim

lošim djelima.
- Isus je svojim sljedbenicima govorio: „Ljubite svoje neprijatelje, blagosiljajte one koji vas proklinju i činite dobro onima koji vas mrze!"
- Isus je kao uslov za prihvatanje svoga učenja, svojim pristalicama postavljao dijelenje milostinje, sklonost siromaštvu i samilost prema siromašnim. Sve ovo bilo je u cilju ulaska u Carstvo Božije.
- Isus je od samog početka propagiranja svoje misije pozivao na ulazak u Carstvo Božije. Od njega se prenosi da je rekao; da je najbolje da muškarac ne dotiče ženu, a u slučaju ako se boji da ne počini blud dozvoljava se da se takav oženi, jer je ženidba bolja nego sagorijevanje u vatri.
Sve gore navedeno nam govori do koje mjere je pagansko učenje o Isusovom životu, kako ga prenose njegove pristalice, bilo pod utjecajem učenja o Budi. I ne samo to:
Krajnje je začuđujuće da, čak i današnje kršćanstvo u svom učenju, govori o datumima vezanim za život Isusa Krista, a koji se u potpunosti podudaraju sa datumima vezanim za Budin život. Isusovo rođenje, raspeće i uskrsnuće u potpunosti se podudara sa događajima iz raznih paganskih učenja.
O tome smo već ranije govorili[125]
Događaji oko Tajne večere o kojoj smo detaljno govorili, u potpuno istoj formi, nalaze se i u učenju mitraizma[126] Kroz sve navedeno, mogli smo primijetiti zajedničke elemente pomenutih paganskih učenja i kršćanstva. U njih, između ostalog, spadaju:
- Svim božanstvima iz ovih religija pripisuje se da su rođena u isto vrijeme (mjesec i godišnje doba) kada i Isus.
- Sva ova božanstva rođena su, ili u nekom zapećku, ili u podrumskoj prostoriji.
- Sva su živjela da bi na sebe preuzela teret ljudskog roda.
- Sva su opisana kao: Spasitelj, Izbavitelj ili Posrednik.
- Sva su, u svom sukobu sa silama zla i tmine, bila poražena.
- Sva su nakon poraza bila zakopana u Zemlju, ili bačena u vatru.
- Sva su uskrsla iz svojih grobova i uzdignuta na nebo.
- Sva su iza sebe ostavila svoje sljedbenike, učenike i hramove (bogomolje).
Iz svega navedenog se vidi koliko je kršćanstvo tijesno povezano sa učenjem paganskih vjera.
Što se tiče islama, on ne prihvata ništa od ovih učenja, jer je Jedini i Istinski Bog samo Allah. Nezamislivo je da je On ikome ili ičemu sličan. Ni jedno Njegovo stvorenje Njemu nije slično. On je jedan, oduvijek i zauvijek, Svemogući i Sveznajući Bog. Njega su obožavali i Njemu robovali Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub i drugi preci Izraelćana.
Islam je, prema tome, univerzalna vjera svih poslanika koji su došli s istinom od Boga i u nju pozivali. Ako pogledamo i analiziramo ogromni jaz između islamskog učenja i učenja drugih vjera, neće nam biti teško zaključiti šta je zabluda, a šta prava istina u koju nema nikakve sumnje.

3. PRIČE O LJUDIMA KOJI SU ROĐENI BEZ OCA

U samim kršćanskim knjigama postoje navodi da je pored Isusa bilo i drugih ljudi koji su rođeni na čudnovat način, poput Adama, praoca ljudskog roda. Jedan od takvih je, po njihovom učenju bio Melkisedek, kralj salemski, o kome Pavle u svojoj poslanici Hebrejima tvrdi:
„Ovaj, naime, Melkisedek, kralj salemski, svećenik previšnjeg Boga, izađe u susret Abrahamu kad se ovaj vraćao s poraza kraljeva, i blagosovi ga. On, čije ime znači najprije „Kralj pravde", zatim „Kralj Salema", tj. „Kralj mira", bez oca, bez majke, bez rodoslovlja, koji nema ni početka

---

[125] Ahmed Šelebi, prethodni izvor, str.139
[126] Dr. Šelebi koristi kao izvor i druge knjige među njima i:
a) *Hajatu Buza*, od Edvarda Tomasa i
b) Wesenijjetu-l-musehai, od Robertsona.
Obje ove knjige objavljene su na engleskom jeziku.

ni svršetka života, štoviše sličan Sinu Božijemu, ostaje vječno svećenik." (Hebrejima 7, 1-3)
Postavlja se pitanje; zašto na osnovu ovog kršćani i za Melkisedeka ne tvrde da je i on, kao Isus, bog, jer je i on rođen bez oca? Ili su možda oko ovoga pristrasni?
Poznati engleski pisac Drajer u svojoj knjizi *Nespojivost nauke i vjere* kaže: „Majka grčkog mudraca Platona, Barekšin, bila je zatrudnjela od Apola, boga medicine, kod Grka. Ona je prethodno bila vjerenica čovjeka po imenu Ares. Prije nego što će se Ares njom oženiti, on je u snu vidio Apola koji mu je zaprijetio riječima: - Ne primiči se mojoj vjerenici jer ona u svom stomaku nosi mog sina! Ti moraš imati obzira prema svetom duhu Apolovom." Zbog ovoga su Platonovi učenici u Egiptu vjerovali da je on sin božiji.
Grčki vladar Konstantin je, također, vjerovao da je Apolo bog sunca, a Platon sin božiji. Kada je Konstantin primio kršćanstvo i proglasio ga zvaničnom vjerom svoga Carstva, počeo je tvrditi da je sada umjesto Platona, Isus Sin Božiji. Grci i Rimljani su vjerovali da je Herkul sin sveca Dejusa koga su smatrali pomoćnikom Duha Svetog, a ne sin čovjeka. Kod Grka postoji još jedna poznata priča koja kaže da je svetac Pater svoju dušu udahnuo u Kidas, nibijsku kraljicu zvanu Simili, od koga je zatrudnjela i rodila sveca Kasa. Pod ovim imenom grčki filozofi su nazivali boga vina. Englezi su ovo ime iskrivili i danas ga koriste za onoga ko u piću nema mjere.
Pomenuti pisac Drajer, u svojoj knjizi kaže: „Postojala je još jedna djevica po imenu Reja Silvija kojoj je bog, preko Duha Svetog poklonuo sina. Ona mu je dala ime Romul. Po njemu je kasnije Rim dobio ime." Poznati zapadni pisac Džejn u svojoj knjizi *Propast i nestanak Rimskog Carstva* kaže da je žena Aleksandra Velikog bila kćerka perzijskog vladara Darija, a njena majka je kod Grka slovila kao Duh Sveti.
Grci su također vjerovali da je Pitagora, koji se rodio 575 godina prije Krista, sin božiji, jer je rođen bez oca[127]
Navodeći ove primjere, a ima ih još mnogo, željeli smo skrenuti pažnju na to da drevna historija ne bilježi Isusov slučaj kao izoliran primjer, nego ovakvih primjera u vjerskim učenjima ima mnogo. Naprotiv, Grci su svoje vladare, mudrace i ugledne ljude u mnogim slučajevima proglašavali sinovima božijim. Zato nije nikakvo čudo ni što je Isus Krist od kršćana proglašen za Sina Božijeg.

4. TROJSTVO U STARIM PAGANSKIM VJERAMA

Babilonci su vjerovali u Trojstvo već od četvrtog milenija p.n.e. Oni su svoja mnogobrojna božanstva svrstavali u dvije grupe, od kojih svaka za sebe predstavlja jedan vid Trojstva. Sistem njihovih božanstava je izgledao ovako:
Prva grupa:
- Bog neba, Bog zemlje i Bog mora.

Druga grupa:
- Bog Mjeseca, Bog Sunca i Bog pravde.

Već smo ranije rekli da su Egipćani poznavali Trojstvo predstavljeno u Izidi, Ozirisu i Horusu.
Hindusi od davnina poznaju učenje o Trojstvu. Ono je po njima predstavljeno u Brahmi, Višnu i Šivi. Ova tri božanstva, iako zasebna, ipak predstavljaju jednu cjelinu; Trojstvo u jednom.
Stari Egipćani su također, kako izjavljuje kralj Ahnaton, poznavali sjedinjavanje božanstava u Amonu, kralju bogova i Atonu, bogu Sunca.
Ptolomej Prvi je u Aleksandriji podigao veličanstveni hram Serabijum u kome se obraćalo ranije pomenutom Trojstvu predstavljenom, kao što smo rekli u Ozirisu, Izidi i Horusu. Tako su ova tri božanstva, makar i u molitvi, bila prisutna na jednom te istom mjestu.
Nakon rođenja Isusa Krista dolazi Plotin (205-270) koji obnavlja Platonovo učenje o Trojstvu, ovaj put predstavljeno u:

---
[127] Mevlana Kevser Nijazi, **et-Teslisu fi-l-mirat,** Pakistan, bez godine izdanja str.26-27

1. Jedinom ili Praiskonskom,
2. Razumu koji iz njega proizilazi i
3. Duši koja izvire i iz nje nastaju zvijezde i ljudi[128]

5. RASPEĆE U STARIM PAGANSKIM VJERAMA

Prvobitna ideja o raspeću ni po čemu ne pripada kršćanskom učenju. Izgleda da se ona u kršćanstvo uvukla iz drugih učenja, naročito onih koja su dolazila iz Indije. Razlozi za ovakvu tvrdnju su prije svega postojanje ideje o raspeću u učenjima indijskih vjera nekoliko stotina godina prije rođenja Isusa Krista.

Hindusi, naime, vjeruju da je Krišna, sin Prvorođenac i jedna od inkarnacija boga Višnu koji nema početka ni kraja. Oni vjeruju da je na Zemlju došao iz milosti kako bi je spasio tereta koji je pritiska i kako bi se žrtvovao za dobrobit čovječanstva. Na slikama je prikazan sa probijenim rukama i nogama kako visi na križu. Zbog toga se Krišna prikazuje u liku heroja koji odiše božanstvom i požrtvovanošću za dobrobit cijelog čovječanstva. Stanovnici Nepala i Tibeta vjeruju da je njihov bog Endra raskovan na križu i žrtvovao svoju krv kako bi čovječanstvo spasio od grijeha. U njihovim svetim knjigama može se naići na crteže prikazane u obliku križa[129] Ako svi navedeni dokazi potvrđuju da kršćansko učenje ima paganske, a ne nebeske izvore, jer se temelji na paganskim vjerama drevnih naroda, a ne na nebeskoj objavi i učenju prijašnjih poslanika kao što su Ibrahim, Ismail, Jakub, Jusuf, Musa, a.s., i drugi, mi se pitamo šta je tim ljudima pa ništa ne razumiju?

Odgovor na ova pitanja mogu nam pružiti riječi šejhu-l-islama Ibn Tejmijje. On, naime, detaljno govori zbog čega su kršćani i njima slični zalutali. Zato ćemo navesti neke od njegovih stavova:[130]

1. Kao prvi razlog Ibn Tejmijja navodi to što su kršćani umjesto jasnih i nedvosmislenih riječi prenijetih od vjerovjesnika, počeli koristiti slične riječi sa dvosmislenim značenjem. Svaki put kad bi čuli neku riječ ili izraz sa nejasnim, tajnovitim, pa čak i sumnjivim značenjem, oni su ga tumačili i shvaćali po svom proizvoljnom nahođenju, bez ikakvih valjanih argumenata za to.

Jasne i nedvosmislene riječi i izraze koje su se sa njihovim shvatanjima kosile ili ih svojim željama nisu mogli prilagoditi, oni su ili odbacivali, ili koristili u pogrešnom značenju. Uz ovo, brojni su primjeri prihvatanja sumnjivih dokaza pomoću razuma i sluha i odbacivanja jasnih tekstova.

2. Neke natprirodne pojave, koje su šejtanska rabota i obmana, kršćani i njima slični smatrali su čudima. Zbog ovakvog shvatanja zalutali su mnogi ljudi kao što su idolopoklonici, kojima se pričinjavalo da im govore kipovi. Vjerovali su da im vračevi o nevidljivom svijetu govore istinu i sl. Sve to je bila laž i obmana od šejtana u koju nisu smjeli povjerovati. U ovo spadaju i čudni postupci i ponašanja koja su svojstvena šejtanu.

3. Treći razlog zbog koga su kršćani zalutali bio je taj što su vjerovali u lažne priče i vijesti koje su dolazile do njih.

SEDMO POGLAVLJE

Vjerozakon u kršćanstvu

Dosada smo u ovoj knjizi govorili o kršćanskom vjerovanju. Sada ćemo pokušati obraditi i analizirati jedno drugo pitanje, vjerozakon u kršćanstvu. Da li u kršćanstvu uopće postoji vjerozakon? Ovo pitanje se nameće tim prije jer je sam Isus Krist rekao:

„Nemojte misliti da sam došao ukinuti Zakon i Proroke! Ne dođoh da ih ukinem, već da ih ostvarim." (Matej 5,17-18)

---

[128] Ahmed Šelebi, **el-Mesihijjetu,** str. 135
[129] Ahmed Šelebi **el-Mesihijjetu,** str.167
[130] Ibn Tejmijje **el-Džewabu-s-sahihu,** Prvi dio, str. 317

Odgovarajući na gore postavljena pitanja, može se konstatirati da u kršćanstvu, zapravo, i ne postoji vjerozakon u pravom smislu riječi. U kršćanskim knjigama postoje samo neki propisi koji se odnose na obrede i reguliranje odnosa među ljudima, što bi se moglo nazvati vjerozakonom. Međutim, ovakvih propisa je veoma malo i oni ne obuhvaćaju sve grane vjerozakona. Ovdje se nameće još jedno pitanje; šta sve vjerozakon podrazumijeva?

1. PODJELA VJEROZAKONA

Vjerozakon predstavlja konkretne propise o praktičnom izvršavanju vjerskih propisa. Ono što se tiče srca i nutarnjeg ubjeđenja naziva se vjerovanjem. S druge strane, sve što je izvan srca i nutarnjeg ubjeđenja i sve što se odnosi na rad organa i propise koji taj rad reguliraju naziva se vjerozakonom. Ove aktivnosti i propisi koji ih reguliraju mogu se podijeliti na:

a) propise o obredima,
b) propise o međusobnim odnosima i
c) propise o ponašanju.

Što se tiče propisa o obredima, oni su općepoznati. Oni reguliraju odnose između čovjeka i Boga. Propisi o međusobnim odnosima su također poznati. Oni reguliraju odnose između čovjeka i čovjeka. U njih spadaju: propisi o kupoprodaji, trgovini, načinu davanja garancije i slična poslovanja sa novcem. U ovu grupu spadaju i propisi koji reguliraju porodične i rodbinske odnose, kao što su: ženidba, udaja, razvod braka, propisi o nasljeđu i sl. U treću grupu ovih propisa spadaju propisi o prijestupima i kaznama, kao što su propisi o ubistvu, kaznama za ubistvo, počinjeni blud, konzumiranje alkohola, potvaranje i sl.

Što se tiče propisa o ponašanju i moralu, može se reći da su područja u koja oni zadiru, manje-više poznata.

Ovdje se nameće pitanje; da li u kršćanskim knjigama postoje propisi koji reguliraju sva ova pitanja? Kao što smo ranije rekli, postoje samo neki propisi koji djelimično reguliraju neka od ovih pitanja. Istovremeno postoje cijele oblasti o kojima nema nikakvih propisa. U daljem tekstu ćemo to detaljnije obrazložiti:

- U vezi sa molitvom - može se reći da o njoj postoje propisi. O tome ćemo kasnije nešto opširnije reći.
- U vezi sa davanjem milostinje ne postoje propisi koji određuju visinu. Postoji jedino podsticanje da se milostinja dijeli i pohvala onih koji ju dobrovoljno dijele. Uz ovo postoji podsticanje da se čovjek prolazi i ne zaokuplja ovozemaljskim dobrima.
- Što se tiče posta, može se reći da o njemu postoje propisi, i o tome ćemo nešto kasnije, detaljnije govoriti.
- U vezi sa hodočašćem - kršćani se podstiču da posjećuju sveta mjesta u Palestini. Sveta mjesta kod njih su mjesta gdje je živio Isus.
- U vezi sa poslovnim odnosima među ljudima - može se reći da u kršćanstvu ne postoje nikakvi propisi, jer je sam Isus odbio da podijeli baštinu između dvojice ljudi[131]
- Što se tiče propisa koji reguliraju porodične odnose, postoje samo propisi koji reguliraju sljedeća pitanja:

1. Brak i formiranje porodice u kršćanstvu

U vezi sa brakom i formiranjem porodice može se reći da kršćanstvo preferira izbjegavanje ženidbe. Kršćansko neženstvo stavlja na viši stepen od života u porodici, jer je:

„Dobro za čovjeka da ne dira žene." (Korinćanima I, 7,1)

i jer se:

„Neoženjen brine za Gospodnje, a oženjeni za svjetsko." (Korinćanima I, 7,32-33)

---

[131] Priča kazuje da su mu prišla dvojica Jevreja od kojih je jedan rekao:„Učitelju, reci mome bratu da sa mnom podijeli baštinu! - Čovječe, odvrati mu, tko je mene postavio vama za suca ili djelioca?"(Luka 12,13-14)

Ovako izgledaju Pavlove upute i savjeti u njegovim poslanicama koje je uputio na razne strane. On u njima savjetuje svoje pristalice da je život bez supružnika časniji, osim ako postoji bojazan da se ne počini blud. U tom slučaju muškarcu preporučuje da se oženi, a ženi da se uda, jer je i brak manje zlo od ulaska u pakao zbog preljube.
Kršćanski učenjaci shvatanje da je ledičan život bolji od udaje i ženidbe, potkrepljuju brojnim dokazima kao što su:
- Isus se nije ženio,
- Ivan Krstitelj (Jahja, a.s.) se nije ženio,
- Pavle se nije ženio,
- Mojsijeva sestra Marija se nije udavala,
- Djevica i svetica Tekla koju su nevjernici bacili među gladne lavove da je pojedu i rastrgaju i kojoj se lavovi nisu ni primakli zbog njene čestitosti, čednosti i pobožnosti, nego su pred njom zastali, kleknuli i poklonili se, nije se udavala.
- Kršćani također vole pričati kako je Isus Krist otvorio nebeske kapije onima koji se sustežu od žena.
Mnogi kršćanski učenjaci gore navedene dokaze smatraju nepobitnim činjenicama u koje se ne može posumnjati. Tako je monahu Gufnisahu, koji se usprotivio da neženstvo prihvati kao svršen čin u kršćanskom učenju, to uzeto kao grijeh zbog koga je bio izbačen iz crkve.
Čak i kada se pripadnik kršćanstva oženi iz bojazni da ne bi počinio blud, dužan je da se susteže od pretjeranog uživanja u braku. Svaki odnos sa ženom isključivo mora imati za cilj porod i produženje vrste. Drugim riječima on mora biti poput sijača koji sije sjeme da bi žeo plodove, a ne da bi ga razasipao.
Postoje neke kršćanske sekte koje apsolutno zabranjuju brak. Jedna od takvih sekti je sekta marsinija koja u svoje redove ne prima oženjene muškarce niti udate žene, niti svojim članovima dozvoljava ženidbu ili udaju. Ovakvo učenje kršćanstva obavezuje svećenike u katoličkoj crkvi na celibat. U vezi sa kaznom za preljubu, Ivan u svome Evanđelju bilježi jedan događaj iz Isusova života i kaže:
„Tada književnici i farizeji dovedoše neku ženu uhvaćenu u preljubi, postave je ispred sviju te mu rekoše: -Učitelju, ova žena je uhvaćena u samom činu preljube. Mojsije nam je u Zakonu naredio da takve žene kamenujemo. A ti što veliš? To su rekli da ga stave u nepriliku kako bi ga mogli optužiti. A Isus se sagnu i poče pisati prstom po tlu. A kako su ga i dalje ustrajno pitali, uspravi se te im reče: -Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen na nju! Zatim se opet sagnu i poče pisati po tlu. A oni, kad to čuše, počeše izlaziti jedan po jedan, počevši od najstarijih. I ostade sam Isus sa ženom koja bijaše stala ispred sviju, te se uspravi pa je upita: - Ženo gdje su? Nitko te ne osudi? - Nitko, gospodine, odgovori ona. Ni ja te - reče Isus - ne osuđujem. Idi i od sada ne griješi više." (Ivan 8,3-11)
To znači da je Isus dokinuo kaznu kamenovanja za učinjenu preljubu i da se zadovoljio uzimanjem obećanja od onoga ko ga je počinio da ga više neće ponavljati. U vezi sa primjenom kazne (odmazde) za ubicu i za nanošenje tjelesnih povreda, može se reći da je Isus odbio da primjeni Mojsijev zakon u kome stoji: „Oko za oko, zub za zub" riječima:
„Čuli ste da je rečeno: - Oko za oko, zub za zub. A ja vam kažem: -Ne opirite se zlotvoru! Naprotiv, udari li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi! Tko bi te htio tužiti da se domogne tvoje košulje, podaj mu i ogrtač!" (Matej 5,38-40)
2. Kršćansko učenje o moralu
Evanđelje poziva da se odnosi među ljudima uspostavljaju na osnovu praštanja i uzvraćanja dobrim na zlo. Ovo ide tako daleko da se gotovo postavlja kao obaveza. Principi ovakvog držanja su sasvim jasno i bez ikakvog dvoumljenja izneseni u Isusovom govoru na Gori. U ovom govoru na Gori Isus je između ostalog rekao:

„Čuli ste da je rečeno (aludirajući na učenje jevrejskih knjiga): - Ljubi svoga bližnjega i mrzi svoga neprijatelja! Ja vam kažem: - Ljubite svoje neprijatelje i molite za one koji vas progone, kako biste postali sinovi svoga Oca nebeskog, koji čini da njegovo sunce izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednima i nepravednima."(Matej, 5, 43-45)
Suvišno bi bilo govoriti da postupanje po ovakvim propisima u praksi, u krajnjem slučaju, ukida sve propise o kažnjavanju.

3. Komentar nekih navoda kršćanskog vjerozakona

Pored toga što propisi o pokuđenosti braka i zabrani razvoda, ukoliko je brak već zaključen, predstavljaju neugodnost i teret za ljude, oni istovremeno doprinose nezainteresiranosti u pronalaženju rješenja životnih problema i gorućih društvenih pitanja.
Štaviše, neki propisi kršćanskog vjerozakona, kao što je podsticanje na neženstvo, o čemu smo već govorili, imali bi za krajnji rezultat nestanak ljudske vrste i ubrzani nestanak života na ovoj našoj planeti, Zemlji.
Kur 'an podstiče na toleranciju i oprost ubrajajući to u najuzvišenije ideale i obećavajući nagradu onome ko to čini, ali to ne uzdiže na stepen obaveze. Ovako visok stepen odgoja mogu imati samo rijetki pojedinci i najodabranija Božija stvorenja.
Zato islam propisuje odgovornost počinioca, uspostavlja odgovarajuću kaznu koja odgovara težini počinjenog prijestupa i u svemu pronalazi zlatnu sredinu, u kojoj će pravda biti zadovoljena. S druge strane, kako god islam ne ostavlja prostora da nepravda ne bude sankcionirana, da se gaze tuđa prava i krše Božiji zakoni, on ne ostavlja prostora ni da se oni koji su spremni na opraštanje, proglašavaju svecima.

4. Kratak pregled Isusovog vjerozakona iznesenog u govoru na Gori

U svom prvom istupanju na Gori i tamo održanom govoru, Isus je iznio osnovne temelje svoga vjerozakona. On se u ovome govoru dotakao mnogih stvari. Mi ćemo ovdje iznijeti kratak pregled toga govora, po verziji koju prenosi Matej u svome Evanđelju.
Na početku svoga govora Isus je blagoslovio i obećao raj siromasima, onima koji tuguju, krotkima, žednima i gladnima, milosrdnima, onima čija su srca čista, mirotvorcima i onima koji se zbog svoje pravednosti protjeruju. Za mirotvorce je rekao da:
„će se zvati sinovi Božiji." (Matej 5,9)
Isus je zatim rekao:
„Nemojte misliti da sam došao ukinuti Zakon i Proroke! Ne dođoh da ih ukinem, već da ih ostvarim. Jer, zaista, kažem vam, dok postoji nebo i zemlja, ni jedna jota, ni jedna kovrčica slova iz Zakona sigurno neće nestati, a da se sve ne ostvari." (Matej 5,17-18)
Nakon toga on je počeo iznositi propise Tore riječima:
„Čuli ste da je rečeno starima: -Ne ubij! Tko ubije, bit će odgovoran sudu. A ja vam kažem: Svatko tko se ljuti na svoga brata bit će odgovoran sudu. A tko rekne svome bratu: -Raka!, bit će odgovoran Velikom vijeću. A tko ga nazove ludakom, odgovarat će za to u ognju paklenom." (Matej 5,21-22)
Nakon ovog Isus je preporučio izmirenje sa braćom i prijateljsku nagodbu sa protivnikom. (Matej 5,23-25)
On je dalje rekao:
„Čuli ste da je rečeno starima: -Ne čini preljuba! Ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već - u svom srcu - s njom je učinio preljub." (Matej 5,27-28)
„Također je rečeno: -Tko otpusti svoju ženu, neka joj da otpusni list! A ja vam kažem: Svaki onaj koji otpusti svoju ženu - osim zbog bludništva - navodi je na preljub, i koji se oženi takvom otpuštenicom, čini preljub." (Matej 5,31-32)

„Još ste čuli da je rečeno starima: -Ne krši prisege, nego ispuni što si Gospodinu prisegao! A ja vam kažem: Ne kunite se nikako!” (Matej 5,33-34)
„Čuli ste da je rečeno: -Oko za oko, zub za zub. A ja vam kažem: Ne opirite se zlotvoru! Naprotiv, udari li te ko po desnom obrazu, okreni mu i drugi. Tko bi te htio tužiti da se domogne tvoje košulje, podaj mu i ogrtač! Ako te tko prisili da ideš s njim jednu milju, hajde dvije. Tko te moli, podaj mu; a tko hoće da mu pozajmiš, ne odbij ga.” (Matej 5,38-42)
„Čuli ste da je rečeno: -Ljubi svoga bližnjega i mrzi svoga neprijatelja! A ja vam kažem: Ljubite svoje neprijatelje i molite za one koji vas progone, kako biste postali sinovi svoga Oca nebeskog, koji čini da njegovo sunce izlazi nad zlim i dobrima i da kiša pada pravednima i nepravednima.”(Matej 5,43-45)
Nakon ovoga Isus je preporučio da se, iz straha od licemjerstva, milostinja dijeli tajno (Matej 6,2-4), da se molitva obavlja tajno, u svojoj sobi sa zatvorenim vratima (Matej 6,5-6) i da se u postu ne bude ljut i mrkog pogleda, kako to čine licemjeri (Matej 6,16-17).
On je dalje preporučio:
„Da se ne sabira sebi blago na zemlji, gdje ga izgriza moljac i rđa, gdje lopovi prokopavaju zidove i kradu ga, nego da se sebi sabira blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rđa ne izgriza, gdje lopovi ne prokopavaju zidove i ne kradu.” (Matej 6,19-20)
U daljem govoru Isus je pozvao da se čovjek istinski osloni na Boga, da se ne brine za jelo, piće i odjeću, niti za bilo što što će biti sutra. On upozorava na pogubnost traganja za tuđim manama i ukazuje na potrebu da svako vodi računa o svojim manama i nedostacima. On dalje preporučuje neprekidnu molitvu, sve dok njima ne bude udovoljeno. (Matej 6,26-34 i 7,1-14)
Na kraju svoga obraćanja na Gori Isus upozorava da se treba čuvati lažnih proroka koje poredi sa trnjem na kome ne rađa grožđe i dračom na kojoj ne rastu smokve. (Matej 7,15-20)
Među posljednjim riječima izgovorenim na Gori su bile:
„Neće svaki koji mi govori: -Gospodine, Gospodine! ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju moga nebeskog Oca.” (Matej 7,21)
U devetnaestom poglavlju svoga Evanđelja Matej navodi da su farizeji, u namjeri da iskušaju Isusa, pitali:
Je li dopušteno čovjeku otpustiti svoju ženu? Nakon što je Isus rekao da nije, oni su ga provokativno upitali: - Kako je onda Mojsije naredio da se ženi da otpusni list i da se otpusti?” (Matej 19,7)
Isus je po Mateju odgovorio:
„Mojsije vam je zbog vašeg okorjelog srca dopustio da možete otpustiti svoje žene. Ali u početku nije bilo tako. A ja vam kažem: tko otpusti svoju ženu - osim zbog bludništva - te se oženi drugom, čini preljub, i tko se oženi otpuštenicom, preljub čini.” (Matej 19,8-9)
Isusov odgovor sličnog sadržaja prenosi i Marko:
„Tko otpusti ženu svoju i oženi se drugom, čini preljub prema prvoj. Ako li žena otpusti muža svoga i uda se za drugoga, čini preljub.” (Marko 10,11-12)
5. Post kod kršćana
Kršćani pod postom podrazumijevaju odustajanje od jela jedan dio dana, a u drugom dijelu sustezanje od uzimanja namirnica sa masnoćama. Post ima za cilj obuzdavanje strasti i duhovno jačanje. Kroz njega čovjek dobija čvrstinu, izdržljivost, spremnost da se suoči sa životnim problemima u doba nestašice i na kraju nagradu i spas kod Boga. Post se kod kršćana dijeli na:
a) Sveti post
Ovaj post traje 55 dana. Od toga je 40 dana posta koji je postio Isus, sedmica dana posta, kao priprema prije toga, i sedmica poslije njega. Zadnja sedmica posta naziva se sedmicom bola. Za vrijeme ovog

posta postač se susteže od uzimanja mesa i drugih namirnica životinjskog porijekla. Za jelo se koriste uglavnom žitarice, povrće i voće.
b) Post uoči Isusovog rođenja
Ovaj post traje 43 dana i završava se sa danom Isusovog rođenja.
c) Apostolski post
Dužina ovog posta se kreće između 90 i 150 dana, zavisno od toga koja se odluka ekumenskih sabora primjenjuje, u vezi sa određivanjem dana Uskrsa.
d) Post Djevice Marije
Ovaj post traje 15 dana. On počinje 1. misra (12. mjesec koptskog kalendara).
e) Ninevljanski post
Ovaj post traje tri dana. Obično počinje u ponedeljak, a završava se u srijedu.
f) Post četvrtkom i petkom tokom cijele godine
Iz ovih dana izuzimaju se četvrtak i petak kada se desi da Božić i Bogojavljenje bude u njima. Ovaj post se posti zato da bi se tokom cijele godine podsjećalo da je Isus bio izdan u četvrtak, a razapet u petak.
g) Bramonov post
Ovaj post traje od 1-7 dana. Pada u sedmici prije Božića i Bogojavljenja. Ovaj post je priprema za nastupajuće blagdane. (pogledaj detaljnije, *Istorija Kopta*, od Zeki Šenude, Prvi dio. Preneseno iz *el - Edžwibetu-l-fahire* str. 121, redaktor dr. Bekr Zeki Awad)

2. NESLAGANJA KRŠĆANSKOG I JEVREJSKOG VJEROZAKONA

Postoje brojni primjeri neslaganja između kršćanskog i jevrejskog vjerozakona. Navodimo samo nekoliko primjera:
a) Mojsijev zakon zabranjuje ubistvo. Isus ide dalje od toga i zabranjuje svaku pomisao da se nekome nanese zlo. On kaže:
„Svako ko se ljuti na svoga brata bit će odgovoran na sudu." (Matej 5,21)
b) Mojsijev zakon zabranjuje preljub. Isus zabranjuje svaku pomisao koja na to navodi:
„Ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već - u svom srcu - s njom učinio preljub." (Matej 5.27)
c) Mojsijev zakon dopušta razvod braka. Isus dokida ovu odredbu u svome govoru na Gori i zabranjuje razvod braka, osim ako žena napravi preljub. (Matej 5,32)
d) Mojsijev zakon zabranjuje izbjegavanje da se ispuni obećanje i zakletvu Bogom. Isus apsolutno zabranjuje svaku zakletvu. (Matej 5,33-37)
e) Mojsijev zakon predviđa kaznu za ubistvo i nanesenu povredu po pravilu: „Oko za oko, zub za zub". Isus preporučuje da se podnese naneseni bol i da se oprosti:
„A ja vam kažem: Ne opirite se zlotvoru! Naprotiv, udari li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi!..." (Matej 5,39)
f) Mojsijev zakon preporučuje da se vole svoji bližnji, a mrze neprijatelji. Isus preporučuje da se vole i prijatelji i neprijatelji:
„A ja vam kažem: Ljubite svoje neprijatelje i molite se za one koji vas progone, kako biste postali sinovi svoga Oca nebeskog, koji čini da njegovo sunce izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednima i nepravednima." (Matej 5,44-45)
g) Po Mojsijevom zakonu Izraelćanima je bilo dovoljno da ispune svoje obaveze prema drugima, pa da postignu spas. Po Isusu, ispunjavanje uslova pravde, samo po sebi nije dovoljno za spas čovjeka. Po njemu, sve što čovjek radi, mora biti popraćeno ljubavlju. (Luka 6,27-38)

3. STAVLJANJE PROPISA VAN SNAGE

Kršćani tvrde da nema govora o bilo kakvom stavljanju van snage propisa, kako onih iz Starog, tako

ni onih iz Novog zavjeta. Ovo nije tačno. Šejh Rahmetullah el - Hindi u svojoj knjizi *Izharu-l-hakki* navodi primjere kako:

1. Samo evanđelje dokida neke propise

a) Iz Starog zavjeta :

- Zabrana razvoda braka je u suprotnosti sa Mojsijevim zakonom. Zabrana sklapanja braka razvedenom muškarcu i razvedenoj ženi je također u suprotnosti sa Mojsijevim Zakonom.
- Kršćani dozvoljavaju konzumiranje mesa mnogih životinja koje su po Mojsijevom zakonu bile zabranjene. Ova zabrana stavljena je van snage na osnovu Pavlovog ličnog mišljenja.
- Propise iz Mojsijevog zakona o neradnoj suboti dokinuo je lično Pavle. Takav isti slučaj je i sa dokidanjem obrezivanja (sunnećenja) muške djece.
- Mnogobrojni su propisi o klanju životinja i prinošenju žrtve u Mojsijevu zakonu koje je kršćansko učenje stavilo van snage. Među njima su i propisi o zabrani prinošenju žrtvene životinje kipovima, zabrani konzumiranja krvi, kao i mesa zadavljene životinje.
- Čak su i propisi o kazni bludnika iz Mojsijeva zakona u kršćanstvu izmijenjeni.
- Ni svećenička služba nije ostala neizmjenjena, a kad je izmjenjena ona, izmjenjen je i vjerozakon.
- Ispada da su, po kršćanskom vjerozakonu, propisi Tore bili dotrajali i nedovoljno snažni da udovolje zahtjevima vremena, pa su bar neki morali pretrpjeti izmjene?

b) Iz Novog zavjeta :

- Isus je rekao da je on poslan samo Izraelćanima. Pavle je ovo izmjenio i Isusovu misiju proglasio općom (za cio svijet i sve narode).
- Isus je preporučio da se radi kako govore književnici i farizeji, što je u kršćanstvu dokinuto.
- Već smo ranije rekli da su apostoli stavili van snage sve praktične propise Tore.
- Isus je tvrdio da je došao, ne da progoni i ubija, već da spašava druge. Pavle u svojoj poslanici Solunjanima tvrdi suprotno:

„Da, pravedno je pred Bogom da vašim mučiteljima za uzvrat dadne muku, a vama, mučenicima, pokoj zajedno s nama, kad se u plamenom ognju objavi s neba Gospodin Isus u pratnji svoje anđeoske vojske, koji će se osvetiti onima koji neće da priznaju Boga i koji se ne pokoravaju Radosnoj vijesti o našem Gospodinu Isusu. Oni će biti kažnjeni vječnom propašću.” (Solunjanima II, 1,6-8)

U vezi sa stavljanjem nekih propisa van snage, navodimo:

2. Dokaze iz samog evanđelja

- Po Mojsijevom zakonu bilo je dozvoljeno da zbog nekog razloga čovjek pusti svoju ženu. Ta ista žena, nakon što bi izašla iz kuće prvog muža, mogla se ponovo udati za drugog čovjeka. (Ponovljeni zakon 24,1-4)
- Nasuprot ovome, po kršćanskom vjerozakonu, žena se može pustiti samo zbog preljube sa drugim čovjekom. Ona se nakon razvoda sa prvim mužem ne može više udavati za bilo koga čovjeka, jer je to blud. O tome se nedvosmisleno govori u petom i devetnaestom poglavlju Evanđelja po Mateju.
- U Mojsijevom zakonu meso mnogih životinja je bilo zabranjeno. U kršćanskom vjerozakonu ono nije zabranjeno. Dozvoljeno je za jelo Pavlovim proizvoljnim mišljenjem iznesenom u Poslanici upućenoj Rimljanima, gdje on kaže:

„Ja znam i uvjeren sam u Gospodinu Isusu da ništa nije nečisto po sebi, nego samo onomu koji nešto drži nečistim, nečisto je.” (Rimljanima 14,14)

U petnaestom stihu, prvog poglavlja, poslanice upućene Titu, Pavle o ovome kaže:

„Čistima je sve čisto, a onima koji su okaljani i nevjernici ništa nije čisto, nego su im okaljani i razum i savjest.”

- Propisi o neradnim danima i blagdanima u Mojsijevom zakonu su detaljno dati. Iz teksta ovih propisa se vidi da su oni obavezujući i trajne vrijednosti:

„A kad se god prinose paljenice Jahvi, subotom, za mlađaka i za blagdane, da dolaze prema svome broju, po svom redu, s*vagdje p*red Jahvu." (Ljetopisi I, 23,31)
- Svetkovanje subotom je strogi propis u Mojsijevom zakonu. Toga dana niko nema pravo da radi ni najsitnije poslove. Ko prekrši ovaj propis i ne pazi na njega zaslužuje smrtnu kaznu. Ovi propisi se u knjigama Starog zavjeta spominju na više mjesta kao što su:
- Postanak 2,3
- Izlazak 20,8-11
- Izlazak 23,12
- Izlazak 34,21
- Ljetopisi I, 23,31
- Ponovljeni zakon 5,12-15
- Jeremija 17,21-22
- Izaija 56,4 i 58,2-4
- Nehemija 9,1-4
- Ezekiel 20,15-27

Isusovi savremenici iz reda Jevreja su, zbog njegovog neuvažavanja subote kao odabranog dana, prema njemu pokazivali znakove prezira. Zbog toga su i kovali zavjeru za njegovo ubistvo. Njegovo nepriznavanje subote za sveti dan, bio je jedan od razloga da oni ne priznaju njega kao proroka.
Mi smo mišljenja da je svetac Pavle dokinuo gore pomenute propise iz Mojsijevog zakona. On je, dozvoljavajući da se jede meso zabranjenih životinja i ukidajući svetost blagdana i subote, rekao da su te sve stvari samo zabluda:
„Prema tome, neka vas nitko ne osuđuje zbog jela i pića, ili zbog godišnjih blagdana, ili mlađaka, ili subota! To je samo sjena stvarnosti koja je imala doći, a stvarnost je Krist." (Kološanima 2,16-17)
U ovoj istoj poslanici Pavle nastavlja pa kaže:
„Ako ste s Kristom umrli, oslobođeni prirodnih sila svijeta, zašto dopuštate, kao da još živite u svijetu, da vam se nameću propisi: Ne uzmi!, Ne kušaj!, Ne takni!" Sve je to određeno da uporabom nestane." (Kološanima 2,20-21)
Svi komentatori kršćanskih svetih knjiga se slažu da su, gore navedeni citati, najbolji primjer da je Pavle, zaista, neke ranije propise stavio van snage. Među njih spadaju: Berket, dr. Vat Bi, Bešp Harsli, Henri Vaskat, poznati komentator Biblije i Jasvisrolija.
Evo još jednog primjera dokidanja ranijih propisa iz Mojsijevog zakona: Propisi o obrezivanju muške djece po Abrahamovom vjerozakonu su vječni. O tome se nedvosmisleno govori u sedamnaestom poglavlju Knjige o Postanku. Ovi propisi su primjenjeni na njegovim sinovima Izaku i Jišmaelu. Propisi o obrezivanju muške djece ostali su nepromijenjeni i u Mojsijevu zakonu u kome stoji:
„Osmoga dana neka se dijete obreže." (Levitski zakonik 12,3)
Štaviše, sam Isus je bio obrezan, o čemu nedvosmisleno govori Luka u svome Evanđelju:
„Kad prođe osam dana, i kad je Dijete trebalo obrezati, nadjenuše mu ime Isus, kako ga je nazvao anđeo još prije nego što se zače." (Luka 2,21)
U znak sjećanja na Isusovo obrezanje (sunnećenje) kršćani imaju poseban dan u kome se mole. Ovaj propis su i kršćani praktično primjenjivali sve do Isusova uskrsnuća. Nakon njegova uskrsnuća apostoli su dokinuli ovu praksu na saboru u Jeruzalemu. O tome se opširno govori u petnaestom poglavlju Djela apostolskih. Među najglasnijim zagovornicima ukidanja ovih propisa bio je Pavle, kako se vidi iz njegovih riječi:
„Pazite! Ja, Pavao, velim vam: primite li obrezanje, Krist za vas neće imati više nikakva značenja. I ponovo svečano tvrdim svakomu koji primi obrezanje da je dužan izvršiti sav Zakon. Prekinuli

ste s Kristom svi koji se hoćete opravdati u Zakonu; ispali ste iz milosti. Jer mi pod vođstvom Duha na osnovi vjere očekujemo nadu opravdanja. Uistinu, u Kristu Isusu nema vrijednosti ni obrezanje ni neobrezanje, nego vjera koja očituje svoju snagu ljubavlju." (Galaćanima 5,2-6)

Na jednom drugom mjestu u ovoj poslanici Pavle kaže:

„Uistinu, ne vrijedi ni obrezanje ni neobrezanje, već novi stvor" (Galaćanima 6,15)

Ovakvih primjera dokidanja propisa Mojsijevog zakona ima više. Navodimo samo neke:

- Propisi o žrtvovanju životinja su brojni i vječni po Mojsijevu zakonu. U kršćanskom vjerozakonu su svi dokinuti[132]
- U Mojsijevu zakonu postoji cio niz propisa o svećenstvu i njihovom oblačenju za vrijeme izvođenja bogoslužja. Oni su prije svega morali potjecati iz loze Aronove. Međutim, u kršćanskom vjerozakonu svi ovi propisi su dokinuti[133]
- Nakon dugog vijećanja na jeruzalemskom saboru, apostoli su praktično odbili sve propise iz Tore osim:

„da se uzdržavaju od onoga što je okaljano idolima, od bluda, od udavljenog i od krvi." (Djela apostolska 15,20)

- Kasnije je sveti Pavle dokinuo propise i o ovim zabranama, izuzimajući zabranu bluda. Po njegovom mišljenju, običnom čovjeku je dozvoljeno sve gore navedeno, osim bluda. U ovome se slažu i današnji protestanti. Međutim, ako znamo da u kršćanskom vjerozakonu ne postoji kazna za preljub, to znači da su propisi i o zabrani preljuba, dokinuti.

Na osnovu svega izloženog, može se reći da je kršćanstvo stavilo van snage sve praktične odredbe Mojsijevog zakona, bez obzira da li su oni bili privremenog ili trajnog karaktera. Ovo priznaje i sam Pavle kada kaže:

„Prije dolaska vjere bili smo zatvoreni u Zakonu, čuvani za vjeru koja se imala objaviti. Prema tome, zakon nam je bio čuvar da nas vodi u Krista, da se vjerom opravdamo. I s dolaskom vjere nismo više podložni čuvaru." (Galaćanima 3,23-25)

Na jednom drugom mjestu u ovoj svojoj poslanici Pavle kaže:

„Ali kako znamo da čovjeka ne opravdava vršenje Zakona, nego samo vjera u Isusa Krista, to smo i mi prigrlili vjeru u Krista Isusa da bismo se opravdali vjerom u Krista, a ne vršenjem zakona. Jer vršenje Zakona neće nikoga opravdati." (Galaćanima 2,15-16)

Nakon citiranja ovih stihova na 487. strani, devetog sveska svoga komentara Biblije, poznati komentator Larn kaže: „Ovim je Mojsijev zakon nakon Isusove smrti praktično stavljen van snage."

Slično mišljenje u svome komentaru Evanđelja iznosi i Duvali Verdžerdant koji kaže: „Isusovom smrću i pojavom Evanđelja dokinuti su propisi Mojsijevog zakona."

- Pavle u jednoj od svojih poslanica otvoreno priznaje:

„Ako se, naime, mijenja svećenstvo, nužno se mijenja i Zakon." (Hebrejima 7,12)

Drugim riječima, Pavle je htio reći da se sa promjenom vlasti mijenja i vjerozakon. Muslimani, po toj logici, kršćanima mogu uputiti sljedeće pitanje; ako je mogao biti dokinut Mojsijev, zašto ne može biti dokinut i vaš vjerozakon? Ovim bi bio pogođen, a ne promašena srž problema.

Navodeći razloge dokidanja propisa Mojsijevog zakona Pavle kaže:

„Tim se ukida prijašnja zapovijed zbog njezine nemoći i beskorisnosti." (Hebrejima 7,18)

Na drugom mjestu on kaže:

„A kad veli: -Novi, tim je prvi proglasio zastarjelim. A što stari i zastarijeva, blizu je iščeznuća." (Hebrejima 8,13)

3. Dokazi da propisi jednog evanđelja dokidaju propise iz drugog

---

[132] Rahmetullah el-Hindi, Izharu-l-hakki, katarsko izdanje, Prvi dio, str. 524

[133] Prethodni izvor, na istom mjestu

- Matej kaže da je Isus poslao dvanaestoricu apostola i rekao im:
„Ne idite k poganima, ne ulazite ni u jedan samarijski grad! Nego idite radije k izgubljenim ovcama doma Izraelova." (Matej 10,5-6)
Na drugom mjestu Matej kaže da je Isus rekao:
„Ja sam poslan samo k izgubljenim ovcama doma Izraelova." (Matej 15,24)
Po Mateju, ovo je priznanje samog Isusa da je poslan samo Izraelćanima.
Međutim, Marko u svome Evanđelju kaže da je Isus rekao:
„Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju!" (Marko 16,15)
Na osnovu ovoga ispada da je Evanđelje po Marku dokinulo zapovijed iz Evanđelja po Mateju[134] U dvadeset trećem poglavlju svoga Evanđelja Matej kaže da je Isus obraćajući se svojim učenicima rekao:
„Na Mojsijevu stolicu zasjeli su književnici i farizeji. Vršite i držite sve što vam reknu!" (Matej 23,2-3)
Književnici i farazeji su bez sumnje, budući da su bili Jevreji, tražili da se poštuju odredbe Mojsijevog zakona, koje su po njima imale ostati nepromijenjene za sva vremena. Međutim, mi smo već vidjeli da su gotovo sve praktične zapovijedi Mojsijevog zakona, u kršćanstvu dokinute[135]
Već smo ranije rekli da su se apostoli, nakon duge rasprave, saglasili da se dokinu sve praktične odredbe Mojsijevog zakona, osim četiri; da se uzdržava od onoga što je okaljano idolima, od bluda, od udavljenoga i od krvi. Čak tri od ove četiri zabrane, kasnije je dozvolio Pavle.
Luka u svome Evanđelju kaže da je Isus na Jakovljevu i Ivanovu molbu:
„Gospodine, hoćeš li da zapovjedimo ognju da siđe s neba i da ih uništi?", rekao: - Vas dvojica ne znate od kojeg ste duha. Sin čovječji nije poslan da uništava ljude, već da ih spašava." (Luka 9,54 i 56)
Isusov odgovor sličan ovome navodi i Ivan u svome Evanđelju.
Međutim, Pavle u svojoj poslanici Solunjanima kaže:
„A vama mučenima, pokoj zajedno s nama, kad se žu plamenom ognju' objavi s neba Gospodin Isus u pratnji svoje anđeoske vojske, koji će se osvetiti onima koji neće da priznaju Boga i koji se ne pokoravaju Radosnoj vijesti o našem Gospodinu Isusu. Oni će biti kažnjeni vječnom propašću." (Solunjanima II, 1,7-9)
U istoj ovoj poslanici Pavle kaže:
„I tada će se pojaviti Bezbožnik koga će Gospodin Isus ubiti dahom svojih usta i uništiti sjajem svoga dolaska.„ (Solunjanima II, 2,8)
Zar ovim Pavle nije pobio Isusove riječi iz Lukinog i Ivanovog evanđelja?
Iz navedenih primjera se vidi da su i neke odredbe samog Evanđelja dokinute. U vezi sa Isusovom izjavom:
„Nebo će i zemlja proći, ali riječi moje neće proći" (Matej 24,35 i Luka 21,33).
Treba reći da je pod ovim Isus mislio na događaje koji će se desiti poslije njega, a ne na odredbe vjerozakona, koje su zaista izmijenjenje, ali ne od njega, nego od strane njegovih učenika u čemu je, kako smo već rekli, glavnu ulogu odigrao Pavle.
Kao što vidite, nema nikakve sumnje da je, zaista, došlo do ukidanja nekih odredbi, ne samo iz Mojsijevog zakona, već i iz samog Evanđelja. Prema tome, kršćanske tvrdnje da u njihovim knjigama nema slučajeva derogiranja, nemaju nikakve osnove. A kako da ih i ne bude kad se potrebe ljudi mijenjaju u skladu sa potrebama vremena i mjesta onih kojima se zakoni objavljuju?
Sam je Isus, ukazujući na ovo, rekao:

[134] Izharu-l-hakki, prvi tom, str. 538
[135] Prethodni izvor, isto mjesto

„Imao bih vam još mnogo reći, ali sada to ne možete nositi. Kada dođe on, Duh Istine, uvest će vas u svu istinu." (Ivan 16,12-13)[136]

4. ŠTA KRŠĆANI ZAMJERAJU MUSLIMANIMA? NAŠ ODGOVOR NA NJIHOVE ZAMJERKE

- Kršćani prije svega zamjeraju pobožnim muslimanima što se žene i neženstvo svojih svećenika (monaha) navode kao vrlinu. Mi im odgovaramo: Svi poslanici, izuzev Isusa i Ivana, koliko je nama poznato, su se ženili i rađali djecu. U Tori u koju vi vjerujete piše: „Muškarcu je dozvoljeno da se ženi sa onoliko žena koliko je u stanju izdržavati." Vi kršćani zabranjujete ono što je Bog u Tori i Evanđelju objavio i dozvolio, a pridržavate se Pavlovih riječi koji vam je rekao da se ženite samo jednom ženom, pa ako ova umre možete se ženiti do tri puta, ne više. Pavle vašim svećenicima dozvoljava da se jednom ožene, djevicom, ali ne i udovicom. Kad ova umre, svećeniku nije dozvoljeno da se više ženi. Prema tome, i po vašim knjigama je dozvoljen brak. Zato se sami zapitajte; koliko su samo sramotnih i griješnih djela počinili vaši svećenici, samo zato što se nisu mogli normalno oženiti, pa su se upuštali u preljub sa časnim sestrama. Vaša historija je puna ovakvih slučajeva. Ne radi se ovdje samo o srednjem stoljeću. Zapadna štampa, gotovo svakodnevno, piše o ovakvim slučajevima, o atacima svećenika na obraz časnih sestara.

Drugo što kršćani zamjeraju muslimanima je obrezivanje muške djece. Mi im na ovo odgovaramo;

Vi zaboravljate da je sam Isus Krist bio obrezan. Vi to dobro znate, jer dan njegovog obrezivanja proslavljate kao i druge blagdane. Pa zašto to zamjerate muslimanima? Pored toga, propisi o obaveznom obrezivanju muške djece, više nego jasno, su dati i u Mojsijevom Zakonu. Zar Abraham i njegovi sinovi Izak i Jišmael nisu bili obrezani? Ako se neko treba ovoga stidjeti, to ste onda vi, a ne mi!

Treće što kršćani prigovaraju muslimanima je njihovo vjerovanje da će se u raju jesti i piti. Na ovaj prigovor mi im odgovaramo:

Na osnovu čega pobijate tvrdnju da će se u raju jesti i piti? Zar Matej u svome Evanđelju ne kaže da je Isus svojim učenicima, za vrijeme Posljednje večere, rekao:

„Od sad, kažem vam, sigurno neću više piti od ovog trsova roda do onog dana kad ću ga piti s vama novog u kraljevstvu Oca svojega." (Matej 26,29)

Potpuno istu Isusovu izjavu prenosi i Marko u svome Evanđelju. (Marko 14,25)

Luka u svome Evanđelju kaže da je Isus svojim učenicima rekao:

„Vi ste oni koji ste u mojim kušnjama uvijek ostali sa mnom, zato ja vama dajem kraljevsku čast kao što ju je Otac moj meni dao, da jedete i pijete za mojim stolom u mome kraljevstvu te da sjedite na prjestoljima i sudite dvanaest Izraelovih plemena." (Luka 22,28-30)

Kršćanski učenjaci dobro znaju da je Adam sa svojom ženom Evom iz raja protjeran zbog toga što su u njemu okusili zabranjeno drvo (voće). O njihovom grijehu, protjerivanju iz raja i spuštanju na Zemlju ne govori samo Kur'an, nego i njihove Svete knjige Tora i Evanđelje. Pa kako onda mogu pobijati tjelesno uživanje u raju?

Kršćani tvrde da bi se, ukoliko bi se u raju jelo i pilo, morale vršiti i fiziološke potrebe kao što su mokrenje i obavljanje nužde, a to nije primjereno za raj. Mi im odgovaramo:

Pomenute zakonitosti vrijede na ovom svijetu, ali i ne za raj. U njemu će ljudi umjesto znoja lučiti tečnost koja će mirisati poput mošusa. U njemu neće biti pljuvanja, curenja nosa, a kamoli potrebe da se obavlja mala i velika nužda.

Kršćani dalje zamjeravaju muslimanima što vjeruju da će u raju biti palača, dragog kamenja i sl. Mi im odgovaramo:

U jednoj od vaših priča o Ivanu Evangelisti se kaže da je on jednog dana prošao pored dvojice mladića obučenih u svilenu odjeću. U njihovoj pratnji bilo je mnogo sluga i raskošna kočija. Kada ih je Ivan podsjetio na pakao i njime zaprijetio, sve su ovo ostavili i počeli se sa njim družiti. Sav svoj imetak

[136] Izharu-l-hakki, prva knjiga, str. 541

podijelili su slugama. Nakon izvjesnog vremena, oni su jednog dana ugledali svoje sluge kako u skupocjenoj odjeći i raskošnoj kočiji prolaze pored njih, pa su se pokajali. Ivan je to primijetio pa ih je upitao da li žale za uživanjem koga su se prošli. Kada su rekli da žale i da više ne mogu izdržati, Ivan im je naredio da odu u pustinju i da mu donesu dva kamena. Kad su ih donijeli, Ivan ih je stavio u haljinu, a onda iz nje izvadio dva draga kamena, dao im ih i rekao da odu u grad da ih prodaju i kupe sve što su ranije imali, ali zbog ovog kratkotrajnog i prolaznog uživanja, neće moći ući u raj. Dok su tako razgovarali, pored njih je prolazila povorka koja je ispraćala mrtvaca. Mladići su zamolili Ivana da oživi mrtvaca i on ga je oživio. Tada je Ivan proživjelom mrtvacu rekao da mladićima ispriča šta su sve u raju propustili. On im je rekao: „U raju ste imali palače od dragog kamenja raznih boja. Svaka je duga toliko i toliko...” Kada su mladići ovo čuli, pokajali su se i sve ostavili[137]

OSMO POGLAVLJE

Kršćanske sekte

1. PRIRODA ISUSA KRISTA I KRŠĆANSKA NESLAGANJA OKO TOGA

Proglašavanje Isusa Krista za boga nije bila jednostavna stvar. Naprotiv, bio je to dug i komplikovan proces koji je mnogim Isusovim sljedbenicima nanio mnogo problema i neugodnosti. Usljed toga došlo je do mnogobrojnih podjela u kršćanstvu i nastanka brojnih sekti unutar kršćanskog tkiva. Zato ćemo se ukratko upoznati sa svim ovim podjelama i sektama, temeljima njihovog učenja i ličnostima njihovih osnivača.

Na samom početku potrebno je konstatirati da je glavni problem oko koga su izbila neslaganja bilo pitanje - ko je zapravo Isus Krist - čovjek i sin čovječiji koji jede, pije, spava, odmara se, raduje, žalosti, gladni, žedni, boji se i sl., kao i svi drugi ljudi, ili je on bog, ili istovremeno i jedno i drugo. Isusovim pristalicama nije bilo jednostavno pomiriti ova dva suprotstavljenja učenja jedno koje kaže da je Isus čovjek kome je potrebno sve što i ostalim ljudima, i drugo koje uči da je on bog i da mu kao bogu ništa nije potrebno. Oko ovog problema među kršćanima je došlo do podjele na dvije glavne struje:

- prvu koja je smatrala da Isus ima dvije prirode, ljudsku i Božiju i
- drugu koja je smatrala da Isus ima samo jednu prirodu.

Za prvu su se zalagali Arije, Nestorije i Katolik, a za drugu aleksandrijski patrijarh Atanasije (297-373.), aleksandrijski biskup Kiril (Cyril) i Jakob Baradaju (490-578.), biskup iz Edese[138]

Reći ćemo nešto opširnije o svakom od ovih predstavnika: Arije je bio egipatski svećenik iz Aleksandrije, utjecajni propagator i utemeljivač kršćanske sekte koja po njemu nosi ime. Početkom četvrtog stoljeća on se snažno suprotstavio Aleksandrijskoj crkvi koja je učila da je Isus bog i Sin Božiji. Arije je tvrdio da Isus nije ni Bog ni Sin Božiji, već čovjek kao i svi drugi ljudi. Odbacivao je sve navode Evanđelja koji su govorili o božanstvenosti Isusa Krista[139]

Tvrdio je da Djevica Marija nije rodila Boga, nego čovjeka i da Isus ne posjeduje prirodu Boga Oca. Za svoju tvrdnju navodi ubjedljiv argumenat, da Otac, kao stariji i Sin, kao mlađi, ne mogu biti jedno te isto. Dakle, poricao je jednakost prve i druge osobe Trojstva tvrdeći da Sin Božiji (Krist) nije postojao oduvijek, niti je po biti jednak Bogu Ocu, nego ga je Bog Otac ni iz čega stvorio. Arijevo učenje bilo je osuđeno na saboru u Nikeji (325) zbog čega je bio ekskomuniciran i protjeran u Ilirik. Grčki elementi pod utjecajem njene filozofije bili su naklonjeni Arijevom učenju[140]

Nasuprot njemu, aleksandrijski patrijarh Atanasije (297-373.) tvrdio je da Isus Krist ima samo jednu

---

[137] Tuhfetu-l-eribi fi-r-reddi’ala ehli-s-selibi, str. 54
[138] Ahmed Šelebi, **Mukarenetu-l-edijani-el-mesihijeti,** drugo izdanje, Kairo, 1984. str.192
[139] dr. Ali Abdulwahid Wafi, el-Esfaru-l-mukaddesetu fi-l-edjani- s-sa- bikati li-l-islami, str. 108
[140] dr. Emira Hilmi Metar, *el-Felsefetu inde-l-junani*, Druga knjiga, str. 428

prirodu (monofizit) i da je on istovremeno i bog i Sin Božiji[141]

2. KOGA JE RODILA DJEVICA MARIJA - BOGA ILI ČOVJEKA?

Diskusija oko ovog pitanja se nastavila i u petom stoljeću. Tada se ponovo pokrenulo pitanje; može li Isusova majka biti Bogorodica (Theo Tokos), ili je ona rodila samo čovjeka, a ne i boga?

Tvrdeći da se Isus Krist odlikuje sa dvije prirode, carigradski biskup Nestorije je 428. god Djevici Mariji oduzeo nadimak Bogorodica.

Ovdje se problem, zapravo, svodi na filozofsku raspravu o tome da li se duša kojom se poima rađa ili stiče nakon rođenja? Ukoliko se dolazi na svijet sa dušom, onda je Djevica Marija, Isusova majka, rodila boga; a ukoliko novorođenče stiče dušu nakon rođenja, onda je Djevica Marija rodila samo Isusovo tijelo.

Aleksandrijski biskup, sveti Kiril (st. Cyril) je 431. godine na Efeškom saboru pokrenuo kampanju protiv Nestorija i njegovih pristalica optužujući ih za herezu. Na ovo su sirijski nestorijanci oštro reagirali, napustili sabor i osnovali zasebnu Nestorijansku crkvu. Njihovo učenje naišlo je na plodno tlo na Istoku, tako da je doprlo do Indije i Kine.

Kada je Lav (Leo) došao na mjesto pape u Rimu, on je u Šalonu (Chalons) sazvao još jedan sabor na kome je odbačena efeška odluka o jednoj prirodi Isusa Krista i usvojena druga po kojoj Isus ima dvije prirode; ljudsku i Božiju. Sljedbenici jedne Isusove prirode nazivaju se monofiziti po ranije spomenutom osnivaču Jakobu Baradaju (490-578.).

S druge strane, na Kalcedonskom saboru 451. god. usvojena je odluka o dvije naravi, ili dvije volje Isusa Krista. Ovo učenje je prihvatila Rimska crkva. Ovaj pravac u kršćanskom učenju naziva se ponekad i carskim, jer je to bio zvanični pravac kršćanstva prihvaćen od rimskog cara. Šehrestani griješi kada ovaj pravac pripisuje nekakvom osnivaču po imenu Melka[142]

Ovakvom shvatanju o dvije prirode ili dvije volje Isusa Krista 667. god. žestoko se suprotstavio Ivan Maron koji je tvrdio da Isus Krist ima dvije prirode, ali jednu volju, jer se obje prirode pokazuju u jednoj ličnosti.

Budući da se sa ovakvim Maronovim shvatanjima nije slagala većina biskupa, savjetovali su cara da sazove novi ekumenski sabor. Tako je došlo do sazivanja Trećeg carigradskog sabora (680-681) na kome je osuđena monoteletska nauka po kojoj su u Isusu Kristu dvije prirode i samo jedna volja. Ovaj sabor potvrdio je da su u Isusu dvije prirode i dvije volje i time se priklonio Katolikovu nauku koji proklinje svakog ko tvrdi drugačije. Na ovom saboru je Ivan Maron osuđen i proglašen za heretika.

Nakon ovog sabora na pristalice Maronovog učenja se sručio talas bijesa i progona. Bježeći ispred progona nastojeći sačuvati vjeru i živu glavu, Maronove pristalice sklanjale su se čas u jednu, čas u drugu zemlju dok se konačno nisu nastanili u zabitim planinskim predjelima Libana. Ova sekta, kao nezavisna crkva, nastavila je djelovati pod imenom maroniti sve do krstaških ratova. Godine 1182. je priznala glavne dogme Katoličke crkve i papu kao vrhovni autoritet, ali zadržavajući svoje obrede i običaje, prije svega svoju monoteletsku nauku o Isusu Kristu. Veliki broj sljedbenika ove crkve iselio se u Ameriku. Iako maroniti priznaju autoritet pape i Katoličke crkve u Rimu, oni imaju zasebnu hijerarhijsku organizaciju na čijem čelu stoji patrijarh čije je sjedište u samostanu Bekerke u blizini Bejruta. Crkvom upravljaju i četiri nadbiskupa i šest biskupa od kojih su četiri izvan Libana (Halep, Damask, Kairo i Kipar)[143]

3. PODJELA CRKVE NA ISTOČNU I ZAPADNU

Vjerske grupacije kršćana koje su vjerovale u dvije prirode i dvije volje Isusa Krista, bez većih problema, su nastavile zajednički djelovati sve do devetog stoljeća kada je više iz političkih, a manje iz vjerskih razloga došlo do podjele među njima i konačnog razlaza 1054. godine. Od tog vremena postoje

---

[141] Prethodni izvor, str. 428-429

[142] Ali Abdulwahid Wafi, el-Esfaru-l-mukaddesetu fi-l-edjani-s-sa- bikati li-l-islami, str. 116.

[143] Ali Abdulwahid Wafi, prethodni izvor, str. 117

dvije crkve: Zapadna (sveta rimska katolička apostolska crkva) i Istočna (Sveta ortodoksna apostolska crkva).
U vjerskom smislu spor je izbio oko lica iz koga je nastao Duh Sveti. Neke grupacije su smatrale da je Duh Sveti nastao samo od Oca, dok su druge smatrale da je on nastao i od Oca i od Sina zajedno. Na Četvrtom carigradskom saboru, održanom 869. god., poznatom kao Zapadnolatinski sabor, predstavnici Zapadnorimske crkve usvojili su odluku o nastanku Duha Svetog i od Oca, i od Sina istovremeno[144] Na ovom saboru osuđen je i svrgnut patrijarh Focije. To je bio početak prve šizme između Istočne i Zapadne crkve.
Carigradski patrijarh sa svojim pristalicama je smatrao da je Duh Sveti nastao samo od Oca, pa je (879.) sazvao novi Carigradski sabor koji je u tom smislu donio odluku - osudio sabor iz 869. i rehabilitirao patrijarha Focija. Istočna crkva ovaj sabor, koji je još poznat pod imenom Istočno-grčki carigradski sabor, smatra ekumenskim, a ne onaj iz 869. godine. Usljed ovoga došlo je do podjele crkve na:

1. Istočnogrčku crkvu

Ova crkva naziva se još pravoslavnom, ortodoksnom ili samo istočnom. Ona uči da je Duh Sveti nastao samo od Oca. Njene pristalice su, uglavnom, na istoku u Grčkoj, Turskoj, Rusiji, Srbiji i nekim drugim zemljama. Istočnopravoslavna crkva organizirana je u autokefalne, administrativno uzajamno nezavisne patrijaršije na čijem čelu stoji patrijarh. Glavne su četiri:

1. Carigradska,
2. Aleksandrijska,
3. Antiohijska i
4. Jeruzalemska.

Pored ovih postoje još: Sinajska, Kiparska, Ruska, Srpska, Makedonska, Grčka, Bugarska i Rumunska patrijaršija. Uz ovo treba napomenuti da postoji i zasebna crkva koja objedinjuje sve pravoslavne crkve Sjeverne Amerike (North American Holy Synod).

2. Zapadnolatinsku crkvu

Ova se crkva još naziva Zapadnom, Rimskom ili Katoličkom crkvom. Ponekad se ova crkva naziva Petrovom crkvom, po osnivaču, apostolu Petru, za koga katolici vjeruju da su pape njegovi duhovni nasljednici. Na čelu ove crkve stoji papa koji je istovremeno i predsjednik države Vatikan. Ova crkva uči da je Duh Sveti nastao od Oca i Sina, zajedno. Sljedbenici ove crkve uglavnom su na Zapadu, u zemljama kao što su: Italija, Francuska, Belgija, Španija, Portugal, Južna Amerika i dr.
U zemljama u kojima većina stanovnika ispovijeda istočnu pravoslavnu vjeru ima dosta katolika koji pripadaju Zapadnoj rimskoj crkvi. U ovim zemljama postoje biskupije koje priznaju vrhovni autoritet rimskog pape.
Jedna od takvih zajednica postoji i u Egiptu[145] Sljedbenici Koptske crkve u Egiptu vjeruju da je Duh Sveti nastao samo od Oca[146] U pravoslavnoj crkvi, s obzirom na vjerovanje da Krist ima samo jednu, božansku narav, postoje još neke podjele u kojima se zadržalo učenje monofizita. To su:
a) Pravoslavna crkva u Egiptu i Etiopiji. Ova crkva naziva se još i Markovom crkvom po apostolu Marku, jednom od sastavljača Evanđelja. Patrijarsi ove crkve sebe smatraju nasljednicima apostola Marka. Etiopski kršćani su se u posljednje vrijeme djelimično osamostalili i imaju zasebne vjerske obrede.
b) Sirska pravoslavna crkva na čijem čelu stoji sirski patrijarh. Većina sljedbenika ove crkve živi na

---

[144] dr. Šelebi smatra da je ovaj sabor održan u Rimu. (Pogledati, *el-Mesihijjetu*, str. 200)
[145] Ali Abdulwahid Wafi, el-Esfaru-l-mukaddesetu-s-sa-bikatu li-l- Islami, str.118
[146] Ahmed Šelebi, el-Mesihijjetu, str.157

prostorima azijskog kontinenta.
c) Aramejsko - pravoslavna crkva se po svome učenju o jednoj prirodi Isusa Krista ne razlikuje od prethodno dvije pomenute, ali se od njih razlikuje po liturgiji i običajima.

4. ISUSOVCI

Isusovci, također jezuiti i Družba Isusova je naziv za članove rimokatoličkog reda kojemu je temelje 1534. god. udario Ignacije Loyola, španski vitez koji je prethodno bio ranjen u bici sa andaluskim muslimanima. Kao novi smjer u Katoličkoj crkvi Isusovci se javljaju u onom razdoblju koji se nastavlja na doba vjerskog fanatizma što je u borbama protiv Maura u Andalusu doseglo svoj vrhunac. Družbu Isusovu zvanično je priznao papa Pavle III 1540 god. posebnom bulom i od tada su snažno počeli jačati kako po broju, tako i po snazi. Imali su snažnu vojnu organizaciju i strog sistem odgoja, što ih je učinilo papinim osloncem u širenju kršćanstva. Uživali su simpatije viših staleža društva. Širom svijeta imaju razgranat lanac srednjih i visokih škola, kao i naučno istraživačkih instituta.

5. PROTESTANTI

Pripadaju zajedničkoj Evangeličkoj crkvi koja okuplja protestante, luterane i pristalice nekih drugih reformiranih crkava na Zapadu. Od svetih knjiga priznaju samo Evanđelje pred kojim su svi jednaki i odgovorni. Reformatori kao takvi odbacuju crkvenu vlast i njen monopol nad tumačenjem Biblije. Priznaju samo Evanđelje i po njemu su dobili ime. Jedan od glavnih vođa i osnivača protestantizma, pokreta koji se u šesnaestom stoljeću pojavio u Njemačkoj, bio je čovjek po imenu Martin Luter (1483-1546.). Oštro se usprotivio izdavanju oproštajnica od grijeha, porezima i raznim nametima koje je uzimala Crkva, zabrani braka svećenicima, monasima i časnim sestrama (redovnicama). Pored ovoga zalagao se za odbacivanje propisa Tajne večere. Njegovim stopama su kasnije krenuli: Švajcarac Ulrich Zwingli i Francuz Jean Calvin.
Pokretu reformacije pridružili su se mnogi ljudi širom svijeta, a naročito u Njemačkoj, Danskoj, Švajcarskoj, Holandiji, Švedskoj, Engleskoj, Škotskoj, Sjevernoj Irskoj i Sjedinjenim Američkim Državama.
Protestanske ideje naišle su na plodno tlo i u drugim krajevima svijeta, naročito u Južnom Sudanu, Centralnoj Africi, Kini i Japanu. Učenje protestantizma se u biti mnogo ne razlikuje od učenja ranije spomenutih pravaca u pogledu Trojstva i božanstvenosti Isusa Krista, ali se razlikuje u nekim drugim crtama koje smo pomenuli kao što je odbacivanje svetosti Djevice Marije, ikona i sl. U protestantizmu se ne dozvoljava izvođenje molitve na jeziku koji krštena osoba ne razumije.
Pravoslavna crkva počiva na klerskoj organizaciji na čijem čelu stoji patrijarh. Iza njega dolaze mitropoliti, episkopi, arhijerej (privilegovani sloj svećenika) i na kraju obični svećenici koji se zovu popovi. Svi oni zajedno imaju svoje mišljenje i pravo na odlučivanje po svim pitanjima vezanim za crkvu[147]
Na Zapadu je Crkva organizaciju svećenstva i podjelu vlasti preuzela od Rimljana. Ona je u početku, u iščekivanju ponovnog Isusovog povratka, bila veoma jednostavna, pa je Crkva, kada se ovo iščekivanje oteglo u nedogled, bila prisiljena da izgradi sopstvenu organizaciju:
1. Svaka crkva imala je svoje redovnike, župnika i pastora zvane „priest".
2. Oni su se, za razliku od svjetovnih učitelja, nazivali klerom (Clergi).
3. Glavni svećenik u većem gradu je u rangu biskupa, episkopa ili mitropolita.
4. U velikim i glavnim gradovima su sjedišta nadbiskupije. Na njenom čelu se nalazi nadbiskup, biskupi, episkopi i mitropoliti u jednoj oblasti za svoj rad odgovaraju nadbiskupu.
5. Na čelu više nadbiskupa stoji patrijarh[148]
6. Sve do jedanaestog stoljeća biskupi i nadbiskupi su se nazivali zajedničkim imenom pop.

[147] Ahmed Šelebi, *el-Mesihijjetu*, str. 241
[148] Prethodni izvor, str.98

Međutim, u jedanaestom stoljeću u doba Grgura VII, ovaj naziv za sebe je zadržao rimski patrijarh.

6. CRKVA, CRKVENI SAKRAMENTI I BOGOSLUŽJE

Bogoslužje ili crkvena liturgija se sastoji iz molitvi koje se upućuju Bogu tokom mise. Misu i sakramente poput euharistije izvodi svećenik sa svojim pomoćnicima. U crkvene obrede spadaju: poklanjanje na samom ulasku u crkvu, kađenje, prinošenje žrtve i obavljanje sljedećih sedam molitvi: jutarnje, u tri sata, u šest sati, u devet sati, u jedanaest sati, u dvanaest sati i u ponoć.

Crkveni sakramenti

Postoji sedam sljedećih crkvenih sakramenata:

1. Krštenje - u pravoslavnoj crkvi krštenje se obavlja potapanjem u vodu, a u katoličkoj samo prskanjem.
2. Pomazanje svetom krizmom (po završetku obreda krštenja). Njom pomazuje svećenik krštenu osobu.
3. Sveta večera
4. Pokajanje i priznavanje grijeha pred svećenikom
5. Tajna uvođenja svećenika u službu i njihovo postavljanje na crkvene položaje.
6. Pomazanje bolesnika radi tjelesnog i duhovnog iscjeljenja.
7. Veza braka kojom se supružnici zauvijek povezuju[149]

7. UČENJE RAZNIH KRŠĆANSKIH CRKVI

U pogledu Isusa Krista katolici, pravoslavci i protestanti vjeruju u sljedećih pet dogmi:

1. Isus Krist je utjelovljeni Bog,
2. Isus Krist je ljubljeni Sin Božiji,
3. Isus Krist je jedna od tri osobe u Trojstvu, (jedna od tri hipostaze),
4. Adam je počinio grijeh i njega su naslijedili njegovi potomci i
5. Isus Krist se svojom i ljudskom i božanskom biti žrtvovao radi iskupa od prvog grijeha[150]

8. KRATAK PRESJEK UČENJA CRKVE

Pravoslavna crkva

Pravoslavni kršćani vjeruju da je Duh Sveti i Isus Krist, sin Marijin, u kome se po njihovom vjerovanju utjelovio bog, jedna te ista osoba. Prije nego što se Bog utjelovio u Isusu Kristu on se nazivao Ocem. Kada se u njemu utjelovio zove se Sin. Nakon što je Sin razapet, ubijen i uzdignut na nebo, on se naziva Duhom Svetim. (Djela apostolska)

Ovakve tvrdnje pobija Kur 'an časni sljedećim riječima:

Nevjernici su oni koji govore: Bog je-Mesih, sin Merjemin. (El-Ma'ide, 72)

Katolička crkva

Za razliku od pravoslavaca koji vjeruju da je Bog jedan, ali utjelovljen, prvo u Isusu Kristu, a onda u Duhu Svetom, katolici vjeruju da su Otac, Sin i Duh Sveti, bogovi, svako za sebe, iako sva tri zajedno u Trojstvu, predstavljaju jednu zajedničku cjelinu[151] Ovu njihovu tvrdnju pobija Kur'an časni i odgovara sljedećim riječima:

Nevjernici su oni koji govore: „Allah je jedan od trojice." (El-Ma'ide, 73)

Nestorijanska crkva

Nestorijanci vjeruju da Isusova majka Marija nije rodila boga. Po njihovom učenju od tijela postaje samo tijelo, a od duha duh. Stvoreno ne može roditi stvoritelja. Po nestorijancima Marija je rodila čovjeka, a ne i njegovu božansku bit, pa joj prema tome ne pripada naziv Bogorodica (Theotokos).

---

[149] Imam el-Kurtubi, el-I'lamu bi ma fiddini-n-nesara mine-l-fesadi we-l-ewhami-l-mukaddemeti, str. 8
[150] Ibrahim Halil Ahmed, *el-Gufranu bejne-l-islami we-l-mesihijjeti,* Kairo 1409/1989., str.5
[151] Uvodna riječ izdavača knjige el-I'lam..... od el-Kurtubije, str. 19

Tvrde da su u Isusu Kristu bile dvije hipostaze (osobe), ljudska i Božija. Božija narav u njemu nije bila sjedinjena s ljudskom.

Arijanizam ili Arijanstvo

Arijanizam je učenje kršćanske sekte koju je osnovao aleksandrijski svećenik Arije (256-336.), učenik Pavla iz Samosate. Poricao je jednakost prve i druge osobe Trojstva, tvrdeći da Sin Božiji (Krist) nije postojao oduvijek, niti je po biti jednak Bogu Ocu, nego ga je Bog Otac ni iz čega stvorio kao najsavršenije biće. On kaže: „Vjerujemo u jednog Uzvišenog Boga, koji se ne može zamisliti i koji je povučen u sebe. Uzvišen je, vječan i kao takvom ne dolikuje mu ništa što ima kraj. Jedan je. Nikome i ničemu nije sličan. On je oduvijek i zauvijek. Nije postao i neće nestati. Dobročinitelj je. On je jedini koji posjeduje ova svojstva."[152]

9. POBIJANJE TVRDNJE O BOŽIJEM UTJELOVLJENJU U LIKU ISUSA KRISTA

Kršćani tvrde da je Uzvišeni Bog, dok je još bio sam, zaželio da se ljudima pokaže u ljudskom obliku pa je to učinio u liku Isusa Krista. Na ovu kršćansku tvrdnju mi postavljamo nekoliko pitanja: U kom se periodu Isusova života Bog želio da pokaže u ljudskom obliku? Ako kažete da je to bio u liku Isusa kao djeteta, šta je sa likom njega kao odraslog čovjeka? U kome od ta dva lika se pokazao Bog? Ili se, možda Bog pokazao u svim likovima??? Ako se Bog pokazao u svim likovima, to bi značilo da je promjenljiv, tj. da se pojavljuje kao dijete, mladić, odrastao čovjek itd!!! Mi im dalje prigovaramo: Ako se Bog, u želji da se približi ljudima, pojavio u liku Isusa Krista, zar je moguće da je to trajalo samo tridesetak godina, koliko je među ljudima, na ovom svijetu, živio Isus Krist? Šta je sa milionima godina prije pojave Krista? Znači li to da je, sve ovo vrijeme, Bog svoja stvorenja ostavio obespravljenim, da se sa njima nije družio niti im se pokazivao? Znači li to da je Bog nakon Isusa Krista, ponovo svijet ostavio bez svoje slike među ljudima?

Takav Gospodar bio bi nepravedan, jer se sa ljudima družio samo tridesetak godina ostavljajući ih, prije i poslije Isusa, bez svoga prisustva i svoje slike među njima.

10. POBIJANJE UČENJA O UTJELOVLJENJU

Kršćani vjeruju da je Sin ranije bio samo bog te da je nakon utjelovljenja u Isusu Kristu postao i čovjek. To znači da je Isus Krist istovremeno bio i bog i čovjek. O ovome Augustin kaže: „Isus Krist je po svojoj Božijoj osobini bolji od sebe, a po svojoj ljudskoj osobini niži od sebe." Ovdje se postavlja pitanje: Kako jedna te ista osoba može biti i bog i čovjek, stvoritelj i stvorenje, bolji i slabiji? U pokušaju dobijanja odgovora na ovo pitanje, tokom dugog niza stoljeća, pokretane su mnogobrojne rasprave iz kojih je nastala nauka o kršćanstvu (kristologija). Usljed različitih mišljenja u dolasku do odgovora na ovo pitanje došlo je do daljnih podjela unutar crkve:

1. Diodorus eš-Šemšati, antiohijski patrijarh od 260-272. god.
2. Lucijan, umro 312. god.
3. Arije
4. Pavlini ili Pavlovci (monaški red)
5. Nestorijanci ili Nestorijevci
6. Jakobiti
7. Posljednje tumačenje[153]

DIODORUS EŠ-ŠEMŠATI smatra da je Isus Krist čovjek kao i ostali ljudi, samo što se u njemu pokazala Božija misao, ali ne i On sam. Po njemu se ovdje ne radi ni o kakvom utjelovljenju Boga u liku čovjeka. Utjelovljenje Boga u Isusu Kristu on razumijeva kao Isusovu nadarenost od Boga da stvari razumijeva bolje od ostalih ljudi.

---

[152] Preneseno iz uvodne riječi knjige el-I'lamu... od el-Kurtubija, str. 22

[153] Po knjizi *Ma hije en-nasranijjetu*, str. 63 i dalje

LUCIJAN Isusa Krista razumije kao nebesko stvorenje koje je Bog stvorio i u svijet realnosti izveo iz ničega. U Isusu Kristu, na samo njemu svojstven način, pokazala se Božija misao. Prilikom utjelovljenja njegovo tijelo se pokazalo u ljudskom obliku, ali mu duša nije bila ljudska, nego Božija. Njegov zadatak je bio da prenese poruku ljudima od Boga oca. Sam Isus nije bio bog, kao što nije bez početka, ni bez kraja.

ARIJE smatra da je jedino Bog vječan, bez početka i bez kraja i da Mu u tome niko nije ravan. Sina je stvorio nakon što ga nije bilo. Prema tome Sin nije bez početka, jer je postao, niti je Bog oduvijek Otac, jer je dugo vremena bio bez Sina. Sin se odlikuje biti neovisnom od Oca pa je kao takav podložan promjenama. Nije Bog u pravom smislu riječi, ali je savršeno stvorenje. On je sličan Bogu, jer u sebi nosi i Božije i ljudske osobine, ali se ipak ne može reći da je Bog. Za njega bi, možda, kvalifikacija „Najuzvišenije biće poslije Boga" bila najadekvatnija[154]

PAVLISTI ili PAVLOVCI (po Pavlu eremitu iz Tebe) su kršćanska sekta koja se pojavila u petom stoljeću sa tvrdnjom da Isus Krist nije Bog, nego jedan od Božijih anđela koje je On poslao na Zemlju da među ljudima uspostavi red i mir. Rođen je iz utrobe Djevice Marije u ljudskom obliku. Nazvan je Sinom Božijim zato što mu je Bog od sebe dao poseban oreol slave[155]

NESTORIJANCI su dobili ime po svome osnivaču, carigradskom patrijarhu Nestoriju (431-451.). On tvrdi da je Isus Krist, istovremeno, i istinski Bog i istinski čovjek, jer su u njemu bile dvije osobe:

- Sina Božijeg i
- Sina čovječijeg,

pri čemu Sin Božiji znači pravi bog, a Isus Krist pravi čovjek[156]

Rimsko Katolička Crkva je mišljenja da su u jednoj osobi (hipostazi) Isusa dvije naravi, jedna ljudska i druga Božija. Nestorijeve ideje su bile žestoko osuđene na Četvrtom ekumenskom koncilu u Efezu (431.), a on sam svrgnut s patrijarškog položaja i protjeran u izgnanstvo gdje je i umro.

JAKOBITI su sirijski kršćanski monofiziti, nazvani po svom osnivaču, biskupu u Edesi, Jakobu Baradaju (490-578.). Tvrdio je da su u Isusu Kristu samo jedna osoba (hipostaza) i jedna narav, Božija. Isus Krist je samo bog, iako nam se ponekad pojavljuje u ljudskom liku. Jakobiti tvrde da su se božija i ljudska bit spojile u liku Isusa Krista i tako postale jedno. Na učenju ove sekte ponikla je još jedna sekta zvana NOVISIJE koja je djelovala sve do sedmog stoljeća.

POSLEDNJE TUMAČENJE je sekta čiji pripadnici u načelu podržavaju učenje Katoličke crkve u Rimu. Govoreći o njoj Mars Rilton kaže: „Budući da je Bog prvog čovjeka, Adama, stvorio na svoju sliku, proizilazi da se u njemu od iskona nalazi ljudski elemenat. Ovaj ljudski elemenat Boga odražava se na tijelu stvorenog čovjeka koje predstavlja nepotpunu sliku Božiju. Prema tome, istinska ljudska priroda je ujedno i Božija, iako se njome odlikuje samo čovjek, budući da je stvoren zato da je ponese. Prema tome, kada se Bog predstavio u ljudskom obliku, on se nije predstavio u onoj ljudskoj prirodi koju imamo mi i po kojoj je nas stvorio, nego u istinskoj prirodi koju posjeduje samo On, a kojoj je naša, po kojoj nas je stvorio, samo slična. Ljudska priroda Isusa Krista nije bila kao ova naša, nego Božija, koja se od naše razlikuje, onoliko koliko se razlikuje Stvoritelj od stvorenja." [157]

Međutim, na ovakvu teoriju se može iznijeti više prigovora kao što su:

- Šta tačno znači ova ljudska priroda Boga?
- Nosi li ona u sebi osobine naše obične ljudske prirode kao što su: glad, žeđ, radost, žalost, i sl. ili ne?

Ako je odgovor da nosi, onda ispada da Bog (a to Njemu nije svojstveno) osjeća glad, žeđ, umor i sl. Više je nego jasno da ovakvo shvaćanje problema nema nikakva smisla. Zato ga ne podržava ni sama

---

[154] Prethodni izvor str. 64 i 65, pogledati također, Historija svijeta (et-Tahiru-l-med''mu') od Ibn el-Batrika, str. 116
[155] Ma hije en-nasranijjetu, str. 66
[156] Prethodni izvor, str. 67
[157] Ma hije en-nasranijjetu, str. 70

Katolička crkva.
Ali, ovakve osobine je imao Isus Krist. Ako nije, zašto je pomagao od bola dok je visio na križu (kako tvrde kršćani)? Prema tome, tvrdnja Marsa Riltona da je Isus Krist stvoren po Božijoj i ljudskoj prirodi, a ne po običnoj ljudskoj, je neosnovana i lišena svakog smisla[158]
11. KRŠĆANSKI SVETI KONCILI
- UVOD -
Kršćani imaju dvije vrste koncila:
1. Ekumenske (svjetske) kojima prisustvuju predstavnici svih crkava i koji tretiraju probleme vezane za cijelo kršćanstvo i
2. Lokalne ili regionalne koji se bave lokalnim (regionalnim) pitanjima.
Na ekumenskim koncilima se razmatraju krupni problemi kršćanstva koji se tiču svih crkava. Na regionalnim koncilima se raspravljaju krupni problemi vezani za jednu regiju ili veliki grad. Nas ovdje interesiraju ekumenski koncili, pa ćemo o njima nešto više reći.
1. Prvi nikejski koncil
Ovaj koncil je održan u istoimenom gradu koji je u vrijeme održavanja koncila pripadao Maloj Aziji. Ovaj koncil je sazvan 325. god. da bi se osudile razne hereze, naročito one koje je zastupao Arije, egipatski svećenik iz Aleksandrije. On je tvrdio da Isus Krist nije oduvijek i da je oduvijek samo Bog otac. To znači da je svijet dugo vremena bio Bez Sina (Isusa Krista). Kada se rodio Isus svijet je dobio Sina Božijeg. Prema tome, Isus je stvoren od Oca. Ovaj koncil je sazvan da bi se raspravila ova i još neka pitanja. Međutim, ovaj problem koga je postavio Arije bio je najozbiljniji. Aleksandrijski biskup Anastazije se oštro suprotstavio Arijevim idejama. Kada Anastazije nije mogao ubijediti Arija da se odrekne svojih ideja, odlučio je da se Arije isključi iz crkve i protjera u Ilirik. Budući da je Anastazije imao vodeću riječ na ovom koncilu, koncil je prihvatio njegov prijedlog pa je Arije bio isključen iz crkve i protjeran u Ilirik na obali Jadranskog mora. Ovaj koncil je održan pod pokroviteljstvom cara Konstantina koji tada još nije bio prihvatio kršćanstvo.
Međutim, pošto je bio u nezavidnom položaju u borbi za prijesto sa svojim rivalom Maksencijem (Markom Aurelijem Varelijem)[159] koji je na svoju stranu pridobio pagane prinoseći žrtve i oživljavajući stare paganske običaje, Konstantin je pokušao pridobiti kršćanske svećenike, a time i sve podanike svoga carstva koji su ispovijedali kršćanstvo. S tim ciljem on je 325. god., pod svojim pokroviteljstvom, organizirao zasjedanje Nikejskog koncila kome je prisustvovalo 2048 svećenika iz svih crkava tadašnjeg kršćanskog svijeta. Od gore pomenutog broja 318 svećenika je prihvatilo učenje da je Isus Krist bog, da je ravnopravan svome Ocu, da je od Njega rođen i da nije stvoren. Iako je ogromna većina učesnika ovog koncila odbila da prizna ovakvo učenje o Kristu, odluka manjine postala je obavezujuća za sve crkve i podanike Rimskog Carstva, jer je na njihovu stranu stao car Konstantin koji je, nakon pobjede nad svojim rivalom, odlučio da primi kršćanstvo.Konstantin se nije zaustavio na ovom, već je kršćanstvo proglasio službenom religijom na svim prostorima svoga Carstva. Svima koji su se odbili povinovati ovom dekretu zaprijećeno je smrću i progonstvom. Budući da su stanovnici Rimskog Carstva i od ranije već bili navikli da obožavaju čovjeka (rimskog cara) i da se klanjanju kipovima, nije im bilo teško prihvatiti da umjesto cara obožavaju Isusa Krista dobijajući uz to naklonost vlasti i mnoge privilegije koje su iz toga proizilazile, prije svega pravo na ostanak tamo gdje su i do tada bili. Sve ove krupne promjene rezultirale su održavanjem i usvajanjem odluka Nikejskog koncila.
2. Carigradski koncil
Ovaj koncil je sazvan i održan u Carigradu s ciljem da se ustanovi božanstvo Duha Svetog i osude neke

[158] Prethodni izvor, str. 72
[159] U sukobu sa carem Konstantinom pobijeđen je kod Milvijskog mosta nedaleko od Rima, gdje se u paničnom bijegu utopio u Tiberu!(Nap.prev.)

hereze, osobito one koje je zagovarao Makedonije. On je sa svojim pristalicama nijekao božanstvo Duha Svetog pa je 360. godine bio uklonjen sa položaja carigradskog biskupa. Zbog svojih tvrdnji da Duh Sveti nije nikakav bog, nego stvorenje kao i sva ostala, Makedonije je na Carigradskom koncilu bio žestoko osuđen i svrgnut sa položaja biskupa.
Pored Makedonijevog, na ovom koncilu je bilo osuđeno učenje još dvojice istaknutih svećenika - Eusabija i Apolinarija. Eusabije je nijekao postojanje tri osobe (hipostaze) u Trojstvu, tvrdeći da je Otac, Sin i Duh Sveti jedna te ista osoba.
Sirijski biskup iz Latakije, Apolinarije, je poricao postojanje ljudske naravi u Isusu Kristu i tvrdio da sve što je bilo u Isusu bilo božije naravi, čak i bol koji je osjećao na križu. Apolinarije u svome učenju stepenuje tri osobe Trojstva pa kaže da je Duh Sveti velik, Sin je veći od njega, a Otac je veći i od Duha Svetog i od Sina. Njegovo učenje je na Carigradskom koncilu osuđeno kao hereza, a njemu samom je bila oduzeta titula biskupa.

3. Prvi efeški koncil

Ovaj koncil je sazvan i održan u gradu Efezu 431. god. da bi se na njemu osudila neka heretička učenja, prije svega ona koja su zastupali Nestorije i Biladžije. Biladžije je smatrao da se Adamov grijeh tiče samo njega i da ga od njega nisu naslijedili njegovi potomci.
Čovjek se, po njemu, rađa bez grijeha, kao što je i Adam rođen bez grijeha. Otuda svako svojom voljom i zalaganjem može postići stepen savršenstva.
Nestorije je tvrdio da je Isusova ljudska narav odvojena od njegove Božije naravi. Otuda proizilazi da njegova Božija narav nije postala, nije razapeta i nije uskrsla kao što je slučaj sa njegovom ljudskom naravi. Zato se njegova majka Marija ne može smatrati Bogorodicom, nego samo majkom Isusa kao čovjeka. Efeški koncil je osudio i zabranio ovakvo Nestorijevo učenje.

4. Kalcedonski koncil

Ovaj koncil je održan u Kalcedonu 451. godine. Prisustvovali su mu rimski biskupi, aleksandrijski nadbiskup, otac Dioskor sa svojim biskupima i drugi svećenici. Sa grupom rimskih biskupa koncilu je prisustvovao i rimski car Marcijan. Na ovom koncilu je osuđena Eutihijeva monofizitska nauka, a prihvaćeno učenje da su u Isusu Kristu dvije naravi, božanska i čovječija. Aleksandrijski nadbiskup, otac Dioskor je na ovom koncilu bio osuđen i na prijedlog cara Marcijana protjeran na ostrvo Halagonija u Maloj Aziji.
Koptska pravoslavna crkva ne priznaje Kalcedonski koncil niti njegove odluke. Ona također ne priznaje odluke kasnijih carigradskih koncila održanih 553., 680-681. i 869. god, jer su njihovi učesnici donijeli odluke suprotne učenju koptske crkve da je u Isusu Kristu jedna narav i jedna volja.
Od tog momenta, tj. od održavanja Kalcedonskog koncila došlo je do potpunog raskola između zapadne, katoličke (carske) i istočne, pravoslavne (jakobitske) crkve. Razlog za ovo treba tražiti u tome što su katolici tvrdili da postoji više bogova, a pravoslavci da se Bog utjelovio.
Uzvišeni Allah u Kur ’anu časnom pobija učenje i jednih i drugih i kaže:

I ne govorite: „Trojica su!” (En - Nisa’, 171.)

Tj. ne govorite da ima više bogova i ne govorite da postoji tri stepena jednog utjelovljenog boga!
Katoličko učenje o bogu pobija Kur ’an sljedećim riječima:

Nevjernici su oni koji govore: „Allah je jedan od trojice.” (El - Ma’ide, 73.)

Učenje pravoslavnih kršćana o Bogu Kur ’an pobija sljedećim riječima:

Nevjernici su oni koji govore: „Bog je Mesih, sin Merjemin.” (El - Ma’ide, 17. i 72.)

12. POBIJANJE KRŠĆANSKOG UČENJA DA TROJSTVO ZNAČE BOŽIJA SVOJSTVA: SVEMOĆ, ZNANJE I ŽIVOT

Ovakve kršćanske tvrdnje imam el-Kurtubi pobija pa kaže: „To što Isus Krist Boga naziva Ocem ni u kom slučaju ne znači da je On njegov pravi otac, nego da je On milostiv i saosjećajan prema svojim dobrim robovima, kao što je otac milostiv i saosjećajan prema svome poslušnom djetetu. Moguće je da

je Isus Boga nazvao Ocem i zbog toga što je On bio njegov učitelj i upućivač, jer se i u poslovici kaže: „Učitelj je otac učenika.” Otuda se u našoj knjizi Kur ’anu kaže:

U vjeri pretka vašeg Ibrahima Allah vas je odavno muslimanima nazvao. (El -Hadždž, 78.)

Ovo je nepobitan dokaz da je Isus Krist Boga nazvao Ocem u onom značenju u kome se Ibrahim u Kur ’anu naziva pretkom. U našoj knjizi Kur’ anu stoji: U vjeri pretka vašeg Ibrahima. Ovo u vezi Ibrahima priznaju i Jevreji i kršćani, iako se ne radi o pravom ocu.

S druge strane sam Isus Krist Boga naziva ocem svih ljudi i kaže:

„Vaš Otac vam je rekao i ja sam rekao svome Ocu.”

Ako tvrdite da svojstvo „Sin” znači „znanje”, a „Otac” „svemoć”, to nije tačno, bilo da se radi o stvarnom ili prenesenom značenju[160]

13. PITANJE KRŠĆANIMA

Ako vi tvrdite da vjerujete u Trojstvo zato što Bog ima tri osobine, onda morate znati da se Božija svojstva ne mogu svesti samo na tri. Pošto ovih svojstava ima više kao što su: Snažni, Moćni, Silni, Onaj Koji čuje, vidi, oprašta, kažnjava i sl., vaša tvrdnja da su u Trojstvu sadržane sve Njegove osobine, nije tačna[161]

Kršćanima se može prigovoriti i to što Boga nazivaju Biti (Suštinom). Mi ih pitamo na osnovu čega to tvrde? U kojoj od knjiga su našli da tako stoji, ili u riječima koga poslanika je tako rečeno?[162]

Još jedno pitanje

Vi tvrdite da se Božije znanje, koje je kao Njegovo svojstvo oduvijek, utjelovilo u čovjeku koji je postao nakon što ga nije bilo, te da se ono nije odvojilo od Boga ni nakon njegovog utjelovljenja u čovjeku. Objasnite nam kako ovo pametan čovjek može razumjeti![163]

DEVETO POGLAVLJE

Diskusija

PRIGOVOR I

Onima koji vjeruju da je Isus bog, odgovaramo da je takva tvrdnja netačna sa više aspekata:

1. Bog sam po sebi nužno opstoji. Nije ograničen tijelom, mjestom, vremenom ni nekom osobinom. Isus je, nasuprot Bogu, bio čovjek u ljudskom obliku, kao i svi ljudi, postao je nakon što ga nije bilo, ubijen je (kako vi tvrdite) nakon što je bio živ; bio malo dijete, pa dječak, pa mladić i konačno odrastao čovjek. Jeo je, pio, vršio fiziološke potrebe i spavao. Samo se po sebi podrazumijeva da sve što je postalo nije oduvijek, čemu je neko ili nešto potrebno, nije neovisno, što je moguće nije nužno i što je promjenljivo nije vječno.

2. Vi kršćani tvrdite da su Jevreji uhvatili Isusa, razapeli ga i, nakon što su ga pretukli, živa ostavili da visi na križu. Prije toga, on je pokušavao pobjeći i od njih se sakriti. Za sve to vrijeme, on je pokazivao znakove straha i preplašenosti. Da je Isus bio, zaista, Bog, ili da je Bog bio u njemu utjelovljen, ili bar neki njegov dio, da li bi bilo potrebno da se boji i brani od njih? Zašto ih nije sve uništio? Zar je bilo potrebno da ih se boji, da se sakriva i od njih bježi?

3. Svaka od tri tvrdnje: da je Isus osoba u nama vidljivom liku Bog, ili da se Bog u cjelosti u njemu utjelovio, ili neki Njegovi dijelovi, su netačne i apsurdne:

a) Da je Isusovo tijelo bilo svijet u kome se Bog pokazao, postavlja se pitanje: Kako je moguće da nakon što su Jevreji ubili Boga svijeta, svijet ostane bez Boga i sam egzistira?

---

[160] el-I’lam, str. 67
[161] Prethodni izvor, str. 71
[162] Prethodni izvor, str. 78
[163] Prethodni izvor, str. 99

b) Vjerovanje da se Bog u cjelosti utjelovio u nečijem tijelu je besmisleno, jer ako Bog nije ni tijelo ni svojstvo, apsurdno je da se i utjelovi u tijelu. Da je Bog tijelo, Njegovo utjelovljenje u drugom tijelu, značilo bi da se Njegovi dijelovi ne slažu sa dijelovima tijela u kome se utjelovljuje, zbog čega bi nužno došlo do nesklada u odnosu dijelova toga boga. S druge strane, da je Bog svojstvo, bilo bi mu potrebno mjesto gdje će se pokazati. To bi značilo da Bog nije neovisan i da mu je nešto potrebno, a to je apsurd i čisto nevjerstvo.

c) Vjerovanje da su se u tijelu utjelovili samo neki dijelovi Boga je, također, apsurdno, jer ako se utjelovljeni dio smatra neodvojivim dijelom Boga, njegovo odvajanje od Boga značilo bi da Bog prestaje biti Bog. S druge strane, ako odvojeni dio ne nosi u sebi božansku osobinu, onda se ona i ne smatra Bogom. Prema tome, sva tri aspekta navedenih kršćanskih tvrdnji su apsurdna.

4. Kršćanske tvrdnje da je Isus Krist bio Bog pobijene su neprekidnim lancem predaja koje govore da je Isus bio svim svojim bićem predan robovanju i pokornosti Bogu. Da je on sam bio Bog, to bi bilo apsurdno, jer Bog ne obožava sam sebe. Iz navedenih prigovora se sasvim jasno i bez ikave sumnje vidi da su ovakve kršćanske tvrdnje bez ikakva osnova[164]

PRIGOVOR II

Kršćanima se može reći da je pretvaranje štapa u zmiju (jedno od Mojsijevih čuda) na ljudsku pamet veće čudo od proživljenja mrtvaca, jer je veća sličnost između mrtva i živa tijela, nego između komada drveta i tijela žive zmije. Ako Mojsijevo pretvaranje štapa u zmiju nije iziskivalo tvrdnju da je on bio Bog ili Sin Božiji, onda nema nikakva razloga ni da se Isus Krist zbog proživljenja mrtvaca, smatra Bogom ili Sinom Božijim[165]

Odgovor na sumnju

Muslimanima se prigovara da njihov poslanik Muhammed, a.s., nije bio poslanik od malih nogu, nego je svoju misiju počeo obznanjivati tek u četrdesetoj godini života. Oni koji iznose ovakav prigovor smatraju to mahanom i prazninom u njegovom životu. Na ovaj prigovor mi im odgovaramo sljedećim riječima:

Kad bi neki čovjek koji je veći dio svoga života proveo kao čoban, zemljoradnik, trgovac ili zanatlija, postao vladar neke zemlje, to bi bilo veće čudo, nego da je to mjesto, kao princ, naslijedio od svoga oca, kralja ili se za njega izborio kao mlad čovjek. Kako se ovakav prigovor može uopće upućivati Muhammedu, a.s., koji je bio vjerovjesnik prije nego što je stvoren Adem, a.s., tačnije dok je Adem bio između vode i zemlje? Prema tome, Muhammed, a.s., je bio vjerovjesnik mnogo ranije, po duši kakvu mu je Allah stvorio, ali se ljudima kao takav predstavio tek u četrdesetoj godini svoga života. U tome, ne samo da nema nikakve mahane, nego tu leži Božija mudrost, kako smo već ranije opisali.

Prema tome, onaj kome je vlast data pod starost nije ništa manje vrijedan od onoga kome je data u mladosti. Naprotiv, normalnije je da vlast nekome bude data u zrelim godinama nakon sticanja potrebnog iskustva i životne mudrosti. Ako ovako stvari stoje sa vlasti, kako su tek po pitanju poslanstva, znanja i mudrosti? Sve u svemu, to što je poslanstvo Allah nekim poslanicima davao ranije ili kasnije je stvar njegove volje i mudrosti, jer On čini što On hoće i kako On hoće:

On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani. (El - Enbija', 23)[166]

PRIGOVOR III

Kršćanima se može prigovoriti sljedeće: Ako vi dopuštate da se Uzvišeni Bog može pojaviti u lijepom obliku u nečijem liku, kakvog vi zamišljate, kako možete biti sigurni da se u tom liku nije pojavio đavo ili neko od njegovih pomagača? Vi znate da je to đavo u stanju uraditi i zavesti vas da obožavate njega

---

[164] Fahruddin er-Razi, Munazaretun fi-r-Reddi ala en-Nesara, Bejrut 1986. str. 21-25
[165] Prethodni izvor, str. 27
[166] Fahruddin er-Razi, Munazaretun fi-r-reddi ala en-Nesara, str. 45

umjesto Boga i da to znači nevjerstvo. Nasuprot vama, mi muslimani ne dopuštamo mogućnost da se Bog pokazuje u liku bilo kog stvorenja kako to ne bi dovelo do prevare i sofističkog mudrovanja. A kako bi i bilo takve mogućnosti, da se istinski tvorac pojavljuje u liku stvorenja? Allah je visoko iznad toga što mu vi pripisujete!

Odgovor na sumnju

Kršćani prigovaraju muslimanima: Ako vi kažete da je Ibrahim bio Božiji prijatelj, a Muhammed Božiji miljenik, time dozvoljavate Božiju ljubav i prijateljstvo sa svojim stvorenjima. Zašto onda dižete glas protiv njegovog očinstva i ne vjerujete da je Isus Sin Božiji?

Mi im odgovaramo: Vi očito brkate ova dva pojma. Između njih je ogromna razlika. Bogu je svojstvena osobina prijateljstva i ljubavi prema svojim stvorenjima, a nije osobina očinstva. On kaže:

Nije rodio i rođen nije. (El-Ihlas, 3.)

I za druge se ljude može reći da su Božiji prijatelji i miljenici, naročito za one iz reda poslanika i dobrih ljudi, u smislu poštovanja i uvažavanja, dok se za njih ne može reći da su Božiji sinovi ili Božija djeca, jer se u prvom slučaju radi o prenesenom, a u drugom, stvarnom značenju. Riječ očinstvo, kako ranije, tako i danas, koristi se samo u slučaju postojanja istinske veze između oca i sina u pravom značenju riječi, a ne i prenesenom.

Čak da se očinstvo može upotrijebiti i u prenesenom značenju, postavlja se pitanje; zašto se ono ravnopravno ne koristi za sve vjerovjesnike? Pored gore navedenog, očinstvo, u krajnjem slučaju, uvijek podsjeća na nešto što se zove seksualnim odnosom, što nije slučaj sa prijateljstvom i milosti. S druge strane, pojmovi prijateljstvo i milost nisu u tako tijesnoj vezi sa subjektom nosioca, koliko je pojam očinstva neraskidiva veza između oca i sina, ili obrnuto. Otuda je razlika između ova dva pojma još veća.

PRIGOVOR IV

Kršćani kažu da je prilikom Isusovog raspeća, razapeto samo njegovo tijelo, a ne i duša. Hoće reći da je razapeta njegova ljudska, a ne i Božija strana. Mi im kažemo da u tom pogledu nema nikakve razlike, ma o kome se radilo. Uništivo je jedino tijelo, a ne i duša, ma o kome se radilo; vjerniku ili nevjerniku, poslušnom ili neposlušnom stvorenju. Kod sviju je podjednako tijelo podložno raspeću. Što se pak duše tiče, ona nakon odvajanja od tijela, ili odlazi u viši svijet (illijjun), ili pada u niži svijet (sidždžin). Po čemu se onda Isus, u tom pogledu razlikuje od drugih? Kršćanima se dalje prigovara: Ako je raspeće bilo neizbježno radi otkupa od Adamova grijeha i ako je razapeta osoba bila Isus, čovjek-bog, ispada da je razapeta samo njegova ljudska strana, tijelo. Zašto onda u tom slučaju nije razapet sam Adam?

Ako kažete da je Isusovo tijelo nešto posebno i da je jedino ono bilo podobno za iskupljenje, morate priznati da ono u krajnjem slučaju, preko Marije, vodi porijeklo od dvaju griješnih tijela, Adama i Eve.

Odgovor na sumnju

Kršćani kažu muslimanima: Isus se popeo na nebo, tamo je još uvijek živ, stvoren je bez spolnog odnosa muškarca i žene i nema nedostataka kao ostali ljudi. Prema tome, on je, kao duh i Božija Riječ, odabraniji od vašeg poslanika Muhammeda.

Mi odgovaramo: Ako ove argumente navodite da bi dokazali da je Isus, kao poslanik, odabraniji od Muhammeda, to je u suprotnosti sa vašim vjerovanjem da je on bog. Ipak, ako odustajete od toga da je Isus bog i kažete da je on kao poslanik, bolji od Muhammeda, mi vam pružamo ruku, jer odustajete od krivog vjerovanja da je Isus bog i priznajete da je poslanik.

Ovdje više nije važno ko je odabraniji, Muhammed ili Isus. Važno je da priznate da je Isus poslanik, a ne Bog. Ako to prihvatite, lahko ćemo riješiti problem oko toga ko je odabraniji, Isus ili Muhammed. Ako priznate da je i Muhammed poslanik, njegovu prednost nad Isusom je sa više aspekata lahko dokazati. Isusovo usrksnuće iz mrtvih i uspeće na nebo imalo je za posljedicu da su zbog toga njegove pristalice zalutale i počele ga smatrati Bogom, što nije bio slučaj sa našim poslanikom Muhammedom.

Naprotiv, njegova smrt i sahranjivanje na zemlji bila je milost prema njegovim pristalicama da ne zalutaju i da ga ne počnu smatrati Bogom. Njegov grob na zemlji neprestano ih podsjeća da je on bio čovjek i Božiji poslanik koga treba slijediti, kako u vjerovanju, tako i u djelovanju. Posjećivanje Muhammedovog groba je trajni podsticaj da se ide njegovim stopama i oponaša u svakom pogledu, s jedne strane, i da se zalutali mogu vratiti na pravi put, s druge strane.
Pogledajte kakvu je posljedicu po Isusove sljedbenike imalo njegovo uzdizanje na nebo, a kakvu po Muhammedove sljedbenike, njegovo sahranjivanje na zemlji?! Zar Isusovo uzdizanje na nebo nije bio razlog da njegove pristalice počnu krivo vjerovati da je on bio Bog? Nasuprot tome, Muhammedov grob na zemlji u kome je sahranjeno njegovo tijelo, neprekidno opominje i spriječava muslimane da dođu u slično iskušenje kao kršćani i zalutaju sa pravog puta, iskrivljavajući istinsku vjeru koju je donio Muhammed, a.s.
Pored ovoga, ne smije se zaboraviti da, iako je Muhammedovo tijelo sahranjeno na zemlji, njegova duša je na najuzvišenijem mjestu kod Boga. Prema tome, važno je gdje je duša kao bit, a ne tijelo kao njeno prebivalište prije njihovog razdvajanja.
Isusovo uspeće na nebo i oslobađanje od ovosvjetskih relacija, kako sami tvrdite, došlo je nakon njegovog raspeća i smrti na križu. Mi kažemo da je Muhammed, još za vrijeme svoga života na zemlji, bio uzdignut u najviše sfere, do Sidre-tu-l-Muntehaa, otuda se vratio na zemlju i ispričao šta je sve na tom svom putovanju vidio. A ko je vama prenio direktno i ispričao priču o Isusovom uspeću na nebo?
Ako kažete da o tome govori Kur'an i da se o tome prenosi od Isusovih savremenika, mi isto kažemo da o Muhammedovom uspeću govori Kur'an i da o tom događaju prenose vijesti njegovi drugovi poput El - Kardana. U čemu je onda razlika?[167]

PRIGOVOR V

Kršćani kažu da je za Isusa rečeno da je on Duh Božiji i Riječ Njegova, a da to nije rečeno za Muhammeda, a.s.
Odgovarajući kršćanima na ovaj prigovor, moramo ih upozoriti da se ove riječi ne mogu shvatiti doslovno, u njihovom vanjskom značenju, jer bi to bio apsurd. Neosporno je da je Isus, kao čovjek, bio tijelo. Apsurdno bi bilo da je to tijelo nastalo od Duha, jer bi to značilo da je od Boga kao Duha, jedan dio prešao u tijelo, a drugi nije. Prema tome, ovo se mora protumačiti, i prihvatiti u prenesenom značenju.
Isusov nadimak „Duh Božiji" treba shvatiti kao nadimak koji mu je dat iz počasti i uvažavanja kao što se shvaćaju i izrazi „Božija kuća" ili „Božija kamila" (Bejtullahi i Nakatullahi). Prema tome, pod ovim izrazom se za njega htjelo reći da ga je Bog odabrao, počastio i učinio sebi bliskim. Na isti način treba razumjeti i njegov nadimak „Riječ Božija", jer je kao poslanik poznavao propise Božijih knjiga Tore i Evanđelja i mudrosti koja se u njima iznosi. U tom pogledu on ne čini nikakav izuzetak mimo ostale poslanike, jer su svi oni manje, ili više, imali isti položaj kod Boga.
Isusov nadimak „Riječ Božija", pored toga znači da ga je Bog, za razliku od ostalih ljudi, stvorio bez oca, direktnim Božijim govorom „Budi" (Kun), pa je bio.

PRIGOVOR VI

Kršćani kažu: Isus, za razliku od ostalih poslanika, nije stvoren od sperme, niti je prije njegovog dolaska na svijet bilo uobičajenog odnosa između oca i majke, jer jednostavno nema oca.
Mi kršćanima odgovaramo: Ako time hoćete da kažete da je on bolji od ostalih poslanika, jer nije stvoren od sperme, mi objeručke prihvatamo ovakav vaš zaokret u vjerovanju. Bolje je da i to kažete, nego da uporno tvrdite da je on bog. Ali, nažalost, vi ne tvrdite samo da je on poslanik, nego uporno hoćete da dokažete da je Bog. Na kraju krajeva nije ni važno vjerujete li vi u Isusa kao poslanika, ili ne,

---

[167] O Muhamedovom uspeću govori se u suri En-Ned'm.
(Pogledati ajeta 5 do 17 ove sure)

nego je važno kako u njega vjerujete, jer se o stvarima ne sudi po njihovom izgledu, nego po sadržaju i značenju. Praotac čovječanstva je Adam, a Adam je stvoren od zemlje. Prema tome, svaka stvar se sudi, ne po njenoj vanjštini, nego po svome nutarnjem sadržaju. Vanjski izgled može biti, na prvi pogled, besprijekoran, ali ništavan, po svojoj nutrini i sadržaju i obrnuto, vanjski izgled može biti grub i neizgledan, a da se unutar krije vrijednost i ljepota. Dakle, stvari se mjere po svojoj duši i značenju, a ne po izgledu i obliku. Ako je tako, onda nije ni važno od čega je stvoreno tijelo, od sperme, ili nečega drugog[168]

PRIGOVOR VII

Kršćani kažu: Isus je izbjegavao sva uživanja ovog svijeta. Živio je krajnje asketskim životom i nije osjetio slast bračnog života. Sa Muhammedom nije takav slučaj.

Naš odgovor na ovaj prigovor se sastoji u konstataciji da onaj ko se ženi sa sebe skida svaku mogućnost da bude proglašen za Boga. Činjenica da se Isus nije ženio, između ostalog, je bila jedan od povoda da ga njegove pristalice proglase za Boga i Sina Božijeg. Prema tome, ženidba i život u braku je bolja od njegovog izbjegavanja.

PRIGOVOR VIII

Kršćani muslimanima prigovaraju da je Muhammed silom i sabljom ugonio ljude u vjeru.

Mi im odgovaramo: Dozvola za upotrebu sablje došla je kao posljednje sredstvo za odvraćanje i samoodbranu od okova i nepravde koja je muslimanima bila nametnuta na putu širenja vjere. Prije toga bile su upotrijebljene blage riječi i mudro pozivanje, ali to nije bilo dovoljno. Kamo sreće da oni koji upućuju ovakve prigovore pročitaju kur ' anski ajet kojim se u samoodbrani dozvoljava borba, pa da vide zbog čega je ona dozvoljena. Ovaj ajet glasi:

Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini - a Allah je, doista, kadar da ih pomogne. (El - Hadždž, 39.)

PRIGOVOR IX

Ako se kršćanima postavi pitanje zašto Boga smatraju suštinom (dževher) svake stvari, oni odgovaraju: Kad posmatramo stvari, možemo ih podijeliti na dvije vrste; više i niže. Više su one koje same po sebi opstoje, bez ikakve pomoći sa strane. Niže su one koje same po sebi ne opstoje i za čije je opstojanje potreban neko drugi. Pošto Bog nikada nije spadao u niži svijet, uspostavilo se da On spada u viši svijet i da sam po sebi opstoji. Na koji se to drugi način može dokazati da je tako? Mi im odgovaramo da se ovakav način razmišljanja može primijeniti na nama vidljivi svijet, ali ne i na nevidljivi, viši svijet, jer bi se Bog poistovijetio sa ovim našim svijetom, a to je apsurd. Ako nije tako, zašto onda ne kažete da su tvorcu svijeta (Bogu) u njegovom djelovanju na svijet potrebni instrumenti i oruđa, kao što je slučaj sa nama, ljudima? Sami ćete priznati da je to besmisleno i van svake zdrave pameti. Dakle, mjerila koja se primjenjuju na nama vidljivom, nižem svijetu, nisu primjenljiva i na višem svijetu. Zato vaša tvrdnja da je Bog suština (dževher) svega nije umjesna. Takvo razmišljanje liči na čovjeka koji je odrastao i cio život proveo među crncima i nikada nije vidio bjelca, drugačiju vodu nego slatku, ni bilje drugačije nego zeleno, pa misli da je svaki čovjek crn, svaka voda slatka i svaka biljka zelena. Ovakvo razmišljanje je krajnje subjektivno.

U odgovoru na ovo pitanje, pred kršćanima se postavlja još jedan problem; ako kažete da je bog kao prauzrok suština, a sve ostalo posljedica, u tom slučaju izlazite iz vjere, jer Kur ' an kaže: „ Bog nije nikome i ničemu sličan”[169]

PRIGOVOR X

Kršćanima se prigovara to što za Boga govore da ima samo tri osnovna svojstva. Zašto ne kažu da ima četrnaest svojstava? Oni kažu da su u tri osnovna svojstva; onaj koji postoji, koji je živ i koji je

[168] Er-Razi, prethodni izvor, str. 67

[169] El-Bakalani(El-Imamu Ebu Bekrin Muhammed ibn Et-Tajjib), Ettemhid - Našrun we tahkikun, Bejrut 1957, str. 76-77

sveznajući, sadržana i ostala. Mi im kažemo; zašto na primjer ne kažu da su to četiri; onaj koji postoji, onaj koji je živ, sveznajući i svemoćni?
Ako kažu da je njegovo svojstvo svemoći sadržano u svojstvu život i da je to jedno te isto svojstvo, može im se po istoj logici prigovoriti da je u njemu sadržano i znanje, pa u tom slučaju ispada da Bog nema tri, nego samo dva svojstva[170]
Na kraju, da kršćanima postavimo još jedno pitanje: Ako smatrate da su Bog, Riječ (tj. Sin Božji) i Duh Sveti, neodvojivi jedni od drugih, kako je moguće da samo jedan dio, Riječ, poprimi tijelo, a druga dva ne. To što kršćani kažu da su Bog, Riječ i Duh Sveti pomiješani kao voda i vino, ništa ne objašnjava.Kako objasniti da se popilo vino, a ne i voda, ili obrnuto, samo voda, a ne i vino, ako su ove dvije tečnosti prethodno pomiješane?[171]

ZAKLJUČNA RIJEČ

Sada, kada je knjiga privedena kraju, odložit ćemo pero i prepustiti da o svemu što je napisano, po zdravoj logici, prosudi sam čitalac, bez obzira o kome se radi, muslimanu, ili kršćanu. Prije nego što to uradimo, morali bismo čitaocu pružiti priliku da se upozna sa najnovijim rezultatima istraživanja do kojih su došli zapadni kršćanski istraživači u vezi sa kršćanskim svetim knjigama. Rezultati ovih istraživanja predstavljaju veoma važan korak u definiranju kršćanskog učenja i njegovog razvoja. Prava poplava ovakvih istraživanja od strane najpoznatijih pera našeg vremena, kroz analizu i kritički pristup Bibliji, dala je izvanredne rezultate, koje ukratko navodimo u nastavku ovog izlaganja:
Prvo ćemo početi sa izlaganjem rezultata do kojih su došli sedmorica istaknutih stručnjaka i profesora u svojoj studiji o Bibliji. Rezultate svoga rada na univerzitetu u ovoj oblasti oni su objavili u knjizi pod naslovom *Mit o Isusovom utjelovljenju.*
Zatim ćemo izložiti mišljenje drugih poznatih profesora i teologa sa Oxforda. Na kraju ćemo dati kratki presjek rezultata do kojih su došli kritičari Biblije kao cjeline, s posebnim osvrtom na Evanđelje.
1. U gore pomenutoj knjizi *Mit o Isusovom utjelovljenju* sedmorica univerzitetskih profesora dolaze do sljedećih zaključaka:
- Nadimci koje su rani kršćani dali Isusu, postojali su i ranije. Prema tome, oni nisu po prvi put upotrijebljeni za Isusa. Oni se mogu naći i kod nekršćana, posebno u tekstovima sa vjerskom sadržinom.
- Nadimke koji se koriste za Isusa, nije sam on uzeo za sebe, već su mu ih dali drugi. Svi ovi nadimci potječu iz stare jevrejske i grčke kulture. Tekst Evanđelja, kao objava, direktno ne govori o božanstvenosti Isusa Krista. (*Mit o Isusovom utjelovljenju*, članak iz pera Fransise Yang)
- Kršćani tvrde da Isus vodi porijeklo od Davida. Da je tako, on ne bi mogao biti svećenik, jer to mjesto pripada jevrejskom plemenu koje vodi porijeklo od Arona, o čemu Tora nedvosmisleno govori. (*Mit o Isusovom utjelovljenju*, članak Fransise Yang)
- Ideja o utjelovljenju, u punom i nedvosmislenom značenju riječi, nije iznešena, čak, ni u Pavlovim poslanicama, već se ona rodila u shvatanju čitalaca koji su je tako razumjeli i protumačili. (Fransis Yang, prethodni izvor)
- Ideja o sinovstvu u osnovi je preuzeta iz platonizma (Fransis Yang, prethodni izvor). Sinovstvo u punom smislu riječi, u direktnom obliku, nije upotrijebljeno u Bibliji, nego je utemeljeno na pogrešnom razumijevanju argumenata, preuzetih iz nekih starih rukopisa. Sve veći priliv historijskih činjenica i njihovo objedinjavanje na jednom mjestu, u ovo naše današnje vrijeme, pruža priliku današnjoj generaciji, da problemu utjelovljenja priđu na jedan novi način, dajući sebi za pravo da revidira mišljenje minulih pokoljenja, pa čak i sastavljača Evanđelja, jer oni nisu bili samo prenosioci Isusova

[170] Isti izvor, str.79
[171] Isti izvor, str.94

nauka, nego su često za sebe zadržavali pravo njegove interpretacije. (Članak prof. Morisa Waylsa, stručnjaka za teologiju i Bibliju na univerzitetu Oxford, objavljen u knjizi *Mit o Isusovom utjelovljenju.*)
- Pomenuti profesor sa Oxforda, kao i mnogi drugi pisci, naučnici i filozofi, iako kršćani, sumnjaju da je Biblija uopšte Božija objava tvrdeći da su ove svete knjige sastavili ljudi i da kao takve niti su svete, niti Božije, nego ljudske.
- Ideja o Božijem utjelovljenju u liku Isusa Krista nastala je kao rezultat njegovog dolaska na svijet bez oca. Začetnici ovakve tvrdnje zaboravili su da je Bog svemoćan, da može šta god hoće, kad god hoće i kako god hoće dati da bude neka stvar. (Moris Wayls)
- Mnogi kršćani Bibliji daju istaknuto mjesto, ali istovremeno peru ruke od njene nepogrješivosti, pa, prema tome, i od njene svetosti. Na ovo nedvosmisleno ukazuje jedan izvještaj Engleske crkve iz 1938. godine po kome veliki broj anketiranih kršćana s velikom dozom sumnje gleda na knjige i pitanja koja sadržava Biblija. (Moris Wayls)
- Pavle je ideju o utjelovljenju preuzeo iz samarićanskog (jevrejskog) vjerovanja. Prema tome, ideja o utjelovljenju Boga je u osnovi jevrejska, a ne kršćanska. Sigurno je jedno: Isus za sebe nikada nije rekao da je on drugi od Trojice. (Mihail Golder, profesor na Univerzitetu Birmengen, *Mit o Isusovom utjelovljenju*)
- Ideja o utjelovljenju Boga bila je poznata kod Jevreja prije nego kod kršćana. Ona je bila naročito jaka kod samarićana. U samom tekstu Starog zavjeta nailazimo na mnoge primjere utjelovljenja. Tako se u Knjizi o postanku govori kako se Jakov cijelu noć hrve sa bogom, sve dok nije nastupila zora. (Postanak 32,23-28) Ideja o Božijem utjelovljenju u ljudskom liku nije bila strana samarićanima koji su primali kršćanstvo u prvom stoljeću po Isusu Kristu. (Mihail Golder)
- Profesor Golder kaže: „U Lukinom evanđelju se spominje čovjek po imenu Šimun koji je mislio da je on Božija sila... To znači da je pomenuti Šimun mislio da se Bog u njemu utjelovio. Iz ovoga se vidi da se vjerovanje u Božije utjelovljenje ne odnosi samo na Isusa, nego i na njegove učenike, pa i druge ljude. Što se tiče vjerovanja u navodno Božije utjelovljenje, koje su Šimun i njegovi istomišljenici, samarićani, unijeli u Crkvu, čini mi se da o njemu opširnije ovdje nije potrebno ni govoriti.” (Golder, str.144)
- Profesorica Fransis Yang sa univerziteta u Birmengenu smatra da se izvori učenja o utjelovljenju Boga u ljudskom liku, ne mogu svesti samo na dva; judaizam i paganstvo, kako to u svojoj studiji navodi Mihail Golder, nego da je takvih izvora bilo mnogo više. Ona smatra da je vjerovanju u Isusovu božanstvenost morao prethoditi širok spektar ideja, slika i predstava o Bogu u ljudskom liku naslijeđenih iz doba pred Isusovu pojavu. Neka od ovakvih shvatanja sigurno su se uvukla u mlado kršćanstvo. U tom smislu ona navodi mnogobrojne primjere ovakvog shvatanja:
1. Mit o Apolovom i Asklepijevom silasku na Zemlju. Ova dva božanstva su, navodno, činili razna čuda - liječili ljude i predskazivali njihovu budućnost.
2. Amfitrita, boginja mora u grčkoj mitologiji koja je s Apolom zatrudnjela i rodila dijete. Vrlo je vjerovatno da je kult o ovoj boginji imao utjecaja na kršćanstvo da se počne vjerovati da je Isus Sin Božiji.
3. Jedna druga paganska priča govori o kultu boga Portija koji se bacio u vatru kako bi iz ovog našeg svijeta prešao u svijet bogova. Kada je to učinio, zemlja se, navodno, zatresla i raspukla, a prema nebu se uzdigao plameni orao koji je govorio ljudskim glasom: „Ja se dižem sa Zemlje i upućujem ka Olimpu, prebivalištu bogova.”
4. Mlado kršćanstvo se suočilo sa mnogobrojnim slučajevima u kojima su ljudi poput Prefrinija za sebe tvrdili da su bogom dati da vode Crkvu i tumače Isusovo učenje. Pomenutom Prefriniju povjerovali su mnogi kršćani i nakon Isusovog odlaska smatrali ga božanstvom. Prefrinije je, zahvaljujući naivnosti svojih pristalica iz reda kršćana, stekao ogromno bogatstvo. To potvrđuje pretpostavku da su prvi kršćani bili krajnje naivni i spremni da povjeruju u svaku priču koju čuju, makar ona bila i od

prevaranata, ukoliko su u narodu bili popularni i poznati kao dobročinitelji spremni da se žrtvuju za svoje principe.
5. Postoje i druge legende kao što je Herkulovo uspeće među bogove pomoću vatre, davanje Asklepiju Božijih osobina i Dionizu Božijom milošću nadimka „Munjolovac”.
6. Pored ovoga, postojao je kult Aleksandra Božijeg, koji je sitne zmije izvodio iz nojevog jajeta, donosio predskazanja o iscjeljenju i tvrdio da svoja predskazanja crpi od Boga Oca. Osim ovoga on je tvrdio da ga je Bog poslao da pomaže dobrim ljudima i da će se ponovo vratiti u liku „Munjolovca”. Govoreći o Božijem utjelovljenju u liku Isusa Krista, pomenuta spisateljica kaže da to nije prvi put da se izlazi sa idejama utjelovljenja Boga u ljudskom liku i navodi mnoge primjere gdje su ljudi tvrdilil da su bogovi ili božiji sinovi. Među njih, pored gore navedenih primjera, spadaju:
7. Platon, za koga se vjerovalo da je rođen na čudan, božanstven način. Priča o Platonovoj bliskosti sa Bogom je stara i prethodi Isusovom rođenju. Zato nije nikakvo čudo da Evanđelje govori o Božijem utjelovljenju u liku Isusa.
8. Oko dva filozofa - Pitagore i Empedokla se prepleću legende o Božijem utjelovljenju u njima. I jedan i drugi živjeli su prije Sokrata. U jednoj od legendi se kaže da je Pitagora utjelovljeni sin boga Hermesa, a da je Empedoklo, jedne noći, tajanstveno nestao. Nakon toga jedan od njih je tvrdio da je u ponoć čuo glas koji doziva Empedokla. Kada se probudio i ustao, vidio je svjetlo na nebu koje je govorilo da je Empedoklo sada bog i da mu treba prinositi žrtvu.
9. U vezi sa Aleksandrom Velikim postoji jedna legenda koja govori da je na večer prije svadbe njegova majka zanijela Aleksandra od Munjolovca koji vodi porijeklo od Zevsa. Prema toj legendi Aleksandar Veliki vodi porijeklo od boga i on je sam sebe smatrao Zevsovim sinom.
10. Jedna druga legenda govori o Romulu, osnivaču Rima, po kome je ovaj grad i dobio ime. Ova legenda kaže da je djevica Reja Silvija bila silovana od Marsa, boga rata, i da je rodila dva blizanca Romula i Rema. Po toj legendi, Romul je za vrijeme jedne iznenadne oluje, kada je naišao oblak iznad njegove glave, tajanstveno nestao sa zemlje. Od tada se vjeruje da je on bog i božiji sin. Komentarišući navedene legende i povezujući ih sa tvrdnjom o Božijem utjelovljenju u Isusovom tijelu, pomenuta spisateljica kaže: „Tako se susrećemo sa legendama i paganskim vjerovanjem u Rimu i Grčkoj koje su prepune tvrdnji o silasku bogova sa neba na zemlju, njihovom boravku među ljudima, njihovim ženidbama i ponovnom vraćanju na nebo među bogove.” Pomenuta spisateljica ne samo da dozvoljava mogućnost da su ove legende bila osnova na kojoj je izgrađeno vjerovanje o Božijem utjelovljenju u liku Isusa Krista, nego kaže da je to nepobitna činjenica.
U godinama koje su prethodile Isusovom rođenju bila je poznata jedna poema koja je govorila o dolasku Božijeg sina koji će vladati svijetom i zvati se „ljubljenim sinom Božijim”.
Za cara Augusta, u čije se doba rodio Isus Krist, se vjerovalo da su ga bogovi poslali da vlada na zemlji i da je sam on bog. Postoje dokazi da su novoobraćeni kršćani iz reda „stranaca”, koji su govorili grčkim jezikom, bili začetnici ideje o promoviranju Isusa-čovjeka, rođenog u Palestini kao Jevreja, u Isusa - boga.
Pored ovoga, na azijskom kontinentu su pronađeni kameni natpisi koji potječu iz 48. god. p.n.e. koji govore o Juliju Cezaru kao bogu koji vodi porijeklo od Arisa i Afrodite. Za njega se u ovom natpisu kaže da će biti spasitelj čovječanstva. Na jednom mermernom natpisu stoji napisano: „Imperator Cezar, Sin Božiji. Bog August dolazi na Zemlju.” Prema tome, pojedini ljudi su se pred Isusov dolazak smatrali bogovima. Na to upućuju riječi kao što su: bog, božiji, vječni i sl. koje su se koristile za vladare, filozofe i druge značajne ličnosti toga vremena. Između svih ovih kultova i Isusa Krista postoji sličnost. Ona je naročito velika između paganskog boga Romula, osnivača Rima i isusa Krista u pogledu rođenja, jer se i za jednog i drugog kaže da su rođeni od djevice koja je zatrudnila od boga i da su tajanstveno nestali nakon smrti. I jedan i drugi pojavljivali su se svojim sljedbenicima nakon smrti i govorili da se molitva obavlja u njihovo ime.

Pomenuta spisateljica tvrdi da sve tvrdnje o Božijem utjelovljenju u liku Isusa Krista imaju svoju podlogu u paganskom vjerovanju koje je bilo rašireno u periodu pred Isusovo rođenje. Po njoj je, širenje kršćanstva i osnivanje Crkve, na paganskim prostorima, van jevrejske Palestine, bio glavni razlog za infiltriranje paganskog učenja u kršćanstvu, prije svega učenja o Božijem utjelovljenju u Isusu Kristu.
Ona podvlači da je Pavle bio prvi koji je ideju o Isusu - bogu unio u kršćansko učenje[172]

UNIVERZITETSKI PROFESORI SA OXFORDA, STRUČNJACI ZA TEOLOGIJU POTVRĐUJU LJUDSKU NARAV ISUSA KRISTA

Na Oxfordu je 1921. god. održan jedan veliki skup najpoznatijih teologa sa ovog univerziteta. Skupu je predsjedavao dr. Rašdel Biskup Karlel, čiji je govor zapanio kršćanski svijet, Rekao je u svom govoru, da čitajući Bibliju, ne može zaključiti da je Isus bog, nego čovjek u punom smislu riječi. Glavni akcenti njegova govora, održanog na ovom kongresu se sljedeći:
- Postoji sve jači pritisak na teologe da se moraju odrediti i tačno reći šta podrazumijevaju u svojim riječima kad koriste stare tekstove o božanstvenosti Isusa Krista. Iznosimo neke stvari koje ne znače, niti mogu značiti da je Isus bio bog:
a) Isus za sebe lično nije zagovarao nikakve osobine božanstvenosti. Možda je za sebe dozvolio da ga zovu Kristom, ali se u njegovim riječima apsolutno, ne nalazi ništa što bi ukazivalo da je za sebe tvrdio da je bog. Naprotiv, iz njegovih riječi se vidi da je on bio čovjek vezan za Boga kroz svoju odanost i pokornost. Što se tiče četvrtog evanđelja, koje ide dalje od ovoga, i koje se razlikuje od ostala tri, na njega se ne može gledati kao na historijski izvor, jer je obavijeno velom sumnje u svakom pogledu.
b) Ovo povlači priznanje da je Isus Krist bio čovjek u punom smislu riječi, obično ljudsko tijelo, kao i svi ljudi i da ni po čemu nije bio bog.
c) Pretpostavka da je Isusova duša, po svojoj prirodi bila takva i prije rođenja, je sumnjiv dokaz, jer takva teorija jednostavno nije dokazana. Ovo je prihvatljivo samo u smislu da su duše svih ljudi stvorene prije njihovih tijela. Međutim, ovakvo vjerovanje kršćani ne prihvataju.
d) Isusova božanstvenost ne mora nužno proizilaziti iz njegovog rođenja od djevice, niti bilo koga čuda koje je pokazao. Čak i ako bi se njegovo rođenje od djevice historijski dokazalo, to ne bi moglo ukazivati na njegovu božanstvenost, kao što njegovo nedokazivanje ni u čemu ne mijenja osnovne naznake pomenute teorije.
e) Čak i oni koji dopuštaju postojanje Isusove božanstvenosti, mogu zaključiti, da ni njemu apsolutno nisu bile poznate sve stvari. Tako npr. nemamo nepobitnog argumenta koji potvrđuje da je Isus Nazarećanin bio upućen u naučne činjenice o duševnim bolestima išta više od svojih savremenika koji su te bolesti tumačili kao opsjednutost đavolima, niti da je njegovo znanje bilo šire od onoga što se iznosi u Petoknjižju ili u Psalmima. Teško je odbraniti predskazanje budućih događaja koja su nagoviještena, a koja se historijski gledano, nisu obistinila.
Na otvaranju ovog kongresa uvodnu riječ je uzeo H.D.A. Medžer koji je pokrenuo raspravu o problemima koje ukratko iznosimo u daljem tekstu:
- Isus nigdje u Evanđelju ne tvrdi da je on Sin Božiji u materijalnom, tjelesnom smislu, kako kazuju priče o njegovom rođenju od Djevice, niti da je Sin Božiji u metafizičkom smislu, kako je odlučeno na koncilu, održanom u gradu Nikeji. Međutim, ovaj opis, Sin Božiji, jedino može ukazivati na duhovnu vezu Isusa sa bogom u smislu da je bio pokoran Bogu i spreman izvršiti svaku zapovijed kako je dolikovalo, kako njemu tako i ostalima poslanicima.
- Ako ostavimo tvrdnje teologa i njihove kongrese na stranu i pogledamo šta o tome kažu naučna istraživanja, naći ćemo da profesor Robertson u svojoj knjizi pod naslovom *Paganstvo kršćana* govori o obožavanju kulta Mitre, perzijskog boga čije se učenje uvuklo u kršćanstvo, nakon što je oko

[172] Mit o Bo'ijem utjelovljenju u Isusu Kristu, u prijevodu Nebil Subhi, Daru-l- kalem, Kuvajt, prvo izdanje, 1985. god.

sedamdesete godine prije Krista preneseno u Rim, a odatle na sve prostore Rimskog Carstva. Tragovi mitraizma, pronađeni su čak i u nekim gradovima Velike Britanije kao što je Čester i neka druga mjesta.
Pisac pomenute knjige iznosi sličnosti između mitraizma i kršćanskog učenja i na kraju kaže da mitraizam nije nestao sa prostora Rimskog Carstva, dok se definitivno nije stopio sa kršćanstvom. O ovome smo opširinije govorili kad smo poredili kršćanstvo sa paganskim učenjima, pa to ovdje nije potrebno ponovo ponavljati.
Najnovija naučna istraživanja, također, potvrđuju da simbol kršćanstva, križ, nije bio kao takav poznat među pripadnicima mladog kršćanstva, sve do četvrtog stoljeća u kome je živio imperator Konstantin koji je bio začetnik ideje o preuzimanju križa, kao simbola kršćanstva. Prije toga simbol kršćanstva je bila riba koja se može naći na mnogobrojnim nadgrobnim spomenicima.
Tako se današnji naučnici iz reda samih kršćana u svojim istraživanjima suprotstavljaju učenju modernog kršćanstva, tvrdeći da takvo učenje nije propagirao Isus Krist, nego se ono izmiješalo sa paganskim vjerovanjima koja su bila rasprostranjena u doba njegove pojave.
Ovome treba dodati da se čak ni naziv „kršćanin" za Isusove sljedbenike nije koristio, niti je bio poznat u širokim narodnim masama prije održavanja nikejskog koncila na početku četvrtog stoljeća, tačnije 325. god. po Kristu[173]
Istraživači poput ovih idu dalje i od toga tvrdeći da je sam Isus nijekao bilo kakav vid svoje božanstvenosti. Tako istraživač Šarl Džejneber, pisac knjige *el-Mesihijjetu, neše 'tuha we tettawwuruha* opširno piše, a mi u kratkim crtama iznosimo: da je Isus učio samo o jednom Bogu, da je za sebe tvrdio da je Božiji rob i poslanik, da je poslan zalutalim ovcama Izraela i da se njegovo poslanstvo odnosi samo na Izraelćane. Njegova misija temeljila se na lijepoj riječi. Nije govorio ni o kakvom novom zakonu, nego je djelovao i vjerovao kao jedan od izraelskih poslanika... To je u potpunoj suprotnosti sa današnjim kršćanskim vjerovanjem i vjerskim obredima koji nemaju nikakve veze sa Isusovim naukom.
Pomenuti pisac govori kako se kršćanstvo postepeno počelo odvajati od judaizma od kako je, kao misionar kršćanstva, počeo djelovati Sveti Pavle. On objašnjava da je do vjerovanja u Isusa, kao Sina Božijeg, došlo pogrešnim prijevodom riječi „rob Božiji" koju je Isus često koristio i koju je prvo Pavle počeo prevoditi kao „dijete" umjesto, kao „sluga".
Ovo je taj kritični momenat u kršanskom učenju gdje je ono počelo zauzimati pogrešan kurs i opasan zaokret, jer se pomenuta riječ kasnije počela shvatati kao „sin", umjesto da ide ka pravom i osnovnom značenju da je Isus Božiji rob i poslanik. Tako je Isus, umjesto rob Božiji, postao Sin božiji u kršćanskom učenju, iako je razlika između značenja riječi „sluga" i „sin" velika. Ovo značenje se u svakodnevnom životu i upotrebi poistovjećuje, ali je ovdje, u ovom slučaju, imalo fatalne posljedice, kako po historiju, tako i po sudbinu cijelog kršćanskog svijeta poslije Pavla. Našim čitaocima donosimo nekoliko citata iz knjige pomenutog pisca u kojoj kaže:
- Samo prelistavanje Evanđelja dovoljno je po sebi da nam dokaže da su njegovi sastavljači koristili izraze koji se međusobno isključuju.
Do toga je moralo doći, jer se nisu oslanjali na realne činjenice i nepobitne historijske dokaze, pa je umjesto, da slijed događaja bude logičan, došlo do prave zbrke u svemu o čemu pišu. Kako je svaki od sastavljača Evanđelja imao svoj koncept događaja o kome piše, sa unaprijed određenim ciljem, neminovno je došlo, ne samo do nepodudarnosti, nego, u mnogim momentima, do isključivosti među evanđeljima[174]
Pisac pomenute knjige kaže: „Kroz evanđeosko kazivanje događaja o Isusovom životu, primjećujemo

---

[173] Dr. Muhammed D'abir el-Hini, Fi-l-akaidi we-l-edjani, str. 349-353
[174] Šarl D'ejneber, el-Mesihijjetu, neše'tuha we tettewwuruh, u prijevodu Abdulhalim Mahmuda, Daru-l-mearif, str. 37.

brojne nedostatke i praznine, čak i u Evanđelju po Marku, koji je nastojao da se što manje dotiče direktnog govora o Isusu i njegovom djetinjstvu."[175]
On dalje kaže: „On za sebe nije rekao da je Sin Božiji. Čak da je to i rekao, Jevreji bi to shvatili kao nedopustivu jezičku grešku i primjer neupućenosti u vjeri."[176]
Nijedan od tekstova Evanđelja ne daje nam za pravo da se riječi „Sin Božiji" mogu koristiti za Isusa. Takav rječnik počeli su koristiti kršćani tek kad su pali pod utjecaj grčke kulture, kada ga je počeo koristiti Sveti Pavle i pisac četvrtog evanđelja. Čak i u njemu, u pogledu ovog imena, nailazimo na dovoljno drugačijih i dubljih značenja, od bukvalnog značenja na prvi pogled[177]
Pisac dalje nastavlja i kaže: „Tako nam nijedan od tekstova Evanđelja ne pruža provjerenu vijest i nepobitan dokaz o tome kakvo je bilo Isusovo razmišljanje o glavnim crtama njegovog učenja, njegovoj misiji, osobinama i ulozi koju je odigrao. Mi, ipak, moramo konstatirati, a to je sasvim jasno vidljivo, da on u svojoj misiji nije uspio da mu suvremenici, stanovnici Palestine nisu povjerovali, ni u njega lično, niti u misiju s kojom je došao."[178]
On dalje kaže: „Na osnovu svega iznesenog, Pavla možemo opisati kao osnivača Crkve i kreatora budućnosti kršćanstva."[179]
Pisac još kaže: „Isus Krist, niti je osnovao, niti je imao namjeru osnivati Crkvu. Dakle, istina je da Isus Krist nije ni želio ni osnovao Crkvu, nego Pavle." Navodimo mišljenje još jednog čovjeka, poznatog istraživača, komentatora i kritičara Biblije, prof. dr. Morisa Bikaja, pisca knjige ***Kur'an, Biblija i nauka*** koja predstavlja izvanrednu studiju o Bibliji u svjetlu najnovijih saznanja[180]
Ova knjiga sasvim jasno dokazuje da se sveta kršćanska knjiga Evanđelje oslanja na brojna indirektna svjedočanstva i da se ne može naći ni jedan jedini primjer svjedočenja nekog od direktnih Isusovih očevidaca, suprotno mišljenju većine kršćana[181]
U ovoj knjizi se na više mjesta, u različitim prilikama, ukazuje na primjere biblijskih tekstova koji isključuju jedni druge, bez obzira da li se radi o Starom ili Novom zavjetu. Kroz nju se dokazuje da su Pavlove poslanice napisane prije Evanđelja i da se Evanđelje u obliku jedne zbirke nije pojavilo prije 140. god. po Kristu[182]
Pisac pomenute knjige dalje kaže da su do tada bile uobičajene usmene predaje kao način prenošenja vjerskog učenja, a zatim daje dijagramski prikaz izvora koje su koristili Matej, Luka i Marko[183] Na kraju, on podvrgava kritici brojne probleme vezane, ne samo za datume, mjesta i ciljeve sastavljanja, svakog od ovih evanđelja, nego i njihove sastavljače, tvrdeći da ništa od gore navedenog nije pouzdano dokazano i da su četiri evanđelja priznata od Crkve, a ostala odbačena, tek 170. god. po Kristu.
Evanđeosko kazivanje događaja o Isusovom životu je dato u nesređenom, isprekidanom i nepovezanom obliku i kao takvo ne daje jasnu sliku o Isusu. Razlog za ovo, između ostalog, treba tražiti u tome što je svaki od prenosilaca vijesti o njemu u datoj situaciji imao svoj cilj i način kazivanja. Zbog toga što su evanđeoske knjige lične pribilješke njihovih sastavljača, često međusobno suprotstavljene, događaji o Isusu koje one navode, ne moraju se doslovno uzimati kao svršena stvar.
Bikaj u svojoj knjizi dalje kaže: „Da bi se razumjela tajna nastanka kršćanske vjere i njeno prvobitno učenje, potrebno je pristupiti detaljnom izučavanju ovog problema iz više uglova, uključujući stare civilizacije i paganske vjere na prostorima Sirije, Male Azije, Egipta, Mezopotamije

---

175 Isto, str.38
176 Prethodni izvor, str. 50
177 Prethodni izvor, na istom mjestu
178 Prethodni izvor, str. 56
179 Prethodni izvor, str. 108
180 Prijevod na arapski u izdanju Daru-l-mearif, Kairo i El-fethu Li-l'ilam El-Misri, Kairo.
181 Moris Bikaj, **Kur'an, Biblija i nauka**, prijevod na arapski, Kairo bez datuma izdanja, str.11
182 Prethodni izvor, str. 75
183 Prethodni izvor, str. 195

i drugih oblasti, užeg i šireg okruženja, sredine u kojoj je ona nastala.
Profesor Šarl Džejneber opširno govori o sredini u kojoj je odrastao Pavle, njegovom školovanju kod Džemalila najobrazovanijeg Jevreja u Jeruzalemu u to doba. On kaže da je Pavle u svom rodnom gradu Tarzu, gdje je i odrastao, bio svjedok isprepletenosti raznih kultura; grčke, rimske, istočne i dr. i raznih vjerskih strujanja, kako onih sa istoka, tako i onih sa zapada. Najpoznatija su bila:

1. *Adonis* u Šamu,
2. *Melkart* u Fenikiji,
3. *Temuz i Merduk* u Mezopotamiji,
4. *Oziris* u Egiptu,
5. *Mitra* u Perziji

Sva ova božanstva su imala neke zajedničke osobine. Za sva se vjerovalo da umiru u jednom periodu godine i da ponovo oživljavaju. Vjerovalo se da su to bogovi među ljudima koji umiru na početku zime i ponovo oživljavaju na početku proljeća[184]

Pavle, koji je živio u sredini u kojoj su se sve ove kulture i učenja prepletala, morao je biti pod njihovim dubokim utjecajem. Kao razultat toga nastala je u njegovoj glavi ideja o samožrtvovanju Boga čovjeka za dobrobit i spas onih koji su u njega vjerovali. Ta ideja nije nova. Ona je postojala i u starim paganskim vjerama, koje smo spomenuli. Po takvom vjerovanju bog mora da umre, jer njegovo ponovno proživljenje znači spasenje. Ovim božanstvima su prinošene žrtve u vidu jela i pića, potpuno onako, kakav je slučaj i u kršćanstvu.

Ko je sve ovo unio u kršćanstvo i kako su ti paganski običaji postali njegov sastavni dio? Odgovor glasi: Niko drugi nego Pavle. Ovdje ćemo sada iznijeti neke rezultate do kojih su došli istaknuti stručnjaci iz oblasti Biblije. Njih preuzimamo iz knjige *Ihtilafatun fi teradžumi-l-kitabi-l-mukaddes we tetawwratun hammetun fi-l-mesihijjeti* od prof. Ahmeda Abdulwehhaba u kojoj autor citira kritičare Biblije iz reda kršćana. Ko od čitalaca želi da se pobliže upozna sa ovim neka pročita pomenutu knjigu.

OPĆA SLIKA BIBLIJE

Biblijske knjige su djela raznih sastavljača. O mnogima od njih ne znamo gotovo ništa. Biblija je zbirka kršćanskih i jevrejskih svetih knjiga. Nakon podvrgavanja analizi i kritici tekstova koje sadržava Biblija, od strane zapadnih kršćanskih istraživača i kritičara, nepobitno je dokazano da su biblijski tekstovi, naročito oni iz Novog zavjeta, krajnje kontradiktorni i nepouzdani, jer su kroz stoljeća prepisivani i prilagođavani vremenu prepisivača, od kojih nijedan nije bio nepogrješiv.

Izmjene teksta Novog zavjeta dolazile su stoljećima od strane njegovih prepisivača. One su se vremenom toliko nagomilale da ih je u vrijeme prvog štampanog izdanja bilo nemoguće izbjeći, jer je svaka od verzija, manje ili više bila iskrivljena.

Ovome trebamo dodati još jedan problem. Nakon što su se pojavili prvi primjerci štampanog Novog zavjeta, naši preci su se i dalje, u najviše slučajeva, pozivali na tekstove u rukopisima koje su čuvali kod sebe, što nas navodi na pomisao da nisu imali dovoljno povjerenja u ispravnost tekstova koji se danas nalaze pred nama.

Iz svega gore navedenog može se zaključiti da knjige Novog zavjeta nisu ništa drugo do lična razmišljanja stavljena na papir od strane sastavljača čija nam je prošlost, u najviše slučajeva, nepoznata. Kao takva, treba ih prihvatiti kao i svako književno djelo nastalo ulaganjem ljudskog truda i pomiriti se da u njima ima i loših i lijepih strana[185]

REZULTATI OVIH SVJEDOČANSTAVA

Sva do sada navedena svjedočanstva uzeli smo iz priznanja poznatih kršćanskih istraživača koji se bave

[184] Prethodni izvor, str. 91-93 (Četvrto poglavlje pomenute knjige u potpunosti je posvećeno Pavlovom životu)

[185] Ahmed Abdulwehhab, Ihtilafatun fi terad'umi-l-kitabi-l- mukaddesi we tettewwuratun hammetun fi-l-mesihijjeti, Kairo, str. 142 i dalje.

proučavanjem biblijskih tekstova. Svete knjige kod kršćana, kako potvrđuju navedeni naučnici, su ljudsko djelo i nisu nikakva objava sa neba. Prema tome, učenje koje one sadržavaju ne podudara se sa učenjem starih monoteističkih vjera i kao takvo je apsolutno neprihvatljivo. Judaizam, koji je stariji od kršćanstva, iz svega glasa poziva na vjerovanje u jednog Boga:

„Čuj Izraele, Gospodar je naš jedini Bog." (Stari zavjet)

U jevrejskom učenju nema ni najmanjeg znaka koji bi ukazivao na problem o naslijeđenom grijehu, niti o potrebi dolaska nekoga ko će se radi toga grijeha žrtvovati i spasiti čovječanstvo iskupljujući ga kod Boga. Ništa od ovoga ne može se naći u jevrejskim svetim knjigama. Ovdje ne namjeravamo iznositi stav islama o tom pitanju, jer ga kršćani ne priznaju, ali ćemo ukazati da se takav stav ne nalazi ni u učenju ranijih poslanika kao što su bili Adem, Nuh, Ibrahim, Ishak, Jakub i drugi poslanici. Svi su oni učili da je Bog jedan i da je svaki čovjek odgovoran za svoja djela.

Dakle, sva učenja kršćanskih svetih knjiga o Trojstvu, o naslijeđenom grijehu, o otkupu i sl. nemaju nikakve osnove u učenju bilo koga poslanika. Zato je nužan povratak pravoj vjeri, istini u koju nema nikakve sumnje, učenju o jednom Bogu koje ne prihvata nikakva sumnjiva tumačenja i igru riječi. Drugim riječima, to znači islamu koji je objavljen svim ljudima, a ne samo jednom narodu, kakav je slučaj sa judaizmom, vjerom Izraelćana. S druge strane, to znači da je Poslanik islama istinski poslanik koga je jedino dostojno slijediti. Iz navedenih izjava kršćanskih istraživača o neosnovanosti postavki kršćanskog učenja proizilazi zaključak da je, bez ikakve sumnje, Poslanik islama istinski poslanik od Boga, ne samo muslimanima, nego svim ljudima koji su spremni istini pogledati u oči. Pa zašto onda dragi čitaoče, nisi musliman? Zar nije došlo vrijeme da to postaneš? Zar nije došlo vrijeme da preispitaš svoje vjerovanje i primiš islam? Zar nije došlo vrijeme da čuješ zov istine i odazoveš joj se? Ako to učiniš spasio si se i na ovom i na budućem svijetu. Ne mislimo da, nakon svega ovoga, ima više ikakve potrebe da navodimo primjere nagovještaja dolaska našeg Poslanika. Ipak navest ćemo jedan primjer iz Starog zavjeta gdje se u knjizi Ponovljeni zakon kaže:

„Podignut ću im proroka između njihove braće, kao što si ti. Stavit ću svoje riječi u njegova usta, da im kaže sve što mu zapovjedim. A ne bude li tko poslušao mojih riječi što ih prorok bude govorio u moje ime, taj će odgovarati preda mnom." (Ponovljeni zakon 18,18-19)

Navedeni nagovještaj o dolasku Poslanika ne može se odnositi ni na koga drugog do na Poslanika islama Muhammeda, a.s., iz više razloga:

1. U početku ovog nagovještaja se kaže: „Podignut ću im proroka između njihove braće, kao što si ti..." Ovo se ne može odnositi ni na jednog poslanika između Izraelćana, jer se kaže da nagoviješteni poslanik treba da bude, ne iz reda Izraelćana, nego iz reda njihove braće, to jest od potomstva Ismailova, a.s., Ishakova, a.s., brata. (Ibrahim, a.s., je otac i Arapa i Jevreja. Od Ismaila, a.s., vode porijeklo Arapi, a od Ishaka, a.s., Jevreji). Muhammed, a.s., kao Poslanik islama vodi porijeklo od Ismaila, a.s., za koga se u jevrejskim svetim knjigama kaže da će ga Bog blagosloviti i da će se od njegovog potomstva izroditi veliki narod:

„I za Jišmaela (Ismaila) uslišah te. Evo ga blagosivljam; rodnim ću ga učiniti i silno ga razmnožiti; dvanaest će knezova od njega postati i u velik će narod izrasti." (Postanak 17,20)

Riječi „između njihove braće" mogu se odnositi samo na Poslanika islama, a nikako na nekog iz reda Izraelćana, jer se u jednom drugom tekstu Starog zavjeta nedvosmisleno kaže:

„Ne pojavi se više prorok u Izraelu ravan Mojsiju." (Ponovljeni zakon 34,10)

2. Druge riječi „kao što si ti" iz pomenutog nagovještaja, također, upućuju da se pod njima može podrazumijevati samo Poslanik islama, a nikako neki drugi izraelski prorok, pa čak ni Isus. Ovo se na Isusa ne bi moglo odnositi ni u slučaju da njegovi sljedbenici promijene mišljenje pa da, umjesto što tvrde da je on bog, kažu da nije, nego poslanik. Ovo radi:

a) Mojsije je kao i naš Poslanik bio utemeljivač Zakona, dok to Isus nije bio, nego je poslan da djeluje u okviru Mojsijeva zakona, Tori. On to sam lično priznaje i izjavljuje:

„Nemojte misliti da sam došao ukinuti Zakon i Proroke! Ne dođoh da ih ukinem, već da ih ostvarim.” (Matej 5,17)
b) Mojsije i naš Poslanik su se ženili, dok Isus nije.
c) Mojsije je umro prirodnom smrću, dok Isus nije.
d) Mojsije i naš Poslanik su nakon smrti zakopani u zemlju. Kršćani kažu da je Isus nakon smrti uskrsnuo.
e) Mojsije se na Sinaju, na putu za Palestinu, borio protiv svojih neprijatelja i to tražio od svojih sljedbenika. Naš Poslanik se borio protiv svojih neprijatelja koji su se digli protiv njega. Isus nije.
3. Treća osobina najavljenog poslanika data je u riječima: „Stavit ću svoje riječi u njegova usta, da im kažem sve što im zapovijedam.”
Jasno je da ne može biti jasnije da to može biti samo Kur'an, Božija knjiga koja je objavljena Muhammedu, a.s., kao njegova najveća mu'džiza (čudo). To su Božije riječi i Njegov govor, a ne bilo kakav ili bilo čiji govor. Prema tome, ova najava može se odnositi, samo na našeg Poslanika, i ni na koga više. Ovo nije jedina najava dolaska Poslanika. Postoji ih više u knjigama Starog zavjeta. Navest ćemo samo još jednu, izgovorenu na Mojsijeva usta pred njegovu smrt. U svojoj poruci pred smrt on je rekao:

Dođe Jahve sa Sinaja,
na Seiru se pokaza
i s gore Parana zasja...
Ipak ti ljubiš narode,
svi sveti njihovi u tvojoj su ruci.
(Ponovljeni zakon 33,2-3)

Ove Mojsijeve riječi izgovorene pred smrt ne predstavljaju samo testament za generacije koje dolaze, nego i najavu o dolasku dvaju poslanika iza sebe, Isusa i Muhammeda, a.s. Mojsiju je objava stizala na Sinaju, a Isusu na Seiru, jednoj od palestinskih Planina. Naš Poslanik Muhammed, a.s., primio je objavu u Mekki sa brda Faran. On je imao na hiljade čestitih sljedbenika, ashaba, još za vrijeme svoga života, dok je Isus imao samo dvanaest pristalica za svoga života. Čak su ga i ovih dvanaest učenika u najkritičnijem momentu napustili i od njega pobjegli. Sve ovo govori u prilog istinitosti misije koja je bila povjerena našem poslaniku Muhammedu, a.s.
Cijenjeni čitaoče iz reda nemuslimana, ako još uvijek sumnjaš i ako si još uvijek pod dojmom tekstova Evanđelja, preporučujemo ti da pročitaš knjigu *er-Reddu-l-džemilu li-uluhijjeti Isa bi sarihi-l-Indžil* od Imami El - Gazalija. U njemu ćeš naći prave odgovore na evanđeoske navode, stih po stih. To je izvanredna knjiga koja je štampana i koja je u širokom opticaju[186]
Ne bi željeli da Vas zamaramo sa davanjem naslova drugih knjiga koje Vam preporučujemo iz pera muslimanskih pisaca. Na kraju pomenute knjige možete naći dovoljno izvora i literature iz ove oblasti.
Cijenjeni čitaoče, želimo da u tome uspijete i molimo Boga da ti da zdrav razum i mudro prosuđivanje. Amin!

UKLANJANJE PREPREKA SA PUTA

U cilju boljeg razumijevanja dokaza, čistih kao suza, koje smo naveli u ovoj knjizi, preostalo nam je još da na nešto ukažemo, što će kao tačke slovima dati konačan oblik.
Na putu razumijevanja prave vjere i logičkih dokaza navedenih u ovoj knjizi, pred cijenjenim čitaocem možda će se ispriječiti jedna prepreka koju treba savladati i pravilno razumjeti. On će, možda, doći u dilemu i pred njim će se pojaviti pitanje: kako to da su neki narodi, iako ne ispoljavaju islam i ne vjeruju u dokaze navedene u ovoj knjizi, postigli visok stepen materijalnog, industrijskog i ekonomskog

[186] Ovo izdanje je za štampu pripremio prof. dr. Muhammed Abdullah eš-Šerkavi, Daru-l-Hidaje, Kairo 1986. god.

prestiža? Zašto su sljedbenici istinske vjere materijalno i civilizacijski zaostali, dok su drugi na svakom polju napredovali? Zar napredak jednih nije dokaz da je njihovo vjerovanje ispravno, a zaostajanje drugih da je njihovo vjerovanje pogrešno?

Ovakva i slična pitanja, mogu stajati kao prepreka na putu pravilnog razumijevanja stvari, ali se na njih može lahko odgovoriti.

Ko kaže da je napredak ovih zemalja vezan za njihovu vjeru, ma kakva ona bila, kršćanstvo, judaizam ili recimo budizam? Ni jedna od ovih vjera ne govori o bilo kakvim izumima vezanim za modernu civilizaciju. Ni jedna od njih ne govori ni o kakvim avionima, tenkovima, radio ili TV - uređajima, ratnoj tehnici i sl. Naprotiv, do ovakvih izuma se došlo napornim radom i zalaganjem stručnjaka u raznim oblastima života. Do njih se, znači, došlo radom i naukom, bez obzira na vjeru pronalazača. Pripadnost kršćanstvu, judaizmu ili budizmu u tom smislu nije imalo nikakva značaja, jer su pomenute tekovine postale dostupne čak i ateističkim zemljama kakve su Rusija ili Kina.

Prema tome, nauka i neprekidan rad su bili put za napredak pojedinih naroda i zemalja. Na to ukazuje i Kur 'an u kome se kaže:

Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. (Er - Ra'd, 11.)

Prema tome ovi su se narodi i zemlje u sebi izmijenili, pa im je Bog izmijenio stanje.

Da je vjera bila ta koja je doprinijela napretku kršćana i Jevreja, postavlja se pitanje zašto im ona nije pomogla u kršćanskim ratovima, iako su bili brojniji i opremljeniji od muslimana? Zašto su u njima bili poraženi? Zar se oni u ovim ratovima, koji su trajali oko dvije stotine godina, nisu borili pod zastavom i parolom križa? Zar im križ nije bio simbol u pozivanju za oslobađanje Svete zemlje u Palestini protiv nevjernika, muslimana? Zašto im Isus, za koga vjeruju da je Bog, i u čije su ime ratovali, nije pomogao? Zašto od početka nisu postigli ovaj napredak, ako je vjera bila razlog za ovakav napredak?

Što se tiče Jevreja i njihovog napretka u zadnje vrijeme, može se reći da iza toga ne stoji njihova vjera, kao što ne stoji ni iza Japanaca koji nisu ni kršćani ni Jevreji. To isto vrijedi za Ruse i Kineze. Razlog za napredak, prema tome, treba tražiti u radu. Sam Kur 'an se obraća vjernicima riječima:

I reci: Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, i vi ćete biti vraćeni Onome koji zna nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas o tome što ste radili obavijestiti. (Et-Tewba, 105.)

Rad u islamu podrazumijeva i vjeru i dunjaluk. Nadamo se da smo ovim uklonuli prepreku sa puta za razumijevanje ove knjige i ukazali na pravi put, a Allah je onaj koji upućuje.